

1519

IHS

Archivo de Loyola

Sección 3.ª Serie 2.ª N.º 26

Est. 13.

Plut. 2.

Luana
y

I. H. S. *Luciani opuscula Luciani*
Monstruosa per hunc M. J. Luciani.

Archivo de Loyola

Estante

Plúteo

Vitima

S 9/5 4146

I. H. S.

Siglo 16

Año 1579

Declaracion interpretada. Unper. Florencia por Haroldo Philippi Junta.

(Archivo de Loggola).

53
e 20
no
54

LVCIANI OPVSCVLA ERASMO ^{aucto}
ROTTERODAMO IN ^{re denu nato}

TERPRETE

Cicel G. G. de Lozola, yullibm

Toxaris, siue de Amicitia.

Alexander, qui & Pseudomantis

Gallus, siue somnium

Timon, seu Misanthropus.

Tyrannicida, seu pro tyrannicida.

Declamatio Erasmi contra tyrannicidam. *auctoris den*

De ijs, qui mercede conducti degunt. *nati opus per*

Et quaedam eiusdem alia *minuta ut et*

Eiusdem Luciani Thoma Moro Interpret *quedam alia*

Cynicus *eiusdem Auct*

Menippus, seu Necromantia *foli*

Philopseudes, seu incredulus.

Tyrannicida

Declamatio Mori de eodem.

Eiusdem Thoma Mori. De optimo Reip. statu deq;
noua insula Vtopia libellus uere aureus.

1519.

REVERENDO PATRI DOMINO RI
CARDO EPISCOPO VVINTO/
VIENSI ERASMVS ROTE/
RODAMVS. S. P. D.

E Priscorum usq; seculis mos hic in hac nostra tē
pora deductus est amplissime pater, ut Calen.
Ianuarijs principe inuentis anni die munuscu
la quæpiam missitentur, quæ nescio quid laetioris omi
nis afferre creduntur, tum ijs, ad quos abeunt, tum il
lis, ad quos redeunt. Itaq; cum ego despicerem ecquid
tandem muneris à nobis iret ad tantum Patronum,
ad tam potentem amicum, neq; quicquam in meare
perirem supellectile præter meras charulas, profecto
chartaceam strenam mittere sum coactus, quanquam
quid aliud potius mitteri conveniebat ab homine studio
sø, ad præfalem omnibus quidem fortuna numeribus
magnificentissime accumulatum. Sed qui virtutem, virue
tisq; comites, honestas litteras infinitis calculis ante
ponat, quicq; tanquam contemptum, peneq; dixerim in
uitus fortune dona admittat, animi bonis cum sit opu
lentissimus, tamen semper magis, ac magis cupiat dite
scere? Porro nostrum hoc munusculum, si nulla alia li
cet, saltem Terentiani Parmenonis exemplo, hoc nomi
ne commendabimus, quod non ex Æthiopia, verum è
Samofata usq; Græciæ urbe sit profectum. Est aut dialo
gus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de amicitia, quæ
nos paucis his diebus latinū fecimus. Qui quidē (ut
spero) non omnino futurus est ingratus tuæ excellen

na, uel ob id, quod amicitiam prædiat, rem adeo san-
ctam, ut barbarissimis etiam nationibus olim fuerit ue-
neranda, nunc Christianis usque adco in desuetudine
abijt, ut non dicam uestigia, sed ne nomen quidem ipm
extet, cum nihil aliud sit Christianismus, quam uera,
perfectaq; amicitia, quam commori Christo, quam ui-
uere in Christo, quam unum corpus una anima esse
cum Christo hominum inter ipsos talis quedam com-
munio, qualis est membrorum inter se corporis. Neq;
minus tamen iucundus quam frugifer futurus est, si mo-
do decorum obseruet, quod in personis situm est. Nam
Mnesippi Græci sermo quam totus græcicum quid-
dā sapit, comis, facetus, festiuus, contra Toxaridis Scy-
thæ oratio, quam tota Scythicum quiddam spirat, sim-
plex, incondita, aspera, sedula, seria, fortis. Quin etiam
dictionis discrimen, quasiq; diuersum filium à Luciano
de industria affectatum pro nostra uirili referre cura-
uimus. Hanc igitur qualemcumq; clientuli tui strenuulā
amplissime præsul felicibus auspicijs accipe. Et Eras-
mum, sicut iam pridē facis, anare, ornare, iuare pge.
Vale Londini Calendis Ianuarijs. M. D. VI.

TOXARIS, SIVE DE AMICITIA DIA-
LOGVS LVCIANI ERASMO RO-
TERODAMO INTERPRE-
TE. INTERLOCVTOR
RES MNESIPPVS
GRÆCVS TO-
XARIS SCY-
THA.

Mnesippus.

9

Vid ais Toxaris? Sacrificatis Orestis,
ac Pyladi uos Scythæ, deo; q; esse illos
creditis? To. Sacrificamus Mnesip-
pe. Sacrificamus inq; haud tñ deos eē
arbitrati, sed uiros bonos. Mne. An

uero mos apud uos etiam bonis uiris, posteaq; uita de-
functi, sint perinde ut dijs sacra ficere? Toxa. Nō
istuc modo, uerum eosdem festis diebus, ac celebribus
conuentibus honoramus. Mnesippus. Quid captā-
tes, aut sperantes ab illis? Neq; enim quo beneuolentia
am illorum conalietis, ob id rem diuinam illis facitis,
cū iā sint mortui. Toxa. Nihil officiat fortassis, si ē
eos, qui mortui sint propicios haberemus. Quāq; non
ob id tantum hac facimus, qn magis existimamus nos
rem uehementer conducibilem Et ijs, qui in uita sunt,
esse facturos, si praestantium uirorum memoriam cele-
bremus, honorēq; habeamus ijs, qui uita defuncti sunt.
Siquidem hac ratione fati; arbitramur, ut nullā apud
nos illorum similes euadere cupiant. Mne. ista qdē

TOXARIS.

recte iudicatis, at Pyladem atq; Orestē quo nomine pō-
rissimū suspexistis, ut dijs eos aquaueritis, idq; adeo cū
hospites uobis essent, uel qd grauius hostes? Quippe
postquam naufragio eieci ab ijs, q nam Scythiam in-
colebant, essent comprehensi, abductiq; ut Diana immo-
larentur aborti carcerarios, neq; non oppressis excubijs
et regem trucidarunt, et assumpta sacerdote, qui ipsa
quoq; Diana sublata nauigio sese proripuerūt, irrisa pu-
blica Scytharum lege. Quod si ob istiusmodi facta hono-
rem habetis uiris, facile affectui fueritis, ut multos illo-
rum similes reddatis. Tamq; ipsi ab hoc die usq; ad pri-
scā illa respiciat, nū uobis expedierit multos in Scythiā
Orestes ac Pylades appellere. Nam mihi qdem isto pa-
cto mox futurum uidetur, ut religionis ac deorū exptes
reddamini dijs, q reliq; sunt, ad eundem modū ē regio
ne uestra in exiliū ablegatis, postea opinor deorū om-
nium uice, uiros, q illos eieci uenerant, diuinitate
donabitis, et qui sacrilegi in uos fuerunt, ijs tanq; dijs
sacrificabitis. Quod si nequaquam horum gratia Ores-
tem, ac Pyladem colitis, sed aliud quippiam Toxaris
in uos beneficij conuulerunt, qua gratia, cū olim nō esse
deos iudicaueritis, nunc eregione sacra illis facientes,
deos esse decreuistis? Et q tum parum aberant, ut uicti-
mæ fierent, ijs nunc uictimæ offertis. Enimvero ridicu-
la uideantur ista, et cum his quæ quondam staueratis
pugnantis. Toxa. Et ista quidem Mnesippe prae-
clara sunt uirorum illorum facinora, quæ commemorā-
sti, uidelicet duo cum essent, tam in gentem ausum au-
dere, ut tam procul à sua patria profecti mare trāsmi-
terent, Gracis, ad id usq; temporis intactū (nisi solis ijs

TOXARIS

4

qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitū) nihil
expansæ facti, neq; fabulas, quæ de illo feruntur, neq; ap-
pellationem uerā, quod in hospitem uocarentur, uideli-
cet (opinor) qd ferē undiq; gentes, accolerent. Deinde
cum iam capti essent, usque adeo strenue sese gesserint,
neq; sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nē
si et à Rege acceptam conuulsiā ultī et Diana sub-
lata abnauigassent. Quid? An non admiranda hæc et
quæ diuino quodam honore digna iudicent, qcquid est
hominum, qui uirutem suspiciunt? Quanquam nō ista
spectantes in Oreste, ac Pylade pro heroibus illos habe-
mus. Mne. Atqui iam dices, quidnam præter ista
suspiciendum patrarint, atq; diuinum? Nam quantū
ad nauigationem, et peregrinationem attinet, nō pau-
cos profecto diuiniore istis ostendero, negociatores, at-
q; inter hos p̄cipuos Phœnices, q non in pontum, neq;
ad Mæonidem usq; aut Bosphorum tantum enauigāt
uerum quaquaversus Græcū, ac Barbarum mare p̄me-
tuntur. Hi siqdem omnem horam, et omne litus (ut ita
dixerim) p̄scrutati in annos singulos, extremo demum
autumno in suam patriam reuertuntur, quos s. ad ean-
dem rationem pro dijs habeto, idq; cūam si complures
illorū caupones, ac salsamentarios esse reperies. Tox.
Audi nunc d̄ uir admirande, considera q; quāto nos
qui Barbari uocamur, rectius uobis de bonis uiris sen-
tiamus. Siqdem in Argo, atq; Mycenis ne sepulchrum
quidem ullum insigne uidere est Orestis, ac Pyladis,
apud nos uero et templū ostenditur, ambobus illis cō-
muniter sacrum (ita ut par erat amicis) et hostiæ of-

feruntur, reliquisq; omnis honos. Porro quod hospites erant non Scythæ, id uero nihil obstat quominus boni uiri iudicentur, neq; enim perpendimus cuiates sint, uiri honesti, ac probi, neq; inuidemus, si cum amicis non fuerint, res egregias gesserint. Quin magis admirantes ea, quæ patrariunt, ab ipsis factis domesticos, ac nostratos illos ducimus. Quod autem potissimum suspentes in illis uiris efferimus, illud est quod nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse, atq; alijs exemplo fuisse, quasiq; legem statuisse, quemadmodum oportet amicos omnem inter se communicare fortunam, curarumq; à Scythiis, qui quidem essent præstantissimi. Itaque quæcumq; alter cum altero, uel alter pro altero nilit, eamiores nostri descripta in colūna aræ, reposuerunt in templo Orestis, ac leges statuerunt, ut ea colūna prima esset institutio, disciplinaq; liberis suis, si meminissent, quæ in illa essent adscripta. Itaq; penè patris quisq; sui nomen citius obliuisceretur, quam res gestas Orestis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu templi, eadē quæcumq; in columnā notantur, prisorum picturis adumbrata uisuntur, nempe Orestes unā cum amico nauigans, deinde fracta inter adruptas cautes ipsorum nauis, comprehensus, & aduictimā adornatus, iāq; Iphigenia iniūat eos. Ex aduerso uero in altero pariete idē iam uinculis exutus depictus est, ac Thoantē occidēs multosq; ex Scythiis alios. Postremo soluētes, abducta Iphigenia, ac dea. Porro Scythæ frustra scaphā adoriūtur immanem harentes gubernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij qdem ex eis

sauci, alij uero eius rei metu compulsi, natati semet in solum recipiunt, ubi uel maxime liceat pspicere, quam tam alter in alterum beneuolentiā præstiterit, in cōflictu cum Scythiis. Fecit enim pictor utriusq; de hominibus in semetruentibus securum, propellentem autē eos qui in alterum feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem, pro nihiloq; ducentem, si intreat ipse, modo seruet amicum uel suo ipsius corpore praueniēs excipiensq; ictus in illum intentos. Tam uero tantam illorum beneuolentiā, atque in rebus tristibus communionem, fidem, humanitatem, ueritatem, deniq; cōstantiam alterius in alterum amoris, hæc haudquaquam humana putemus esse, uerum animi cuiusdam præstantioris, quā pro more uulgarium istorum mortalium, qui donec secundis uentis nauigantur amicis in dignantur nisi ex æquo partīpes fiant rerum latarū, quod si uel paululum eis uenti reflare ceperint, aufugiant, solos in periculis deferentes. Enim uero, ut & illud noueris, nihil amicitia melius arbitramur Scythæ neque est in quo Scythia magis honestetur, quā in adiutandis amicis, communicandisq; rebus acerbis, quæ admodum neque probum apud nos maius ullum, q̃ amicitia desertorem uideri. Has ob res Orestem, ac Pyladem ueneramus, quod præstantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atque in amicitia præcellentes, id quod nos omnium maxime admiramus. Appellationem quoq; ex his illorū factis imposuimus, ut coracū uocentur, quod quidem nostra in lingua perinde sonat, ac si quis dicat, dii amicitia præsides. Mne.

Hui Toxaris, profecto non arcum modo ualuerint
 Scythæ, bellicisq; in rebus ceteris antecellerunt, uer-
 rum uidentur & ad orandum, persuadendumq; om-
 nium aptissimi. Unde mihi cum dudum secus uidere
 int, nunc eidem merito fecisse uideamini, q; sic Orestem
 ac Pyladem in deorum numerum reuuleritis. uerum il-
 lud me fegerat uir optime, qd pictor quoq; bonus esses.
 Admodum cuius euidenter ostendisti nobis, q; sunt in
 Orestis templo, picturas, pugnamq; uirorum, alteriq;
 pro altero suscepta uulnera. Tamen si non putarā, ami-
 citiam usque adeo cultam fuisse quondā apud Scythas
 magis autem qd Barbari essent, atq; agrestes. Simulata
 te qdem, ira, rabieq; ppetuo committi amicitiam. autē
 ne in familiarissimos qdem exercere solitos, idq; conijc-
 ens, cum ex alijs, quæ de illis audimus, tum ex hoc, qd
 progenitores suos uita defunctos deuorat. Toxa.

An nos Græcis, cum alijs in rebus, tum in ijs, quæ ad
 parentum attinent cultum, sanctiores, magisq; pii su-
 mus, in præsentiarum haudquaquam contenderim.
 Quod autem nostrates amici longe fideles sunt ami-
 cis Græcis, qdq; amicitia ratio maior apud nos, q; apud
 uos, haud difficile fuerit docere. Ac p deos Græcorum
 ne tibi molestum sit audire, si quæ pspexi dixerō, mul-
 tum iam temporis apud uos uersatus, uos. n. mihi uide-
 mini præclarior ceteris de amicitia uerba posse facere
 uim uero factaq; illius, adeo non solum pro sermonum
 dignitate non exercere, ut sit uobis sit prædicare eam
 & quantum sit bonum ostendere. At ubi usus uenit, de-
 ficientes à sermonibus, nescio quomodo è medio nego-

cio aufugitis. Ceterum cum tragædi in scenam pro-
 gressi, istiusmodi amicitias uobis representant, pleriq;
 laudant, atq; applaudatis, ac pro se mutuo periclitan-
 tibus illis illachrymatis, ipsi uero nihil dignum laude
 pro amicis præstare audetis. Quin si quando forte acci-
 dat, ut egeat. amicus, ibi protinus non secus, atq; in som-
 nia, procul auolantes euanescent uobis multæ illæ tra-
 gædiæ, uosq; similes relinquunt inanibus istis, ac mu-
 ris personis, quæ diducto ricu, atq; immane biantes, ne-
 minum qdem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus
 in dicendo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea
 præcedimus. Quare, si uideatur, ita in præsentiarum aga-
 mus, pscos illos amicos ualere sinamus, si quos uel nos
 uel uos ex ijs, qui olim scire, recensere ualeamus, quan-
 do ista qdem parte uos nimirum superaueritis, complu-
 ribus, ac gramibus adductis te sibus, nempe poetis, qui
 Achillis & Patrocli amicitiam, nem Theræi Perit hoicq;
 neq; non aliorum necessitudinem, pulcherrimis uersu-
 bus carminibusq; contexuerūt. Quin paucos quosdam
 in medium adferamus ex ijs, q; nostra ipsorum memo-
 ria fuerint, atq; eorum res gestas exponamus. Ego qui-
 dē scythicas. tu uero græcicas. Et in his uter superarit
 melioraq; produxerit amicorum exempla, is et uictor
 esto, ac suam ipsius uictoriam promulgato, tanquā qui
 pulcherrimum honestissimumq; certamen decerrarit,
 adeo ut ego quidem non paulo malim mihi in singu-
 lari uicto certamine dextram amputari, nam ea est
 apud Scythas uicto pæna, quā in amicitia quopis-
 am inferior iudicari, præsertim Græco, ipse Scythæ cum

TOXARIS

sim. Mnesip. Quamquam est haud mediocris ne
gocium uir, ita ut tu es, bellatore, singulari certa-
mine congregi, non admodum instructo missilibus ac
penetrantibus narrationibus, haud tamen usque adeo
ignauiter tam cito uniuersam deserēs Græciam, tibi ces-
sero. Etenim uehementer absurdum fuerit, cum duo il-
li tantum uicerint Scytharum, quantum fuisse declar-
ant nunc fabulae, tum uetusta uestra pictura, quas pau-
lo ante scite admodum representabas, Græcos omnes
tot nationes, tot ciuitates, nullo defendente unā abs-
te. Nam isne si fiat, non dextram, quemadmodum
apud nos solet, sed linguam execari conueniat. Sed
utrum spectare nos oportet, numerum ne eorum quæ
amice quis gesserit, an magis quo plures alteruter ami-
cos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur?
Toxa. Nequaquam, immo ne multitudine uis hor-
rum spectetur, uerum si quæ tu narrabis facta, ijs, quæ
narrabo, uideantur præstantiora, magisq; penetrantia
tum nimirum etiam si numero paria sint, opportunior-
ra, magisq; letalia mihi facient uulnera. Ac penè mee-
met ad istus accommodabo. Mnesip. Probe loque-
ris. Statuamus igitur, quot erunt satis. Toxa. Mi-
hi quidem satis fore uidetur, si uterq; quinque narret exē-
pla. Mne. Idem mihi uidetur, ac prior dicto, ue-
rum adiuratus nimirum non nisi uera dicturum, alio-
qui fingere eiusmodi, non admodum fuerit difficile, pa-
lām autem refelli non queant. Porro si iuraris, nefas sit
non habere fidem. Toxa. Iurabimus, si quid enī
am iurando opus esse censes. Mne. At quis

TOXARIS

tibi ē dijs nostratibus, num satisficiat Iuppiter philius?
Toxa. Et maxime. Ego quoq; tibi nostratem iura-
bo, me apte in lingua. Mne. Testis igitur esto Iup-
piter philius, quæcunq; dicturus sum apud te, ea nimis-
rum, uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs quoad fieri
potuit, diligentissime perceperim, narraturum, ni-
hil ex me ipso commiscentem, alienantemq;. Ac primo
quidem loco Agathoclis, Diniæq; amicitiam referam
quæ apud Ionas est celebratissima. Nam Agathocles
hic, qui Samius fuit, non ita pridem uixit, uir in amici-
tiā quidem præcipuus, ita ut re declarauit. Cæterum
reliquis in rebus uulgo Samiorum nihilo præstantior
neq; genere, neq; cæteris item opibus. Huic cum Diniā
Ephesio Lysionis filio amicitia à puero intercesserat.
Porro Diniās supra modum ditatus est, & quemad-
modum silent, ijs, qui nup opes nacti sunt, complures et
alios secum habebat, satis quidem idoneos illos & ad
compotandum, & ad uoluptariam consuetudinē, ab
amiciā uero lōge alienissimos. Atq; inter hos interim
habebatur & Agathocles, conuiuēbatq; et cōpotabat
illis non admodum approbans eam uiuendirationem
Diniās autem nihilo hunc potiorē habebat, q̄ cæte-
ros adulatōres. Tandem etiam offendere cœpit, crebris
us obiurgans, molestusq; uidebatur, q̄ppe qui admon-
ret eum maiorum, præciperetq; ut seruaret, quæ mul-
to labore parata pater illi reliquisset, adeo ut ob hæc ne
ad conuēssationes q̄dem illum deinceps adhiberet, sed
solus cū illis conuēssaretur calare cupiens Agathoclem.
Denum ab assentatoribus illis misero permāsū est,

TOXARIS

quod adamaretur à Chariclea Demonactis uxore uiri
illustri, atq; inter Ephesios in honoribus ciuilibus pri
marius. Nam & litterula à muliere ad illum missitate,
& certa semina arcida & mala quaedam admorsa, det
niq; qui quid ad hoc lena machinatur in adolescen
tes, quo paulatim illis amorem artibus quibusdam in
ferant, primumq; hac incendunt opinione, quod sese
credant amari. Nam plurimum illicet & hoc preser
tim eos, qui sibi formosi uidentur, donec imprudentes in
casses inciderint. Erat autem Chariclea urbana, quir
dem, & elegans muliercula, at supra modum meretri
cia, semperq; illius, quicumq; forte adisset, etiam si quis
admodum leuiter cōcapitisset, quin si uel assexisses dū
taxat, protinus aduebat, nec ullo pacto metiendum
erat, nequando recusaret Chariclea, admirabilis au
tem alioquin artifex, quauisq; meretrice doctior, irritu
re amatorem, & ambiguus, cum adhuc esset totum
subigere, at cum iam teneretur incitare, ac magis, ma
gisq; accendere, nuncira, nunc blandimentis, ac mox
fastidio, dein de iniecta suspitione, quasi ad alium sese
deflexura esset, postremo omni ex parte egregie docta
erat mulier & absoluta, artibusq; omni ingenio in
amantes instructa. Hanc igitur tum Dinia aduatores
accersuerant in adolescentulum, multaq; adsimula
bant quo eum in amorem Charicleae impellerent, illa
porro quae complureis iam adolescentes iugularat, &
innumerales amores fuerat mentita, domosq; opulen
tas euerterat, uarium quoddam atq; inexpugnabile
malum, ubi nocta manibus est, simplicem, & huiusmodi

TOXARIS

8

di artium imperitum adolescentulum, haudquaqua
amittebat ex unguibus, sed undique oppugnans, tan
tanque ubi iam omnium esset compos, tum ipsa dum
capitat, capta perijt, tum infelicia Dinia innumerabi
lium malorum exitiit causa. Nam primum quidem
statim litterulas illas ad illum dat, ac subinde missitat
ancillulam, quae renunciaret, ut fletet, ut uigilaret, po
stremit ut misera pra amore suffocatura esset sese. Donec
iam beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur,
atque Ephesiorum uxoribus praeter ceteros adamabi
lis. Ac tandem in congressum adductus est multis pre
cibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam
erat coniectura, fore ut caperetur à muliere formosa, ad
uoluptatem congedi docta, & in loco flere, & inter
loquendū miserabiliter suspirare, & iā abeuntem am
plecti, & aduerti obuia occurrere, & formam colere
sic, ut maxime placitura esset, interdum uel uoce, uel cū
thara, quibus omnibus in Diniam usa est. At ubi sensit
excruciari iamq; amore illaqueatum, ac subiugum eē
factum, aliud ad hac excogitat, quo miserum subuer
tat, grauidam se ex eo simulat (nam hoc quoq; efficax,
ad magis ac magis inflammandum fruitu amantē)
Neq; postea commiebat ad illum, affirmans à uiro ob
seruari sese, qui iam amorem perensisset. Hic uero rem
iam non ultra ferre poterat, neq; durare quibat, cum
illam non aspiceret, sed lachrymabatur, aduatoresque
ad eam mittebat, ac Charicleae nomen in clamabat,
imaginemq; illius amplexus (candido enim lapide fer

TOXARIS

cerat, ciulabat. Denum in limine abiiciens sese iactas-
bant, planeq; res extremae demenciae speciem obtine-
bat. Siquidem munera reddita sunt mulieri, non pro
malorum aut corollarum pretio, sed solidae domus,
agri, famulae, uestes florulenta, auri quantum opta-
ret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter lo-
nes nobilissima exhausta est, atq; exinanita. Deinde
ubi iam excusus esset, co relicto, alium quempiam ado-
lescentulum Cretensem, bene numatum uenata est, il-
liq; substituit. Iam uidelicet illum ad amabat, atque is
quidem credebat, itaque Dinias neglectus non à Cha-
riclae modo, uerum etiam ab assentatoribus (nam isti
quoque ad Cretensem amatores iam desinuerant) abiit
ad Agathoclem, iam pridem non inscium, quam illi
res misere haberent. At initio quidem ueritus, tamen
exposuit omnia, amorem, egestatem, arrogantiam mu-
lieris, riualem Cretensem, in summa non uicturum se-
se, nisi cum Charicleae consuetudinem haberet. Ille ue-
ro intempestuum esset ratus id temporis exprobrare Di-
niae, quapropter ex amicis unum sese non adiiisset, sed
tum quidem assentatores suos sibi anteposuisset, diuen-
dita, quam unam habebat in Samo, domo paterna,
pretium illi atulit talenta tria. Quae simulatque re-
cepisset Dinias, haud clam erat Charicleae, rursus
subito formosus factus, rursus ancilla & literula,
& exposulatio, quod iam diu sese non adiiisset,
concurrerunt item adulatores applaudentes, ut uis-
derunt Diniae adhuc esse quod daret, cum autem
pollicitus

TOXARIS

9

pollicitus esset sese uenturum ad illam, uenissetq; primo
ferè somno, essetq; intus Demonax Charicleae maritus,
sive quod aliqui persenserat, siue de composito, prodit-
ioneq; uxoris (nam utriusq; fertur) exiliens uelut ex
insidijs, & atrium iubet occludere, & Diniam com-
prehendi, ignem, ac flagra minitans, neque non gladi-
um tanquam in mechum educens. Ille porò reputans
quibus in malis esset, necesse quopiam de proximo, ut ia-
cebat, arrepto, tum ipsum occidit Demonactem, in tem-
pus, adigens, tum Charicleam, atq; hanc quidem non
ictu uno, uerum etiam & necesse saepius, & postea De-
monactis gladio feriens. At famuli interea nuti stabat,
reinouitate attoniti. Deinde comprehendere conati, cū
in hos quoq; ferro insiliret, ipsi quidem ausugerunt. Di-
nias autem clam sese subduxit, tanto patrito facinore,
Et ad auroram usq; apud Agathoclem diuersabatur,
pariterq; & quae facta essent reputabant, & quid im-
posterum esset euentum considerabant, ut autem dis-
luxit, milites aderant (iam enim res erat diuulgata) co-
prehensamq; Diniam, nec hunc iam insipientem ho-
micidium, abducunt ad praefectum, qui per id tempus
Asiam moderabatur. Hic eum ad Persarum regem re-
mittit, nec ita multo post relegatus est Dinias in Giaro
insulam ex Cycladibus unam, damnatus à rege, ut in
ea, quoad uiueret, exularet. Agathocles autem cum re-
liquis in rebus nunquam defuerat, tum pariter soluit
in Italiam, & amicorum solus una est iudicium comi-
tatus, nihilq; conmeritus iuit in uincula. Porò ubi iā
in exilium profectus est Dinias, ne tum quidem deser-
tus est ab amico, Quin potius ipse suapte sponte dam-
nus

Erasinus

b

natus, uersabatur in Giaro, simulq; cum illo exulē agebat. At cum iam rerum necessarium omnium inopia laborarent, locans se ipsum purpurarijs una cū alijs uinabat, quodq; hinc partem est referēs, Diniam aiebat, & aegrotantē diuissime inseruiuit, & ubi uita desinctus est, noluit unquam in patriam reuerſi, uerum inibi perſeuerauit in insula, pudori sibi fore ratus, si uel mortuum amicū deſeruiſſet. Hoc tibi graci factū amicū reuſerim, quod quidem non ita pridem accidit, haud enim ſcio an anni quinque praeſterint, quod Agathocles in Giaro uitam obijt. Toxaris. At utinam inuſuratus iſta Mnſippe dixiſſet, uidelicet quo mihi ſas eēt, eis non habere fidem. Adeo Scythicum quendam amicū Agathoclenſium deſcripiſiſi, quin uereor nequē & aliū iſti ſimilem narres. Mnſippus. Audi iam & aliū Toxari Euthydicum Chalcidenſem, reuſit autem mihi de hoc ſimylus nauclerus Megarenſis, adiurans proſecto ſe teſte rem factam eſſe. Aiebat enim nauigariſſe ſe ex Italia Athenas, circiter Pleiadū occaſum, collecticiōs quosdam homines uehentē, in his fuiſſe ſe Euthydicum, unaq; cum hoc Damonem Chalcidenſem eiſdem amicū. At nam quidē eos aequalis fuiſſe ſe, uerum Euthydicum, ualentem, robuſtumq;, Damonem contra ſuppalidum, ac ualentidinarium, quaſi qui nuper (ut apparebat) ex diuurno morbo reualluiſſet. Itaq; ad Siciliam uſq; feliciter aiebat ſimylus nauigaſſe ipſos. Ceterum ubi tranſmiſſo freto, in ipſo iam loto mari nauigarent, tempeſtatem maximam eis incubuiſſe. Quid autem atinet multa referre? immanis quaſi dam procellas ac ſinuofas tū grandines, & ſi qua alia

tempeſtatis mala, ut uero iam haud procul abeſſent a Zacyntho nuda nauigantes antemna, praeſerea & ſuſnes quosdam trabentes, quo nimirum uim, impetumque fluctus exciperent, circiter noctis medium Damonem, qui in tanta iactatione nauigaſſet, nonuiſſe, in mare propendentem. Deinde, ut comiſſio, naue uehementius in eam partem, in quam ille propendebat inclinata, ſimulque propellente fluctu excidiſſe cum prono capite in pelagus, neque nudum tamen uidelicet, ut miſero uel natate commodē liceret. Mox itaque ſucclamāſe ſe, cum praefocaretur, uixq; ſe ab undis ſuſtolleret. Porro Euthydicum ſimul atq; audiſſet, nam forte fortuna nudus in ſtrato tum erat, abieciſſe ſenat in mare, arreptoq; Damonē, qui iam deſiciebat (diuinus enim iſta uideri poterant luna ſcilicet relucente) una cum illo fuiſſe taſſe, pariterq; ſummo uertice extinſiſe. Ac uoluiſſe quidem illis opitulari ſe miſeratos uiſorum calamitatē, uerum nequiſſe, quod uento praeualido raperentur. Illud tamen feciſſe, ſubera complura ad illos proieciſſe, tum ex contis aliquot, ut ab iſs ſuſpenſi natarent, ſi quem forte ex eis nanciſcere uerent. Poſtremo cauſoria quoque tabulata, quae quidem erant neuiquam exiguā, cogita iam per deos, quod aliud grauius beneuolentiae documentum quiſquam edere queat, ne hominem amicū, qui noctū decidiſſet in mare, uſque adeo ſauiens, quā communicata morte. Iamque adeo mihi ante oculos ponē imminentes procellas, fragorem undarum circumfrenentium, ſpumam undique efferueſcentem, noctem, ac deſperationem. Ad haec illum iam praefocari incipientem, uixque

indis extantem, manusq; porrigentem amico, hunc autem inconstanter insilientem, simulq; nantem, prorsusq; sollicitum, ne se prior Damon interiret, sic enim profecto cognosces, qd haud ingenerosum hunc quoq; amicum, videlicet Euthydicum retulerim. Toxaris. Vtrum perierunt viri Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui. Mnesippus. Bono animo es Toxaris, seruati sunt, quin hodieq; Athenis agunt, ambo philosophia dantes operant. Nam Simylus ea denuum narrare poterat, qua noctu uidere licuit, hunc delapsum, illum desilientem, simulq; nantes, quatenus per noctem dabatur aspicere. Porro quæ post hæc acciderint ij, qui cum Euthydico uersantur, narrant. Primum quidem Subera quædam forte nactus, suspendisse de his sese, atque ita hærentes fluitasse perquam incommode, Deinde ubi turbulata conspexissent iam sub auroram annasse, consensique illis commode nantes appulisse Zacynthum, post hos autem, qui neuitquam mali sunt, ut ego quidem autumno, accipe iam tertium nihil istis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Corinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ijs quidem opulentis, cū ipse pauperrimus esset. Hic uita decedens testamentum reliquit, alijs quidem fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an tale sit apparituum, uiro probo, & apud quem amicitia in pretio sit, quique uel cum principis in ea certare queas, sic enim in eo scriptum erat. Lego Aretæo quidem, matrem meam alendam, atque in senecta fouendam, Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo maxima dari pote-

rit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nuptijs. Siquid autem interim acciderit, alterutri huius quoque partem (ut aiunt) alter habeto. Huiusmodi testamento, ij, qui tenuitatem quidem Eudamidae nouerant, at amicitiam, quæ illi cum his uiris interceserat, ignorabant, rem pro ludo, iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui non cum risu discederet, quod eiusmodi hereditatem Aretæus, & Charixenus essent accepturi, atque ita aiebant. Siquidem persoluent Eudamidae, supersites ipsi hereditatem tradent mortuo. At heredes, quibus ista erant legata, ut audierunt, uenerunt ilico agnoscetes, rataque facientes ea, quæ erant testamento mandata. Itaque Charixenus quinque dumtaxat dies supersites, diem obiit. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, & matrem alit Eudamidae, & filiam non ita pridem elocauit, ex quinque talentis, quæ possidebat, duobus in propriæ filiae dotem, duobus in amicæ filiæ erogatis. Ac nuptias ambarum eodem die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris Aretæus iste uidetur? num nam leue amicitie argumentum exhibuisse, adita huiusmodi hereditate, neque deserto amici sui testamento? an hunc quoque in perfectis, idoneisque calculis ponimus? ut sit unus è quinque? Toxaris. Et iste quidem egregius, quanquam equidem Eudamidam multo magis ob fiduciam admiratus sum, quæ fuit erga amicos declarauit enim quod & ipse eadem fuisse facturum erga illos, tamen si non essent ea scripta in testamento, uerum ante alios uenisset non scriptus talium heres. Mnesippus. Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo,

Zenothemum Charmolium Massilia oriundum. com-
 monstrabat mihi in Italia patrie nomine legatiū agen-
 ti, vir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat. Asside-
 bat illi uxor in rheda iterfacienti, cum aliquā de formis
 uenūdiūdia nempe dextra corporis parte māca, alte-
 roq; capta oculo, teterrimum quoddam, & refugien-
 dum tericulum. Deinde cum demirarer, si, decorus il-
 le cum esset, ac uenustus sustineret eiusmodi mulierem
 sibi adiunctam, is, qui mihi eum commostrabat, cau-
 sam exponit, quare in id matrimonium incidisset. noue-
 rat enim comperte omnia. nam ipse quoq; Massiliensis
 erat. Menecraū, inquit, huius sœdæ patri, amicus erat
 Zenothemis, uiro diuiti, ac honorato, ipse iisdem rebus
 par. Deinde aliquāto post facultatibus exutus est ex cō-
 demnatione Menecrates, quo tempore pariter infamis,
 & ad capeffendos magistratus inidoneus est iudica-
 tus à sexcentum uiris, tanquam qui sententiam iniquā
 pronūciasset. Ad hunc autem modum inquit nos Mas-
 silienses multamus, si quis corrupte iudicet. Grauius ita-
 q; ferebat Menecrates. Primum quod esset condemna-
 tus, deinde, quod ē diuite pauper. Postremo quod ex
 nobilitate repente factus esset infamis ac reiectus. At præ-
 ter cætera eum ipsa diservebat filia iam nubilis, ut
 pote annos nata decem & octo, quam ne cum omni
 quidem patris substantia quam ante condemnationem
 possederat, dignatus fuisset quisquam ingenuus, ac
 pauper facile accipere, quæ tam infelici fuerit fortu-
 na. Quin & concidere dicebatur, idq; circa lunam cre-
 scentem. Hæc ubi apud Zenothemum deploraret, bono
 inquit animo es Menecrates, Neque enim ipse egebis

necessarijs, & filia tua dignum aliquem suo genere
 sponsum inuenerit. Atque hæc elocutus, statim appre-
 hensa illius dextra deduxit domum. Ibiq; opes, quæ
 illi multæ erant, paritū est cum illo, ac cœna appara-
 ri iussa, conuiuiū accepit amicos, & in his Menecra-
 tem, uelut iam ē necessarijs cuiusdam persuasisset, ut
 puellam in matrimonium acciperet. posteaquam au-
 tem conuiuium peregerant, libassentq; dijs, tum uero
 plenum illi calicem porrigens, accipe inquit Menecra-
 tes à genero symbolum affinitatis poculum, nam ho-
 die ducturus sum ego filiam tuam Cydimacham, dos-
 tem autem iam olim accepi, talenta quinq; & uiginti.
 illo uero respondente absit ne feceris o Zenothemis, ne
 ue ipse usque adeo insaniam, ut te, qui & iuuenis es, &
 formosus conspiciā cū deformi puella, ac debilitata con-
 iugatū. Hæc inquit illo loquētē, hic sponfam adiunctam
 tollens abduxit in thalamum, ac paulopost prodijt, ea
 deuirginata. atq; ex eo tempore cū illa uiuit, supra mor-
 dum diligens, & quemadmodum uidēs, circumferens
 eam. Et non solum non pudet matrimonij, uerum etiā
 ea peride, atq; cohore status eo, sic offestat propterea
 qd negligit corporis formā, ac seditatem, ad hæc opes
 & famam tantum amici rationem habet Menecrates
 neq; arbitratur eum sexcentum uirum sententia. deter-
 riorem esse factum, quantum ad necessitudinem. Quā
 quam pro ipsa iam illi gratias reuolit fortuna, ad hūc mo-
 dum. Puellus enim ei formosissimus ex illa de formissima
 susceptus est. Neq; diu est, quod tollens hunc pater
 intulit in curiam, frondibus oleaginis coronatum, ac
 pulis amictum, quo plus miserationis auo conciliaret.

At infant ardebat iudicibus, manibusq; complodebat. Itaq; curia commota super illo, remisit nultā Me necrati, atq; ille iam rei, famēq; restitutus est. eiusmodi patrono usus apud iudices. Hæc affirmabat Massiliensis Zenothemium amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti uides. neque qualia passim Scythæ faciunt, qui concubinas formosissimas summa cura deligere diuntur. Restat nobis quintus. Neque uero mihi uideor aliū quempiam debere dicere, Demetrio Sumensi præterito. Navigarat in Ægyptum Demetrius una cū Antiphilo Alopeccensi, qui cum illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atque ephēbus ephēbo conuixerat, pariterq; fuerat eruditus, ipse quidem Cynicam disciplinā secutus sub Rhodio illo sophista, Antiphilus uero mediē di sciētiā exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in Ægyptum, ad spectaculum Pyramidū, Memnonisq;. Nam audierat illas, cum essent sublimēs, umbram non iacere, Memnonem autem uocem edere, ex oriente sole. harum igitur rerum cupiditate aduentus Demetrius, uidelicet ut Pyramidas intueretur, ac Mēnonem audiret, Sextum iam mensem aduerso Nilo navigabat, relicto Antiphilo, quod is itinere, atque æstu defessus esset. Huic autem interea calamitas incidit, quæ singularem quempiam amicū postularēt. Nam puer eius, ut nomine ita & patria Syrus, ini ta societate cum sacrilegis aliquot, unicum illis in Anubis templum irrupit, sublatoq; deo ad hoc phialis aureis duabus tum caduceo, aureo & hoc, neque non cynocephalis argenteis, atque id genus alijs, omnia apud Syrum deposuerant. Deinde forte comprehē

si (capti enim fuerant diuidentes nescio quid) rem omnem proinus confessi sicut descripti in rota, deportatiq; uenerunt in ædes Antiphili, ibi rso furto sublatas deprohebant, sub lectica quadam in abdito conditas. Syrus itaque illico uinctus, unaq; herus huius Antiphilus, atque is quidem interea, dum præcepto rem audit, ausus. Hæc opinulabatur quispiam, quin magis ij, qui fuerant hactenus amici, uersabantur hominem tanquam qui templum Anubis sacrilegio compilasset, seseq; impiari credebant, si cum illo bibissent, aut edissent. Porro duo, qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo conuasantes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus nullam iam temporis, habitus interim omnium, quantum in carcere erat, sonitum scelestissimus. Porro præfectus carceris Ægyptius homo superstitiosus ratus sese gratiam facere deo, atque illius ulcisci uices, grauis Antiphilo imminēbat. Quod si quando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse, impudēs habebatur, atque hoc nomine multo etiam magis erat inuisus. Subægrotabat itaque iam, maleq; habebat, nec mirum, quippe q̄ humi cubaret, idq; etiam noctu. neq; crura sineretur protendere, ligno inclusa. nam per diem Cyphone stringebatur altera manu uincta ferro. at noctu cogebatur totus in uinculis esse. Ad hæc insuper domicilij pædor, ac præspatio, multis ibidem uinctis, locumq; angustum prementibus, adeo ut uix respirarent, nam ferri stridor, ac seminus exiguus. Hæc omnia molesta erant, atque intoleranda, nimirum homini eiusmodi rerum insueti, minimeq; ad tam durā uitæ genus exeruitato. Cū uero iam deficeret, ac ne ci

bum quidem capere posset reuersus est tandem & Demetrius, nihil diu sciens eorum, quæ acciderant, ut autem cognouerit, quo in loco res esset, statimque curricula ad carcerem uenisset, nam quidem admissus non est, propterea quod uespera iam esset, & carceris custos iandum oclusis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At mane cum esset, ingressus, multis uidelicet precibus admissus, accedens multo tempore quarebat Antiphilum quippe malorum multitudine sic immutatam, ut agnosci non uiret. Circumiens igitur è iunioribus unus quunque contemplabatur, eorum more, qui familiarium cadauera iam marida facta requirunt in stragibus. Quod ni nomen fuisset elocutus, Antiphilum Denomenis filium, ne longo quidem tempore pouisset agnosci quisnam esset, usque adeo præ malis erat transfiguratus. ut uero ad uocem agnitam respondisset, atque adueniente illo comam diduxisset, eam à uulsi ebigens fordidam, atque impexam, ostendit sese quis esset. Hic ambo collapsi sunt, eiulantes, in tam inopinato spectaculo. uerum aliquanto post, posteaquam & ipse sibi redidit, & Antiphilum recipiens Demetrius de singulis esset illum diligenter perconfatus, bono animo esse iubet. Tum dissecto pallio, dimidiato quidem induitur ipse, reliquum autem illi donat, detractis illi putribus atque detritis, quibus erat opertus panniculis. Atque ex eo die modis omnibus illi aderat, curam eius agens inseruiensque. Locans enim sese, ijs, qui uersebantur in portu, mercatoribus, à mane ad medium usque diem, oneribus gestandis non paruum lucri faciebat. Deinde ab opere reuersus, mercedis partem carcerario in manum dabat,

quo illi mansuetum hunc ac pacatum redderet. De reliquo autem in amici curâ, assatum suppeditabat. Atque inter diu quidem aderat Antiphilo, quo illum consolaretur ubi uero nox occupasset, pro carceris foribus facto ex herbis torulo, substratisque frondibus, acquiescebat. Et in hunc quidem modum aliquandiu degebant, ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atque ob id minus ferret calamitatem Antiphilus, donec extincto in carcere latrone quopiam, idque, ut putabatur, ueneno, & custodibus exactissime obseruatis, neque deinde quispiam admissus in domicilium, in quo uincti seruabantur. Quas ob res dubius, atque anxius, cum alia uia non patiret, qualiter ceret amico adesse, adito præfecti collega, seipsum deferret tanquam in irruptione templi Anubis communem operam addidisset, id simulatque, confessus est, abductus est ilico in carcerem, uinctusque iuxta Antiphilum. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcerario, ut proxime Antiphilo, atque eadem in trabe uincirentur. Hic igitur uel maxime declarauit, quanto in illum fuerit amore, cum sua ipsius incommoda negligeret (namque hoc inuenerat ipse) illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset, ut ille & quamplurimum dormiret, et minimum angeretur. Atque ita comode tolerabant, comunitatis inter ipsos malis, donec aliquanto post, tale quiddam accidit, quod finem ferme eorum imponeret calamitati. Si quidem è uinctis quispiam, haud scio unde nactus libram, adinctis cõiuratis capitiuorum plerisque, cathenam inscrauit, qua seriatim erat astricti, cyphonibus in hanc insertis, soluitque omnes. Qui quidem facile, trucidatis quippe paucis custodibus, cõglobari profiliere. Atque ij qui

dem illico quo quisq; poterat dissipati, postea plerique sunt comprehensi. Porro Demetrius, & Antiphus in biremanserunt, Syto quoq; retento, q iam aufugere parabat. Ut autem diluxisset, Aegypti praeses, cognito qd acciderat, emisit quidem qui illos insequerentur, accersitis autem ijs, qui erant cum Demetrio, soluit a vinculis collaudatos, quod soli non aufugissent. At illis haudquaquam sat erat, ut hoc titulo dimitterentur. Clamabat autem Demetrius, sibiq; non mediocribus in rebus iniuriam fieri praetendebat, si pro maleficis habitum uiderentur, uel commiseratione, uel ob id laudis, quod non aufugissent, dimitti. In summa compulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi reperit, nihil eos commeritos, collaudatos illos, Demetrium autem scorsum quoq; admiratus, liberos esse iussit, consolans super poena, quam tulerant, praeter ins in uincula coniecti. Quin etiam ambos munere profectus est, idq; de suo, Antiphilum drachmarum decem millibus, bis tanto Demetrium. Ac Antiphus etiam nunc quidem in Aegypto est. Demetrius autem sua quoq; uiginti millia relinquens amico, concessit in India, profectus ad Brachmanas, tantum hoc locutus Antiphilo, merito sibi iam ignoscendum uideri, quod tum ab eo discederet. Neq; enim sibi opus fore pecunia, quoad is persueraret, esse, qui erat, uidelicet qui possit paucis esse contentus, neq; illum amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici graeci. Quid ni initio notasses nos, tanquam qui uerbis nos iactauerimus, idem profecto relaturus eram tibi complures orationes, atque eas egregias, quas Demetrius habuerit

in iudicio, cum interim pro seipso nihil defenderet. pro Antiphilo uero, lachrymas funderet, atque etiam supplex esset, totamq; causam in se reciperet, donec Syrus flagris casus ambo eos liberos fecit. Hos igitur paucos e plurimis, quos mihi primum memoria suggessit, tibi narraverim praclaros, ac sumos amicos. Quod reliquum est, iam decedens a narratione, tibi dicendi partes trado. Tu porro uti Scythas his non inferiores referas, sed longe praestantiores, tibi ipsi cura fuerit, si quid de dextra sollicitus es, ne ea tibi praecidantur. Verum oportet strenuum p̄stare uirum. Etenim res quadam uelementer ridicula tibi contigerit, si cum Orestem, ac Pyladem admodum sophisticam laudaris, pro Scythia dicēs orator ignauus appareas. Toxa. Recte tu quidem Mnesippe, q quidem ad dicendum etiam adhortaris, p̄inde quasi nihil sollicitus sis, ne tibi lingua exerceatur, nullo innarrationibus. Sed iam exordiar, nihil qdem, quē admodum tu, uerbis phalerans, atq; adornans (neque enim is Scytharum mos) praeferam cum res ipsae longe magis loquannur, quam uerba. Nihil autem eiusmodi expectaueris a nobis cuiusmodi tu commemorando laudibus exulisti, puta si quis sine dote duxerit de foris mem mulierem, aut siq; amica filiae nubenti, pecuniola donauerit, duotalanta, ac per Ionem si quis sponte eat in uincula cum certo sciat se paulopost esse soluendum. Admodum enim leuia ista, neque qcqua inest in his uel magni negotij, uel uirile quod sit. Ceterum ego tibi referam multas caedes, bellaq; & mortes amicorum causa susceptas, ut intelligas uestra ista lusu esse, si cum Scythicis conferantur. Neque tamen istuc sine causa fa-

citis. Sed merito parua ista miramini, propterea quod
 non sunt uobis admodum graues occasiones declarandi
 de amicitia, quippe in alta pace uiuentibus. Quemad-
 modum nec in tranquillitate queas scire, bonus sit quis
 bellator nec ne. Tēpestate enim tibi opus fuerit, ad hoc
 ut dignoscas. At apud nos bella perpetua, Et aut inua-
 dimus alios, ut cedimus inuadentibus, aut ubi forte cō-
 currimus, pro pascuis, praedaq; pugnamus. Hic pos-
 sum opus est bonis amicis, eoq; q̄ firmissime consiliis
 amicitias. Sola haec arma inuisa, atq; inexpugna-
 bilia esse iudicantes. Prius autem uolo tibi commemorare
 re quorū faciamus amicos, non ex poculis, quemad-
 modum uos, neq; si quis aequalis sit, aut uicinus, uerum
 ubi strenuū quempīā uirum cōspexerimus, quiq; pēla-
 ra facinora patrare possit, in hunc omnes studio incē-
 bimur, Et quod uos in ambiendis coniugijs, id nos in
 amicis facere non grauamur, diu quasi procos agentes,
 nihilq; non facientes, ne uidelicet frustremur amicitia,
 ne ue reiecti esse uideamur. At ubi iam in amicitias ca-
 teris repulsis, delectus est quispiam, protinus sedus ini-
 tur, ac insurandum, quod sit maximum nimirum, et
 uicturos eos pariter, et mortem oppetiturum, si sit opus,
 alterum pro altero. Atq; ita facimus. Etenim simul atq;
 incisis digitis, sanguinem in calicem destillauerimus,
 summisq; intinctis gladijs, ambo pariter ad morientes
 biberimus, non est quicquam, quod deinde nos queat
 diuincere. Admittuntur autem ad huiusmodi fœdera ad-
 summum tres. Nam qui multis sit amicus, is eo loco ha-
 betur apud nos, quo communes istae, atq; adulterae uxo-
 res, arbitramurq; iam non perinde firmam illius amici

nam fore, posteaquam est in plures partes dissecta. Ex-
 ordiar autem ab ijs, quae nuper Dandamis fecit. Dandamis enim hic in conflictu cum Sauromatis, cū esset
 captiuus abductus eius amicus Amicocae. Quin pos-
 us ante tibi iurabo nostrum insurandum, quandoquis
 dem istuc iniūo sum pollicitus. Non enim per Ventum
 Et Acinacem, quicquā mentūrus sum apud te de Scy-
 thicis amicis. Mnesippus. Equidem tuum insuram-
 dum haud magnopere desiderabam, proinde recte fa-
 cis, qui nullum deorum iures. Toxaris. Quid tu nar-
 ras? An non tibi uidentur esse dii Ventus Et Acinacis?
 Adeo ne te fugit, quod nihil sit maius mortalibus uita
 ac morte? Per haec utiq; iuramus, quoties per Ventum,
 Et Acinacem iuramus, uidelicet per Ventum, tanquā
 qui uiuendi sit causa, per Acinacem uero, ut qui mortis
 sit author. Mnesippus. Atqui si ista idonea causa est,
 profecto multos alios quoque deos estis habuit, tales
 qualis est Acinacis, puta iaculum, laccam, uenerum,
 finem, atq; his consimilia. Quandoquidē uariis est isse
 deus interitus, atq; innumerabiles aperit uias, quib; ad
 illū sit aditus. Toxaris. Vide q̄ contentiose nūc, quāq;
 subdole facis, dum medio sermone interpellas me, exae-
 tisq; ac disturbas orationem meam. At ipse loquente te
 silentium agebā. Mne. Age, non sum istuc posthac
 factururus Toxaris. Et optimo iure obiurgas, quare perge
 confidenter, qd restat dicere, perinde quasi nec adsum,
 dum loqueris, adeo tibi silebo. Toxaris. Quartus igitur
 agebatur dies Dandamidi, Et Amicocae, mutuum
 sanguinem pariter biberant, uenerant interea in re-
 gioem nostram Sauromatae, cum equitum decem mil-

Ibis, pedum autem bis tantum aduenisse ferebatur,
et numerum, cum in nos irruissent imparatos, neque ex
pectantes illorum insultum, omnes quidem cedere co-
eperunt, complures autem repugnantes occidunt, nonnul-
los et uiuos abducunt, nisi si quis effugerat, transiens in
ulteriorem fluminis ripam, ubi nobis dimidiū copia-
rum, et pars curruum erat. Sic enim id temporis cas-
tra fueramus metati, haud scio quo consilio Archipla-
norum, id est ducum nostrorum, ad utraq; Tanaidis
ripam. Proinus itaq; et praedas abigere, et captiuos
abducere, et tentoria diripere, et curribus potiri, atq;
ijs plerisq; cum uiris captis, et sub oculis nostris con-
cubinas, uxoresq; nostras conspuare. Nos porro re in-
digne tulimus. At Amixoca, cum duceretur (erat enim
captus) nominatim inclamauit amicum misere ui-
ctus, simulq; calicis, et sanguinis comone fecit. Quod
simulatq; exaudierat Dandamis, nihil etiam petens,
spectantibus omnibus, tranauit ad hostes, ibi Sauroma-
tae densatis telis irruerunt in illum, iam confixuri, nisi
succlamasset Zirim. Hoc uerbi siq; sonuerit, postea non
interimunt, sed recipiunt, tanquam dederunt, sese pre-
tio redimendum. Moxq; ad illorum ducem adductus
reposebat amicum, ille redemptionis pretium postu-
labat. Neq; enim prius dimissurum sese, nisi maximū
pro illo recepisset. Tum Dandamis, quae possidebat in-
quit, ea omnia a nobis direpta sunt, quod siquid est, qd
nudus praestare queam, id sum paratus polliceri uobis,
et imperato quicquid uoles. Et si ita uis, me ipsum huius
in locum recipe, et abutere ad quodcumq; tibi lubi-
tum erit. Ad haec Sauromata, Nihil inquit opus retinere
te, praesertim

te, praesertim cum tenet dedideris. Quin tu parte eorū,
quae possides, tradita, amicum abducto. Rogat ille
Dandamis, quidnam uellet accipere, ille oculos postu-
lat. Atq; hic proinus, exhibuit eruendos. Deinde ubi es-
sent exesti, iamq; pretium persolutum esset Sauroma-
tis, recepto Amixoca reuersus est innitens illi, unaq; tra-
nantes incolumes ad nos redierunt. Id factum animū
reddebat Scythiis omnibus, neq; iam uictos esse rebau-
tur sese, cum uiderent, quod apud nos esset honorū ma-
ximum, id non dum esse abductum ab hostibus, uerū
superesse egregiam mentē, et in amicos fidem. At idē
Sauromatis formidinem non mediocrem incutiebant, re-
putantibus cum cuiusmodi uiris, si se preparassent, es-
sent pugnaturi, tametsi tum quidem ex improuise super-
rassent, proinde sub noctem relicti maxima ex parte
pecoribus, incensisq; curribus frega sese subdixerunt. Por-
ro Amixoca non uilit diutius, ut uideret ipse, amico ca-
co Dandamide, sed ipse senet exoculauit. Atq; ita ser-
dent ambo, omniq; cum honore a populo Scytharum
publicitus aluntur. Quid tale Missippe nos referre posse-
tis? Etiam si quis tibi donet, ut possis uel decem alios ad
istos quinque adiungere, etiam citra insurandum, si ita
uis, ut et multa liceat affingere? At ego tibi rem nudā
exposui. Tu uero si quem talem narrares, non sum ne sci-
us, quantas adornandae rei gratia phaleras narrationi
fueris admisciturus, quem admodum supplicarit Danda-
mis, et quomodo sit excaecatus, et quae dixerit, et quo
pacto redierit, et quem admodum exceperint eum Scy-
thae, ad graulantes, beneq; ominantes, atque id genus
alia, cuiusmodi uos ad denuncandas aures soletis artis

ficio quodam addere. Audi igitur & alium huic parē,
Belittam huius Amīcæ consobrinum. Is, ut detra-
ctum ex equo a leone Basthem amicum confpexisset,
nam forte simul erant in uenatu, iamq; leo circumple-
xissimum iugulo admotus esset, atq; in quibus lania-
ret, desiliens & ipse innolauit in tergum belluæ resles-
xitq; in sese promouens, auertensq; atq; inter dentes di-
gitos inferens, conatus quoad liquit Basthem ē rictu le-
onis eximere, donec leo omisso illo iam semimortuo, ad
Belittam sese conuertit, atq; ipsam quoq; circumplexus
occidit. At ille moriēs (nam tanto antuerit) Acinacem
in leonis pectus defixit. Itaq; pariter exanimati sunt
omnes, nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tur-
mulis inter se uicinis, altero amicorum, altero ē regio-
ne leonis. Iam tertio tibi referam Mnesippe Macentæ
Lonchata, & Arfacomæ amicitiam. Hic enim Arsa-
comas deperibat Maſſæam Leucanoris filiam, qui res-
gnabat in Bosphoro, tum cum legatione funderetur sua
per tributo, quod Bosphorini semper nobis pendere soliti
sunt, id temporis tertium iam mensem ultra diem legiti-
mum distulerat. In conuiuio igitur cum Maſſæam uia-
disset proteram, atque decoram uirginem, amore cap-
tus est, grauitateque discruciabatur. Iam itaque quæ de
tributis agebantur, erant transacta, Responderatque
illi Rex, conuiuioque accipiebat, nox illum dimissus
fuit. Est autem mos in Bosphoro, uti proci in conuiuio pe-
tant puellas, narrantes quinam sint, quibusque rebus
freti decreuerint eas in matrimonium accipere. Atque
id temporis forte fortuna multi aderant in conuiuio pro-
ci, reges, ac regum filij, in his erat & Tigrapates Lar-

Rorum princeps, & Adyrmachus Machlynæ dux, alij
que cum his permulti, optret autem unumquemque
prociū, posteaquam exposuit quis sit, & qua fiducia
ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reli-
quis, taciturnique accumbere. Deinde peracto conui-
nio, postulata phiala, uinum in mensam effundere, at-
que ita sponsam ambire, multum interea collaudan-
tem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad
hunc igitur modum cum multi iam libassent, postulas-
sentque, regna, & opes commemorantes, tandem Ar-
sacomas, postulata phiala, non libauit (neque enim
mos apud nos uinum effundere, quin magis contumel-
lia ista esse iudicatur in deum) sed hausim bibens, Da-
mibi Rex inquit filiam tuam Maſſæam uxorem, qui
multo sum potior istis quantum ad opes, ac possessio-
nes atinet. Leucanore uero admirante, neque enim
credebat Rex pauperem Arfacomam, ac de plebe Scy-
tharum esse, percontanteque quantum pecorum, aut
quantum habes plaustrorum Arfacoma, nam ijs res-
bus nos diuites estis, immo nec plaustra inquit, posi-
sideo, nec armenta, uerum sunt mihi duo amici, hor-
nesti, probique, quales alij Scytharum nemini. At-
tum quidem ista dicens risus est, contempniueque habi-
tus, uisusque temulentus. Mane uero reliquis præla-
tus, est Adyrmachus, iamque sponsam abducturus
erat in Mæonidem ad Machlyenses. Porro Arsa-
comas domum reuersus amicis indicat, quemadmodum
reiectus esset à rege, risuque habitus in conuiuio, cum
pauper esse putaretur. Equidem illis dixeram inquit,
opes meas esse nos à Lonchata, atque Macenta, uel

*Stramq; beneuolenti. in longe præstare, multoq; firmio-
rem esse Bosporanorum opibus, uerum hæc dicentem
me subannauit, cõtempnitque, Et Adymacho scilicet
Machlyensi tradidit apportandam sponfam, quod aure
as phialas se diceret habere decẽ, præterea currus qua-
ternis sedilibus octoginta, ad hæc ouium, boumq; mul-
tam copiam. Sic uidelicet ante tulit foribus uiris peco-
rum multitudinem, operosa Potula, et currus graueis
perinde o amici dupliciter ex crucior, nam Et Maçea
amo, Et iniuria mihi inter tantum hominum illata,
non mediocriter mordet animum meum. Arbitror au-
tem Et uos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad
unum quenq; è nobis tertia conuulsiue pars pertine-
bat, si modo ita uiuimus, quem admodum cepimus, cū
coniungeremur, nimirum ut unus homo simus, iisdem
dolentes, iisdemq; gaudentes, immo inquit Lonchates,
unus quilibet è nobis totus iniuria afficiebatur, tū cum
in te ista fierent. Quomodo igitur, inquit Macentes, his
in rebus agemus? per partes inquit Lonchates nego-
cium suscipiamus. Atque ego quidem recipio Arfacome
me caput apportaturum Leucanoris. Tu uero sponfam
ereptam huic adducas oportet, ita fiat, inquit. At ni Ar-
facoma, inter hæc, nam his per actis, uerisimile est, exer-
cui, ac bello fore opus, hic mane, quo contra has Et ap-
pares arma, equos atque aliarum rerum uim, quā tam
potes maximam. Facillime autem plurimos aduuxer-
is, partim quod ipse strenuus, partim quod nobis non
pauci sunt familiares. Maxime uero si defederis in ter-
gore bouis. Hæc ubi placuissent, hic quidem quantum
ponit, recta profectus est in Bosporum, puta Loncha-*

*tes, alter, idest Macentes ad Machlyenses, eques uterq;. At Arfacomas domi manens, Et cum equalibus con-
tulit, Et ex familiaribus uim hominum armauit. Des-
cium Et in tergore bouis descendit. Consuetudo autem
de sedendo in tergore bubalo huiusmodi est apud nos,
ubi quis ab alio læsus est, caputque ulcisci, neque par se
pugne uidetur, tum boue immolato, carnes frustillatim
conasas igni torret. Dehinc ipse porrecto humi corio, se
det in eo, in tergum reductis manibus more eorum,
qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidem apud nos ma-
ximum est supplicandi genus. Appositis autem bouis
carnibus, ad eumlibus domesticis, præterea si quis aliis
uelit, quisque partem sibi sumit, ac dextro pede tergum
bouis calcans, pro facultate pollicetur, hic quidem equi-
tes præbentur se quinque suo pte cibo, suoque stipen-
dio, ille decem, alius plures, alius armatos pedites quot
possit, atque qui pauperrimus, seipsam diuitias at.
Colligitur itaque in tergo bouis ingens nonnunquam
mulatio. Et huiusmodi quidem exercitus Et certissi-
ma fide cohæret, Et hostibus expugnati difficillimus
est, non aliter quā si inireurando esset adactus. Nam
in tergum ascendisse, instar iusurandi est. Arfacomas
igitur his in rebus procurandis satagebat. Coierunt que
illi equites quidem circiter quinquies mille, tum arma-
ti, ac pedites promiscue, uicies mille. At Lonchates,
ubi ignotus peruenit in Bosporum, regem adit, tra-
stanti quiddam de regni negotijs, atque uenire quis-
dem sese publico Scytharum nomine, sed priuatim res
maximas apportare. Ille ubi dicere iussisset, De publi-
cis inquit, negotijs hæc in præsentiarum denunciare*

Scythas, ne uestri pastores in planiciem usque transgre-
diantur, sed intra Trachonem pascant. Ceterum latro-
nes, de quibus exposulatis, regionem uestram incur-
sent, negant eos publico consilio emitti, sed priuatim
suiqueque lucri causa prædari. Quod si quis illorum
deprehendatur, te dominum esse, ut punias. Hæc qui-
dem illi denuntiant, at ego tibi indico, grauem in uos
insulam suum ab Arsacoma Mariantæ filio, qui nū-
per legatum egit apud te, idque (opinor) cum filiam ne-
am postularit, non assecutus sit abs te, ob id indigna-
tur, sedetque in tergore taurino, septimum iam diem,
contractusque illi est exercitus haud exiguus. Audui,
inquit Leucanor, & ipse, cogi nūm copiarum in ter-
gum bonis. Quod autem aduersum nos cogerentur,
quodque Arsacomas huius rei esset impulsor, id uero me
fugerat. Atque in te inquit Lonchates. hic apparatus
constituitur. Mibi autem inimicus est Arsacomas, gra-
uiterque fert, quod sibi præferat à natu maioribus, et quod
in omnibus illo uidear esse præstantior. Quod si mihi
sponderis alteram filiam tuam Barceam, alioquin
nec indigno uestra affinitate, breui tibi reuersus ca-
put eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet
supra modum formidine correptus, propterea quod nō
ignoraret iratum sibi Arsacomam, tum & alias quo-
que metuerit semper Scythas. At Lonchates, iurato in-
quit, te præstiturum pacta, neque inficiaturum. Id
cum fieret, iamque respiciatus in cælum intrare uel-
let, Absit inquit, ut hic, nequis spectantium conijciat,
qua gratia iuuenus. Quin potius hoc templum Mari-
tis ingressi, oclusis foribus insurandum edamus, ubi

nullus exaudiat. Nam siquid horum inaudierit Arsacoma,
comas, uereor, ne me ante bellum immolet, manu iam
nunc non parua cinctus. Introeamus inquit Rex, Vos
autem absistite quam longissime. Neque quisquam ad
templum adeat, quem ego non accersiuero. Postea quæ
igintur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autem pro-
cul abstiterunt, vibrato gladio, simulque altera manu ob-
turato ore, ne uociferarentur, ictum in pectus adiecit.
Deinde caput defectum sub chlamyde tenens prodie-
bat, quasi confabulans interim cum illo, breuique sese
dicens adsumum, tanquam ad negotij quippiam emul-
teretur ab illo. Atque ita reuersus eo, ubi equum uin-
ctum reliquerat, consensu illo redequitauit in Scythi-
am. Porro nemo est eum insecutus, quippe diu ignorā-
tibus Bosporinis, quod acciderat, tum ubi rescissent, fr-
ethiose de regno decertantibus. Hæc itaque gessit Locha-
tes, præstititque promissum, allato Leucanoris capite. Por-
ro Macentes in uia factus certior super ijs, quæ in Bos-
poro acciderant, peruenit ad Machlyenses, primusque
illis nuntium attulit de Rege trucidato. At populus
inquit, te Adymache, gener cum sis, ad regnum uo-
cat. Proinde fac, ut ipse prior occupans imperium arri-
pias, in rebus perturbatis obortus, puella uero te sequa-
tur a tergo in curribus. Facile enim isthoc pacto tibi co-
ciliaueris multitudinem Bosporanorum, ubi Leucano-
ris filiam cognouerint. Ego porro non solum abauus
sum, uerum etiam sponse tuæ cognatus maternus, si-
quidem nostra è gente Mastrea Leucanor ascinit uxore.
Et nunc tibi adsum, missus à Mastrea fratribus, qui sunt
in Alania denuntiantibus, ut quæ potes ocysissime, te re-

cipias in Bosphorum, neq; circumspicies, donec imperium ad Eubiotum deueniat, qui tamen si frater notus est. Leucanoris, tamen Scytharum partibus semper fuit, cum Alanis simulantes gerit. Hac quidem dicebat Macentes. Erat autem eodem cultu, eademq; lingua cum Alanis. Commune enim horum utrumq; Alanis cum Scythis, nisi quod non magnopere comati sunt Alani, quemadmodum Scythae. At Macentes in hoc quoque illis erat assimilis, uidelicet detonsa coma, quatinus conueniebat Alanum minus esse comatum quam Scytham. Itaque his rebus factum est, ut illi fides haberetur, putarentq; Mastera, ac Maxaam cognatus esse. Et nunc inquit o Adymache, ad utrumvis paratus sum, uel proficisci tecum in Bosphorum, si uelis, uel manere, si sit opus, ac sponsam adducere. Is tunc equidem inquit Adymachus, longe malim, quandoquidem cognatus es, te puellam adducere. Nam si nobiscum una proficiscaris in Bosphorum unum duntaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorem aduxeris, multorum instar fueris. Atque ita factum est, & hic quidem iter ingressus est, Macenta tradens ducendam Maxaam, quae uirgo etiam dum erat. At ille per diem quidem illam curru utebatur, uerum ubi nox incubuisset, impositam equo (nam id curarat ut alius quidem equus sese confereretur) nam insiliens & ipse nequaquam deinceps ad Maeoniam iter faciebat, sed despectens ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitreorum montibus, cum uirginem interim aliquoties interquiescere iussam relaxasset, intra triduum a Machlyensibus in Scythiam usque perueniens est nam, statimq; equus eius ubi desit

disset a cursu, paulisper a flans exanimatus est. Porro Macentes Arfacoma Maxaam in manum dans, Accipe inquit a me quoque id, quod sibi pollicitus. At illo ad insperatum spectaculum suspensio, gratiasq; agente, Desine inquit Macentes, ac noli me alium a te ipso putare, nam mihi profecto gratias agere, ob haec quae feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat de extra, quod uulnerat a sibi subministravit, atque officio se coram egit egrotantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus, si iandudum commissi, & quatenus licet, in unum conflat, magnum adhuc esse credamus, si qua pars nostri officiose quid egerit pro toto corpore. Etenim pro se ipso fecit, cum pars sit totius beneficio adiuti. Atque ad hunc quidem modum Arfacoma gratias agenti Macentes respondit. Ceterum Adymachus ubi sensit insidias, non perrexit ire in Bosphorum, iam enim Eubiotus rerum potiebatur, accessitus a Sauromatibus, apud quos fuerat diuersatus, uerum in patriam reuersus cum in gentibus copiis, irrupit in Scythiam, pauloq; post irruit. & Eubiotus cum Gratos undecunque poterat secum ducens, tum Alanos, & Sauromatas accessitos, utrinque uicies milenos. Coniunctis autem copiis Eubiotus, atque Adymachus nonaginta millia confecerunt. Atque ex his tertia pars equites sagittarii, nos autem (nam & ipse ad hanc expeditionem conueneram, addens ijs qui tergum taurinum conuenerant, equites meo pte simpui instructos centum) contractis haud multo minus triginta millibus, una cum equibus, operiehamur insultum, ductore Arfacoma ut autem adiuuantes illos conspeximus, contra duxi

mus agmen premittis in hostem equitibus. Atq; ubi iā
dū acriter esset pugnam, tandem cessere nostri, inter-
rupta phalange. Postremo in duo dissectum est uniuersum
agmen Scythicum, pars subduxit sese, non omnino
palam micta, uerum ita fugiebat, ut locum dare uideretur.
Adeo ut Alani ad multum tempus insequi non auderent,
partem alteram, q̄ eadem erat imbecillior angē-
tes Alani, ac Machlyenses, unde quaq; cedebāt, conser-
tim emissis iaculis, atq; sagittis, sic ut uehemēter labora-
reut a nostris, q̄ tenebantur obfessi. Etiam pleriq; arma
proiecerant, quorum in numero forte erat Lōchates, et
Macentes, iamq; ambo uulnus acceperant, dum uterq;
pro altero periclitaretur. Hic quidem adusto femore, pu-
ta Lōchates. Porro Macentes securi sauciato capite, tū-
conto in humerum impacto. Quod simulatq; sensit Ar-
sacomas, cum in altero agmine esset nobiscum, turpe-
ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo calca-
ribus, cum clamore in hostes tendere cōpit, sublato gla-
dio, adeo ut Machlyenses nim animi non sustinuerint,
sed uiam illi fecerint, ut transiret. At ille receptis ami-
cis, nam aduocatis & alijs impetum fecit in Adyrma-
chum, impactoq; in ceruicem gladio, ad Xonam usq;
dissecuit. Quo fisco, dissipata est omnis acies Machlye-
sum, paulopost & Alanorum. Deniq; cum ijs Græci
quoq; Atq; ita redintegrato pralio nos superiores exitū
tūmus, diuq; sumus insecti, trucidantes, donec nox fi-
nem imposuit. Postero die ab hostibus uenerunt legati,
qui supplices pacem, atque amicitiam orarent. Bospho-
ni duplicem tributum pensuros sese pollicebantur. Ma-
chlyenses obsides danuros se confirmabant. Alani ita ea

inuasione cōpensaturos sese spōdebant. Vt Sindianōs
nostro noie uellent aggredi, qbus cum multo iam tem-
pore nobis fuerat simultas. His de rebus auditis suffra-
gijs, in primis autem Arsacome, & Lonchata pax ini-
ta, duobus illis iuncta pro arbitrati suo moderantibus.
Huiusmodi Mnesippe audent. Scythia amicorum cau-
sa facere, Mnesip. Tragica prorsus o Toxari, fabu-
lisq; similia. Et propicius sit Acanaces & Ventus, per
quos iurasti, si quis ista non credat, non ad modum rep-
hendendus esse uideatur. Toxaris. At uide uir et
gregge, ne incredulitas ista ab inuidia uestra proficiat
tur. Quamquam non me deterrebis non habendo fidem
quo minus & alia his consimilia referā, que nouerim
a Scythijs esse gesta. Mnesip. Tantum ne lōgum
facias uir optime, neq; usque adeo admissis, uagisq; ut
re sermonibus, ut nunc sissum, ac deorsum Scythiam
Machlyanamq; percurrens, deinde in Bosphorum dis-
cendens, postremo rediens, prorsus abutere silentio
meo. Toxaris. Parendum tibi, & hanc præscri-
bentē legem, dicendumq; paucis, ne fatigeris una no-
biscum audiendo circumuolans. Quin magis auscul-
ta quæ in meipsum amicus Sisfinnes nomine præstiterit.
Cum enim Athenas relicta patria proficiscerer, Idq;
cupidine græcarum litterarum appuleram Ama-
strim ponticam. Ea est urbs haud procul a Carambe-
dissita in promontorio obuijs, qui a Scythia nauigāt
Comitabatur autem Sisfinnes mihi a puero amicus, nos
igitur ubires quasdam importatas in portu spectasse-
mus, i enq; e nauī subduxissemus eminus, nihil suspicā-
tes mali, itrea fides qdā effracta sera susculerūt uniuers

sa, adeo ut non relinquerint, quod uel in eum diem sufficere possit. Ergo cum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non uisum est incursare uel uicinos, qui plures erant, uel hospitem, ueritatem plerisque syconphantæ uideremur, si dixissemus nobis ab aliquo sublatos esse Daricos quadringentos, tum uestitum permulsum, ad hæc tapēna, quadam, deniq; quicquid habueramus. Consultabamus igitur hisce derebus, quid esset faciendum omnium rerum e geni idq; in urbe peregrina. Ac mihi quidem ita uisum est, statim demerso in ilia Acinace, uitam fugere, prius quam ignauum quippiā, aut indignum esset ferendum, uel fame uel sine cuncto, contra Sisinnes consolabatur, obsecrans nequid tale facerem. Aiebat enim ex cognitis sese, unde nobis uictus suppeteret. Et eo quidem die baiulandis e portu lignis nobis allata mercede, uictum suppeditauit, mane autem obambulans in foro, pompam quandam aspexit inueniunt (quemadmodum aiebat) elegantium, ac strenuorum. Hi nimium uirum electi, ut mercede proposita certamen inirent, in tertium diem erant decertaturi. Ergo cum omnes huius negocii condiciones audisset, accedens ad me caue post hæc inquit, Toxari, ne te ipsum pauperem dixeris, siquidem tertio ab hinc die, diuitem te reddidero. Hæc ait, atque interea ægre parato uictu, cum iam spectaculum esset institutum, spectabamus. Et ipsi etenim assumptione me duxit in Theatrum, tanquam ad iucundum aliquod, nouumq; spectaculum Græcorum. Ergo ubi confedissemus, spectabamur. Ac primo quidem loco fera partim iaculis confixa, atque a canibus agitata, partim in homines quosdam uini

illos emissa nocentes quospiam, ita ut conieceramus, ut autem prodierint qui erant ad singulare certamen conducti, ac producto iuueni quodam prægrandi, dixisset præco, si quisquam uelit cum hoc singulari certamine congregi, prodeat in medium, præmium pugne accepturus, drachmarum decem millia ibi protinus asserexit Sisinnes desiliens, pollicentq; se dimicaturum, simulq; poscit arma. Tum acceptam mercedem decem millia, mihi deferens in manum dat. Si uicero inquit Toxaris, una proficiscemur, suppetitq; conmeatus, sin cecidero, sepulcro me, rediurus in Scythiam. Ego quidem his auditis singulnebam. at ille sumptis armis, reliquum quidem corpus muniat, at galeam nequaquam imposit, sed nudo consistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse uulnus accepit, retorto gladio succiso poplite, ita ut multum sanguinis deflueret. Ego interim iam metu prætorum eram. At ille confidentius inuadentem aduersarium obseruans ferit in pectore, transigitq; ita ut protinus ad pedes illius procumberet. ille fessus, et ipse uulnere mortuo incumberebat, parumq; aberat, quin ipse quoque efflaret animam. At ego accurrens exi, animumq; reddidi. Porro ubi dimissus est, iam uictor declaratus, sub laudem illum domum deportauit, nullumq; temporis curatus a medicis, superuixit quidem hodieq; agit apud Scythas, ducta in matrimonium sorore mea. claudus tamen adhuc est ex uulnere. Hæc res Mnissippe non apud Machlyenses, neque in Alania gesta est, ut tibi scilicet careat, et fissa crediqueat, uerum complures extant Amastriani, qui de pugna Sisinnæ memorant. Finem iam faciam, si tibi quin

to loco factum Abauchæ revulero. Appulit aliquando Abauchas hic in Boristansenſium civitatem, ſecum adducens uxorem, quam unice diligebat, liberos duos, alterum quidem maſculum lactentem, altera vero erat puella ſeptem annos nata. Erat autem peregrinatiois comes, & huius amicus Gyndanes, atq; iſ quidem è vulnere laborans, quod in via acceperat à latronibus, qui eoſ fuerat adorti, cum quibus dum pugnaret, ictus eſt in femore, ita ut ne ſtare quidè poſſet præ cruciatu. Ita que noctu dormientibus illis, nā forte in cœnaculo quodam diuerſabantur, ingens ortum eſt incendium, omniaq; circūcluſit, iamq; flamma undiq; domum circū dedit. Ibi experrectus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulſa uxore, quæ in hærebat, iuſſaq; ut ipſa ſeſe ſervaret, amico in humeris ſublato, deſcendit, perterritaq; evaſit, ita ut nequaquā incendio dederetur. Vxor infantem baiulans conſecuta eſt, monens puellulam, ut ſeſe conſequeretur. Ea vero ſeniuſta abiecto ex ulnis infante, nix exiliit è flamma. Deinde puella una cum illa veniens, pendet ipſa extincta eſt, poſt hæc cum probro obiectaret quiſpiam Abauchæ, qđ deſertis liberis, atq; uxore, Gyndanē exuliſſet, immo liberos inquit denuo parare, haud quaquam difficile, tum incertū an ij boni ſint ſuavi, porro amicū, diu fuerit prius, qđ inveni am talem, qualis eſt Gyndanes, cuius amor mihi multis argumentis eſt exploratus. Dixi Mneſippe è pluribus his quinq; propoſitis, iam tempus eſt pronuntiari utri noſtrum aut linguam, aut dexterā oporteat amputari. Quis igitur ſciens eſt iudex? Mneſip. Nemo. Neq; enim conſtitueramus narrationis arbitrium. Sed

ſcīn quid agemus? Quin in præſentiarum nullo propoſito ſcopo ſumus iaculati, de integro deiecto arbitro alia amicorum paria apud illum referamus, deinde uter ſuc cubuerit ei, tum quidem amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextra, aut ſi hoc crudele, quādo tu amicitiam admirari viſus es, ego nibilo ſecius puto, nullā eſſe mortalibus poſſeſſionem hac præſtantiorem, neq; pulchriorem, quin ipſi quoq; in unum copulant, illud approbamus, ut ex hoc die in totam uſque uitam ſimus amici, utriq; victores, utriq; maximis poſſit præmijs, videlicet pro unica lingua, unaq; dextra binas uterq; habuiri, atq; inſuper oculos quoq; quaternos, pedesq; quaternos, in ſumma duplicia omnia. Eiufmodi nanq; quiddā eſt cum duo, tresq; copulantur amici, qualem Geryonem ſcriptores depingunt ſenis manibus, ternisq; capitibus hominem, ſiquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerūt, qui communiter omnia gererent, ut dignum eſt ijs, qui amicitia coniuncti ſint. Toxaris. Probe dicis, atque ita faciamus. Mneſip. Verum neq; ſanguine opus eſt Toxaris, neq; Acinate, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim conſabulatio, & quod eadem amamus, id multo certius eſt calice illo, quem bibitis, propterea qđ huiufmodi non obligationem ſed animū poſtulare mihi videntur. Toxaris. Placent iſta, iamq; amici, atq; hoſpites ſumus, tu mihi hic in Græcia, ego tibi, ſiquando in Scythiam perueneris. Mneſippus. Nimis ut ſis ſciēs nequaquam me pigeat uel longius etiā proſiciſci, ſi tales amicos nāſciſci liceat, qualem eſſe te Toxari ex tua ratione coniicio.

TOXARIS

Ornatissimo in Christo Patri D. Renato Episcopo Car
nuti. Erasmus Roterodamus Canonicus
ordinis dñi Aurely Augu
stini. S. P. D.

V M multis modis compertum habere
ornatissime pater q̄ candide de meo inge
niolo, meisq; nugis sentias, uir aliqui na
ris emundissime, profecturus in Italiā,
ut esset interim quod te uir Erasmi commonefaceret, Lu
ciani Pseudomantem nisi, sceleratissimum quidem illū,
sed quo nemo sit uilior ad deprehendendas, coarguen
dasq; quorūdam istorum imposturas, qui nunc quoq;
uel magicis miraculis, uel fista religione, uel adsimula
tis condonationibus, alijsq; id genus praestigijs uulgo fa
cium facere solent. Eum igitur leges (uti spero) non mo
do cum fructu aliquo, uerum etiam summa cum uolu
ptate, propterea quod excellētia tua, q̄q; praeter generis
claritatem fortunae splendorem, muneris auctoritatē,
serijs illis, ac tetricis in studijs est absoluta, tamen pro
pter summam ingenij feshuitatem, miramq; morum in
cunditatem, non solet admodum ab his etiam eleganti
oribus musis abhorreere, ac frugiferas has nugās ardu
is illis negocijs libenter intermiscere. Porro quicqd est
uel nigri salis, quē Momo tribuunt, uel candidi, quem
Mercurio ascribunt, id oē in uno Luciano copiosissime
reperias licebit. Carnutensis oppidi tam splendidi pro
fecto, tamq; celebre sanum fulmine cōflagrasse, dici nō
potest quā feram acerbe. Vale.

LVCIANI

LVCIANI ALEXANDER, SEV PSEV
DOMANTIS, ERASMO
INTERPRETE.

V quidem charissime Celse, leuē for
te q̄dā, ac facilem prouinciā tibi mada
re uideris, cum iniungis, ut Alexan
dri Abonothitibae impostoris uitam,
commenta, neq; non audaciam, praes
tigiasq; libro complexus, uolumen ad te
transmittam, uerum si quis ea conetur omnia ad plenū
enarrare, id profecto nō minoris sit negotij, q̄ Alexadri
eius, cui Philippus fuit pater, res gestas litteris prode
re, tantus hic scelere, quantus ille uirute. attamen si candi
de, ignoscenterq; legere uoles, Et quod narrationi de
erit id ex te imputare, atq; addere, conatum hūc te au
thore capeffam, Et Augeli bubile si non omne, at certe
pro mea uirili repugnare nitar, paucis aliquot elatis
caphinis, nimirum ut ex his coniecturam facias, quan
tus, quamq; immensus fuerit sinus uniuersus, quem ter
mille boues multis annis reddere puerint. Sed ambo
rum interim nomine calumniam uereor tuo pariter, ac
meo, tuo, qui iubeas memoriae, litterarumq; monimen
tis tradi, uerum longe sceleratissimum, meo, qui sum
mam operam in huiusmodi narratione, rebusq; gestis
hominis, quem nequaquam oportebat ab eruditīs le
gi, sed in frequentissimo quopiam Et amplissimo thea
tro spectari a simijs, aut uulpibus disceptum, quāquā
si quis hoc crimen nobis impegerit, poterimus Et ipsi
Erasmus d

nos exemplo quo iam simili ueri, etenim Arrianus ille
discipulus Episteti uir inter Romanos cum primis lau-
datus, ac per omnem uitam in litterarum studio uersa-
tus, cum simile quiddam fecerit pro nobis quoque respo-
surus est. Nam is quidem Tillibori latronis uitam de-
scripsit, nos uero multo crudeliorem latronem memo-
rie prodemus, quippe qui non in syluis, ac montibus,
sed ipfis in urbibus sit latrocinatus, neque qui Miniam
uentum, aut Idam sit pergrassatus, neque paucas quas-
dam Asiae partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed
qui uniuersam (ut ita dixerim) Romanorum diuisionem
suo complerit latrocinio. Ac primum tibi depingam
hominem, effigiem eius quoad potero proxime uerbis
aduibrans, tamen si non sum admodum pingendi perit-
us. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi repraesentem,
procerus erat, & aspectu decorus, planeque spec-
cie diuina quadam, ac maiestatis plena, colore candi-
do, barba non admodum hirsuta, coma partim natua
tectus, partim appositia. Sed hac adeo scienter effi-
cta, ut uulgus ferè non sentiret imitatum, asciniam
que esse. Oculi uehementer acres, ac uersatiles, tum di-
uinum quiddam relucens, uox dulcissima, pariterque
clarissima. In summa quoad has res, nulla ex parte po-
terat improbari, ac figura quidem hominis erat huius-
modi. Ceterum mens, atque animus. O malorum
depulsor Hercules & auersor tristium Iupiter, seruatores
que dioscuro in hostes potius contingat incidere,
quam cum eiusmodi quopiam habere commercium.
Siquidem ingenio, scientia, acumine longe praestabat,
ceteris mortalibus, tum curiositas, docilitas, memoria,

& ad disciplinas ingenij felicitas, horum unumquodque
que supra quam credi possit illi suppetebat, quibus ta-
men pessimam in partem est usus. Et cum haberet ar-
ma tam egregia sibi suppeditata, ilico nimirum omni-
um, qui essent sceleribus nobilitati, facile summus eua-
sit, uel superior Cecropibus, Euribato, Phrynonda, Ari-
stodemo, Softrato. Nam ipse cum aliquando Rutiliano
scriberet genero, modestissimeque de sese loqueretur, Py-
thagora semet adinulabat. Atqui ueniam mihi dabit
Pythagoras, uir ille quidem sapiens, ac mente diuina, ce-
terum si huius aetate uixisset, puer (sit scio) praecocius
fuisse. Sed heus ne per gratias, caue putes haec in
Pythagora conuulsiuam me dicere, quasi uelim eos si-
militudine rerum gestarum committere. Verum si quis
detrimenta quaeque, & probrosissima, quae de Pythago-
ra per calumniam feruntur (quibus equidem haud
quaquam fidem perinde ut ueris habuerim) si quis ta-
men conferat in unum, ea nimirum omnia uix etiam
minimam particulam adaequant Alexandrina uer-
sus, prorsum enim imaginare mihi, & cogitatione sin-
ge, quam maxime uariam ingenij temperantiam, in-
dolemque ex mendacio, dolis, periurijs, malefiscisque
confusam, promptam, audacem, uersatilem, & ad ef-
ficiendum, quae cogitasset, nullum refugientem labo-
rem, appositam ad persuadendum, cuique facile si-
des habenda uideretur, tum quae mire simularet opti-
ma, quaeque ea, quae a mente essent diuersissima praes-
se ferret. Primum igitur nemo cum illo congressus
est, qui non hac cum opinione discesserit, ut eum
mortalium omnium optimum, aequissimumque,

præterea simplicissimum, minimeq; fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandævum rerum conatus, cum nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita, cum esset adolescens, ad huc formosus admodum, ætate videlicet tenera, ac velut herbescente, id quod licebat partim è stipula conijcere, partim audire ex ijs, qui ita prædicabant, passim sese prostituere, ac mercedi sui copiam faciebat ijs, quibus libitum fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigator ex eorum numero, qui magiam, & diuinas incantationes profitentur, tum illesamenta ad conciliandam in amoribus gratiam malorum inmissiones in hostes, rationem erudiendi, reperendiq; thesauros, hereditatem, successiones. Hic ubi cõspiceret bene ingeniaturum puerum, atq; ad subministrandum arti negotioq; suo propensissimum, utpote qui non minus illius ad amaret maleficiũ, quam ipse huius formam, erudit eum, semperq; deinceps pro ministro est usus. At is publicanus, quidem et apud vulgus medicum scilicet agebat, didicerat autem apud Thoonis ægyptij coniugem.

Pharmaca mixta salubria multa, at noxie multa.

Quorum omnium successor hic, atq; hæres factus est. Porro doctor ille & idẽ amator natione Tyaneus erat, videlicet ex eorum numero, qui cum Apollonio Tyanico diligenter erant versati, totamq; illius tragediam pernoverant. Vides quamam è schola tibi hominem refero. Verum ubi iã barba plenus esset Alexander, Tyanico illo vita defuncto, in egestatem reductus, deflorescente simul & forma, unde victum parare licuisset,

nihil postea parvum agitabat animo. Sed inito comertio cum Byzantino quopiam annalium scriptore viro, qui in certamina descendunt omnium ingenij longe sceleratissimi, Cocconas, opinor, erat nomen, circumbat, imposuit ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorum lingua, vulgus appellant) detondentes. In his Macetim mulierem opulentam nacti sunt, nam quidem graviozem illam, q̃ ut amoribus esset idonea, sed que suaderet etiam diu amabilis haberi. Ab hac victus copia suppeditabatur, atque hanc ex Bithymia in Macedoniam usque sunt consecuti. Nam illi patria erat Pelle, qui locus olim floris sub Macedonibus regibus, nunc a paucis, usque obscuris, & humilibus incolitur, ibi cum conspicerent, immensi magnitudinis dracones placidos admodum, ac mansuetos adeo ut à mulierulis alerentur, & cum pueris iudicabatur, & calantes ferrent, neq; commoverentur, si quis stringeret, premeretq; deniq; peride, atq; infantes lac è papilla sugerent (nam sunt id genus apud illos pernulli, unde verisimile est, olim illam de Olympiade fabulam increbuisse, cum Alexandrum conciperet, huiusmodi dracone quopiam opinor, cum ea concumbente), mercati sunt ex his serpentibus unum, qui esset pulcherrimus, obolis sanè paucis. Atque ut Thucydidis utar verbis, hinc iam bellum oritur, nimium cum duo facinorosissimi, & immensi audacia præditi, neque non ad maleficia promptissimi, societatem iniissent, facile perpenderunt, hæc duo potissimum in hominum vita tyrannidem obtinere, spem, ac metum, quorum utrosque si quis ad commoditatem uteretur, forte ut is ilico

disceret. Siquidem utrique iuxta, uel ei, qui memi laboraret, uel huic, qui spe teneretur, uidebatur præscienciam quam maxime necessariam esse, summeq; desiderari, atque hac uia Delphos olim fuisse ditatos, factosq; celebres. Præterea, Delum, Clarum, & Branchydes, nimium hominibus per hos, quos modo dixi, tyrannos ad sacra confluentibus, ac futura prædiscere cupientibus, atque huius rei gratia Hecatombas immolantibus, aureosq; dedicantibus latres. Hæc ubi inter sese uersassent ultroq; ac citro agitaissent, uisum est uaticinium, oraculumq; constituere. etenim si res ea processisset, sperabatur se proinus diuites, atque felices fore. Quod quidem negotium magnificentiæ etiam illis successit, quam expectauerant initio, et uel spe melius euenit. Hinc iam spectare ceperunt, primum quidem de loco, deinde quonam exordio, quæ ueraciter negotium oporteret auspiciari. Cocconas igitur Chalcedonem opportunam esse censuit, ut pote regionem à negociatoribus frequentatam, tum Thraciæ, Bithyniæque confinem, neq; longe distitam ab Asia, Galatiæque, cunctis item imminuentibus populis. At ediuerso patriam suam prætulit Alexander, nam aiebat, id quod erat res, ad huiusmodi negotiorum auspicationem, aggressionemq; hominibus opus esse crassis, & stolidis, & qui uiderentur admissuri. Cuiusmodi Paphlagones affirmabat esse hos, qui supra Aboni murum incolunt, nempe superstitiosos plerosque ac stolidos, qui, si quis tantum apparuisset, tibicinem aut tympanistam, aut qui cymbala pulsaret, secum adducens, cribro (quod aiunt) uaticinans, ilico uehementer omnes in illum inhient, & per-

rinde ut cœlitum quempiam intueantur. Hac de re cum controuersia non nihil inter illos fuisset, tandem uicit Alexander. Itaque profecti Chalcedonem (nam id oppidum uisum est hac parte habere non nihil ipsis conducibile) in Apollinis templo, quod est apud Chalcedonios uenustissimum, areas defodiunt tabellulas quæ dicrent, breui admodum Aesculapium unum cum patre Apolline in pontum adueniurum, atque Aboni murum inhabitaturum. Eæ tabellæ cum essent de industria repertæ, facile effecerunt, ut hic rumor in omnem usque Bithyniam, ac Pontum dimanaret, multo autem ante alios in Aboni murum. Nam hi protinus statuerant etiam templum erigere, iamque fundamenti locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone relictus Cocconas ancipitia quædam, atque ambigua, obliquaq; conscripsit responsa. Deinde paulopost diem obit à uipera (sicut opinor) iectus. in huius demetrii locum accersitur Alexander, ac succedit iam comatus, cæsariæq; promissa, tunicam indutus purpuream albo intermistam, supra eam ueste amictus candida, falcem tenens exemplo Persei, à quo se maternum genus ducere prædicabat. At patissimi illi Paphlagones, cum ambos illos noscent parentes obscuros, atq; humiles, tamen oraculo crediderunt ita auenturi.

Persides genere gratus Phabo iste uidetur,
Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac natura mulierosus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniam usq; in Alexandri matrem sit incitatus, illectusq;. Reperitum est aliud oraculum, quasi Sibyllæ prædiuinantis.

Ad maris iuxta litus, iuxtaq; sinopam
 Tivide erit quidam ausonia de gente sacerdos,
 Qui prima ex monade, tribus ac decadis referabit
 Quinq; alias monades, uicenaq; ter repetita
 Quadrorbem numerum, referentem nomina diui,
 Qui ueniet laurus opem mortalibus aegris.
 Alexander itaq; sepius inuictus in patriam, cū eius
 modi Tragedia, conspicuus erat, ac splendidus, cum
 interim furore afflatus sese nōnunquam adsimulabat
 ore spuma completo, id quod ille facile efficiebat, radic
 cala (ea est herba lauandis lanis idonea) radice com
 manducata. Ceterum illis diuinum quiddam, ac for
 midandum spuma uidebatur. At multo ante sibi finxe
 rant, parauerantq; e linteis confectum draconis caput
 quod speciem quandam humanam prae se ferret, colorū
 fucis mire adsimulatum, quodq; pilis equinis os et ape
 rirēt, et clauderet. Tum lingua (sicut est draconum)
 bifida atra prominebat, quae et pilis agebatur. Porro
 Pellaeus ille draco iam pridem erat in promptu, domiq;
 alebatur, cum res postularēt, tum ab illis proferendus,
 inaq; in partem Tragediam acturus, uel princeps po
 ſtūs huius fauoris fabula iam uero ut erat manū ag
 gredi, tale quiddam machinatur nocte ueniens ad tem
 pli fundamenta nuper effossa. Constitit autem in eis
 aqua, siue quod ea indidit alicunde destillauerat siue
 quod ex aethere deciderat, illic onum ante excauatum
 deponit, quod quidem intus occultabat foetum recens
 editum serpentis. Id cum alte demersisset, in abditas li
 ti cauernas rursus illinc discessit. At mane cum in for
 rum profuisset nudus, nisi quod subligari circum pu

denda testus erat, eoq; inaurato, tum salcem illam ge
 stans, simulq; solutam uentilans, iactansq; comam, eoru
 more, qui a Cybele deorum matre afflatus conueniunt ac
 numine rapiuntur, conscensa sublimi quapiam ara cō
 cionabatur, ciuitatem eam beatam esse praedicans, quae
 mox deum propalam esset offensura mortalibus. Porro
 qui aderant (nam concurrerat uniuersa propē ciuitas)
 una cum mulieribus, senibus, pueris, admirabantur, ac
 uota facientes adorabant. At ille uoces quasdam incol
 gnitas, nihilq; significantes, quū modi sunt Hebraeorū,
 aut Phoenicū, attonitos eos reddebat, ut qui nihil in
 telligerent eorum, quae dicebat, nisi solum hoc, quod
 Apollinem, Aesculapiūq; passim admiscebat, sub hac
 ad institutum templum curriculo fugebat, accedentq;
 ad fossam, ac fontem illum, quem iam ante conditum
 oraculum praestruxerant, ingressus aquam, magna uo
 ce canebat laudes Apollinis, et Aesculapii, imitabatq;
 deum, ut dexter ac felix in ciuitatem adueniret. Dein
 de phialam postulat. Eam porro etiam a quopiam, faci
 le inuenergens, una cum aqua haurit, et onum illud, in
 quo nimirum ille deum concluderat, candida tera cerus
 saq; commissuram operculi ferruminans. Id cum manu
 cepisset, affirmabat iam Aesculapium tenere sese. Inter
 rim illi stupidis, defixiq; inhaebant oculis expectan
 tes, quidnam esset futurum postea, iandudum admirā
 tes onum in aqua reperiunt. Porro posteaquam fregis
 set idem, caua uola compressum, ac serpentis illius fae
 tem excepisset, simulatq; mouentem hunc sese conspire
 rent, ij, qui aderant, ac digitis circūuoluntem, prohi
 nus uocem tollebant, deumq; consalutabant, ac ciuitate

eam fortunatam esse dicebant. Singuliq; affatim uotis implebantur, thesauros, opes, prosperam ualitudinem, aliaq; id genus ab illo flagitantes bona. Hic ille rursus cum sese domum abripuit, una secum asportans, modo editum in lucem Aesculapium bis natum scilicet cum senel duntaxat nascantur homines, atq; eum non ex coronide per Iouem, neq; coruo, uerum ex anse re progenitum. Populus autem uniuersus consequbatur, omnes afflati deo atq; ob spes animo conceptas furore correpti. Interdum igitur se domi continebat, sperans fore, id quod et euenit, ut fama permonit Paphlagonie pars maxima concurreret. Ergo posteaquam urbs ita esset hominibus referta, ut iam redndaret, sed quibus omnibus iam antea non cerebrum, tum cor esset exemptum nec ulla parte similes uiderentur uiris pane uictitantibus (ut loquuntur poetae) uerum qui praeter sciam figuram nihil a pecudibus distarent in aediculis quibusdam, in lecto residents, eo uidelicet ornati, qui uatem mire dederet, imponit in sinum Pellaeum illum Aesculapium, quod quidem erat, ut dictum est, maximus pulcherrimusq; hunc tonam ubi collo circūdidisset, caudam foras prominare sinens, erat autem in gens adeo, ut cum per petus illius effunderetur, pars tamen humi traheretur. Solum autem caput sub alis abditum teneret, illo nimium omnia frente, linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte cotextum ostendebat, quod prorsum illius esse draconis uideretur, qui a pectore prominebat scilicet. Iam uero mihi cogita, aediculas non ad modum illustres, nec ad saturitatem usq; luminis capaces, tum turbam hominum conuentum, quicq; alijs ex

locis alij concurrissent, tumultuantes, ac prius etiam quae ista uiderent mente attoniti stupefactiq; deniq; spebus illis sublati. Quibus ingressis non mirum, si res uisa esset portentosa, uidelicet ex modo pusillo serpente, intra pauculos dies tam immanem extitisse draconem humana specie, atq; eum in super mansuetum tractabilemque. Prociuius autem ad exitum properabant, et prius, quam ex altius essent contemplati, protrudebantur ab ijs, qui non ui semper ingrediebantur. Porro e regione ianuae, per quam intrabant patefactum erat, et aliud ostium, per quod exirent. Cuiusmodi quiddam et Macedonas in Babylone fecisse ferunt in Alexandri morbo, cum ille graniter iam aegrotaret, illi obfessa regia desiderarent eum intrari, ac supremum alloqui. Atque hoc spectaculi scelestus hic non semel, uerum crebrius exhibuisse dicitur, maxime si qui diuites aduenissent recentiores, ac nouitij. Hoc locum mihi charissime Celse, si uera fateri uolumus, equum est ueniam dare Paphlagonibus, ac Ponticis illis hominibus nimirum crassius, et ineruditius, si delusi sint, cum draconem manu continerent, nam hoc quoq; largiebatur Alexander ijs, qui nolissent, cumq; conspicerent in dubia, malignaq; luce imitatum illud illius caput os scilicet nunc aperiens, nunc claudens, tanto artificio, ut res plane Democritum aliquem requireret aut certe Epicurum Metrodorum uel, aut alium huiusmodi quenipiam, qui prorsus adamantinam aduersus haec, atq; id genus alia mentem obtineret, quod nullo pacto recederet, quicquid uel quid rei coniecturis colligeret, uel si uiam etiam modicam praestigare non quiret, illud tamen antea sibi persuasum haberet,

ALEXANDER

fugere quidem sese, modum, rationemq; præstigiaturæ, cæterum quicquid esset uerborum, prorsus inuolantem, sciatumq; esse ac ne fieri quidem ulla ratione potuisse.

Patris ergo diebus confluit tum Bithynia tum Galatia, Thraciaq; eorum, qui renuntiabant, unoquoq; ut sit, affirmante sese primū nascentem uidisse deum, deinde paulo post eundem contrectasse iam grandæ admodum factum, uulū etiam homini assimilē. Accedebant ad hæc pictura, imagines signa deum referentia, partim ex ære, partim argento efficta. Postremo nomen etiam inditum, Nam Glycon appellatus est, idq; in usu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum elocutus est Alexander.

Sum ille Glycon hominum lux, ex Ioue tertia proles. Ast ubi iam maturum esset, ut cuius rei gratia hactenus omnia fuerant excogitata, responsi quoq; redderet ijs, qui requisuissent, diuinaretq; accepta uidelicet ansa ab Anilocho qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoq; post patris Amphiarei interitum, postraq; quā ille inter Thebanos extare desisset, patria pulsus, atq; i Ciliciam profectus, haud incommode rem gessit, cū Cilicibus euenura prædiceret, binos obolos pro singulis accipientis responsis, ab hoc inquam arrepta ansa, prædicat Alexander omnibus, qui aduenerant, fore ut deus ipse responsa daret, eiusq; rei diem quendam certum prælocutus est. Iussit autē ut quisq; quod uideretur, quodq; maxime discere uellet, id in libello conscriberet, eumq; singulis obuium ceram, argillā ue, aut similem quāpiam obfignatur. Se uero receptis libellis, subitisq; aduocantiam enim oraculum erat extractum, & apparatæ

ALEXANDER

31

corinthe iordine per præconem, ac theologum euocat, uirum, eos, qui tradidissent, debinc ubi de singulis esset edoctus à deo, libellos reddidit ita ut traditi fuerat obfignatos, subscripto illis responsis pro cuiusq; argumentis, deo nimirum respondente, quacumq; de re quis esset sciscitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiusmodi tu es, aut etiam si modo dictum non est inuidiosum, cuiusmodi sum ego, manifestari neque difficilis animaduersu, uerum idiotis quibusq; nates essent mucro obsita, minimeq; enunciatæ prodigiosum, planeq; incredibile quiddam esse uidebatur. Etenim cum uarias tene ret artes, quibus signa tollerentur, quæ quisque sciscitabatur, ea legebat, atque ita quæ uiderentur ad interrogata respondebat. Deinde rursus obuium, obfignatasq; reddebat, non sine summa admiratione eorum, qui recipiebant. Plurimus enim hic inter illos erat sermo, quā tandem scire ponisset iste, quæ ego illi tradidi, sanè quā diligenter obfignatis signis imitari neuitquam facilibus nescire uera deus esset quispiam, cui cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus id effecerit forsitan à me requires. Accipe quo uidelicet imposui eas eiusmodi deprehendere queas, & coarguere. Prima ratio sic habebat, eam ceræ partem, quæ post signum hærebat, ac uandem facta liquefactam diducebat. Tum ubi legisset rursus calefactam ac uandem ceram, eam, quæ à tergo finiculi fuerat signo eodem manente, facile coagmentabat. Porro secundus modus constat per id, quod Collyrium uocant. Id conficiuntur ex pice Berytica, bitumine ac lapide psificio, trito, tum ceram, & masticha confectum. Ignis ex his omnibus Collyrium igni calfactum in uncto prius suis

Io pingui signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatq; siccum esset factum (siccabatur autem proinus) commodè resignabat libellos. Quibus perfectis, imposita cera denuo perinde, atq; è lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinem mirè effectum. Post hæc iam tertiam accipe rationem. Calce in gluten iniecta, quo vulgo codicillos ad glutinant, atq; ex his confecta ceu cera, mollem adhuc eam admonebat signo, statimq; detrahebat. Nam ilico siccescit, adeo ut cornu, uel ferro potius reddatur solidius. Hæc ad imprimendum signum ut consueuerat. Sunt præter has & alia complures uia, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uidear modestus, maxime cum tu in ijs, quos de maiorum artibus conscripsisti, commentarijs tum pulcherrimis, tum utilissimis, quiq; modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis uersetur, abunde multa renideris, longeq; his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuinabatq; non mediocri ad eam rem uens ingenio, arteque negotium reddens probabilius, dum alijs obliqua quedam, & ambigua respondet ad ea, quæ proponebantur, alijs penitus obscura. Quandoquidem & hoc oraculis ille conuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhorbatur, pro ut sibi magis conducere coniectasset. Nonnullis dietas, remediaq; præscribebat, cū sciret (ut initio diximus) complura, atq; efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cytmides ab illo probabatur, id est nomē confectū emplastri, usino ex adipe confecti. Porro spes, rerumq; successus, & incrementa, neq; non hereditarium obuentus, semper in aliud tempus reijciebat. Illud

Interim addens, cuncta hæc tum obtingent, cum ipse uolam, cumq; uates meus Alexander me rogabit, proq; uobis uota faciet. Deniq; merces erat unicuiq; responso præstinita, nempe drachma cum obolis duobus, ne uero pusillum, aut exiguum fuisse putes amice hunc quæsum, cum in annos singulos ad septuaginta, aut octoginta millia redierit, usque adeo auidis & insatiabilibus hominibus, ut singuli supra decem aut quindecim rogationes traderent. Cæterum ea, quæ capiebat, non ipse solitus est insumere, nec rursus ad pgerendas opes in thesaurum reponere, uerum compluribus & alios habebat secum adiutores, ac ministros, tum qui scitarētur, qui uersibus oracula conderent, qui responsa seruarent, qui subscriberent, qui obsignarent, qui interpretarentur, quorum unicuiq; pro dignitate, meritoq; lucrū impartiebat. Ad hæc nonnullos foras & in longinquas regiones emandarat, qui famam eius oraculi inter gentes dissiparent, affirmantes ipsam etiam prædicere, reuocareq; frigidos, fures, ac prædones indicare, atq; reuincere, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdam etiam uita defunctos in uitam reuocare. Concurrere igitur undequaq; magnoq; numero concitati adproperabant, sacrificabant, dicebantur mœnere, eaq; duplicata, propheta, discipuloq; dei, iam, n. & tale quoddam oraculum exierat.

Muneribus decorare meum uatem, atq; ministrum Præcipio, nec opum mihi cura, at maxima uatis. Verum ubi iam plerique, quibus mentis plusculum inerat, non secus, atq; ex alta ebrietate resipiscētes, conspicerent in illum, pferam ex ijs, qui studebant Epicuro,

iamq; paulatim in oppidis deprehenderentur uniuerſa præſtigiana, ſictuſq; fabulæ apparatus, horrendū quiddam in eos edidit, dicens impijs & Chriſtianis foreleri pontium, qui non uerētur in ſeſe turpiſſime male dicere, Eos inſiſſit lapidibus pellerent, ſi modo uellent propiciū habere deū. Porro ſuper Epicuro, huiusmodi quoddam oraculum prodidit. Sācſcitantī cuipiā, quid ageret apud inferos Epicurus, plumbeis inquit, compedibus uinctus in cœno deſidet. Et adhuc miraris, ſi magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogations adeunū, quā ſint prudentes, quāq; eruditi? Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro ſecum, & irrecōciliabile, idq; iure optimo. Nam cum quo tandem iuſtus bellum gerat, homo præſtigiator, et monſtris, ac portentis amicus, ueris inimiciſſimus, q̄ cum Epicuro uiro uidelicet, qui rerum naturam perſpectam haberet, quiq; unus, quid in his eſſet uerum, uideret? Nam qui Platonem Chryſippum aut Pythagoram ſequerentur, ijs erat amicus, atq; alia cum illis pax intercedebat. At intracabilis ille Epicurus, ſic enim appellabat eum, erat illi pluriimum inuiſus, atq; id merito, quippe qui hæc omnia ridicula, ac ludicra duceret. Quam ob cauſam inter urbes Ponticas Amaſtrū in primis habebat exoſam, eo quod acceperat eos, qui cum Lepido erant, alios item horum conſimiles quamplurimos eam in ciuitate uerſari. Neq; unquā Amaſtrino alicuiquam oraculum reddidit, quin ubi conarentur etiam fratri procōſulis reſpondere, deridicule proſecto diſceſſit, cum nec ipſe, quemadmodum idoneum oraculum ſingeret, inueniret, nec haberet, qui ſibi in

tempore

tempore poſſet componere. Nam cum ille de ſtomachi dolore conquerenti, uellet præſcribere, ut ſuillum pedē cum malua præparantem ederet, hunc in modum ait. Maluata porcorum ſacra curimato Sipydno. Crebrius autem (ut iam diximus) Draconem oſtendebat ijs, qui uellent, haud totum tamen, ſed caudam poſtiſſimum, ac reliquum corpus oculis exponens, caput uero ne uideri poſſet, abditū ſeruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus eſt, ſeſe exhibiturum ipſum deum loquentem, citraq; interpretem edentem oracula. Deinde non magno negotio, gruium arterijs contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adſimulātū, inſertis, alio quorpiam per has foris inſonante reſponſitabat ad ea, quæ proponebantur, uoce nimirum per linteaceum illum ſculapium ad aures promanante. Huiusmodi reſponſa οὐτὸ φωνῆ dicebantur. i. ipſius uoce reddita, neque quibuſlibet, neq; paſſim dabantur, uerū ſplendidis modo, atq; opulentis, & qui grandia largirentur. itaq; qd Severiano reddidit eſt, ſuper expeditione in Armeniā ſuſcipienda, ex autophonis erat. Adhortans enim illū ad incurſum eius regionis, ſic ait.

Parthis, Armenijsq; citato Marte ſubactis
Romam urbem repetes & claras Tybridis undas,
Vertice certa gerens radijs diſtincta ſerenis.

Deinde poſteaquam uecors ille Gallus perſuaſus, incurſionem feciſſet, eueniſſetq; ut unā cum exercitu cadere tur ab Othryade, hoc oraculum ē monumentis ſiſtulit, atq; aliud in eius locum ſubſtituit huiusmodi.

Agmen in Armenios, ne duc, neq; enim expedit iſtuc,

Eraſmus

e

Ne tibi femineis uir amictus uestibus, arcu
Exitum immittat, uitaq; ac lumine priuet.
Siquidem & hoc interitum callidissime fuerat commena-
tus, ut posterioribus, substitutionisq; responsis ea, quæ per
peram, maleq; euenissent, sarciret, ac mederetur. Sapi-
us. n. ægrotis prius, q̃ moreretur prædixerat fore, ut res
ualescerent. Quibus morientibus, alterum oraculum ili-
co paratum erat, quod superiori diuersa caneret.

Posthac desine opem morbo petere exitiali,
Mors etenim manifesta, nec euitare licbit.
Porro cum non ignoraret, qui in Claro, ac Didymis,
Malloq; responsa ferebant, ipsos quoq; huiusmodi quadã
arte diuinandi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos,
plerosq; consultorum ad illos remittens, his uerbis.
Nunc Claron ito, mei uocem patris audiurus.

Et rursus
Branchydica accedas adyta, atq; oracula quaras.
Et iterum.

Mallon abi, Amphilochique reus oracula uatis.
Et hætenus quidem de ijs, quæ intra patriæ fines usque
ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq; desi-
gnauit. Ut uero & in Italiam oraculi fama permana-
uit, inq; ipsam Romanorum urbem, iam nemo omnium
erat, qui non alius alium ante uertere studeret, dum ij
quidem eò proficiscuntur ipsi, illi uero mitant, potissi-
mum ij, qui potentia, atq; autoritate plurimum in Res-
publica pollebant. Quibus princeps, quasiq; signifer ex-
tuit Rutilius, uir aliis quidem honestus ac probus, tñ
compluribus in plijs Romanor, spectatæ uirtutis. Sed
qui in ijs, quæ ad deos pertinent, parum sanè saperet,

ut cui prodigiosa quedam de illis essent persuasa, adeo
ut si ubi lapidem uel inuentum, uel coronatum conspe-
xisset, continuo procideret, atq; adoraret, ac diuinus ad-
uolutus uota faceret, bonaq; ac leta ab illo posularet.
Hic igitur, simul atq; de oraculo inaudisset, parum ab-
erat, quin omisso, quem tenebat exercitus, in Aboni mæ-
rum auolarit, alios autem post alios eò legabat. Porro
qui mittebantur seruuli nimis idiotæ qdam, facile dece-
pti domum redibant, referentes, partim, quæ uiderant,
partim tãquam uidissent, audissentq; permulta in sup-
accumulantes illis, quo domino fierent commendatio-
res. Inflammarunt itaq; senem infelicem et in uehemē-
tem insaniam impulerunt. At ille passim ad oēs ami-
cos accedens, quos habebat, cum plurimos, tñ potentissi-
mos enarrabat, partim ea, quæ ab ijs, quos miserat, acce-
pisset, partim quæ ex sese affinxerat. Et ad eum modum
iste compleuit urbem, concitauitq; q̃ plurimis item auli-
cis expauescētis, atq; attonitis. Qui proximus & ipsi ca-
piditate flagrare cœperunt, ut aliquid suis de rebus au-
dirent. Porro Alexander aduenientes comiter excipie-
bat, ac xenijs, alijsq; magnificis doratos muneribus, ad
eum remittebat, hoc agens, ut non solum renuntiarent
oracula, uerum etiam dei laudes canerent, ac portento-
sa quedam de oraculo, deq; ipso mentirentur. Excogita-
rat autē ter scelestus ille qdam neutiq; in scitum, et in-
geniosius, q̃ ut in uulgarē competat latronem. Etenim
resignatis libellis, ac perlectis, siquid offendisset in ijs,
quæ proponebantur, ita scriptū, ut cū periculo, ac disci-
mine eius, q̃ scripsisset, si proferretur, comitē uideretur
apud se deſinebat, neq; remittebat, quo uidelicet obnoxi

os, ac propemodū seruos ob meū, sibi redderet eos, qui miserant, cum in mentem illis ueniret, cuiusmodi de rebus consulerent. Intelligebat autem esse cōsentaneum, ut qui opibus, ac potentia præcellerent, eiusmodi rogationes essent porposituri. Ab his munera quamplurima ferebat, quippe qui non ignorarent, se se intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic sciscitanti de filio, ex uxore priore suscepto, qui iā per ætatem maturus esset, ut disciplinis erudiretur, quem instituendo in litteris illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit.

Pythagoram, egregieq; canentem prælia uatem. Deinde paucis post diebus extincto puero, ipse quidem hærebat, nec habebat, quod incusantibus responderet, oraculo uidelicet ita re præsentī consultato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, assermians hoc ipsam portendisse deum, qui iussisset neminem quidem è uicinis adolefcentulo deligi præceptorem, sed Pythagoram potius, atque Homerum, iam olim defunctos, quibus cum credibile esset eum iam uersari. Quid igitur Alexandro uiuō uertere conuenit. Si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti, cuius tandem animam esset scitius ait.

Principio fueras Pelides, deinde Menander, Deinde is, qui nunc es, post sex phæbea futurus Octoginta annis, ac centum produxeris annos. At hic septuagenarius interiit, in infantiā uersus, haud expectato dei promisso, quanquam hoc quoque oraculum ex autophonis erat. Eidem item de uxore dur

tenda percontati aliquando inconstanter, ac palam respondit.

Ducito Alexandro natam, Lunaq; puellam. Siquidem iam olim rumorem dissipat, filiam, quam habebat, è Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, cum dormienti aliquando conspexisset, nam id illi familiare est, formosus semino sopitos adamare. Porro Rutilianus uir prudentissimus, nihil cōstantius, protinus accersit uirginem, nuptias conficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis hecatombis placans, itaq; sibi unus è cælinum numero uidebatur. At hic, ubi semel in Italiam rem esset aggressus, maiora in dies ad hæc excogitabat, et in omnes Romanae diuinitatis partes, quæ præferrent oracula, dimittebat prædicens, cauendam esse pestilentiam, incendia, terremotus, se certa remedia traditurum, nequid horum accideret, pollicebatur. Itaq; cū pestilentia incubuisset, unum quoddam tale oraculum, autophoron et hoc, quoquo uersum gentium prodiderat, unico carmine comprehensam.

Intensus nubem pestis depellit Apollo.

Atq; hinc uersiculum uidere erat passim pro foribus descriptum, tanquam aduersus pestilentiam remediosum. Verum ea res plurimis diuersam in partē euenit, propterea quod fortuna quadam sic accidit, ut eadem domus, quibus hic uersus esset inscriptus, possimū desolarentur, neq; uero me putes illud dicere carmē in causam fuisse, ut interierint, uerum casu quodam ad hūc modum accidit. Et haud scio, an pleriq; freni carmine, negligentius, ac securius dietam obseruauint, nihil aduer

sum pestem præter oraculum adhibentes, perinde quæ
si sybillas pro sese pugnautes haberent, & intonsam
Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores
item ex sua coniuratione quamplurimos Romæ confu-
merat, qui sibi quæ quisque mente esset indicarent, ac pri-
us, quam oraculum adissent illi, significarent quidnā
essent percontantur, quidq; potissimum cupere uidere
tur, ut etiam prius, quam aduenissent ei, qui mitteban-
tur, ille iam ad respondendum instructus, ac paratus
esset. Atq; hæc quidem & id genus alia machinamen-
ta aduersus Italicas urbes prastiterat. Nam præter
hæc & imitationes quasdam insinuerat, tedarum per
manus tradendarum gestationes, & sacrorum cerimo-
nias, quæ quidem tribus ex ordine diebus continenter
peragerentur. Ac primo quidem die Atheniensium rina
denuntiatio fiebat huiusmodi. Siquis impius, aut Chri-
stianus, aut Epicureus mysteriorum explorator accessit
discedat. Cæterum qui Deo credunt, & parent sa-
cris feliciter initiuntur. Sub hæc profluvius exigeban-
tur, illo præcunte, dicenteque, Foras pellantur Chri-
stiani. Tum multitudo acclamabat uniuersa, Foras
pellantur Epicurei. Dehinc Latona puerperium age-
batur, & Apollinis natiuitas, nam Coronidis nuptiæ,
Demum nascebantur Esculapius. Altero die Glycon
in lucem emer gens, deique exortus. Porro tertio die Po-
dalirus cum Alexandri matre coniugium agebatur.
Dadis autem is appellabatur, idq; ex re, propterea quod
faces quædam incenderentur. Postremo loco, Luna, at-
que Alexandri amores, ac nascentis Rutiliani coniunx.
At uero facem gestabat, mysteriaq; agebat Endymion

Alexander, quin hic dormiens scilicet, in medio iace-
ret, descenderet autem in eum è tecti fastigio, tanquā
è cælo luna uicem agens Rutilia quædam formosissi-
sima cuiusdam è Casarea domus præfectis uxor, quæ
nimium ut amabat Alexandrum, ita uicissim ab il-
lo amabatur, ac sub oculis perditissimi illius mariti,
non complexus agebatur, tum oscula, idque in pro-
paulo. Quod nisi complures fuissent tede, forsan non
nihil & eorum, quæ fieri solent in fra sinum, patra-
tum fuisset. Paulopost rursum introibat ornatu sa-
cerdotali, nullo cum silentio. Deinde ipse primus
clara uoce sonabat. Io Glycon, assonabant autem bene-
canori scilicet homines, nempe præcones aliquot Pa-
phlagonæ, carbatinis calceati, plurimum alij nidorem
ruffantes. Io Alexander. Porro subinde inter gestandas
tedas, atq; inter mysticas salutationes femur illius de in-
dustria renudatū aureū apparebat, pelle, sicuti consicio
in aurata circūdata, atq; hac ad tedarū fulgorē relucen-
te. Itaq; cū duobus quibusdam ex eorum numero, qd defi-
pienter sapiētes sunt, super hac re uertereur alteratio
utrum Pythagora animam possideret, uidelicet obfer-
nuit aureum, an aliū Pythagorico illi consimile, atq;
eam controuersiam ad ipsum Alexandrum renuissent,
rex Glycon oraculo litem dissoluit.

Pythagora mens emoriturq; oriturq; uicissim,
Vatis at est animus diuina è mente profectus.
Hunc pater auxilio misit iustisq; pijsq;
Et rursum.

Tecta Iouis repetit, iouali fulmine tactus.

Porro cum cunctis alijs denunciaret, ut à puerili cōcu-

binis temperarent, cetera nefaria, ut ille egregius tale quiddam ipse machinatus est. Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoque anno mitterent, qui deo dicarentur, eiusque laudes apud se canerent. Verum miti oportere spectatos, ac selectos, nempe nobilissimos, et aetate florentissimos, formaque eximios. Quibus inclusis perinde ut empuis ad libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari solitus, praeterea legem quoque cōdiderat, nequis maior annis octodecim sese admoeto ore complecteretur, ne cum basio salutarer, sed reliquis manum duntaxat osculandam porrigens, solis aetate, formaque floridis osculum dabat, atque his quidem inde cognomen inditum, ut intra osculum constituti dicerentur. Atque in hunc modum uerboribus, ac stupidis mortalibus illudens, perpenso deinceps suas nequitias exercebat, passim consueptans uxores passim liberis abutens. Quin magnam quiddam, cunctisque optandum uidebatur, si cuius uxorem uel aspexisset modo. Porro si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo non ita putabat, quicquid esset bonarum felicitatum, id omne senel in eam domum influxurum esse. Erant insuper, atque ea non paucæ, quæ sese etiam peperisse ex illo iactarent, quod ita esse mariti suo testimonio confirmabant. Labet etiam dialogum tibi referre Glyconis, et sacerdotis, uiri cuiusdam Tyanci, cuius sapientiam ex iis, quæ sciscitatus est, coniicias licebit. Hunc egdem legi pridem aureis descriptum litteris. Tu, in ipsis sacerdotis edibus, Dic, inquit, mihi rex Glycon, quis nam es? Sum inquit ille minor Aesculapius. Num alius ab illo prior? Quid ais? Haud fas est, ut istuc audias. Sed quot

annos apud nos permansurus, atque oracula redditurus? Ad millesimum tertium, Deinde quo demigraturus? Ad Bactra, atque in eas regiones. Siquidem oportet et barbaros meos uictu, meaque praesentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ Dyndineis, Clari, Delphisque redduntur, utrum ab autore proficiantur Apolline, an uana sunt quæ illic eduntur oracula? Ne istuc quidem scire quæsieris, nefas enim. Ceterum ego quis tandem post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde equus post hæc uir sapiens ac uates non inferior Alexandro. Atque hæc Glyconis cum sacerdote confabulatio. Postremo et oraculum carmine comprehensum edidit, cum non ignoraret illi amicum esse Lepido.

Ne pare Lepido, namque huic fatum instat acerbum. Mirum etenim in modum metuebat Epicurum, sicuti superius dictum est, nimirum ut artificem, ac sapientem suis artibus hostem, atque insensum. Itaque ex Epicureis quempiam, ausum se multis praesentibus coarguere, pro penodum in uita discrimen adduxerat. Siquidem adiens ille clara uoce dicebat. Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, ut seruos suos apud Galatiae praefectum capitis accerferet, hoc nomine quasi filium ipsius, qui tum Alexandriae erudiebatur, occidissent. At qui uinit adolescens incolumis, reuerius est, famulatus iam supplicio affectis, quæ opera bestiis traditi perierint. Porro huiusmodi quiddam acciderat, Quin adolescens annu aduerso in Aegyptum nauigasset, ad inundationem usque subducto nauigio, persuasus est uti pariter in Indiam nauigaret. Itaque dum diutius ab esset, felices illi eius ministri uidebantur, uel in Nilo

nam quædam interisse puerum, uel à latronibus (nam
ad temporis permula grassabantur) esse peremptum, re-
uersi sunt domum, renunciantes, quemadmodum è me-
dio sublatus esset. Deinde prodium oraculum, dānati
ferri sub hac adest adolescennulus peregrinationem suā
enarrans. Atq; hæc quidem ille. At Alexander indigna-
tione percitus, quod coargueretur, neq; ferens oppro-
briatam sibi ueritatem, iussit ut qui adessent lapidibus il-
lum impeterent, alioqui & ipsos impios futuros, atq;
Epicureos appellādos. Dūq; illi iam lapidare cœpissent
Demonstrans quādam, q. diuersabatur in ponto, primus
hominem sui corporis obtegens obiectu, morā subduxit,
alioq; lapidibus obruēdum, idq; iure optimo. Quid. n.
oportebat unum inter tam multos insanientes, sanum
esse, atq; à Paphlagonum stultitia malum sibi accerfer-
re? Et illi quædam hæc euenerunt. Cæterum aduocatis iu-
cta oraculorum ordinem ijs, qui proposuerant (nam
ad fiebat pridie quā responsa redderet) præcone rogā-
re an uaticinari uellet, si cuiuspiam illorum ex adyto respo-
disset, in malum rem, huiusmodi hominem neq; tecto
quisquam ex capiebat, neq; igni aquæue impetiebat, ue-
rum erat illi solū aliud pro alio merendū, tanquā ipso
deorūq; contemptori, atq; Epicureo, quod quædā probū
omniū erat grauissimū. Quapropter unū etiā Alexā-
der quādam designauit deridiculū. Nactus peculiare Epi-
curi sententiā librū (uti scis) lōge pulcherrimū, summa-
tim Epicureæ disciplinæ decreta cōplectentē mediū in
forū deportauit, ac lignis ficulnis exussit, tanquam au-
thorem ipsū exureret scilicet, ac cinerē abiecit in ma-
re, oraculo in super eam in rem edito.

Edico decreta senis comburere cæci.

Haud ppendit scelestus ille, quantum adferret is liber
commoditatum ijs, q. in eo legendis uersarentur, quātū-
q; illis quædam tranquillitatem, libertatemq; pareret, pro-
pterea quā à paucioribus, spectris, ac prodigijs liberaret
tum spes inanes, atq; immodicas adimeret cupiditates
mentem sanam ac ueritatem infereret, planeq; lustra-
ret animū, non tēdā quædam, aut squilla, aut alijs id ge-
nus nugamentis, imo rectā rationē, uero, ac libertate. Ac-
cipe iam facinus quoddā hominis sceleratissimū unū
inter omnia multo impudentissimū. Cum iam non
mediocrem in Regiā adiūm sibi patefecisset, inq;
aulam Cæsaream, præsertim Ruiliāno rem adiuuante,
atq; approbante, cum bellum, quod in Germania gere-
batur maxime flagraret, Marco Deo cum Marcoman-
nis, & Quadis conferente, oraculum diuulgauit, quo
iubebat uti duos leones uiuos in Danubiū immitterent
uarijs cum odoribus, ac sacris quibsdā magnificis, sed
præstat ipsū oraculum referre.

Gurgitibus fluij surgentis ab imbribus Istri,
Immisisse duos Cybeles edico ministros,
Monte feras alitas, tum quantum alit indicus aer
Florum atq; herbarum bene olētum, moxq; futura est
Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.
Ea cum essent facta, quemadmodum ille præscripse-
rat, leones quidem simul atque in hostium regionem
enata sēnt, barbari canes quospiam, aut lupos esse rati,
fustibus arcebat. At nostros protinus maxima strages
est consecuta uiginti ferme millibus simul extinctis. His
successerunt ea, q. in Aquileia contigerunt, cum parum

ALEXANDER

abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id, quod euene-
rat Delphicum illud responsum, Craſoque redditum
oraculum, frigide ſane detorſit, dicens deum quidem
praedixiſſe uictoriam, haud tamen explicuiſſe, utrū Ro-
manorum eſſet futura, an hoſtium tandem, cum pluri-
mi iam eam in urbem conſtuerent, premereturq; Abo-
noſchitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oracu-
lum uenitabant, neque ſufficeret ſuppeditandis ijs, quae
ad uictum erant neceſſaria, comminiſcitur oraculorū
genus quoddam, id quod nocturnum appellabatur. ſi
quidem libellis indormire ſolet, ut aiebat ipſe, deinde
tanquam in ſomnio diuinitus edoctrus reſpondebat, ni-
hil cerā tamen, ſed ambigue plerumque, ac conſuſum,
maxime ſi quos libellos conſpexiſſet, accuratius, etq; ob-
ſeruantius obſignatos. Ad hunc enim modum citra uul-
ſum reſignandi periculum, quicquid temere in men-
tem ueniſſet ſubſcribebat, ratus & hoc ipſum oraculis
conuenire. Erant autem ad id nonnulli conſtituti inter-
pretes, qui mercedem non exiguam colligebant ab ijs,
qui eiſmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, expli-
carentq;, atq; hoc illorum munus conducticium erat.
Nam interpretam quiſq; talētum atticum pēdebat Ale-
xandro nonnunquam, cum neq; conſuleret qſquā, neq;
miſſus eſſet aliqſ, immo cum ne eſſet qdem huiſmodi
quippiam, tamen oraculum edebat, uti ſultos mortales
redderet attonitos. Quod genus illud erat.

Hunc age quare tuam qui teſtus in adibus, ac te
clam proſſiam, uxorem, uuluſq; oculisq; decoram,
ſuperat adulterio, ſeruorum ex agmine primus.
Ipſe cui ſolus ſuaſiſti haec omnia deuens,

ALEXANDER

39

Eius enim ſorem libaſti hoc dedecus, ille
Nunc tibi compenſans, cum coniuge dormit herili,
Quin idem tibi iam pridem letale uenenum
(Ut neq; quae faciant, poſſis audire, nec unquam
Cernere luminibus treſte ſurtimq; pararunt.
Inueniesq; tuo ſub lecto pharmaca, iuxta,
Parietem, ſub cernicali condita, porro
Iſtis conſecta criminibus tua ſerua Calypſo eſt.
Quis Democritus principio non comoueretur, ubi no-
minatim & authores, & loca palā audiſſet designari?
Verum ilico deſpuiſſet ſimul, atq; cognouiſſet, quo hac
artiſticio gereretur. Inſuper & Barbaris non raro reſpō-
dit, ſiquis patria ligna ſciſcitaretur, puta ſyrice aut gal-
lice, uerum haud facile reperiebat hoſpites communi
gente, cum ijs q rogationem propoſuiſſent, proinde rece-
ptis libellis multā intercedere ſolet interualli prius q;
oraculum redderet, quo uidelicet interim p otium poſ-
ſet & ſoluere tuto libellos, & nanciſci qui cuncta poſ-
ſent interpretari. Quod genus erat & illud ſcythae cu-
iſdam redditum oraculum.
Morphi ebat gulis in umbra chuenchicrane, relin-
quet lucem.

Alias rurſum, cū nec adeſſet item qſpiam, neq; tale qca-
quam omnino conſigſſet, citra carmen elocutus eſt. Re-
dito, unde ueniſti ſiquidē iſq te miſit, hodie periit, inter-
emptus a Diocle uiano accedētibz latrōibz, Magno
Celere, ac Bubalo, q nunc etiā cōprehēſi tenēnr in uin-
culis. Ceterū pauca nūc accipe ex ijs, q mihi ipſi reſpō-
dit. ſciſcitato an caluus eſſet Alexander cū libellos palā
atq; accurate obſignaſſem, reſponſum nocturnū ſubſcri-

biuit, Sabar Dalachi Malach Artis alter erat. Rursum cum diuersis libellis eandem rogationem proposuissim, puta ciuitatis esset nates Homerus. Idq; alio, atq; alio nomine, alteri subscripsit, uidelicet deceptus à puero, q rogatus, qua gratia uenisset, ut remedium inquit, peterè aduersus Laterum dolorem.

Cytmide te inbeo, ac lunari rore perungi.

Alteri uero ubi sciscitanti ei dictum esset, utrum mihi scius esset in Italiam nauigio, an pedestri itinere proficiam, sci respondit, nihil qdem, quod ad Homerum attineret. Carpe uiam pedibus, rite ne sulcaueris undas.

Multa id genus aduersus illum sum machinatus, quorū de numero fuit & illud unica rogatione proposita libello promore inscripti, talis cuiusdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus missis dracmis item octo, pte rea quod fieri solitum esset adiungens. at ille persuasus partim missa mercede, partim inscriptione libelli, ad unicam rogationem, ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset impostor Alexander, octo misit oracula. Sed que neq; celum (quod ainit) neq; terrā attingerent. Verum absurda, & intellectu diffiçilia omnia. Quod ille ubi in possessione persensisset, præterea qd Rutilianū à matrimonio conatus essem auertere, suasissemq; ne prorsus in diuinatione spes reponeret suas, oderat me uidelicet ita uti par erat, sibiq; acerrimum hostem iudicabat. Quodam itaq; tempore percontanti de me Rutiliano ita respondit.

Nocturnagis gaudet scortis, spurcōq; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde cum me in oppidum aduenisse sensisset, meq; Lu-

aduium esse illum cognouisset, adduxeram autem milites duos, alterum lancea alterum conto armatū, quos quidem à Cappadocia præside mihi tum amico acciperam, quo me ad mare usque deducerent, accersit illico sanè quam comiter, multaq; cum humanitate. Ego. cū aduenissem, complures apud illum reperio, porro bona quadam fortuna, et milites unā me cū adduxerant. Tū ille manum mihi porrigit osculandam, quemadmodū uulgo facere psueuerat, ego admotus perinde, atq; osculum datus acrimosus corripio, ita ut parum absuerit, quo minus illi manū mancā reddiderim. Itaq; qui præsentēs erant pfocare me accedere conati sūt, tanq̃ hominem sacrilegum, quippe qui iam inde ab initio grauiter uiderant, quod Alexandrum non autem prophetam compellasset. At ille oppido q̃ genurose obnitens, compescuit illos, pollicitusq; est, se facile me placidum redditurū, declaraturūq; quantum posset Glycon, quā nimis et hos, qui maxime sentirent, ferociterq; sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, mecum expostulauit negans se clam esse, q̃ suasissem Rutiliano, Ecquid me læsisset, ut ista in se facerem, cū possem illius opera apud illi magnas ad res promoueri. Egdem hanc hominis humanitatem, commoditatēq; libenter accipio, perpendens nimis quo ferè in periculo constitutus, pauloq; post prodibā iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs, q̃ uidebant, uehementer erat suspēda, qd tam facile fuisset comutatus. Post hæc cū iam nauigare statuissem, missis xenijs, ac muneribus (eram autē forte solus, cum Xenophonte patre cū reliquis meis in Amastrim pmissis) polliceor & nauim pbiusq; sese, &

remiges, qui nos auerberent. Etenim arbitrabar hæc animo simplicia, atq; officiose fieri. Verum ubi iam in medio essemus mari, uidereniq; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentem, nō optimæ de euentus spes me ceperant. Erat autem illis ab Alexandro mandatum, ut tollentes nos in mare præcipites darent. Quod si contigisset, facile quod necrum gerebat bellum illi debellandum fuisset. Sed is, qui lachrymabatur, effecit nequid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidē ita locutus est. Annos natus, uti uides, sexaginta, cū antehac pie, atq; inculpate uixerim, haudquaquam uelim in hac tam grandi ætate præferam cū uxorem, & liberos habeam homicidio manus impiare, in dicans uidelicet cuius rei grana nos suscepisset, quaq; si bi mandasset Alexander. Expositis autem nobis in Aegialos, quorum etiam egregius meminit Homerus retro legit cursum. Ibi forte nactus præter nauigantes legatos quosdam Bosporanos Eupatoris regis nomine in Bithyniam proficiscentes, deportandi uectigalis grana quod in singulos pendebant annos, cum exposuissem illis, quod me periculum circumuallaret, atq; illi se mihi commodos, facilesq; præberent, receptus in nauigium incolumis in Amastrim perueni, tantillum absuerat, ut perierim. Ex hoc nimirum tempore & ipse aduersus illum arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebam funem, quo hominē ulāscerer, quem iam tū ante mihi structas insidias oderam, proq; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Tamq; ad accusatio nem intenderam animum, non paucis necrum facientibus, maximeq; q̄ erāt ex Timocratis Heracleotæ scho

la philosophi.

la philosophi. Verum, qui tum Bithyniæ, pontoq; præsidebat nos cohibuit penē supplicans, & obsecrans uō desisterentis. Etenim ob necessitudinem, quæ sibi cum Rutiliano intercederet, nequaquam posse supplicio afficere, nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atque ita quidem ab iracundia destitit, neq; repressi nō in tempore rem aggressurus, cum iudicem haberem ad eum modum affectum. Sed quid? An non & hoc inter alia facinus audax Alexandri? à Principæ Romano postulare, ut Aboni nurns, cōmunito uocabulo, Ionopolis appellaretur, utq; nomisma nouum signaret, alia quidē parte Glyconis obtinens imaginem, altera uero Alexandri, qui insignia aui Æsculapij, ac falcem illam Persiæ, unde matrum ducebat genus, teneret. Porro cū esset de sese uaticinatus, oraculo prodit, fatis decretum esse, ut annos uiueret centum & quinquaginta, dehinc fulmine ictum interim maxime miserando periret. nōdū septuaginta natus annos iterijt uidelicet (uti pueniebat Podalirij filio) pede ad inguē usq; putrefacto, & uermibus scatens. Quo tempore simul & illud deprehensum est, quod saluus esset, cum medicis caput humectandum præberet, ad mitigandum crucianum, id qd haudquaquam facere possissent, nisi detracto galericulo, hūc habuit exitum Alexandri tragedia, atq; hæc fuit totius fabulæ catastrophe, ut res uideri possit providentia quadam esse gesta, cum casu nimirum ad hunc modū euenerit. Restabat illud, ut & epitaphium iuxta ætā dignum ei consterneretur, neq; non certamina quædam agerentur ab ijs, qui in uaticinium coniurauerant, uidelicet impostoribus insignibus, ac præcipuis ad Rutilianum

Erasmus

f

arbitrium sese conferentibus, ut is pronuntiaret, quem ex ipsis oporteret in oraculi successione capeffendam eligi, atq; sacerdotali, propheticaq; corōa redimiri. Erat autem in hoc numero simul & Pætus, qui artis professe non medicus, tum ciuiscum esset, ista faciebat, neque medico, neq; homine cano decora. At Rutilianus certaminis arbitrer incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi auctoritatem seruans, posteaquam inde iam de migrauerat. Hæc amice ex plurimis pauca, quo degustamentum hominis præberem, scribenda putavi, cum uti tibi gratificarer, homini familiari, atq; amico, quæq; ego unum omnium maxime suspicio, idq; plurimis nominibus, uel propter sapientiam singularem, uel ob amorem uiri, uel ob morum mansuetudinem, ac moderatior nem, uel ob uitæ tranquillitatem, postremo comitatem, atq; humanitatem erga hos, quibus cum uiuis. Tum uero, quod quidem tibi fuerit etiam iucundius, ut Epicærum ulcisceretur uirum uere sacrum, ingenioq; diuino, quiq; solus quæ uere sunt honesta & nouerit, & tradiderit, quiq; solus existerit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberet consuetudinem. Deniq; arbitror fore, ut is, qui in hanc lectionem inciderint, liber hic non nihil utilitatis afferre uideatur, dum quædam redarguit, quædam in opinionibus horum, qui & recte sentiunt, confirmat, ac stabilit.

ORNATISSIMO VIRO D. CHRISTOPHORO VRSEVVICO
ERASMVVS S. P. D.

Quidem hac mente semper sua ornatissimi me, idemq; humanissime Christophore, ut à nullo prorsum uisio perinde abhorruerim, atq; ab ingratitude, nec unquam istos hominis uocabulo dignos indicarim, qui alieni in se meritū tempore ullo possent obliuisci. Rursus eos existimauerim beatos, quibus tantam facultatis Fortune commoditas suppeditauit, ut bene meritis possent parem remeare gratiam, beatissimos autem, quibus licuisset acceptum beneficium aliquo cū senore rependere. Proinde cum antehac sæpe numero mecum repeterem, quantum in me nihil promeritum tua benignitas conuulisset (Nam collatum arbitror quicquid ita delatum est, ut haud scio utrum per fortunam an per meipsam, certe per te non steterit quo minus acciperim) circumspectaremq; quonam argumento possem aliquam saltem erga te memoriam, gratiq; animi significationem dare, neq; in tanta fortuna mea tenuitate quæquam occurreret, quod ulla ex parte, non dicam tuis meritis responderet, sed quod uel animo satisficeret meo. Illud deniq; mihi uenit in mentem, ut saltem istos quosdā non inurbanos homines imitarer, qui flosculo quopiam insigni, aut alio simili symbolo misso, uoluntatis propositionem, promptiq; animi studiū testificari solent, præsertim ipsi tenues erga eos, quibus neque res, neque animus sit

aliorum egeus numerum. Ergo Graecinica ingredienti
 si p^{ro}u^{er}bia. (Nam musarum hortu uel medijs uernant
 brumia) statim inter multos uaria ad blandientes gra
 tia, hic Luciani flosculus praeter ceteros arripit. Eū non
 inuenit, sed calano excerptum ad te mitto, non solum
 nouitate grauium, colore uariū, specie uenustū, nec
 odore modo fragrantem, uerum etiam succo praesentia
 neo salubrem, & efficacem. Omne uilit punctum (ut
 scripsit Flaccus) qui misceat uile dulci. Quod quidem
 aut nemo mea sententia, aut noster hic Lucianus est asse
 cutus, qui praesca comedia dicacitatem, sed citra penul
 tiam referens, deum immortalem qua uascrie, quo les
 pore perstringit omnia, quo naso cunctis suspēdit, quam
 omnia miro stile perfricat, nihil uel obiter attingens, qā
 non aliquo feriat scommate, praecipue Philosophis in se
 stus, atq; inter hos Pythagoricis potissimū, ac Platonis
 eis ob praestigias, Stoicis item propter intolerandum su
 percilium, hos pūctim, ac casim, hos omni telorum
 genere petit, idq; iure optimo. Quid enim odiosius, qd
 minus ferendum, quam improbitas uirtutis professio
 ne personata? Hinc illi blasphemī, hoc est maledicti uo
 cabulum addidere, sed hi nimirum, quorum ulcere te
 tingerat, pari libertate deos quoq; passim & ridet, &
 lacerat, unde cognomē inditum αθεου speciosum pro
 fecto uel hoc nomine, quod ab impijs, ac superstitiosis
 attributum. Floruit (ut putant) Traiani ferme tempo
 ribus indignus (ita me deus amet) qui inter sophistas
 annunereur. Tantum obinet in dicendo graue, tan
 tum in inueniendo felicitatis, tantum in iocando lepo
 ris, in mordendo aceti, sic stillat allusionibus, sic seria

nugis, nugis serijs misceat, sic ridens uera dicit, uera di
 cendo ridet, sic hominum mores, affectus, studia, quasi
 penicillo depingit, neq; legenda, sed plane spectanda
 oculis exponit, ut nulla Comedia, nulla Satyra cum
 huius dialogis conferri debeat, seu uoluptatem spectes,
 seu spectes utilitatem. Ceterum si nominatim queras
 huius argumentum dialogi, facit id quod semper facit,
 Pythagoram uelut impostorem, ac praestigiatorem ta
 xat. Stoicorum fassum & sapientem barbam ridet, di
 uinum ac regium uitā, quantis sit erumnis obnoxia do
 cet, contra quam expedita res paupertas hilaris, suaq;
 contenta sorte. Quem uti legas attentius, te maiorem in
 modum rogo, si quando tibi per tua licebit negocia fron
 tem exporrigere. Audies enim Gallum cum Hero suto
 re confabulantem magis ridicule quam ullus possit ye
 λωτο τοιοῦτος, sed rursus sapientius, quam Theologo
 rum, ac Philosophorum uulgus nonnunquam in scho
 lis magno supercilio magnis de nugis disputat. Vale
 optime, atque humanissime Christophore, & Erasmi
 inter uos aseribito clientulos, amore, studio, officio, ces
 sarum nemini.

LYCIANI SOMNIUM, SIVE GAL-
LVS ERASMO INTERPRETE.

INTERLOCVTORES.

GALLVS, MICYLLVS.

T te scelestissime Galle cum ista tan-
ta inuidencia uoreq; tā acuta, ipse
pdāt iupiter, q qui lem opibus affu-
entem me, ac dulcissimo in somnio
uerfantem, et admirabili felicitate
fruentē penetrabile qddam, et cla-
mosum resonans expge feceris, adeo ut ne noctū qdem ef-
fugere liceat paupertatem, uel te ipso longe nocentiorē.
Atq; si coniectandū est, nūc ē silentio, qd etiamdum in-
gens est, nūc ē rigore, frigoreq; qd nondū me antelucā-
rice quē admodū affolet, moriscat, atillatq; (Nā hic mihi
hi certissimus gnomon aduertentis dici) ne mediū qdē
adhuc noctis est. Sed iste puigil perinde quasi uellus il-
lud aureū seruet, ab ipsa pronus uesper a uociferari ce-
pit. Verum haudquaquam impune, si qdem mox po-
nas de te sumā, sustiq; comminuam, si diluxerit modo.
Nam nunc negociū mibi faceres subsiliens in tene-
bris. Gal. Here Micylle, equidem arbitrabar me tibi
gratum esse facturum, si quoad possem alta nocte lucem
anteuertissem, quo possis antelucano surgens quam plu-
rimū operis conficere. Etenim si prius, quā sol exor-
riatur uel unicam feceris crepidam, istuc laboris lucro
tibi accesserit, ad parādum uictum. Quod si tibi magis

libet dormire, equidem nō arbitrari quietem egero, lō-
geq; magis mutus fuero piscibus. Ceterum tute uideto
ne per somnium diues, esarias experrectus. Micyl.
O prodigiorum auersor iupiter. O malorum depulsor
Hercules, Quid hoc mali est? uocem humanam sonuit
Gallus. Gal. Hocine tandem tibi prodigium uide-
tur, si eadem, qua nos lingua loquor? Micyl. Quid?
an nō hoc portentum? Sed auertite dii malum à nobis.
Gal. At tu mihi uideris admodum illitteratus esse, nec
euoluisse Homeri poemata, in quibus equus Achillis,
cui nomen Xanthus, posteaquam hinnitus longum ua-
lere uidisset, medio in praelio constitit, differens, totosq;
uersus ordine recitans, nō quē admodum nūc ego pro-
sa oratione loquens, quin etiam uaticinabatur ille, deq; fu-
turis edebat oracula, neq; quicquam prodigiosum face-
re uidebatur, neq; is, qui nūc audiebat malorum auer-
sorem, ita uti tu facis, implorabat quasi rem abhominā-
dam & auertendam audisse sese iudicaret. At quid tan-
dem facturus eras, si tibi Argi nauis carina fuisset elocata,
ita ut olim in Dodonæa sylua fagus per se loquens
oraculum edidit? Aut si iurgora direpta serpente uidis-
ses, si carnes bouū mugire, semiasas, solidasque ueruas
transfixas? Ego uero, cum Mercurij sim assessor lo-
quacissimī, deorumq; omnium facundissimī, præterea
conubernalis uobis, & conuictor, haud mirum uideri
debet, si sermonem humanum edidici. Quod si mibi
recipias taciturnum te, haudquaquam graabor uerior
rem tibi causam aperire, unde factum sit, ut eadem,
qua uos lingua loquar, et unde mibi suppetat huius ora-
tionis facultas. Micyl. Modo ne istuc ipsum sit somni-
f iij

um Galle, quod ita mecum loqueris. Sed dicito p Mersurum. O praeclare, quid enim aliud rei tibi sit in causa, ut istam linguam sones. Nam ut taceam, neque cuiquam profiram, quid atinet te sollicitum esse? Quis. n. scidem tibi sit habiturus, si cui narrem me Gallū hac loquentem audisse? Gal. Ausculta igitur, nam orationem ex me audies, omnium sit scio maxime nouā atque incredibilem. siquidem hic, quem nunc gallum esse uides, non ita pridem homofui. Micyl. Profecto & olim istiusmodi quiddam de uobis inaudieram, Adolescentulum quempiam fuisse Gallum, Marti ada natum, atque hunc deo composasse, collusitūq; & in uoluptatibus gessisse morem. Itaque cum Venerem adiret Mars, cum ea cubiturus hunc quoque Gallum una secum adduxisse. Quoniam autem solem potissimum menteret, ne si ē sublimi conspexisset, Vulcano se proderet, foris ad hostium adolescentulum semper relinquere solitum, cuius iudicio certior fieret, quādo sol emergeret. Deinde Gallū aliquando somno correptum, ex cubitis destruisse inscientē, solemq; nullo pſentiente immiſuisse Veneri, ac Marti secure dormienti, propterea qđ consideret Gallum indicaturum fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanum a Sole edoctum eos deprehendere implicitos, atq; irretitos ijs uinculis, quae iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martem, simulatq; dimissus est, indignum aduersus Gallum fuisse, atq; eū in aue trāsmutasse, ijs dē armis, ut in capite pro galea cristā obtineret. Hāc ob causam quo uos Marti purgetis cū iā nihil opus simulatq; solē exorietē sensistis, multo ante uociferari, atq; illius exortū p̄nunciare. Gal. Fe-

runtur quidem & illa Micylle, At quod ego, sim narraturus, multo aliud quiddam fuit, atque adeo nuper ad modum in Gallum transformatus sum. Micyl. Quonam modo? Nam istuc maxime cupio cognoscere. Gal. Audisti de Pythagora quodam Mnesarchia Samio? Micyl. Num sophistam illum dicis & praestigiatorem qui insinuit, nequis uel carnes gustaret, uel fabas ederet, suauissimum mihi edulium, salubre & parabile a mensa submoens? Praeterea autē, quimortalibus suasit ne intra quinquennium loqueretur? Gal. Scis mirum & illud, quemadmodum prius, quā Pythagoras esset, Euphorbus fuerit Micyl. Praestigiatorem & prodigiorum artificem hominem aiunt fuisse dē Galle. Gal. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce quāso mihi conuiciari, praesertim cum ignores quibus sim moribus. Micyl. At hoc rursum multo etiam quā illud potestiosius, Gallus philosophus? Attamen expone Mnesarchi gnate, qui factum sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagraeus repente nobis prodieris. Neque enim ista uerisimilia, neq; omnino facilia credim. Quandoquidem duas quas dā res iam mihi uideor in te animaduertisse. nimirum alias a Pythagora. Gal. Quas? Micyl. Alterum quidem, quod garrulus es, & obstreperus, cum ille sile re in solidos quinque annos (si memini) praeceperit. Alterum uero planē cum illius legibus pugnat. Etenim cum non haberem, quod tibi obicerem, fabas heri (sicuti nosti) ad te attuli. At tu nihil cunctatus, proſinus eas sublegebas, unde sit, ut necesse sit, aut ementitum esse te Pythagoram esse, cum aliud quiddam sis, aut si Pytha-

goras es, legem prætergressum esse te, iusq; uiolasse, cū fabas ederis, perinde ac si caput patris comederis.

Gal. Non cognosti Micyle quæ sit harum rerum causa, neque quæ ad unumquodq; uitæ genus conducant.

Ego sum quidem non esitabam fabas, propitrea quod philosophus essem. Nunc contra comesturus sum quippe a uiu congruas, neq; nobis repudiandum pabulum. Verum si molestum non est, audi quemadmodum ē Pythagora cœperim esse id, quod sum in præsentia, quāq; in multis uitæ generibus antehac uixerim. Et quid ex unaquaq; transformatione sum consecutus. Micyl. Narra quæso, Nam mihi quidem audiri iucundissimū fuerit. Adeo ut si quis mihi deferat opinionem, utrum te ista narranter audire malim, an rursus felicissimū illud somnium, quod paulo ante uidi uidere, haud sciam utrum electurus sim, usque adeo cognata, germanaq; uidentur esse ista tua cum suauissimis illis uisib; ex æquo uos æstimo, te pariter, ac præclarum illud insomnium. Gal. Etiamnum tu somnium illud, quod dudum tibi uisum est in animum rauocas, et inania quædam obseruans simulacra? atq; (ut loquuntur poetæ) euanidam quandam felicitatem memoria consecutaris?

Micyl. Immo illud scias Galle, ne ullo quidem tempore unquam uisi illius mihi uenturam obliuionem. Tantum mellis somnium ausugens in oculis mihi reliquit, ut præ illo uix quædam palpebras atollere rursus in somnum coeuntes. Itaq; perinde quasi ala in auribus cœntur, talem quandam strepitum mihi commouent ea, q̄ uidi. Gal. Nouum quendam hercule mihi narras amorem insomni; siquidem alatum cum sit (sicut aiunt)

metasq; uolandi præscriptas habeat seminum, iamq; septa transilit, in auribus etiam uigilantiis obuersans, adeoq; mellitum, Et euident apparet. Quare peruelim audire, cuiusmodi nā sit istud, quod te supra modū delectat. Micyl. Gestio narrare. Nam dulces est hoc ipsam inuenisse, Et commemorare de illo quippiam. Verū heus Pythagora, quando tu narrabis de tuis transformationibus? Gal. Vbi tu Micyle deseris somniare, melq; illud ab oculis absterferis. Interim prior dicto ut intelligam, utrum ne per portas eburneas, an per corneas tibi somnium aduolarit. Micyl. Neq; per has neq; per illas o Pythagora. Gallus. Atqui duas has tantum commemorat Homerus, Micyllus. Valere sinas delirum illum poetam, qui nihil de somniis intellexit. Pauper tūa fortassis somnia per istas conueant portas, qualia uidebat ille, neq; id admodum perspicue quippe captus oculis. Mihi uero per aureas quasdam portas dulcissimum hoc aduenit somnium, Et ipsum aureum, Et aureis undiq; circumamictum, Et auri plurimum secum adducens. Gal. Desine optime Mada de auro fabulari, nam dubio procul ex illius uoto, istud tibi ac ridit insomnium, et solidas auri uenas mihi duxisse uideris. Micyl. Multam auri uim uidi Pythagora multam, quā putas pulchri? quo fulgore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit, nam in memoriam redige, siquidem meministi, cum aquam præstantissimam dicens, postea aurum admirauer, idq; iure statim in initio carminis unius omnium bellissimi. Gal. Nam illud queris? Aqua est illa quidem optima.

Cateris aurum nū candens
Ionez, ita enit, nor
chibz eminet eximie unum
Cateras supra opes, quæ
Gloriam ac decus addant.

Micyllus. Per Iouem, istuc ipsum, perinde n. ac si in
forniciū merem uideat Pindarus, ita p̄dicat aurum,
sed ut tandem cognoscas quale fuerit, ausculta iam sa-
pientissime Galle. Meministi ut heri nullum domi cibū
acceperis, siquid Eucrates diues ille forte mihi in foro
factus obuiā, locum me in tempore ad cenam uenire
iusserat. Gal. Istuc egdem planē memini. Nā totum
esuriebā diem, donec mihi profunda tādem uespera do-
mum reuersus, subuidus, uinoq; madēs qnq; illas fabas
proferens non admodum opiparam cenam Gallo qui
quōdam fuerit athleta, quāq; olympia nō se gniter olim
deceant. Micyl. Ast ubi reuersus à cena fabas tibi
obiecissē, obdormij protinus. Tū mihi iuxta Homerū
ambrosia sub nocte diuinā quoddam haud dubie som-
nium assistens. Gal. Sed prius quæ tibi apud Eucra-
tem acciderint Micylle narra, & cuiusmodi fuerit cœ-
na. Nihil enim prohibet te denno conare, si uelut som-
nium quoddam eius cœna reducas, & quæ non edes
ris rursū commemoratione, quæsi rumines. Micyl.
Credebam molestum futurum me, si hac quoq; retulissē
sem, uerum posteaquam nū desyderas, enid quoq; nar-
rabo. Cum nunquam ante hac in uita cenassē apud
illum diuitem, d̄ Pythagora, heri bona quāpiam for-
na in Eucratem incidi, atq; ego qdem simulatq; domi-
num illum salutassē, ita uti consueueram, subducebā

me, ne pudori illi essem, si lacerā in ueste fuissē affecta-
tus. At ille Micylle inq̃, hodie natalicia filia celebro,
plurimosq; ad conuiuiū amicos inuitauī, uerū quoniam
aiunt, quēdam ex his incōmoda esse ualeudine, neque
posse pariter ad conuiuiū nostrum accedere, in eius loco
uenito, lotus, nisi ipse forte, quocatus es, semet adfutu-
rum renūciarit. Nam nunc qdem ambigit. Hoc ubi au-
dissem adorato diuite discedebā, oēs obsecrans deos, ut
aliquid febrē aliquā, aut laterum dolorē, aut poda-
grā morbi auctaria irmitterent ualeudinario illo, cui-
us ego sella occupator, cenāq; uicarius, & heres erā
uocatus, interim hoc spatij, quod usq; ad balnei tēpus
intercessit longissimum seculum esse iudicabam, dum
subindere spicio, quot pedes in gnomone idex haberet
littera, et qñ illos ita lauissē cōsentaneū esset. Hic ubi tē-
pus tandem aduenisset, ocyus me corripio, atque ab eo,
niūde admodum cultus, sic obuerso palliolo, ut quæ es-
set parte purissimum, ea uiderentur. Offendo autem ad
fores & alios complures, in quibus etiam illum (gesta-
batur autem à uiris quatuor sarcina in morem) cuius
eram subconuiuia uocatus, qui male habere dictus erat,
atq; id etiam prae se ferebat, quod afflicta esset ualeudi-
ne. Nam ex alto gemebat, nussiebatq; ac screabat, uelut
ex abdito, quodq; ægre redderetur totus pallidus, ac ni-
mens, annos natus circiter sexaginta. Ferebatur autē phi-
losophus quispiam esse, ex ijs, qui apud adolescenuolos
nugas deblaterant. At barba mire erat tragica, supra
quam credi posset, tonsoris egens. Porro increpante Ar-
chibio medico, quamobrem cum ita esset affectus, adue-
nisset, non oportet inquit, promissa deferere presertim

hominem philosophum, etiam si mille urgeant, et insistent morbi. Putabit enim Eucrates sese à nobis haberi ludibrio. Haud quàm inquam ego, immo collaudabit te, si domi potius apud te uelis emori, quàm in comitibus. Nam una cum phlegmate excreans. Atque ille quidem præ arrogantia dissimulabat sese diciturum eu. Hæc multo post accessit et Eucrates iam lortus. Conspictoq; Thesmolipode (nam id erat philosopho nomen) præceptor inquit, probe quidem factum abs te, qui ipse ad nos ueneris. Tamen si nibilo deterius tibi fuerat futurum, si quidem etiam absenti omnia ordine missa fuissent. Hæc simul atq; dixerat, introgreditur manus illi porrigens pariter, et famulis innitenti. Ego igitur iam abire parabam, uerum ille conuersus ubi diu secum hæsitasset, posteaquam me tristem admodum uideret, ades inquit, ne quoq; Micylle, ac nobiscum cœna. Nam filium in mulierum conclauis una cum matre coniunctum agere inbebo, quo tibi sit locus, ingrediebar itaq; cum parum abfuerit, ut lupus frustra hians discederem, uerum ingrediebar pudes factus, quod Eucrates filiolum è coniunctio uideret expulisse, ast ubi iam tempus esset, ut discumbere uenies, primum tollentes Thesmolipolim composuerunt, haud sine negotio per louem, quinque (si diis placet) proceri iuuenes, cernices illi supponentes undequaq; quoniam nimirum in eodem habui permansere, ac longum etiam tempus durare posset. Deinde ubi nemo iam tollerare posset, ut iuxta illum accumberet, me adductum reclinant, ut eadem in mensa essemus. Deinceps cenabamus o Pythagora, opiparam quandam, et uariam cenam, multoq; in auro, multo

item argento. Pocula erant aurea, ministri formosi, tum cantores, et concitandi risus artifices. In summa, iucundissima quæpiam erat uita, nisi quod unum quiddam me uehementer male habebat, Thesmolipolis obstrepens, atq; obnubans, uidentem nescio quam mihi conuenientem docensq; quod due negationes unicam efficerent affirmationem, quodq; si dies sit, nox non sit. Nonnumquam et cornua mihi dicitabat esse, atq; id genus multa philosophabatur erga me, quibus eiusmodi nihil opus, planèque uoluptatem interpellatione minuebat, cum non sineret exaudiri eos, qui cythara, uocq; canebant. Habes galle de cœna. Gal. Non admodum suauis Micylle, maxime posteaquam cum illo deliro sene sortitus eras accubitu. Micyllus. Audinunc et in somnium. Visus enim mihi Eucrates ipse, cum orbis esset liberis, nescio quomodo è uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testamentum condidisset, quo me in solidum heredem omnium scripserat, paululo tempore superstes emori. Porro ipse uidebar adire faculantes, et tum aurum, argentumq; in genibus quibusdam scaphis exhaerere, perpenio subscandens, et affatim affluens, tum autem uestes, meas, pocula, ministros, omnia mea, ut par erat esse. Postea candido uehiculo uectabar resupinus, cunctis, qui inanebantur conspiciendus, et admirandus. Accurrebant pueruli, ac circum equebant, complures sequebantur. Ego interim illius indutus uestitum, et annulos gerens, circum septuaginta digitis insertos, epulum quoddam splendidum iubebam adornari, quo amicos accipere. Namq; illi, ita ut in somnio fieri cõsente non est, aderat, ita epula erat comporata, ita potus ex

animi sui administratus. In his cum uersarer, & aureis
phialis praeberem omnibus, qui aderant amicis, cū
tam inferrenur bellaria, intempestiuo meo clamore per-
turbasti nobis conuiuium, num tibi uideor iniuria stor-
machatus in te? Nam uel treis noctes peruenias liben-
ter adhuc seminum illud, quod mihi accidit, uidere cur-
pam. Gal. Adeo ne es auri cupidus, & opum au-
dus Micylle, idq; ex omnibus uiuam admiraris, ac feli-
citatem unicam esse iudicas, si plurimum possideas au-
ri? Micyllus. Equidem haud solus ita cogito Pytha-
gora, cum ipse quoq; tum cum Euphorbus esset, auro,
atq; argento comis intexto, prodibus pugnantius, cum
Achivis, idq; in bello ubi ferrum, quam aurum gestare
satius fuerat. At tu etiam tum uoluisti calamistris auro
intertextis in periculum descendere. Atq; ob eam (opi-
nor) causam, Homerus comas tuas gratijs similes dixit,
quod auro, argentoq; reuincirentur. Etenim longe nimi-
um meliores, atq; amabiliiores uidebantur, quod essent
auro religatae, unaq; cum eo relucere. Neq; istuc no-
uum est auricomae. Simi Pantopatre prognatus aurū
in pretio habuisti. Quin & ipse deorum omnium, ho-
minumq; pater ille Saturno, Rheaq; progenitus, cum
argolicam illam puellam adamaret, ubi nihil inueni-
ret amabilius, in quod sese transformaret, neq; quo Acris-
ij custodias possit corrumpere, audisti uidelicet, ut au-
rū sit factus, atq; ita per tegulas illapsus, positus est ea-
quam deperibat. Nam uero quid tibi cōmemorem, quam
multos usus praebeat aurum? Et ut eos, quibus adfuerit,
bonosq; & sapientes, & potentes reddat decus, et glo-
riam illis cōcilians, utq; nonnunquam ex obscuris, &
infamibus,

infamibus, claros, ac celebres repente efficiat, nam non
si uicinium mihi & eiusdem artificij Simonem, q pau-
cis ante diebus apud me cenauit, cum le gumen coque-
re saturnalibus, duasq; extorum casuras immittens.
Gallus. Noui simonē illum breuem, qui fictilem olluz-
lam, quae nobis erat unica, suffragans, peracta cena ab-
suevit, sub ala gestans. Nam ipse uidi Micylle. Micyl.
Atqui cum eam sustulit, tam multos ille deos postea
iurabat. Sed cur non prodebas, ac uociferabare non d
Galle, cum nos furto spoliari conspiceres? Gallus.
Coccyx abam, quod mihi solum licebit id temporis, uer-
rum quid Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus ne-
scio quid. Micyllus. Ei cōsobrinnus erat iur supra ma-
dum diues nomine Drymilus, is quoad uiuebat, ne obo-
lum quidem donauerat Simoni, qui daret, cum ne ipse
quidem pecunias attingeret? At simul atq; mortuus est
nuper, uniuersis illis opibus iuxta leges. Simon ille, qui
pannos putres, qui patellam circūlingebat, gaudens po-
tius, purpura, ostroq; circumtectus, famulosq; & cur-
rus, & aurea pocula, & mensas eburnis inuixas per-
dibus possidet, ab omnibus adoratur, iamq; nos ne aspi-
cit quidem. Etenim nuper cum illum procedentē dispe-
xissē, salue inquam Simon. At ille indigne ferēs. Edū-
cite inquit, pauperi isti, ne uocabulum meum diminua-
at, neq; n. Simon, sed Simoniades appellor. Porro (qā est
omnium maximum) mulieres etiam illius amore capi-
untur. Atq; is quidem eludit eas, ac fisdidit, & alias q
dem adit, comenq; sese praebe, aliae porro quae negligē-
tur, necem illis minatur. Vides quantas commoditates
pariat aurum, quandoquidem eos, qui sunt de formissi-

mi trāfigurāt, & amabiles reddit, non cæcus atq; re-
sus ille poeticus. Audis insuper & a poetis dictum,
O aurum auspiciata res, & ostentum opimum. Et
rursus. Aurum est, quod opibus imperat mortalium.
Sed quid interim risisti Galle? Gal. Quoniā tu quorū
queper inscitiam Micylle simili modo falleris opinione
de diuitiibus, quēadmodū uulgus, neq; (crede mihi) lon-
ge etiā crimmiosiores uitā uiuunt q̄ uos. Hæc autē
loquor, qui ipse & pauper, & diues aliquādo fuerim,
atq; omne uitæ genus sim exptus. Porro paulopost ipse
quoq; hæc omnia cognosces. Micyl. Per Iouem tem-
pestiuum iam est, ut & tu referas, quemadmodum sis
transfiguratus, & quod in unoquoq; uitæ genere p̄spe-
xeris. Gal. Ausculta hoc tantum præmonitus, me
nemini feliciorem uitā q̄ uis, unquam uidisse. Mi-
cylus. Quā ego sim o Galle? Hæc felicitatem tibi ipi
imprecor. Nam uidere me tibi ridendum proponere.
Verū age, narra, exordiens ab Euphorbo quo pacto fue-
ris in Pythagoram transformatus. Deinceps ordine ad
Gallum usq; consentaneum. n. est te uarias res tum ui-
disse, tum tulisse, nimirum, tam diuersis uitæ formis.
Gal. Quēadmodum inuito ab Apolline profecta ani-
ma, in terram deuolarit, & corpus humanum subie-
rit, ut illic pœnam quandam penderet, id longum di-
ctū futurum sit. Præterea neq; mihi referre fas est, neq; tibi
eiusmodi audire, uerum ubi Euphorbus factus essem.
Micyl. Sed ego prius, q̄ essem is, qui nunc sum. O præ-
clare, quisnā eram? hoc mihi prius dicito, nunqd et ego
uersus fuerim in idem ut tu. Gal. Maxime. Micyl.
Quis igitur eram, si quo modo potes dicere, peruelim

enim istuc cognoscere. Gal. Tu formica fueras indi-
ca, ex earum genere, quæ aurum effodiunt. Micyl.
Et postea neglexi infelix, uel pauca frustra in uitam
importare, cū illo essem alitus? Sed age, quid post hæc
fueris sum dicito, quando quidem consentaneum est scī-
re te. Etenim siquid bonæ sit rei, iam nunc suspendero
me ab ista portica, in qua tu nūc stas. Gal. Istuc pro-
fecto nulla ratione possis cognoscere. Caterū cum Eu-
phorbus essem (Nam ad illa redeo) in Troia pugnabā,
atq; à Menelao necatus, aliquāto post tempore in Py-
thagoram perueni. Porro eo usq; absq; ictu perdura-
bam, donec Mnesarchus aliquando mihi domum adis-
ficaret. Micyl. Obsecro te num absq; cibo, potique.
Gal. Maxime. Nihil enim istis rebus opus, nisi corpo-
ri dūtaxat. Micyl. Illud igitur prius dicito, ea, q̄ ad
Troia gesta sunt, nū ita se habet, qualia fuisse dixit Ho-
merus? Gal. Quinam ille scire ponisset Micylle, qui
quidem dū ista gerebātur, ipse camelus erat in Bactris?
Caterum ego tibi tm̄ effabor diuinitus, nihil id tempo-
ris eximium fuisse, neq; Aiacei usq; adeo magnū, neq;
Helenam adeo formosam, quēadmodū arbitrantur, sig-
dem uidi, candida q̄dam, & procera cervice, ut hinc
cygno prognatā sese adsimularent. Getæq; uehementer
anī, equalē propemodū Hecubæ. Hæc Thescus primū
raptā in Aphidnis possedit. Is uixit Herculis fermē etā
te. Porro Hercules prius Troiam æperat, patrum no-
strorum memoria, q̄ per id temporis maxime florebat.
Nam hæc mihi Pantheus narrauit, admodū adolescēs,
affirmās se uidisse Hercule. Micyl. Quid autē Achil-
les? Num talis erat. Nempe quauis in re p̄stātissimus?

An & isthac fibulamenta sunt? Gallus. Cum illo quidem congressus non sum, neque quae ad eo comperire de rebus Graecorum dicere. Etenim qui scire ponti, cum hostis essent? Certe Patroclum illius amicum, haud ita magno negotio perenni lancea dissectum. Micyl. Deinde te Menelaus, multo minore negotio, neque istis de rebus satis. Nunc Pythagorica fata refer. Gal. Illud in summa Micylle, sophista quispiam eram (oportet enim uidelicet patri neque) aliqui non impitius, neque in exercitatus in honestissimis disciplinis. Profectus sum autem in Aegyptum, quo cum prophetis congregarer, de sapientia conuincaberis. Hic adyta subita, atque ibi Ori, & Isidis libros perdidici. Post rursus in Italia renavigabam, ac Graecos iuxta ea, quae in Aegypto didicera, ita insinui, ut me perinde ac deum suspiceret. Micyl. Equidem inaudieram isthac, praeterea quemadmodum creditus fueris defunctus in uitam rediisse, utque aureum femur illis subinde ostenderis, uerum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legem statueres, uti neque carnibus, neque fabis uescerentur homines. Gal. Ne propter ista Micylle. Micyl. Quam ob rem uero Galile? Gal. Nam pudet hisce de rebus neque fateri. Micyl. Atqui non conuenit, uti id facere graueris apud hominem conuibernalem, & amicū, nam hec posthac absit ut dixerim. Gal. Nihil sani, neque praclari quicquam erat, neque animaduertebam, si consueti modo, atque id etiam uulgo praecipissem, non fore, ut mortales in admirationem adducerem, sed quo peregriniora, magisque aliena proposuissem, futurum ut hoc magis nouus, magisque uiderer admirandus, Proinde insinueram in ami-

mo, noue quiddam rei designare, eiusmodi proposito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud coniectantibus, omnes redderentur attenti, quem admodum in obscuris oraculis solet usu uenire. Micyl. Illud uide, ut rides me, tu quoque non minus, atque Crotoniatas, ac Metaponticos, & Tarentinos, cumque his alios, qui munus sequuntur, utaque adorant uestigia, quae tu calcata reliquisti, uerum ubi Pythagoram exueras, quem post eum induisti. Gal. Aspasiam Melitenensem illam meretricem. Micyl. Papa quid ego audio. Si quidem inter alia mulier quoque fuit Pythagoras. Ita ne fuit aliquando tempus, quo tu Galle generosissime oua pariebas, cumque Pericle rem habebas, iam Aspasiam uidelicet, atque ex illa grauida facta es. Praeterea lana tondendas, tramamque deductbas. Postremo meretricium in morem gestiebas, Vultumque componebas? Gal. Ista quidem omnia feci, tamen non ego solus, uerum et ante me tum Tiresias, tum Elati proles Canens. Proinde quicquid in me comitij dixeris, tantumdem, & in illos dixeris. Micyl. Age igitur, utra tibi uita erat suauior, cum uir esses, an cum Pericles te cum haberet consuetudinem. Gal. Vide cuiusmodi istae est, quod percontaris, nempe cui ne Tiresiae quidem expedierit respondere. Micyl. Atqui si minus fateare tu, tamen istuc Euripides satis explicuit, cum ait se malle ter sub clypeo consistere, quam parere semel. Gal. Immo praemonito te paulopost puerperam fore, siquidem & tu mulier es olim futurus. Idque saepius longo nimirum saeculorum orbe, atque recursu. Micyl. Non tu pendebis, O Galle qui quidem omnes mortales Milesios, aut Samios esse ducas? Nam

aiunt te etiam tu cum Pythagoras esses, uenusta forma decorum, sapiens Aspasia fuisse Tyrino, uerū age secundum Aspasiā, in quem uirum, aut mulierum denuo renatus es? Gal. In Cratē Cynicum. Micyl.

O Castor, q̄ dissimile. Ex scorto philosophus. Gal.

Deinde rex, deinde pauper, paulopost satrapes, debinc equus, graculus, rana, aliq̄; innuē abilia per longū enim fuerit singula recensere, postremo gallus, atq̄; id sapius, nam hoc uitae genere sum delectatus, interea et alijs diuersis mortalibus seruiui, regibus, paupibus, diuitibus, postremo nunc tibi rideoq̄; quondie cum uideo te paupertatis tædio complorantem, eiulantemq̄, ac diuinum admirantem fortunas, propterea qd̄ ignores quantum illis adsit malorum, alioqui si curas noris, quibus illi distringuntur, tripsum profecto riseris, q̄ antea credideris eum, qui sit opulentus, statim felicissimum esse omnium. Micyl. Ergo Pythagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundam orationem si te nunc hoc, nunc illo nomine compellem. Gal. Nihil aberraueris, siue Euphorbium, siue Pythagoram, siue uocaris Aspasiā, siue Cratē, quandoquidem ista omnia sum unus, nisi quod rectius feceris, sic id quod in p̄sentiarum esse uideor gallum me uoces, ne auem hāc parui ducere, contemnereq̄; uideare, praesertim cum tā multas contineat animas. Micyl. Ergo galle, quandoquidem omnia penē uiuendi genera iam expertus es, atq̄; oīa cognita habes, age dilucide mihi narra, q̄ sint peculiaria diuitū ad uitae rationē, q̄ pauperū propria, quoniam uidelicet cognoscā, uerē ne istuc affirmes, me diuinus esse feliciorē. Gal. En hūc ad modū inuicem per ip̄e

do Micylle. Te qdem non magnopere tangit cura belli siquando rumor sit aduentare hostes, neq̄; sollicitus es, ne in agros incurstantes populēur, neue hortum proculcent, proteratq̄; aut uineas uassent, sed simulatq̄; turbam audieris, si tamen audieris, de te ipso uno circumspēctas, quos deflexus seruari queas, ac discrimen effugere. Cōtra illi tum de sese solliciti sunt, tum animo discerni cū de menibus q̄cqd op̄a possidebant in agris id omne tolli, deportariq̄; conspiciunt. Ac siue inferēdū est aliqd in ararium, soli accersuntur, siue in praelium exēdū, periclitantur, aut pedium uirgis, aut equi alis p̄fecti. Tu interim uimineum generis clypeū, expeditus, ac leuis, ad saluū consulendū, paratus uictoriale conuiuium agere, siquando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis tempore, tu qdem cum de plebe sis ingressus in concionem, tyrannidem in diuites obtines, illi uero trepidant, pauitantq̄, ac largitionibus, choragijsq̄; te placant, siqdem quo tibi balnea, ludī, spēsacula, reliquaq̄; id genus abunde suppeditant, ea omnia curant illi. At tu censer, & acerbis expēsor, perinde quasi domimus, ne alloquio qdem interdum dignaris illos, qd̄ si tibi collubium sit, in gentibus saxis in illos de grandinas uel facultates eorū publicas facis, ipse neq̄; calūniator ē metuis, neq̄; latronem, ne tollat aurum, uel adium consensu sistigio, uel pariete perfoisso, neq̄; necesse habes rationibus occupari, neque ex actionibus, neque tibi cum sceleratis dispensatoribus consistendum est, neque tantas in solitudines distraberis, uerum simulatq̄; crepidā unam p̄feceris, mercedemq̄; reueris septē obolos, serō rursum surgis crepusculo, & si libererit, lauari tu

empto sperda quopiā, aut moenide pisciculo aut pau-
cis ceparum capitulis temetipſe oblectas, canens plerū-
q; optimūq; cum paupertate philoſophās, adeo ut eas ob-
res ſalubriſis, ualētiq; corpore, obdiuerſiſq; aduerſus
gelu, ſiquidem labores, qui te exacuunt, munimūq; cer-
tatores haudquaquam contemnendū reddūt aduer-
ſum eas res, quæ compluribus inexpugnabiles eſſe uide-
tur. Atq; hinc nullus ex morbis illis grauioribus impe-
tū te. Quod ſi quando leuiſ coeperit febricula, paulo ne-
gociō eam medicatus, proſtius exilis inedia tenet inde
excuens. Illa porro ſugit ilico, quippe metuens te, quē
uideat etiā frigore ali, ſanctūq; fieri, ac medicorū cer-
tis illis reuſibus longum plorare renunciātem. At
illi ex aduerſo, propter intemperantiā uitæ, quid tan-
dem mali non habent infelices? podagras, phthiſes pul-
monum exulcerationes, aquas intercuties, nam hæc om-
nia à ſumptuoſis illis conuiuijs naſcuntur. proinde qui
cumq; & his ſcari in morem, ut ſerē faciūt, ſeſe attollūt
propiusq; ſe ſoli admovent, haud cogitantes, qđ illas
habeant cera ad glutinatas, ingentem nonnunquā rui-
næ ſtrepitum movent. Cæterum qui Dadali exemplo
non admodum ſublimia, neq; excelsa appetunt, uerum
humilia, terraq; uicina, adeo ut cera nonnunquā ſilis
aſpergine madefceret, uſq; nato plerūq; ac citra diſcrimē
transuolarunt. Micyl. Moderatos iſtos, & cordatos
narras. Gal. Verum aliorum Micylle naufragia ſce-
diſſima conſpicias, nempe, ubi Craſſus, reuulſis alijs ri-
ſum exhiberet Perſis conſenſo rogo, Aut Dionyſius, cum
abdicatus tyrannide Corinthiorum in urbe ludā litte-
rarij magiſtrum ageret, poſt geſtū tantum imperium

puellos cōpellens, ut ſyllabas conneſcerēt, Micyl.
Dic mihi Galle, Tu, cū rex eſſes (nā ais te rege quog; ſiſ-
ſe) cuiusmodi tandem id uitæ genus experiebaris? Mirū
tu tū felix eras, quandoq; id, qđ eſt bonorū omnium
caput poſſidebas. Gal. Ne mihi in memoriam rege-
ras ò Micylle, uſque adeo ſupra modum infelix tū erā,
nam quo ad res externas, quemadmodum dixiſti, planē
fortunatus eſſe uidebar, at intus innumerabilibus curis
diſtringebar. Micyl. Quibus tandem curis? Nā rē
proſus abſurdā, neq; credibilem narras Gal. Equi-
dē imperabam regioni neuiquam exigua Micylle, om-
nigenarum rerum ſeraciū, incolarum frequētia, ne-
que non urbium pulchritudine, cum primis admiran-
dæ. Præpterea fluminibus navigabilibus iriguit, ac ma-
ri portuoſo commoda. Ad hæc equa ſpectatiſſima, atq;
excellens, ſatellitium haud exiguum, triremes, pecunia-
rum uis maior, quā ut poſſet numerari, uſerum ar-
gentorum plurima copia, reliquaq; omnis illa princī-
patus Tragædia ſtrepitusq; & apparatus ſupraquā
credi queat, extructa, atq; accumulata. Itaq; cum pro-
direm, pleriq; adorabant deum quempiam intueri ſeſe
rañ, aliq; trudentes alios concurrebant, quo me conſpi-
cerent, nonnulli conſenſis teſtis, magni aſtimabant, ſi
plene contemplari licuiſſet quadrigam, ſtragulam, dia-
dema, num eos, qđ tergo comitabātur, ego inter hæc mi-
hi conſcius quantæ me res diſcruciarent, uerſarentq; il-
los qđem propter inſciā uenia dignos iudicabā, ac
me meiſpſius miſereſcebat, qđ grandibus illis Coloſſis
uiderer pſimilis, quales uel Phydias, uel Myron, uel Pra-
xyteles fabricatus eſt. Etenim illorum qlibet quo ad eas

que feris apparent, Neptunus ipse est, aut Iupiter mari
fide decorus auro, eboreq; compactus, & aut fulmē aut
fulgur aut tridentem fusciam dextra sustinet. Ceterū
si inmissis capite, q̄ sunt inuicem inspicias, uidebis uestes
quosdam paxillos, & clauos introrsum prominentes,
neq; non uimina, cuneosq; & picem sublitam, & aliā
item id genus deformitatem, intrinsecus inhabitantē.
Omitto recensere muscarum, mustellarumq; nim, quae
nonnunquam in eis manserunt. Huiusmodi q̄dam res
nimiam regnū quoq; uidetur. Micyl. Non dum ex
picuisti, lutum & clauos, & uestes, q̄ nam fuerint in
imperio, neq; seditatem illam plurimam, q̄ nam sit, nā
istum admodum uestari, tam multis imperare morta
libus, ac numinis instar adorari, hactenus q̄dem cum
Colossi exēplo quadrat. siq̄dem hoc quoq; diuinū q̄d
dam, & admirandum, nunc autem q̄ sint intra Colof
sum exposito. Gal. Quid primo loco tibi referam Mi
cylle, utrum metus, curas mordaces, suspiciones, odium
quo regem persequuntur ij, q̄ cum illo uiuunt, insidias
atq; eas ob res somnum rarum, & hūc ipsam pertenu
em, ac plena tumultus insomnia, cogitationes pplexas,
spes semper improbas, an otij penuriam, & occupatio
nes, iudicia, expeditiones, edicta, sedera, consultationes
quibus rebus sit, ut ne somnio quidem aliquo suauī frui
liceat. uerum ut omnibus de rebus solus dispiciat neces
se est, milleq; negotia sustineat.

Quippe nec Attidē Agamemnona dulcis habebat
Somnus, nulli genas uersantem pectore curas.
Idq; cum reliqui omnes Achiui stererēt. Adde q̄ lydiū
illum discriuiat, filius nutus, Persam uero Clearchus

ad Cyrum desciens, atq; alium quempiam, Dion cū
Syracusanis nonnullis ad aurem comunicans, Rusian
alium quendam uirū Parmenion collaudatus, itē Per
dicam Ptolemæus, Ptolemæum Seleucus. q̄n illa quor
q; molestiam adferunt, amasiū p. uim non sponte con
uiuens, conubina alio gaudens. nam si qui deflectionem
parare dicantur, aut duo, quatuor uel satellites inter se
confusurrantes. Porro (quod est omnium grauissimū)
amicissimū quiq; uel maxime sunt formidandi, sempq;
metuendum, nequid magni mali ab illis exoriantur. Nā
alius a filio ueneno necans est, alius item ab amasio.
Alium simile quoddam fortassis mortis genus eripuit.
Micyl. Apagesis atrocis, miraq; sunt ista, q̄ narras. o
Galle. Mihi igitur multo sit tuius opera cerdonice pro
num incumbere, q̄ ex aurea bibere phiala comiter de
latum haustum, ceterum cuncta, acitoq; temperatū.
Nam mihi q̄dem hoc unum est periculi, ut si paulum
aberret Smilion, defleatq; a recta in cisione, summum
secantis diginum ex igno sanguine tingit. At isti, quē ad
modum narras, lenisera agunt conuiuia, atq; id in nu
merabilibus in malis constitunt. Deinde ubi conderint
psimiles esse uidentur Tragediarum histrionibus. Nā
multi, siuit uidere licet, quoad Cecropes sunt scilicet
aut Sisyphi, aut Telephi, diademata gestant, argenteisq;
capulis gladios, comaq; uentilantē, & auro intertextā
chlamydē, q̄ si quis (qualia nimirum per multa solent
accidere) impulsos illos inedia in scena praecipites det
risum profecto moueant spectantibus, uidelicet perso
na una cum ipso diademate contrita, uero autem alto
ris capite luxato, cruribusq; maxima ex pte renudatis,

ut iam anterioris amictus, q̄ n̄ scripsi panni, fiat p̄sp̄-
cium, ac cothurnorum, quos pedibus induxerunt, ap-
pareat deformitas, haudquaquam ad pedis modum
respondentium. Vide ut me iam similitudines conferre
deueris optime Galle. Ceterum tyrannus talis quædā
res tibi uisa est esse, uerum ubi equus esset, aut canis, aut
piscis, aut rana, quomodo eam uita rationem ferebas?

Gal. Istum, quem nunc suscitasti sermonem. Et lōgior
sit, neq; huius temporis. illud autem uenit in genere
dixerim, nullam ex omnibus uitā, mihi non uisam trā-
quilliori uita humana, naturalibus dūtaxat cupidita-
tibus, & uisibus circumscriptam. Sigdem publicanum
equum, aut sycophantam ranam, aut sophistā graculū
aut popinatorem culicem, aut cinadium gallū, atq; id
genus alia, q̄ uos studio comminiscimini, haudquaquā
inter illoru uidebis. Micyl. Quæ dicis ò Galle, fortas-
sis, uera sint, uerum non me pudebit apud te fateri, qd̄
mihi accidit. Haud unquam, quini de discere cupiditatē
illam a puero mihi insitam, uidelicet ut diues euadam.
Quin nunc quoq; somnium illud ob oculos uersatur au-
rum offertans, potissimum autem scelestus ille Simō ex-
cruciat, q̄ quidem tantas inter opes delicietur.

Gal. At ego te isto leuabo morbo Micylle, tamen si nox etiā
dum est. Surge modo, ac sequere me. Sigdem ad ipsam
te Simonem adducam, atq; in aliorum diuinum aedes,
quo nimirum uideas, quomodo res habeant apud illos
Micyl. Istuc quo pacto? clausis foribus? Num me pa-
rietes transire compellet? Gal. Nequaquā uer-
um Mercurius, cui sum sacer, hoc optantū mihi largi-
tus est, ut si quis longissimam caudā plumā, quā ob-

molliciem inflectitur. Micyl. Atqui duas habes eius-
modi. Gal. At dextram ex his amissam, cuiusq;
ego gestandam dederō is, quoad uoluerō, fores omneis
potrit aperire, cunctaq; uidere, ipse inuisibilis. Mi-
cyl. Equidem ignorabam ò Galle te prestigiariū quo-
que peritum esse. Porro si mihi istuc semel praestiteris ui-
debis ilico Simonis uniuersas opes, huc deportatas, nā
eas huc rediens transferam. At illerursus circumro det-
ebibetq; patria coria, quibus consueuit seles compin-
gere. Gallus. Atqui nefas sit istuc facere. Siquidē Mer-
curius illud mihi mandauit, ut si quis pennam tenens isti-
usmodi quippiam patrarit, uociferans forem proderē.
Micyl. Rem neūquam uerisimilem narras, nempe
Mercurium, cum ipse sit sur, non sinere alios, ut idem fa-
ciant. Sed tamen abeamus. Nam aurum auferam, si
modo possim. Gallus. Pennam prius reuollito Mi-
cylle. Quid hoc rei? ambas reuoluisi. Micyl. Tuus
hoc quidem ò Galle, tam tibi minus sedum sit futurū,
ne altera caudæ parte mutilatus claudices. Gallus.
Age sanē sed utrum Simonem prius adimus, an alium
quempiam? Micyl. Haud aliud, immo ad Simonem,
qui uidelicet pro dissyllabo, tetrasyllabus esse affectet,
posteaquam diues euasit. Sed iam ad fores accessimus.
Quidigiur hac in re facio? Gal. Pennam fere ad-
mone. Micyl. Ecce autem, dū boni, ostium perin-
de, atque clauire siliit. Gal. Perge porro præcedens
uides illum uigilantem, ac supputantem? Micyl. Vi-
deo per ionem, & quidem ad obscuram, siticulo famiq;
lucernulam. Prætreā pallet, haud scio unde Galle, to-
tusq; exaruit, atq; extenuatus est mirum in curis.

Neque enim au litum est, illum aliqui male habere.
Gal. Ausculta quid dicat, siquidem intelliges, quibus
de causis ad eum modum sit affectus. Simon. Nimirum
septaaginta illa talenta, quod admodum sub lectica de-
fossa sunt. Neque quisquam alius omnino uidit. At uero, se
decim illa Sotylus equis uidit me sub praesepe occultantem,
itaque de curando stabulo non est admodum sollicitus,
quaque nec aliis admodum laboris appetens, uerisimile
est autem illum multo etiam his plura sustulisse.
Nam unde aliqui Tibius heri tam in gens falsamentum
illi obsonio proposuisset, num autem auit illum monile
emisse uxori drachmis quinque. Hei misero mihi. Hic omnia
mea dissipabit bona. Quid, quod ne pocula quidem
sat in tuto recondita sunt, cum sint multa. Vereor enim,
nequis ea suffosso pariete, tollat. complures mihi
inuidet, atque insidias parant. Praeter ceteros autem Micyl-
lus iste uicinus. Micyl. Ita per louem. Nam tibi
sim similis, ac patellas sub ala gesto. Gal. Tace Micylle,
ne protinus ipso in furto nos prodas. Simon. Optimum
ignem fuerit, ut ipse insonnis seruem. Omnem obibo
domum in orbem obambulans. Quis iste? uideo te
per louem, o parietum perfossor, posteaquam es cor-
lumna, bene res habet. Pernumerabo denno recessum
argentum, nequid forte dudum me fugerit. En rursus
obstrepuunt mihi nescio quis. Nimirum obseruor, atque
insidijs appetor ab omnibus, ubi mihi gladius? Si quenquam
deprehendero, rursus aurum defodiamus. Gal. Sic tibi
habent o Micylle res Simonis. Sed abeamus ad alium
quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum superest.
Micylus. O miser, cuiusmodi uiuit uita, hor-

stibus eueniat, ad hunc modum diuitem esse. Itaque pu-
gro illi i maxilla illiso, uolo discedere. Simon. Quis
me pulsauit? Latio animo despolior miser. Micyl. Flo-
ra, ac uigila, aurique similis corpore reddaris, quandoque
illi affixus, deditusque es. Nos autem, si uidetur. Cni-
phonem feneratorum uisamus. Nam nec is procul hinc
habitat, ipsa nobis si apte fronte fores paucierunt. Gal-
lus. Vides hunc quoque cuius inuigilantem, et usura-
rum rationes iterantem digitis contortis, cui propemo-
dum relictis his omnibus, sit in silpha, aut culice, aut
muscam abeundum. Micyl. Equidem uideo miserum,
ac ne cordem hominem, ne nunc quidem multo me-
liorem uiuere uita, quam silpha, aut culicis. Adeo totus et
hic a curis, et rationibus est extenuatus. Nunc ad ali-
um eamus. Gal. Ad num, si uidetur Eucratem. En
tibi fores per se paucere. Quin introimus? Micylus.
Paulo ante haec omnia mea erant. Gal. At etiam
nunc tu diuitias somnias? uides igitur Eucratem ipsum
quidem a famulo, uirum naui grandem. Micyl. Vi-
deo profecto quidam haudquaquam uirile. Porro al-
tera ex parte ipsam item uxorem a quocumque conspiciari.
Gal. Quid ergo? Num optaris et horum haeres exis-
tere Micylle, cunctaque possidere, quae sunt Eucratidis?
Micyl. Haudquaquam Galle. Immo fame citius inter-
ierim, quam id genus quippiam parare ualeat aurum, et
conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiae sunt, quam si a do-
mesticis perfoderer. Gal. Sed iam nunc, quandoque
dem dies ferme diluxit, domum ad nos redeamus. Re-
liqua rursus alias uidebis Micylle.

ORNATISSIMO IVRIS VTRIVSQVE
DOCTORI RVTHAL

LO SECRETARIO

REGIO ERAS

MVS. S.P.D.

Ide quantum audaciae mihi suppeditet
singularis quaedam ingenij tui, morumq;
facilitas. humanissime Ruthalle, qui,
cum nequaquam ignorem te inter Auli-
cor primores vel autoritate, vel gra-
tia, vel splendore, vel eruditione praecipuum esse, tamen
non verear neas nugae rudes adhuc, uixque e prima
scheda repurgatas ad nam excellentiam mittere. Sed
quid facerem? iam urgebat nauita, uentos & aestu nuli
li seruire clamitans. Itaq; ne nihil mei apud hominem
tam nostri studiosum relinquerem, id, quod tum forte
erat in manibus, Misanthropum nisi nimirum ad uir-
tutum unum omnium φιλεῖν ὅπως τὰ βύ. Is est Lu-
ciani dialogus, quo uix alius lectu, uel utilior, uel incun-
dior uersus quidem ille iam pridem ab alio nescio quo,
sed ita uersus, ut interpret hoc modo demonstrare uoluis-
se uideatur, sese neq; graece scire, neq; latine, neq; temere
adeo quis suspicetur eum interpretam subornatum esse
ab ijs, qui Luciano male uolunt. Tu nostram hanc au-
daciam boni consules, & Erasmi in eorum nume-
ro pones, qui uis sunt amantissimi. Vale.

LVCIANI

57
LVCIANI TIMON, SIVE MI-
SANTHROPVS ERAS-
MO INTERPRETE.

IUPITER Philie, hospitalis, so-
dalicie, domesticae, fulgurator, iusur-
randice, nubicoge, grandistrepe. Et
si quod aliud tibi cognomen intona-
tes poetas tribuunt, maxime cum
haerent in uersu. Nam tum illis ne
nulli nominis factus, carminis ruinam fulcis, metriq;
explebiam. Vbi ubi nunc magnicrepum fulgur, gra-
ui fremu tonitru, ubi ardens, candens, ac terrificum ful-
men? Nam haec omnia iam palam apparet nugae esse,
sumumq; poeticum, nec omnino quicquam, praeter no-
minum strepitum. Sed decantata illa tua arma eminus
ferientia ex promptaq; nescio quomodo penitus extin-
cta sunt, frigentq; adeo, ut ne minimam quidem scintil-
lulam iracundiae aduersus nocentes reliquam obineat.
Itaq; citius quinis ex ijs, qui peieraturi sunt, extinctum
ellyphinium muerit q; flammam fulminis uncta ner-
cantis, usque adeo nonnem quempiam in sese inbrare te
putant, ut incendium, aut fumum ab illo proficiscens,
nihil quicquam formident, uerum hoc scilicet uulneris
inferri posse iudicent, ut fuligine compleantur. Quibus
rebus factum est, ut iam Salmoneus tibi sit ausus etiam
obtonare, neq; id admodum ab re, quippe aduersus iouem
usque adeo ira frigidum, iur ad facinora feruidus,
audaciaq; nimidus. Quid n. n. faciat, ubi tu pinde ac

Erasmus

b

sub mandragora stertis, qui neque peierantes exaudias neque eorum, qui flagitia committunt, respectum agas? Ceu tibi autem lippitudine, & hallucinatis ad ea, quae sunt, auresq; iam tibi obsurduerunt, instar horum, qui deinde desecti sunt. Quandoquidem cum iuuenis adhuc esses, acriq; animo, uehemensq; ad iracundiam permulta in homines maleficos, ac uolentos faciebas. Neque tum unquam tibi cum illis erant induciae. Sed perpetuo fulmine erat in negotio, perpetuo obuiabatur. Egis obstridebat tonitru, fulgur continenter iaculorum in morem, densissime ex edito loco deuolantium torquebatur. Terra quassationes, cribi instar frequentes, ad haec nix cumulatim, neq; non grando saxorum in morem, atque, ut tecum grandius loquar, imbresq; rapidi, & uolenti, ac flumen quotidie exundans. Hinc tantum repente Deucalionis etate naufragium ortum est, ut omnibus sub aqua demersis, uix unica scapula seruaretur, quae in montem Lycorē appulit, humani generis quasi scintillulas quasdam seruans, unde sceleratius etiam genus in posterum propagaretur. Nimirum igitur diuinum secordia premium ab illis reportas, cum iam nec sacra faciat tibi quisquam, nec coronas offerat, nisi si quis obiter in olympicis, ac ita, ut ne is quidem re admodum frugiferam facere uideatur, sed priscum quendam ritum magis referre, ac penē Saturnum. O' deorum generosissime, te reddunt magistratu abdicantes. Omitto loqui, quoties iam templum tuum sacrilegio compilarint, cum tibi etiam ipsi in olympicis manus admoti sint. Atq; interea tu Alifrene pigritabar, uel exaltare canes, uel uicinos aduocare, ut auxilio accurrentes

illos comprehenderent, cum etiam dum ad fugam adornarentur. Sed egregius ille, gigantumq; exultor, & Titanum uictor sedebas, cum ab i casaries ab illis circumtenderent decem cubitale fulmen dextra tenens, horum igitur o' praeclare quis tandem erit finis, quae ut adeo securae despicis? aut quomodo de tantis maleficijs penas sumes? Quot Phaethontes, aut Deucaliões, satis idonei sunt ad expiandum tam inexhaustam morum iniquitatem? Etenim, ut de cōmunibus sileam, de ijs, quae mihi acciderunt, dicam, cum tam multos Athenienses in sublime euexerim, ex pauperrimis diuites reddiderim, cunctisq; quotquot opus haberent, suppeditarim, immo semel uniuersas opes in amicos iuuados effuderim, simulatq; his rebus ad inopiam deueni, iam ne agnoscor quidem ab illis, nec aspicere dignantur me, qui dum reuerēbatur, adorabant, meoq; de nutu pēdebāt. Quod si quando per uiam ingrediens forte fortuna in eorum quenpiam incidero, perinde ut euerfam hominibus iam olim defuncti statum, ac temporis longitudine collapsam praeferunt, quasi ne norint quidem. Porro alij procul conspecto me, aliud sese detorquet, existimantes sese inauspicatum, abominandumq; uisuros spectaculum, quem non ita pridem seruatore, & adiutorem suum esse praedicabant. Itaq; prementibus malis ad extrema redactus consilia, sago arrepto, terram exerceo, quaternis conductus obolis, atque hic cum solitudine, cumque ligone philosophor, hoc interim lucri mihi uideor factururus, quod post hac non inuebor plerosq; praeter meritum secundis fortunae successibus utentes. Nam illud uel maxime urit. Iam igitur tandem aliquan-

do Saturni Rheaq; proles excusso profundo isto, gra-
uiq; somno (nam Epimenidem quoq; dormiendo uici-
su iurato fulmine, aut ex Oeta relucens, ingenti red di-
ta flamma iram aliquam strerui illius, ac iuuenilis to-
tus ostende, nisi uera sint, quae à Cretensibus de te, mag;
sepulchra feruntur. Iupiter. Quis hic est Mercuri,
quem audio sic uociferantem ex Attica, ad crepidinem
montis Hymeti, horridus totus, ac squalidus, pelleque
Hircina amictus, fodit autem, ut arbitror, nam, pronus
incumbit, homo loquax, & confidens, nummam philo-
sophus est? Neq; enim alioquin adeo impia, nefaria,
que in nos fuerat dicturus. Mercurius. Quid ais pa-
ter, an non nosti Timonem Echecraetidis filium Colyten-
sem? Hic nimirum est, qui nos saepenumero in sacris le-
gitimis conuiuio accepit, is repente diues factus, is, qui
totas hecatombas, apud quem splendide Iouialia festa
consueuimus agitare. Iupiter. Hem quae nam ista re-
rum commutatio? Hicne honestus ille diues, quem tã
frequentes cingebant amici? Quid igitur accidit, ut hoc
sit habitus? squalidus, erummosus, fessor conducticius, uñ
conijcio, cum tam grauem lignonem gerat. Mercuri-
us. Ad hunc modum illum quodammodo probitas
euerit, atq; humanitas & in omnes, quicumq; egeret,
misericordia. At re uera necordia potius, facilitasq; nul-
lusq; in suscipiendis amicis delectus, quippe qui neutu-
quam intellexerit, sese coruis, lupisq; largiri. Quin mar-
gis cum à uulturibus tam multis misero iecur eroderetur,
ob id amicos eos, necessariosq; iudicabat quasi bene-
uolentia erga sese afficerentur, cum illos epulae magis ca-
perent. Ergo posteaquã ossa penitus nudassent, circũ-

rossentq; deinde si qua medulla suberat, hanc quoque
admodum diligenter exussissent, aufugerunt, exuccum
& radicatus de seclum destituentes, adeo ut postea ne
agnoscerent quidẽ, aut aspiciant, tantum abest ut sint,
qui suppeditent, impariantq; has ob res fessor, & sa-
go opertus pelliceo, urbem prae pudore frigens mercede
terram exercet, aduersus ingratos atra bile stomachatur,
qui quidem sua benignitate ditati, admodum fastuose
nunc praeferant, ac ne nomen quidem an Timon uoce-
tur nouerint. Iup. Atq; profecto uir neuiquam fessi-
diendus, neq; negligendus, & iure optimo indignatur,
qui his tantis in malis agit. Quare sceleratos istos adu-
latores ipsi quoq; fuerimus imitati, si eum uirum negle-
xerimus, qui tantum taurorum, & ouium pinguis-
simas quasq; nobis in aris adoleuerit. Quarum nidor
etiãndum mihi in naribus residet. Tamen si propter ne-
gociã, maximamq; turbam peiranum, tum uñ non iu-
re agentium, neq; non aliena rapientium, praeterea ob
formidinem, quam mihi pariunt sacrilegi, qui quidem
tum multi sunt, tum obseruari difficiles, adeo ut ne mi-
nimum quidem nos conuiuere sinant. Iampridem profe-
cto ad Atticam regionem oculos detorsissim, maxime
posteaquam philosophia & de uerbis digladiationes,
apud istos increbuerunt, ita ut pugnantibus inter se istis
uociferantibusq; ne exaudire quidem mortaliu uota
liceat, unde mihi necessum est, aut auribus obturatis se-
dere, aut dirumpi ab eis, conficiq; qui uirtutem quan-
dam & incorporeã qdam merasq; nugas in genũ uocẽ
feratione pnectunt, hac in causa fuerunt, ut huc quoq;
neglexerim, cũ haud mediocriter de nobis sit meritis.

Quod reliquum est Mercuri tu Plutium adducēs quan-
tum potes ad istum abeas. Porro Plutus unā secum
ducit & thesaurum, & utrique apud Timonem per-
seuerent. Neque usque adeo facile demigrent, etiā si
quam maxime rursus illos per benignitatem ex adi-
bus exegerit. Ceterum de palponibus illis, atque in-
gratitudine, qua in hunc sunt usi, in posterum consi-
tabo, pœnasque daturi sunt, simul atque fulmen insta-
rauerō. Nam fracti sunt in eorum sa cuspide duo ē ra-
dijs maximis cum nuper auidius in sophistam Ana-
xagoram iacularet, q̄ suis familiaribus suadebat, nullo
pacto esse ullos nos, q̄ diuocaremur. At illum q̄dem er-
rore nō seriebam, propterea q̄ Pericles obtenta manu
eum protexerit, in lacunar retorum, illud excussit, neq̄
nulum absuit, q̄n ipse quoq̄ in saxum impactū fuerit
elusus. Quāquam interim uel id supplicij satis magnū
in istos fuerit, si Timonem conspexerint egre gie locuple-
tem factum. Mercuri. Quātum habet momenti aliam
uociferari, & obstreperū, audacemq̄ esse? Idq̄ non ijs
modo, qui causas agunt, uerum etiam q̄ uota faciūt, con-
ducibile. En mox ē pauperrimo diues euaserit Timon, q̄
se in precādo clamosum, & improbum præstiterit, lo-
uemq̄ reddiderit attentum. Quod si silentio fōdisset in-
curuus, etiā nunc foderet neglectus. Plutus. At
ego Iuppiter haudquaquam redinurus sum. Iupi.
Quid ita non redinurus optime Plute, p̄sertim ā me in-
sus? Plu. Quoniam p̄ Iouem iniuria me affecit eijā-
ens, & in multa fragmenta dissecār, idq̄ cū illi pater-
nus essem amicus, ac me penē dixerim suscinis ex adi-
bus extruxit, nec aliter q̄ q̄, q̄ ē manibus ignem abijciūt

Nū rursus ad istū ibo? parasitis nū adulatoribus, et scor-
tis donādus. Ad eos me mīto Iuppiter, q̄ numus intel-
lecturi sunt, qui amplexuri, q̄bus equide in priusim, &
maiorē in modum exoptans. At hi stupidi, cum imo-
pia commercium habeant, quam nobis anteponunt, at-
q̄ ab ea accepto sago pelliteo, ligoneq̄ sat habeant, cum
duos lucrātur obolos, decem talenta contempnū dono
dare soliti. Iup. Nihil istius modi post hac in te factū
rurū est Timon, q̄ppe quem ligo abūde satis corripuerit
nisi prorsus nullum dolorem sentiant illius ilia te uideli-
cet potius, q̄ inopiam esse p̄oprandam. At nū mihi calū-
niosus admodū, semp̄q̄ tua pœnitens sortis uideris? Iste,
qui nunc Timonem incusat, q̄d tibi patfactis foribus li-
bere permisit uagari. neq̄ includens, neq̄ & elotypus
in te. Porro alias diuersa de causa in diuites stomacha-
bare cū diceret te ab illis repa gulis, clauibus, ac signos-
rum obiectaculis ipressis ita fuisse conclusum, ut ne pro-
spicere q̄dem in lucem tibi liceret. Id igitur apud me de-
plorabas, affirmans p̄foari te nimis tenebris, eoq̄ palli-
dus nobis occurrebas, & curis confectus, digitis etiā
num ex assiduo colligendi, coarctura diq̄ usu tractis,
cōtortisq̄, quod si quādo darentur opportunitas, auferri
turum quoq̄ ab illis te mimitabare. In summa, ē supra
modū acerbā iudicabas in areo, ferreo ue thalamo. Va-
raes exemplo, uirginem asseruari, idq̄ ab obseruantissi-
mis, molestissimisq̄ paedagogis ali ad usurā et rationē.
Proinde absurde facere aiebas hos, quod te p̄ter modum
adamarent, neq̄ (cum liceret) frui auderent, neq̄, cum
ipsi esset in manu, amore suo secure uterētur, sed uigiles
obseruaret ad signū ac serā oculis nunquā cōtinēntibus,

neque usquam dimotis semper intuentes, abunde mar-
gnum fructum arbitantes, non quod ipsis fruendi fa-
cultas adesset, sed quod nemini fruendi copiam facerent, non
aliter, quam in praesepe canis nec ipsa uescens ordei, nec ei
quam famelicum id facere sinens. Quine etiam ridebas
istos, qui parcerent, asservarentque, et quod esset absurdum
simum ipsi quidem sibi subtraherent, uererenturque con-
tere, non intelligerent autem fore, ut aut sceleratissimus
famulus, aut dissipator, aut liberorum pädagogus sur-
tim subiret ludibrio habiturus infelicem, et inamabilem
herum, quem postea sinat ad fidiolosam, et oris angu-
sti lucernulam, ac siticulosam scipulum usque inuigi-
lare. Quid itaque, an non iniquum, cum hac quondam
incausaueris, nunc in Timone diuersa his criminari?
Plutus. Atqui si rem uere perpenderis, utrumque me in-
re facere iudicabis. Nam et Timonis ista nimis lenitas
negligentiaque potius, haud beneuolentia, studiumque in
me merito uideatur. At est diuerso, quod me ostijs, ac tene-
bris inclusum seruabat id agentes, quo scilicet crassior,
saginatiorque, ac uehementer corpulentia onustus euaderem,
cum interim neque ipsi contingerent, neque in lucem
producerent, ne uel aspicerer a quopiam hos dementes,
et contumeliosos in me iudicabam, quippe qui me ni-
hil commercium tot in uinculis cogerent sine, caries
que putrescere, haud intelligentes, quod mox demigrent
me alij cuiquam, cui fortuna fauerit, relicturni. Nec hos
ignari probo, sed ne illos quidem, qui nimirum facile mi-
hi manus admovent. Sed quid quod est optimum, me
diocritate utantur, ut nec prorsus abstineant, neque peni-
tus profundant. Etenim illud per Iouem considera. Ius

pitur, si quis, ubi puellulam, et formosam lege duxisset
uxorem, postea neque obseruet, nec ulla omnino zeloty-
pia prosequatur, uidelicet sinens illam non esse atque inter-
diu, quocumque libitum sit, congregi cum his quicunque
cuperent, uel producat potius, ut adulteretur, fores ape-
riens, ostentansque, et quoslibet ad illam imitans, num
hic amare uidebitur? profecto hoc tu nequaquam dices
Iupiter, qui sapenimero amorem senseris. Rursus si in-
genuam lege domum deducat, uti liberos legitimos pro-
generet, ceterum nec ipse contingat florentem aetate, de-
coramque uirginem, nec alium sinat aspicere, sed inclusam
orbam, sterilemque in perpetua uirginitate continere,
atque idque pra amore se facere praedict, et hunc quidem
praferat pallore corpore exhausto, oculis refugis, num
fieri potis est, ut huiusmodi non desipere uideatur? quip-
pe qui cum liberis oportuerit operam dare, fruique con-
ugio, puellam adeo formosam, atque amabilem sinat emar-
cescere, per omnem uitam tanquam cerei sacerdotem as-
lens? huiusmodi et ipse indigne fero, cum a nonnullis
ignominiose cador calcibus, lamiorque, atque exhauior
a nonnullis contra perinde, ut stigmaticus fugitiuus co-
pedibus uincior. Iup. Quid est autem quod, aduer-
sus illos indigneris? quando quidem utrique poenas egre-
gias luunt. Alteri quidem, dum tantilli in morem, neque
bibere sinuntur neque edere, sed ore sicco diutaxat in-
hiant auro. Alteri uero, dum his exemplo Phineidos
harpyias ipsis est succibus eripiunt. Sed ubi iam Timone
multo posthac uisus cordatiore. Plu. Ille igitur in-
reitrando coercetur, ne me uelut est perforato cophino,
uel prius, quam influxerim, properet effluere, quasi cor

neat occupare, ne possim influere, ne si copiosius infundar undis illum inuoluam. Alioquin in danaidum dolum aquam illa uirus uideor, frustra; infusus, nase non continente. uerum penè prius, quam infusus sit, effuso, quod infundatur tanto latior hiatus dolij, p què effundit, neq; fisti potest effluxus. Iupi. Proinde nò hiatum istum obauerit, perpetuamq; per stillationè sistere sinduerit, te propediem effuso, facile rursus sagu & lignonem in dolij fece reperiet, sed interim abite, atque illum diuitem reddite. At tu Mercuri fac memneris, ut rediens Cyclops ex Aetna tecum adducas, quo fulmen cuspidè restituta resarciat. Nam eo nobis acuminato opus fuerit. Mercur. Eamus Plute, quid hoc? Num claudicas? Equidem ignorabam O praeclare, qd non cecus modo, uerum etiam claudus esses. Plu.

Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri, uerum siquàdo proficiscor, à Ioue missus ad quempiam, tum nescio quo pacto, tardus sum, & utroq; claudus pede. ita ut agere ad metam perungere queam, sene nonnunquam interim facto, q me operiebatur. Porro cum discedèdà est, alatum uidebis, multo auibus celeriores. unde fit, ut uix iam amoto repagulo, ego iam praconis uoce uictor pronuncier salu stadium transmensus ne uidentibus quidem aliquoties spectatoribus. Mercur. At ista qdem haud uera narras. immo ego tibi p multos cōmemorare queam, qbus heri ne obolus quidem erat, quo restitū emerent, qui hodie repente diuites facti splendide uiuant, albīs quadrigis uehantur, quibus ante ne asellus quidem suppediatur. si tamen purpurati, aut umq; manibus gestantes obambulant. Qui ne ipsi qdem, opinor

credere possunt, quin per somnium diuites sint. Plu. Istae alia res est Mercuri, neq; enim um meis ipsis ingredior pedibus, nec à Ioue, sed à Iute ad istos trāsmittor, qui & ipse nimirum opum largitor est, ac magna donans, id quod ipso etiam nomine declarat. Itaq; quoties est mihi ab alio ad alium demogrādum, in tabellis iniiciūt me, ac diligēter obsignātes sarcina in morē sublatum trāsportant. Interea dū finctus ille alicubi in adibus iacet in tenebris uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo feles digladiatur. Porro q me sperauerunt obtinere, in foro operiuntur hiantes, non aliter, quam hirūdinem aduolatē stridentes pulli. deinde ubi signū detractum est, & lineus ille funiculus incisus, aperte q; tabellae, iamq; nouus dominus pronunciatu est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue seruulus draucus qui puerili obsequio fauorem emeruerit, etiam tum mento sub raso, pro uarijs, & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus suppedita uerat in gens scilicet praemium ferens generosus quisquis ille tandem fuerit, nonnunquam me ipsis cum tabellis arreptum, fugiens adportat commutato nomine, ut qui modo Pyrrhū aut Dromo, aut Tibius, iam Megacles, aut Megabizus, aut Urotarchus appeleunt. Caterum illos ne quicquam hiantes relinquit, uerumque luctum agentes, quod eiusmodi Thyminus ex intimo sagena sinu sit elapsus, quin non parum magnam escam denorauerit? At hic repente tonus in me irruens, homo uite mundioris, atque elegantioris rudis pingui, illorūq; caute, qui compedes etiam dum horrescit, & si quis praetens loro increpet, arrectus stet auribus, quique pistri-

num, petende uñ templum adoret, non est deinceps tollerāduſ ijs, quibſcum uiuit, uerum & ingenuos afficit contumelia, & conſeruos flagris cedit, licet ipſe quoq; eadem, quandoq; exptus in ſeſe, donec aut ſortulo uirpiani irrenius, aut equorum alendorum ſudio captus aut ad alioribus ſeſe pmittens deierantibus, Nireo formoſiorem eſſe, Cecrope, Codrō ue generoſiorem, callidiorē Vlſſe, unum autem uel ſedecim pariter Cræſis opulentiorem momento temporis ſemel profundat iſelix, quæ minutatim, multis ex pirijs, rapinis, ſlagitijs fuerant collecta. Mercurius. Iſta ferme ſic habet, uñ naras, uerum ubi uiſus ipſus ingrederis pedibus, q̄ tandē, cæcus cum ſis, uiam inuenire ſoles? Aut qui dignoſcis ad quosnam Iupiter te miſerit, dignos illi uiſos, qui diuitijs abundant? Plutus. Enim uero credis me reperire iſtos, ad quos mitor? Mercurius. Per Iouem haudquaquam. Neque enim alioquin Ariſtide præterito ad Hipponicum, & Galliam accederes, ad hæc complures ex Athenienſibus alios, qui ne obolo quidem digni ſint. Cæterum quid facis, quandoquidem es emiſſus. Plutus. Surſum ac deorſum circumuſans oberro, dō nec imprudens in quempiam incurrero, hic autem, qſ quis ille ſit, qui ſorte primus me naſtus ſit, abducit, ac poſſidet, te Mercuri pro lucro præter ſpem obiecto, uenerans, atque adorans. Mercurius. Num ergo fallitur Iupiter, qui quidem credat ex ipſius animi ſententia ditari abſ te hos, quos ille dignos exiſtimat, qui dū ſcerent? Plutus. Et iure quidem optimo fallitur ō bone, q̄ppe qui cū me cæcū eſſe nō ignoret, emittat ueſtigatū, rem uſque adeo reperiū difficilem, & iam olim ē uita

ſublatam, quam ne lyncæus quidem facile inueniret, q̄ nimirum adeo obſcura ſit ac minuta. Itaque cum rari ſint boni improbi porro in ciuitatibus omnia obtineant oberrant facile in huiſmodi mortales incurro, ac reſibus illorum illigor. Mercurius. Atqui ſit, ut quoties eos deſeris, celeriter auſurgas, cum uia ſis ignarus. Plutus. Tum demum acutum cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad ſugam tempus inuitat. Mercurius. Tam illud quoque mihi reſponde, qui ſit, ut cum ſis oculis captus (dicendum enim eſt) præterea pallidus, poſtremo claudus, tam multos habeas amantes, adeo ut omnes in te deſignant oculos? & ſi poſſant, felices uiuantur, ſin fruſtrentur, non ſuſtineant uiuere. Ex hiſ equidem non paucos noui, qui ſic perditæ amarint, ut ſeſe in profundum, immenſumq; pelagus præcipites dederint, ac ſcopulis abruptis illiſerint, rati ſi ſiſidiri ſeſe abſ te, propterea quod illos inſito non reſpexiſſes. Quamquam ſat ſcio, tu quoque ſatberis, ſi quomodo tibi ipſi nouus eſ ſerere iſtos, qui eiſmodi amore ſunt dementati. Plutus. At enim credis me, qualis ſim, talenti iſtis uideri nempe claudum aut cæcum, aut ſiquid aliud adeſt mihi uitij? Mercurius. Quid nō Plute, niſi forte & ipſi omnes cæci ſint. Plutus. Haud cæci quidem, ō opāme, uerum in ſciētia, errorq;, quæ nunc occupant, omnia illis offundit tenebras, ad hæc ipſe quorūque, ne per omnia deſormis ſim, perſona uehementer amabili teſtus inaurato, gemmisq; piſſurato eis occorro, at illi rati ſeſe natū multus ueniſtatem aſpicere, amore capiuntur, diſperuntq; niſi poſſantur. Quod ſiquis me toto corpore renudatum illis oſtenderit, dubio pro

cul siturum sit, ut se ipsi damnent, qui tantopere cadu-
acrit ad amantes res nequā amādas, ac sōdas. Mer-
cu. Quid ergo posteaq̃ cōperuentum est, ut iam diui-
tes existerint, itaq̃ personā ipsam sibi circūposuerint rursus
caput potius, q̃ personam abijciant. Neq̃ n. uerisimile
est etiā um illos ignorare, auro bracteata esse for-
mam, cum intus cūcta inspexerint. Plu. Ad id nō
parum multae res, o Mercuri, mihi sunt adiumento.
Mercurius. Quanam? Plutus. Simulatq̃, qui me pri-
mum nactus est apertis foribus exceperit, clanculum
unā cum introit elatio, recordia, iactantia, mollicies,
uolentia, dolus, atq̃ alia itenu innumerabilia, à quibus
omnibus posteaquam est animus occupatus, iam ad-
miratur, quae neuquam sunt admiranda, & appetit
ea, quae sunt fugienda, neq̃ cūctorum illorum, quae in-
troierant, malorum patrem stupet, cum illorum satelli-
tio uallatum uidet, quiduis potius passurus q̃ uti me cō-
pellatur rejicere. Mercu. Ut leuis, ac lubricus es Plu-
te, retenu difficilis, ac fugax, neq̃ ullam praebeas ansam
certam, quo praesens tenere, sed nescio quomodo angui-
larum, ac serpentum in morem inter digitos elaberis,
at ediuerso paupertas niscosa pressu facilis, totoq̃ cor-
pore mille uncas gerit banos, ut qui attigerint ilico ha-
reant, neq̃ facile queant auelli. Verum interea, dū nu-
gamur, rem haud parua omisimus. Plutus. Quā?
Mercu. Nempe quia thesaurum non adduxerimus,
quo uel in primis erat opus, Plutus. Istac quidem ex
parte bono sis animo. Nam non nisi in terra relicto illo
ad uos ascendere soleo, iussuq̃ intus manere foribus oc-

clusis, neq̃ cuiquam aperire, nisi me uociferātem audie-
rit. Mercu. Iam igitur Aticam superamus. Tu me
consequitor chlamydi adhaerens donec extremam uia
attigerimus. Plu. Recte facis Mercuri, cū me puiam
ducis. Etenim si me deferes, forsitan oberrans, in Hyper-
bolium, aut Cleodem incaderem, sed quis hic stridor ceu
ferri saxo impacti? Mercu. Timon hic est, qui proxi-
me montanum, & petricosum fodit solium. Paup̃, adest
& paupertas, & labor ille, tum robur, sapientia, furi-
tudo, atq̃ id genus aliorum turba, quorum omnium
agmen fames iungit, longe praestantius, q̃ nū sunt satellis-
tes. Plutus. Quin igitur q̃ ocysime discedimus? neq̃
enim ullum opera praedium fecerimus, cum hoie eius-
modi uallato exercui. Mercu. Secus uisum est Ioni,
quare ne meum deterreamur. Paupertas. Quò nunc
Mercuri? manu abducis? Mercurius. Ad hunc Ti-
monem, ad quem à Ioue sumus ire iussi. Paupertas.
Ita ne rursus Plutus ad Timonem, posteaq̃ ego hunc in
delitijs narpiter geremem sese suscepit, commendatq̃ sa-
pientia, & labori strenuum, nullaq̃ pretij uirum red-
didi? Adeo ne despicienda, iniuriaq̃ idonea uobis indi-
cor, ut hunc, quae mihi unica erat possessio, eripiat, iā
exactissima cura ad uirtutem exultum, ut Plutus hic,
ubi denuo suscepit, per contumeliam, & arrogantia
illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudū,
mollem, & ignauum rursus mūbre stimat, ubi iam ni-
bilifactus erit, & reijctus. Mercu. Sic o Pauper-
tas Ioni placitū est. Paupertas. Equidem abeo. At
uos labor, & sapientia, reliqui; consequimini me. Por-
rò hic breui cognoscat, qualis in se fuerim, quā nūc res

linquet, nempe adiutrix bona, & rerum optimarum
doctrix. Qui cum donec habuit commercium, sano cor
pore, ualentiq; animo perseverauit, uirilem exigens ui
tam. Et ad sese respiciens, Supernuacua autem, & uul
garia ista aliena, ita ut sint existimans. Mercur. Dis
cedunt illi, nos ad eum adeamus. Timon. Quinam
estis o scelesti? aut qua gratia huc aduenistis homini
operario, mercenarioq; negotium exhibitori? neq; haud
quaquam laeti abibitis scelesti, ut estis omnes, nam ego
uos ilico glebis, & saxis petitos comminuam. Mer.
Nequaquam o Timon, ne ferito, neq; enim ferieris mor
tales, uerum ego sum Mercurius, hic Plutus, Misit nos
Iupiter uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat,
opes accipe desistens a laboribus. Timon. Atqui uos
iam ploraueritis etiam si dii sitis, ut dicitis. Siquidē odi
pariter omnes, tum deos tum homines. Sed huic caco,
quisquis is fuerit, mihi certum est lignonem impingere.
Plutus. Abeamus per Iouem Mercuri, quandoquidē
hic homo mihi uidetur non uediocriter insanire, ne ma
lo quopiam accepto discedam. Mercur. Neq; feroci
ter Timon, quin exue potius penitus istam ferocitatem,
asperitatemq; ac manibus obuix excipe bonam fortun
nam, rursus dives esto, rursus Atheniesium princeps,
& ingratos illos despice, cum solus florebis. Timon.
Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opum mi
hi ligo, praeterea fortunatissimus sum, si nemo propius
ad me accesserit. Mercurius. Adeo ne quasc inhu
maniter hunc cūe sermonem Ioui renuncio sexum, &
ferocem? Atqui par erat forsitan homines tibi haberi in
uisos, ut qui tam multa indigna in te commississent, deos

odio te

odio te prosequi nequaquam erat consentaneum, cum
illi tantopere tui curam agant. Timon. At tibi Mercu
ri, Iouiq; quod me respicitis, plurimam equidem habeo
gratiam, ceterum hunc Plutum nequaquam recepero.
Mercurius. Quid ita? Timon. Quoniam pridem in
numerabilium malorum mihi fuit author, cum me a
senatoribus proderet, immittens, qui insidijs appeterēt,
simulacrum excitarent, mollicie perderet, inuidia obno
xium redderet, deniq; cum repente me adeo perfide, ac
proditorie destituerit. Contra, Paupertas optima me la
boribus uiro dignissimis exercens, mecumq; uere, ac li
bere conuiuens, & quibus opus erat suppeditauit, labo
ranti, & uulgaria ista docuit continere, effecitque, ut
mihi uitae spes omnis ex me ipso penderet, demonstrans
quoniam essent opes uerae meae, nempe quas neque adu
lator assentans, neque sycophanta minitans, neque plet
bes irritata, neque concionator suffragiorum author,
neque tyrannus intentis insidijs queat eripere, itaq; iā
uulidus effectus ob laborem, dum hunc agellum gra
uiter exerceo, neque quicquam eorum, quae sunt in ciui
tate, malorum aspicio, abunde magnum, & sufficien
tem uictum mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri
qua uenisti uiam reuertiens recurre, una tecum Plutum
adducens ad Iouem, illud mihi satisfuerit, si effecerit, ut
omnes mortales, per omnem aetatem eiul. nt. Mercur
rius. Nequaquam o bone, neq; enim omnes ad eiulan
dum sunt accommodi. Quin tu iracunda, pueriliaque
ista missa face, ac Plutū excipe, non sunt reiicienda mu
nera, quae à Ioue proficiunt. Plutus. Vin Timon,
ut contra te partes defendam meas? an grauiter feres, si

Erasmus

E

quid dixerō? Timon. Dicite, nec multis tamen, neq;
cum proenijs quemadmodum perditissimi isti solent
oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis
dicentem. Plutus. Atqui multis mihi potius erat di-
cendum, tot nominibus abs te accusato. At tamen uide,
num qua in re te, quemadmodum ais, laferim, q quid-
deni dulcissimarum quarumq; rerum tibi exiterim au-
thor, opifexq; autoritatis, praesidentia coronari, alia-
rum item uoluptatum, mea opera conspicuus eras, cele-
bris, & obseruandus. Ceterum, siquid molesti ab adu-
latoribus accidit, non mihi potes imputare, quin ipse
magis abs te siam affectus conuulsi, propterea quod
me tam ignominiose, uiris illis execratis suppeditans,
qui te mirabantur, ac praestigijs dementabant, mihiq;
modis omnibus insidias struebant, illud postremo loco
dicebas quod te prodiderim, est istuc contra. criminis
in te possum retorquere, cum ipse sim modis omnibus
a te reiectus, propeq; ex actus ex adibus. Vnde pro mol-
li chlamyde, sagum istud charissima tibi Paupertas cir-
cumposita, itaq; istis est mihi hic Mercurius, quanto-
pere Iouem orauerim, ne ad te uenirem, qui tam hostili-
ter esses in me debacchatus. Mercurius. At nunc ui-
des Plute in cuius hominem sit conuulatus. Proinde au-
dacter cum illo consuetudinem age. Tu nero sode quan-
tum potes. Tu interim thesauri sub ligonē adducto. Au-
diēt, nisi ne accessueris. Timon. Parendum est Mer-
curi, rursusq; ditescendum. Quid n. facias, cum dii com-
pellant? tamen uide, in quas barbas me miserum conij-
cies, qui quidem cum ad huc usq; diem felicissime uix-
erim, tantū auri repente siam accepturus nihil comerius

mali, tantumq; aurum suscepturus. Mercuri. Su-
stine Timon mea gratia, tamen si graue est istuc, atq; in-
tolerandum, quo uidelicet palpones illi pra inedia rui-
pantur. Ego porro superata Aetna in caelum reuolau-
ero. Plu. Abijt ille qdem sicut apparet. Nam ex alape
remigio facio coniecturam, tu uero hic opperire, siquidē
digressus thesaurum ad te transmittam, sed feri fortius.
Tibi loquor auri thesaure, Timoni huic audiens esto, os
ferq; tēmet eruendum. Fodi Timon alius impingens.
Ceterum ego a uobis digredior. Timon. Age iam o
Ligo, nunc mihi tuas uires explica, neq; defatigare, dum
ex abdito thesaurum in apertum euocaris. Hemi prodi-
giorū author Iupiter, amici Corybautes, ac lucifer Mer-
curi, unde nam auri tantum? Num sonnium hoc est?
Memento ne carbonēs repernurus sim experrectus. Atqui
aurum profecto est insigne, fuluum, graue, & aspectu
multo iucundissimum.

Pulcherrima aurum suscitās Mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardens, nocetq; & dies
renides. Ades o mihi charissimum, desideratissimūq;
nunc demum credo uel Iouem ipsum olim aurum esse
factum. Etenim quae tandem uirgo, non ex porrecto sinu
usque adeo formosum amatorem excipiat per tegulas il-
lapsimēd Myda, Cræseque ac munera delphico in tenu-
plo dicata, ut nihil eratis, si cum Timone, cumq; Timo-
nis opibus constramini, qui ne Persarum quidem rex
par est. O Ligo, sagum charissimum uos hūc panis su-
spendi commodum est. At ego quamaxime semotum
mercatus agrū, articulaq; seruandi auri gratia constru-
cto, uni mihi affam uixero, sepulchrum item inibi mi-

bi definitio parare est sententia, hæc igitur decreta sunt
to, placitaq; in reliquum uitæ, sciunctio, ignorantia, fas-
tidium erga mortales omnes. Porro amicus, hospes, so-
dalis, aut ara misericordie mera nuga. Tum commise-
rari lachrymantem, suppeditare e gentibus, iniquitas, ac
moru subuersio, at uita solitaria, qualis est lupis unusq;e
sibi amicus Timon, cæteri omnes hostes, Et insidiarum
machinatores. Cum horum quopiam congregi, piace-
lum, adeo ut si quem aspexero diuitaxat, inauspicatus
sit ille dies. In summa, non alio nobis habeantur loco,
quam signa saxeæ, æreæue, neque faciem ab illis mis-
sum recipiamus, neque fœdera seruiamus. Mons hic
solitudinem meam aduersus illos tueatur. Cæterum tri-
bules, cognati, populares, postremo patria ipsa frigida
quædam, Et sterilia nomina, stultorumq; mortalium
gloria, solus Timon diues esto, despiciat omnes, solus ipe
secu oblectet, liber ab assentionibus, Et onerosis lau-
dibus dijs sacra faciat, epuleatur solus sibi ipsi uicinus sibi
particeps exuens sese ab alijs. At tantu semet unu acci-
pere certum esto, quod si moriendum est, sibi ipsi coronam
accipere. Nullumq; nomen sit dulcius quam Misantropi,
id est hominum osoris, morum autem nota difficul-
tas, asperitas, feritas, iracundia, inhumanitas. Quod si
quem conspexero incendio conflagrantem, obstanteq;
quo restinguam, pice, oleoq; restinguere, rursum, si quem
flumen undis abstulerit, isq; manus porrigens, implo-
ret, ut retineatur, hunc quoque demerso capite propels-
lere, ne possit emicare, hunc ad modum par pari relas-
turus est, hanc legem Timon uilit Echecrantes Colytēs
sis, idē in comitijs suffragia uilit. Age hæc decreta sunt

to, hæc fortiter tueantur. Cæterum magno emerim, ut
id omnibus innotescat, quod opibus abundo, nam illa
res illos præfocauerit, sed quid illud? Hæc quæ trepidat
tio? undiq; concurrunt, puluerulentu, atq; anbeli, haud
scio unde aurum odorati, utrum igitur hoc consensu
colle saxi eos abigo, ē sublimi dei aculans, an hoc tantu
in re legem uiolabimus, ut semel cum illis congregia-
mur, ut magis angamur, fastiditi, repulsiq;. Ita satius ēē
duco. Itaq; restemus, quo illos iam excipiamus. Age pro-
spiciam, primus eorum iste quis est? Nempe Gnathoni-
des adulator, qui mihi nuper symbolum petenti funera
porrexit, cū apud me sæpenumero solida dolia uomue-
rit. Sed bene est, quod ad me uenit, nam primus omni-
um uapulabit. Gnathonides. dixi Timonem uiru
bonum non neglecturos esse deos? Salue Timō fermosiss-
sime, inuandissime, conuinator bellissime. Timon. Scī-
licet Et tu Gnathonides uulturum omnium edacissim-
me, atq; hominum perditissimē. Gnathonides. Senu-
per tibi grata dicitas. Sed ubi compotamus? Nam no-
uam nbi adfero canilenam ex ijs, quos nuper didici, di-
thyrambis. Timon. Atqui elegos canes admodum
miserabiles ab hoc doctus ligōe. Gnathonides. Quid
istuc? Feris d Timon? Attestor d Hercules, hei hei in ius-
te uoco apud Areopagitas, qui uulnus dederis. Timō.
Atqui si cunclere paulisper, mox cadis me reum ages.
Gnathonides. Nequaquam, quin tu planē uulneri me-
dere, paululo auri inuulso. Mirum enim in modum
presentaneum id est remedium. Timon. Etiam ma-
nes? Gnathonides. Abeo. At tibi male sit, qui quidē
ex uiro commodo tam sauis factus sis auri gratia. Ti-

mon. Quis hic est, qui accedit? recaluaſter ille Philia-
des aſſentatorum omnium execraſſimus? hic, cum à
me ſolidum acceperit fundum, cum filie in dotem tale
ta deo laudationis præmiũ, cum me canentem reliz-
quis ſilentibus omnibus ſolus maiorem in modum ex-
taliffet, deierat me uel oloribus magis eſſe canorum, ubi
me pridem ægronum conſpexiffet (nam adieram oratu-
rus, ut mei curam ageret) plagas etiã egregius ille uir
impegit. Philiaſtes? impudẽtiã. Nũc denum Timo-
nem agnoſcitis. nunc Gnathonides amicus & cõiuua,
enimvero habet ille digna ſe, quãdoqdem inmemor eſt
atq; ingratus. At nos, qui iam olim conuictores ſumus
æquales, ac populares, tamen modeſte agimus ne inſili-
re uideamur. Salus here, fac ut iſtos adulatores obſerues
qui nuſquam adſunt, niſi in menſa, præterea à corniſ
nihil differunt. Neq; poſt hac huius ætatis, mortalium
ulli fidendum eſt. Omnes ingrati, & ſceleſti. At ego cũ
tibi talentum adducerem, quo poſſes ad ea, quæ uelles,
ut, in uia interim accepi te ſummas quasdam opes eſſe
nactum. Proinde acceſſi his de rebus admoniturus te,
quãquam tibi forſitan me monitore nihil erat opus, ni-
ro nimirum adeo prudenti, ut uel Neſtori ipſi, ſi neceſſe
eſt, conſilium dare queas. Timon. Ita fiet Philiaſdes
ſed age accede, quo te ligone comiter accipia. Philiaſdes
Viri caput mihi comminuum eſt ab hoc ingrato, pro-
pterea qd eum ea, q in rem illius erant, admonui. Ti-
mon. Ecce tertius hic orator Demeas ſe recipit, tabu-
las dextra geſtãs, aitq; ſe mihi cognatũ eſſe. hic una die
de meo ſede cõn talenta ciuitati depedit, nã damnatus
erat ac uinctus. At cum ſoluendo non eſſet, ego miſer

tus illum redemi. Porro cum illi ſorte obueniſſet, ut Ere-
chride tribui diſtribueret ararium, atq; ego adiens, id
quod ad me redibat repoſcere, ne gabat ſe ciuẽ noſſe me
Demeas. Salue Timon pãpium generis ui pſidum,
fulcamentum Athenienſium, deſenſaculum Græciæ.
Proſeſto iandudum te populus frequens, & utraq; cu-
ria opperitur. Sed prius decretem audi, quod de te con-
ſcripi, quandoqdem Timon Echecraida filius Colytẽ
ſis uir non modo probus & integer, uerum etiã ſapi-
ens, quantum alius in Græcia nemo, cum nunquam p
omnem uitam deſuit optime de Rep. mereri. Tum au-
tem in olympicis uicã pugil, & lueta, curſuq; die eodem
ad hac ſclenni quadriga, equeſtriq; ceramine. Ti-
mon. At ego ne ſpectator qdem unquam in olym-
piſ ſedi. Demeas. Quid nam ſpectabis poſt hac, ſed
iſta communiã addi ſatius eſt. Tum anno ſuperiore ad-
uerſus Acharnenſes pro Rep. fortiſſime ſe geſſit, & Pe-
lopõnenſium duas acies fudit. Timon. Qua ratioẽ
Quippe qui nec unquam arma geſſerim, neq; unquã
militiã dederim nomen. Demeas. Modeſte nã qdem
de teiſpo loqueris, nos tamen ingrati ſuuri ſumus, niſi
meminerimus. Præterea ſcribendis plebiſcitis, & in
conſultationibus, & in adminiſtrandis bellis non me-
diocrem utilitatem attulit Reip. his de cauſis omnibus
uiſam eſt curiæ plebi magiſtratribus tributum plebeijs ſin-
gillatim communiter uniuerſis aureum ſtatueret Timo-
nem iuxta Palladem in arce, ſulmen dextra tenentem,
radijs tempora ambientibus, uicq; ſeptem aureis coro-
nis coronetur, hæq; corone hodie in dionyſijs p tragœ-
dos nonos promulgenur. Sigdẽ hodie illi dionyſia ſunt

agenda, dixit hoc suffragiū Demeas orator, propterea quod cognatus illius propinquus, ac discipulus eius sit. Nam & orator optimus Timon, præterea quicquid uoluerit, hoc igitur tibi suffragium, sed uanam & filium meum ad te pariter adduxissem, quem tuo nomine Timonem appellauī. Timon. Qui potest Demea, cum ne uxorem quidem duxeris unquam, quātum nobis scire liquit? Demeas. At ducam nouo ineunte anno, si deus permiserit, liberisq; operam dabo. Tum quod erit natum (erit autem masculus) Timonem nuncupabo. Timon. At uxorem tu sis ducturus, equidem haud scio tanta à me plaga accepta. Demeas. Hei mihi. Quid hoc est rei? Tyrannidem Timon occipias? pulsasq; eos, qui sunt ingenui, ipse nec ingenuus planè, nec ciuis, uerum propediem poenas daturus cum alijs nominibus, tum quod arcem incenderis. Timon. Atqui non conflagrauit arx, scelestè. Proinde palàm est, te calumniatorem agere. Demeas. Verum effosso arario diues effectus es. Timon. Atqui non effossum istuc, unde me hæc qdem probabiliter abs te dicuntur. Demeas. Verum effodientur post hæc, sed tu interim omnia, quæ in eo condita, possides. Timon. Alteram itaq; plagā accipe. Demeas. Hei scapulis meis. Timon. Ne nociferare alioquin & tertiam tibi illidam. Etenim res planè ridicula mihi acciderit, si cum inermis duas Laædæmoniorum acies fuderim, unum scelestum hominem non protrihero. Tum frustra uicerim in olympijs & pugil, & palastrites, sed quid hoc? An non philosophus Thrasycles hic est? profecto ipse est, promissa barba, subductisq; supercilijs, & magnum quiddam se

cum murmurans accedit Titanicum obruens, cæsariè per scapulas fluentem uentilans, alter quidam Boreas; aut Triton, quales eos Zensis depinxit. Sic habias frugalis, incessu moderatus, amictu modestus, mane mænam quam multa de uirtute disserit damnans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatem laudās, at ubi lotus ad cenā uenit, puerq; ingentem illi calicem porrexit meracior autē maxime gaudet, pinde ut Lethes aquā ebibēs à dilucularijs illis disputationibus diuersissima quæ sint exhibet, dum nilui instar præripit obsonia, & proximum cubito opposito arcēs, mento interim condimentis oppleto, dum canum ritus ingurgitat, prono incubens corpore, perinde atq; in patinis uirtutem inueniunt sese speret. dumq; usque adeo diligenter caninos extergit indice digito, ut ne paululum quidem reliquiarum sinat adherere, nunquam non querulus tanquam deteriorem partem acceperit, uel si totam placentiam, aut sic em solus omnium accipiat, qui quidem edacitatis, et insatiabilitatis est fructus tumultuosus, atq; ebrivus, non ad tantum modo, saltationemq; uerum ad conuiuium usq; & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula sermo (nam enim uel maxime) de temperantia, sobrietateq; atq; id quidē (ut aiunt) cum iam à mero male affectus ridicale balbutit. Accedit his deinde uomitus. Postreò sublatum eum de conuiuiο offerunt aliqui ambabus manibus Tibicinæ inhaerentem. Quanquam alioqui ne sobrius quidem ulli primariorum cesserit, uel mendacio, uel confidentia, uel auaritia. Quin et inter assentatores primas tenet, peierat promptissime, anteit impostura, comitatur impudentia. In summa prorsus admirandum

quoddam spectaculum est omni ex parte exactum, uarieq; absolutum. proinde non eiulabit clarius, uidelicet cū sit modestus. Quid hoc tandem nobis Thrasycles? Thrasycles. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo pleriq; isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, aurum, opiparorum conuiuiorum adducti spe concurrunt, mulatq; assentatione desinunt te hominem uidelicet simplicem, facileq; imparientem id, quod adest. Si quidem aut ignores offam mihi in cœnam sat esse, tum obsonia suauissimam tepe, aut nasticum, aut si quando lubeat lautius epulari, pusillum salis. Porro pontum fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tum palliū hoc quauis purpura ponor. Nam aurum nihilo magis apud me in pretio est, quàm calculi, qui sunt in litoribus. Sed tua ipsius gratia huc me conuuli, ut ne te subuerterit pessima ista, atq; insidiosissimares opulentia, quippe quæ multis sæpenuero immedicabilium malorum exiterit causa. Etenim si me audies potissimum opes uniuersas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quiq; philosophiæ possit opes præspicere. Ne tamen in alium ò bone, sed ferme ad pubem usq; ingressus paulo ultra solum fluctibus opertū me quidem uno spectante. Quod si hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex adibus eiecto, ac ne obolum quidē tibi facias reliquum, uidelicet largiens ipsi, quicūq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alij talentū. Porro si qui erit philosophus, hunc æquum est duplā, aut triplam ferre portionem. Quamquam hoc quidem mihi non mea ipsius gratia posulo, sed quo amicis, si qui erunt, donem, sit est, si modo peram hanc largi-

tionem tua expleueris, ne duos quidem modios æginiticos capientem. Nam paucis contentum, modestumq; conuenit esse eum, qui philosophatur, neq; quicquam ultra peram cogitare. Timon. Equidē ista, quæ dicis, probo Thrasycles. Ergo si uideatur prius, q̃ peram expleā, age tibi caput opplebo iuberibus, posteaquā ligone sum mensus. Thrasycles. O libertas ò leges. Pulsamur ab impurissimo, liberaq; in ciuitate? Timon. Quid stoma macharis ò bone Thrasycles? num te defraudauit? Atq; adijciam ultra mensuram chcenices quatuor. Sed quid hoc negotij? Complures simul adueniunt. Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorum, qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscendo, ac ligonem quidem iandudum fatigatum paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidum grandine peto. Blepsias. Ne iace Timon, Abimus enim. Timon. At uos quidem nec cūtra sanguinem, nec absq; uulneribus.

LVCIANI TYRANNICIDA

ERASMO INTER,

PRETE.

Argumentum declamationis.

q Vidam in arcem ascendit, uti tyrannum
occideret, atque ipsum quidem nō reperit
uerum filium eius inuenerit, gladiumq;
in uulnere reliquit. Adueniens tyrannus

ubi filium extinctum conspexit. eodem ense necem sibi
consciscit. Is, qui ascenderat, tyranniq; filium peremerat,
præmium tanquam Tyrannicida petit.

Declamatio.

e Vm duos eodem die tyrannos occi-
derim Iudices, Alterum quidē ata-
te iam affecta, Alterum auro floren-
tem, & ad scelerum successionem
capeſſendam magis idoneum, uni-
cum tamen pro ambobus præmiū

petitum uenio, qui quidem unus omnium, quotquot un-
quam tyrannicida fuerunt, unico uulnere duos malefi-
cos fieri amolitus, neq; dederim, filium uidelicet
ense, patrem indulgenti charitate, qua filium adama-
bat, itaque tyrannus pro ijs, quæ commisit, abūde ma-
gnas pœnas nobis dependit, quippe qui & unus aspe-
xerit filium prius morte sublaum, & quod est omniū

TYRANNICIDA 71

maxime notum, compulsus sit deniq; ipse sui tyrannici-
da fieri. At filius illius mea quidem manu percēptus est,
ceterum occisus, alteram ad eadem operam mihi suā
commodaui, dum q uiuo patri scelerum socius fuerat
eiusdem post mortem (quatenus liquit) extitit paricida.
Ego itaq; sum is, qui tyrānidem sustuli, pariterq; necū
gladius quo cuncta confecta sunt, meus, tametsi cadis
ordinem commutarim, ac morem, modumq; nouarim,
conficiendi scelerates, nempe hunc, qui ualentior erat,
quiq; ulcisci poterat, ipse perimens. Porro senem sili gla-
dio referuans, His igitur de causis, & amplius quiddā
a uobis me consequuturum, arbitrabar, præmiāq; laurū
quæ numero æquarent eos, qui essent intempti, ut
pote q non pſentibus modo malis uos leuarim, uerum
etiā futurorum formidine, quiq; stabilem pepererim
libertatem nullo relicto, qui scelerum capeſſat successio-
nem, uerum interim tantis rebus strenue pactis, in di-
scrimen adducor, ne præmio fraudatus a uobis discedā
ac ne solus non feram recompensam, quam leges a me
seruata præstint. At qui contradicit, is mihi uidetur
non Reipū studio (quem admodum ait) hoc facere, sed
quod extinctos esse illos grauitur ferat, atq; eum qui il-
lis mortis author extitit, ulcisci conetur. Vos igitur Iudi-
ces mihi paulisper attendite, dum tyrannidis mala, tā-
etsi ipsi optine nostis, commemoro. Siquidem hoc pacto
futurum est, ut et bñficii mei magnitudine intelligatis
et ipsi plus capiat is uoluptatis, reputantes nimirū qui-
bus sitis leuati malis. Neque enim quæadmodum alijs
quibusdam sepe numero accidit, iudem & nos simpli-
cem, atq; unicam seruientem expectabamus, nec unius

domini violentiam tolerabamus, uerum soli omnium, quos similis habuit calamitas, duos pro uno tyrannos habebamus, et in geminas contumelias distrahebamur infelices. Porro senex multo erat moderatior, quippe iustus lenior, ad supplicia seignior, & ad cupiditates tardior, utpote cui iam aetas uehementiam impetus cohiberet, uoluptatumq; cupiditates resfrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu impelli ferebatur, ipse alioqui non admodum tyrannicus, nisi quod illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium supra quere di queat, erat, id quod re declarauit, ita ut filius illi eēt, omnia illi parebat, per uim faciebat, quicquid ille insisterat, supplicio afficiebat quoscuq; praeceperat, ac prorsus in omnibus illi obsequium dabat. In summa, filius in patrem tyrannum quendam agebat, pater filij cupiditatum satelles erat. Tametsi huic propter aetatem honorem cedebat adolecens, soloq; imperij nomine temperabat, tamen res, & caput tyrandis erat ipse. Et quā mutamentum, praesidiumq; principanti, ab illo nutrauerat, scelerrum tamen emolumentum is solus fruebatur. Ille erat, qui satellites continebat, qui custodias obtinebat, qui tyrannidē affectantes ē medio tollebat, qui insidias furmābat, ille, qui castrabat Ephebos, qui coniugia uolabat, illi uirgines producebantur. Tum si qua cedes, si qua exilia, si qua pecuniarum expilationes, delationes, contumelias, ea omnia iuuenis timentate gerebantur. Porro senex ille obsequiebatur, comitemq; scelerum sese praebebat, ac comprobabat dura xat filij sui flagitia. Itaq; cum ea res nobis erat intoleranda, propterea quod cum animi cupiditatibus ex imperio potestas accedit, nullum

flagitij modum imponunt, tū illud in primis discruciat, quod prospicere uis diuinam uel aeternam potius seruitutem eam futuram, & per successionem alij post alium domino tradendam Remp. populumq; homini scelesti hereditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem non exiguum facit, quod apud se se reputant, quod inter se dicunt, at mox coerebuntur, at mox demorierent. Paulo post liberi sumus futuri, uerum de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuebatur paratum tyrannidis heredem. Unde factum est, ut ne aggredi quidem quisquam forum ciuium, & quae eadem, quae ego animo statuissem, auderet. Sed desperabatur ab uniuersis libertas, atq; in expugnabilis tyrannidis uidebatur, quippe cum esset cum tam multis confligendum, ac dimicandum. At memibilis ista deterruerunt, neq; perpenſa negotij difficultate refuſi, neq; ad suscipiendum discrimen trepidauit, uerum solus, solus in qua aduersus adeo ualidam, uariamq; tyrannidem, uel non solus potius, sed gladio comite confecti, quippe qui mihi sit auxiliatus, uicemq; ex parte tyrannum interuenisset, cum mors mihi interim ob oculos obuersabatur. At ediuerso perpendenti, quod publicam libertatem, mea caede redempturus essem. Ergo ubi in primam irruissem custodia, neq; mediocri negotio satellites submouissem, occidens interim, in quem incurrissem, & quicquid obfisteret amolens, ad ipsam negotij caput ferebar, ad uicem tyrannidis robur, ad nostram calamitatum fontem, atq; irrupto arcis propugnaculo, cum uiderem illum fortiter tuētē sese, multisq; uulneribus resistentē, iam occidi. Et tū numerat sublata tyrannidis, tū mihi coſe-

Etum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, nisi quod reliquus adhuc erat, senex solus, inermis, nudatus custodijs iamq; amisso magno illo suo satellite, desertus. Neq; deinde dignus forti dextera, ibi nimirum mecum ipse indices hac animo reputabam. Cuncta mihi pulchre habent, cuncta confecta sunt, cuncta eò, quò desinam, perducta. At enim, qui reliquus est, quo tandè modo poenas dare convenit? Me quidem, mea q; dextera nequaquam est dignus, præsertim si post splendidi facinus, iuvenile, atq; magnificum interimanor, priorè illam eadem dedecoraturus. Carnifex aliquis quærendus est illo dignus, uerum post calamitatem, ne uel hæc ipsam lucrifaciat, uideat, discrucietur, appositum habeat ensẽ, huic reliqua mando, hæc ubi mecum stanssem, ipse quidem illinc discedo. At ille peregit, id quod ego prædiuinaueram, tyrannum occidit, summamq; mea imposuit fabulæ. Ad sum igitur popularem administrationem nobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo sint, edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis frui mi factis. V acua, sicut uidetis, sceleratis hominibus arx Imperat nemo, quin & magistratus creare liberum est, & causas agere, & ex legibus contradicere. Atq; hæc omnia nobis mea contigerunt opera, mea q; fortitudi ne, uidelicet ex una illa cæde, postquam pater iam uiuere non quibat. Equum itaq; censeo, ut his pro meritis debitum mihi a uobis præmium donetur, non quod lucri audius, aut sordidus quispiam sum, nec is, qui mercedis gratia de patria benemereri stauerim, uerum quod præmio cupiam officia mea comprobari, neq; repudiari, aut in glorios fieri conatus meos, si uelut irriti, pmoq; indigni

indigni iudicentur. At hic contradicit, neq; æquum facere me, qui decorari munere, præmiuq; ferre cupiam. Neq; enim tyrannicidam esse me, neq; quicquam a me, pro legis sententia confectum esse, uerum facinori meo deesse quiddam, ad hoc, ut præmium postulẽ. Percontor igitur illum, quid pterea regis a me? Nò ne libertatem perperi? Num quis imperat? Num quis iubet? Num quis minitatur dominus? Num quis nocentium manus effugit meas? haudquaquam dixeris. Sed omnia plena pacis, omnes restituta leges libertas manifesta, democratiæ stabilis, inuiolata communia, pueri tu i uirgines absq; periculo, publicamq; felicitatem solennibus ferijs celebrat ciuitas. Quis igitur horum omnium author? Quis est, qui illa susulit? hæc peperit? Etenim si quisquam præ me dignus honore sit, cedam præmiu, desistam a petendo munere. Quod si solus omnia peregi audens, periclitans, ascendens, interimens, excrucias, alterum ultus in altero, quid mea calumniaris officia? Cur facis, ut populus parum erga me grauis existat? At enim nò occidisti tyrannum. Porro lex tyrannicidæ præmium decernit, uerum dic mihi, nunquid interest, utrū ipsam interimas, an mortis cãm ministres? Mea profecto sententia nihil. Verum hoc solum spectauit legis conditor, libertatem democratiæ, sceleratorum sublationem, huic honorem decreuit. Hoc præmio dignum iudicauit, quod quidem inficiari non potes, quin mea contigerit opera. Etenim si occidi eum, quo occiso ille nò poterat uiuere, nimirum ipse eadem peregi. Ego occidi, sed illius manu. Itaq; ne discepta de cædis modo, neque illud expende, quemadmodum interierit, uerum an iam

perierit, & an quod perijt, id illi à me sit profectum. Quandoquidem & illud excussurus mihi uideris, atque his aduersus bene de Repu. meritis calumnijs usus. Siquis non gladio, uerum lapide, ligno'ue, aut alio quouis pacto peremerit. Quid porro si fame tyrannum obsidisset, ad mortis necessitatem compellens? num ibi quoque requisiturus eras à me eadem mea ipsius manu peractam? aut desyderari adhuc quiddam diceres, ad id, ut legi factum à me satis uideatur, atque id cum scelestum, acerbius etiam, atque atrociores mortis genere trucidasset? Vnum hoc dumtaxat spectata, hoc require, hoc excute, quis nocentium reliquus? aut quæ metus expectatio? aut quod calamitatum uersigium? Quod si purgata omnia, si pacata profecto Sycophanticum est, modum rei gesta calumniarum premio frustrari uelle, quod ijs, quæ uirtute confecta sunt, debeatur. Equidem & illud memini disertum in legibus, nisi forte propter diuinam seruitutem oblitus sum eorum, quæ ab illis dicuntur. Causam mortis esse duplicem, puta, si quis ipse occidat, aut si non ipse quidem occidit, neque manu facinus peregit, uerum compulsit, præbuitque mortis occasionem. Ex æquo & huc quoque lex censet supplicio affici oportere. Idque iure optimo. Neque enim statuit minus ualere oportere audaciam quam facinus, ac postea superuacaneum est cædis ratio nem, uiamque spectare, deinde hunc, qui sic occiderit, tãquam homicidam pœnas oportere dare censebis, ac nequaquam absoluendum esse, at me, qui per omnia consimili modo Remp. iuui, non censēs ea capere oportere,

quæ ijs debentur, qui beneficio iuuerunt. Neque enim illud dicere possis, me quidem imprudentem fecisse, sed exitum quandam commodum, foruito fuisse consecutum præter animi sententiã. Nam quid præterea iam formidasset, eo, qui ualidior erat, interempto? Cur autem gladium in uulnere reliquisset, nisi planè quod, erat euenturum idipsum prædiuinassem? Nisi forsan illud dices, hunc, qui extinctus est, tyrannum non esse, neque hanc appellationem in illum competere, neque uos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus, decreueros fuisse. Atque istud dicere non queas. An tyranno interempto, ei, qui cædis causam ministravit, præmium ne gabis? O curiositatē, de illo laboras, quo pacto interierit? cum interim libertate fruaris? aut ab eo, qui Democratiã restituit, nescio quid superuacaneum præterearequisis? At qui lex (uti fateris) caput rei gesta spectat. Quæ uero ad id conducant, ea omnia missa facit, neque iam ultra curiosius excutit. Quid enim, an si tyrannum exegerit quispiam non is iam tyrannicidæ præmium cepisset? cepisset opinor, idque iure optimo, siquidem & hic pro seruitute libertatem peperisset. At id, quod à me patratum est non exilium habet, non in posterum in statuanda tyrannidis, metum, uerum absolutam sublationem, totiusque generis intermissionem, omneque malum radicatus excisum, & mihi per deos, iam ab initio ad finem usque (si uideatur) rem totam perpendite, num quid eorum, quæ ad leges pertinent, sit prætermisissimum, & num quid in me desyderetur ex ijs, quæ tyrannicidæ oportebat adesse. Principio mentē prius oportet suppetere fortē, et amā-

tem Reip. quæq; pro communibus commodis periculū
 adire non recuset, quæq; privato suo interitū multitudi
 nis incolumitatem ausit redimere. Num hac parte quæ
 quam mihi defuit? Num frangebatur animo? Num cum
 præscirem per quæ pericula mihi perirumpendum eēt,
 per ignauiam refugi? profecto non potes dicere. In hac
 interim parte tantum commorare, atq; aestima, an non
 uel uoluisse tantum ista, ac statuisse, præclarum facinus
 futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uol
 untatisq; argumento præmiū postulare tanquā qui
 beneficio inuenit. Tum si uoluntati meæ facultas defuisset,
 uerum alius post me tyrannum occidisset, dic mihi,
 num absurdum, aut ingratum fuerat dare præmiū?
 Maxime, si dicerem cūes uolui, stauui, aggressus sum, uol
 untatis experimentum dedi, solus dignus sum, q; præ
 miū feram. Quid tum responsurus fueras? Nunc por
 rō non hoc dico, sed insuper ascendi, piclatus sum, atq;
 innumerabilia prius, quā iuuenem occiderem, patra
 ui. Neq; enim usque adeo facili, factūq; procliuem esse
 rem existimetis, custodias perirumpere, satellites oppri
 mere, unumq; hominem tam multos amoliri. Cū istuc
 penē maximum est omnium, quæ sint in tyrannici
 dio, totiusq; negotij caput. Nam ipse iam tyrannus non
 magnus est, neq; expugnauit, neq; confectū difficilis,
 uerum ea, quæ tenentur, continentq; tyrannidem, quæ
 quidem si quis superarit, is nimirum cuncta, quæ desi
 nauit, peregerit, & per pusillum est, id quod superest.
 Sed ad tyrannos peruenire nunquam mihi contigisset,
 ni prius, qui illum cingunt, custodes oppressissem, oēsq;

satellites ante debellassem. Nihil adhuc addo, uerum in
 his rursus immoror. Custodiam oppressi, satellites supe
 rari, tyrannum incustodiam, inermem, nudum reddi
 di. Utrum his rebus confectis non tibi uideor honore di
 gnus? an adhuc cædem ipsam à me requires? Quin etiā
 si cædem quæris, ne ea quidem desiderabimur. Non sum
 incruentus, uerum cædem peregi, magnam, ac strenuam,
 nempe iuuenis ætate, ac uiribus florētis, atq; omni
 bus formidandi, per quem ille ab insidijs erat tutus, cui
 uni fidebat, qui complurium satellitum instar erat. An
 non igitur quæso te præmio dignus iubear, sed tantis res
 bus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem
 unum, atq; adeo quid si tyranni ministrum quempiā
 interemissem? quid si seruum aliquem charum? an non
 hoc quoq; magna uisum fuisset, conscendisse, mediāq;
 in arce, medijs in armis, aliquem ē tyranni familiaris
 bus inuolare? Nunc & hunc ipsum, qui occisus est, cui
 insmodi sit, consydera. Filius erat tyranni, uel tyrannus
 potius, crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia
 dirior, ad contumelias uiolentior, quodq; est maximum
 hares, ac successor omnium, quiq; in longum nostras
 calamitates posset prorogare, uin hoc solum mihi conse
 ctum esse, ipsum uero tyrannum uinere adhuc, fugere
 potui? Iam hoc noie p̄mum posulo. Quid dicitis? Nō
 dabitis? An non & illū uerebamini? An non dominus,
 an non grauis, an non intolerandus erat? Porro nunc
 negotij caput, deniq; ipsam perpendite. Etenim quod
 hic à me requirit hoc quā fieri ponit pulcherrime cō
 fecit. Tyrannumq; aliena cæde occidi, non simpliciter,

TYRANNICIDA

nec uulnere uno, id quod fuerat optatissimum illi, uidelicet tantorum facinorum sibi conscio, sed posteaquā illum prius multo dolore excarnificassem, nam quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratum corā oculis ostendens puta filium in ipso aui flore, tametsi scelestum quidem illum, attamen & aetate uigentem, & patrisimilem, sanguine, taboq; oppletum. hęc mirum sunt parentum uulnera, hi gladij uerorum tyrannicidarum, hęc mors digna crudelibus tyrannis, hęc ultio tantis sceleribus congruit. Cæterum proflinus interire, proflinus ex cadere sibi, neq; huiusmodi ullū spectare spectaculum, profecto nihil habet tyrannico supplicio dignum. Neq; enim ignorabam uir egregie, non ignorabam inquam, neq; quenquam alium latuit, quāta ille charitate filium sit prosecutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in uita morandū esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres, hunc ad modum affecti sint erga liberos, uerū hic etiam ultra reliquos habebat quiddam, idq; merito quippe qui conspiceret, illum unicum esse, qui curaret, seruaretq; tyrannidem, quiq; solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaq; si non ob charitatem, certe ob rerum desperationem sciebam illum proflinus exiturum e uita, perpensurum enim, iam nihil esse, cur uelit uiuere, adempto tutamine, qđ illi filius ministraret. Nimirum effecti, ut hęc omnia illum agminatim circumsisterent, forma, dolor, desperatio, formido, quiq; in posterum imminuebant, uetus. his aduersus illum auxilijs sum usus, atque ad extremū

TYRANNICIDA

76

illud consilium adeg. Interijt itaq; nobis orbus, excrucians, plorans, lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuurnum, uerum qui satis magnus esset patri. Postremo, quod est omnium acerbissimum, ipse sibi necem conscivit, quod quidem mortis genus, præ ceteris miserrimum, multoq; atrocius, quā si per alium inferatur, ubi mihi gladius? Num quis alius eū agnosceat? Num cuius alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem induxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illum misit? O ensis particeps, successorq; meorum egregie factorum, post tanta pericula, post tantas cedes, contemnitur, & indigni præmio inditatur. Nam si huius tantum nomine præmium à uobis postularem, si sic dicerem Iudices, tyranno cum mori uellet, cum id temporis inermem se deprehendisset. meus hic illi gladius inferuinit, & ad consequendam libertatem auxilio fuit uniuersis, hunc quoq; laude, præmioq; dignum iudicassetis. Porro domino tam popularis rei non gratiam retulissetis? Non ne inter eos, qui de Rep. benemeriti sunt, scripissetis? Non ne gladium inter sacra monumenta consecrassetis? Non illum secundum deos ueneraremini? Nunc mihi considerate quæ uerisimile est fecisse tyrannum, qđ dixisse, prius quā si bi mortē conscisceret. Cū inuenis à me tradarentur, ac multis etiā uulneribus cōfoderetur, idq; in his corporis partibus, qđ conspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ uidelicet ut quā maxime discruciaret eum, qđ genuerat, quoq; primo statim conspectu perurbaret, miserabiliter inelamabat, parentem implorans non adiutorem, nec

opiulatore, quippe qui senex iam esset, atq; inuulidus
 uerum donec faciarum cladium spectatorem. Nam ego
 interim discesseram, author qui fueram totius trage-
 diae, relinquens actori cadaver, scenam, gladium, reli-
 qua, quae ad actum fabulae pertinebant. At ille astans,
 ubi filium conspexit, quem habebat unicum, seminiuum
 sanguinolentum, caede conuersum, nam uulnera perpe-
 tita, plurima ac letalia, hinc ad modum exclamauit.
 O nate extincti sumus, interempti sumus, tanquam ty-
 ranni iugulati sumus, ubi mactator? Cui me seruat? Cui
 me relinquit? qui quidem iamdudum propter occisum
 te filium extinctus, nisi forte me tanquam senem contē-
 nit. Ac lento supplicio me conficit, producitq; mihi mor-
 tem, redditq; mihi cadenti longiorem. Atq; hac locutus
 enssem quarebat. Nam ipse inermis erat, propterea qd
 per omnia filio fideret, uerum ne is quidem deerat, ut
 qui iamdudum fuerit à me paratus, atq; ad facinus fu-
 turum relictus. Euulso igitur è caede gladio, atq; è uul-
 nere exempto, ait. dudum me occidisti. Nunc finem ma-
 lis impone gladio. Ades patri lugenti solamen, senilem
 q; manum, & infelicem, adiuua, iugula, tyrannum
 occide, luctu libera, uinam prior in te incidissem, utinā
 in caede priorem occupassem locum. Occidissem qui-
 dem, sed tanquam tyrannus diu taxat, sed qui crede-
 rem mihi superesse uultorem, nunc autem tanquam or-
 bus occumbo, nunc tanquam cui desit mactator. At-
 que hac ubi diceret, gladium adegit, tremens, neque sat
 potens. Cupiebat quidem, uerum non suppetebant uir-
 res ad facinus exigendum. Quot hic supplicia? Quot

uulnera? Quot mortes? Quot tyrannicidia? Quot prae-
 mia? Postremo spectastis omnes inueniendi dudum pro-
 stratum, nec exiguum profecto, neque mediocrium ui-
 rium opus, ac senem huic circumfusus, atque ambo-
 rum sanguinem commistum, libertatis illam, & ui-
 ctoriam uictimam, neq; gladij facinora. At gladius
 ipse in medio amborum, declarans quàm non indignū
 se domino praestitit, testansq; quod mihi fidam nauasset
 operam. Id si à me ipso fuisset patratum, minus fuerat
 futurum. Nunc autem illustrius est ipsa nouitate. Atq;
 ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Caterum
 actio in multos est distributa, quemadmodum in fabu-
 lis fieri consuevit. Ac primas quidem partes egi ipse.
 Secundas autem filius. Porro tertias tyrannus ipse. Nam
 gladius omnibus inferuiuit.

ERASMVVS ROTERODAMVVS RI-
CARDVS VVITFORDO BRI-

tano docto, iucundoq; ami-
co. S. P. D.

Um annis iam aliquot totus græca
nicis in litteris fuerim Ricarde cha-
rissime, nuper quo cum litteris lati-
nis redirem in gratiam, latine de-
clamare cepi, idq; impulsore Tho-
ma Moro, cuius (ut scis) tanta est fi-
cundia, ut nihil non possit persuadere uel hosti, tanta
autem hominem charitate complector, ut etiam si salta-
re me, restimq; ductare iubeat, sim non grauatum obtē-
peraturus. Tractat ille idem argumentum, & ita tra-
ctat, ut nullus sit omnino locus, quem non excutiat, eru-
atq;. Neq; enim arbitror (nisi me uehemens in illum sal-
lit amor) unquam nauarum sinxisse ingenium hoc uno
præsentius, propius, oculatius, argutius, breuiterq; do-
ctibus omnigenis absolutius. Accedat lingua i genio par-
tum morum mira festiuitas, salis plurimū, sed candidi
duntaxat, ut nihil in eo desyderes, quod ad absolutum
pertineat patronum. Quare non hoc animo laborem
hūc suscepi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uin-
cerem, sed ut cum amico omnium dulcissimo, q̄ cum
libenter soleo seria, ludiciaq; miscere, in hac ingeniorū
palestra quasi colluctarer, idq; feci eo libētius quod ma-
gnopere capiam hoc exercitū genus, quo nullum aliud
æque frugiferum, in ludis nostris aliquando in staurari

Neq; enim aliud esse in causa puto, quod hac nostra tē-
pestate cum tam nulli sint, qui scriptores eloquentiss-
mos euoluant, tam pauci tamen existant, qui non infan-
tissimi uideantur, si quando res oratorem poposcerit.
Quod si tum Ciceronis, Fabijq; auctoritatem, tum uete-
rum exemplū secuti in huiusmodi præteritis diligēter
à pueris exerceremur, non esset opinor tanta dicendi in-
opia, tam miseranda infantia, tam pudenda balbuties,
etiam in ijs, qui litteras oratorias publice profitentur.
Nostram declamationem ita leges, ut eam me pauculis
diebus luisse cogites, non scripsisse. Hortor autem, ut &
Moricam conferas, itaq; iudices nunquid in stilo sit di-
scriminis inter hos, quos tu ingenio moribus, affectibus
studijis uel que adeo similes esse dicere solebas, ut ne gares
illos gemellos magis inter se similes reperiri posse. Vtrū
q; certe ex æquo amas. Vtrūq; uicissim ex æquo charus.
Vale meum delitū Ricarde festiuissime. Ruri. Ad Cal-
endas Maias. M. D. VI.

DECLAMATIO DESYDERII
ERASMI, NON ILLA QVI

deni uersa, sed quæ superiori declar
mationi è Luciano uersæ
respondeat.

I mibi causa hæc iudices, apud con
sionem popularem, quæ studiis poti
us, quam exacto rerum iudicio, du
ci consuevit, esset agenda, ac nō ma
gis apud iudices ex honestissimis
ordinibus delectos, nimirū grauissi

mos, sapientissimosq; non nihil profecto uererer, ne om
ni animis noua hæc, & insperata læticia gestuētibz,
atq; (ut ita dixerim) exultantibus, neque satis attentos,
nec dociles essem auditores habuissim. Porro fauentes,
beneuolosq; multo minus, quippe qui frontem modo, qua
siq; psonam huius negotij inuenientibus, non faciem ipsam
propius contemplantibus uideri fortasse possim, in com
muni totius ciuitatis gaudio, tum autem in causa tam
populari, uelut importunius obstrepere, atq; obnubas
re. Enimvero cum omnis affectus inutilis est ad recte
iudicandum, tum ingens, intemperans, atq; exundans
læticia, non se lum iudicium omne funditus tollere solet
uerum etiam nostri sensum non raro nobis eripere, præ
sertim (si quemadmodum hæc nostra) post graues, diu
urnasq; calamitates, ac ueluti tempestatem scruissimā,
repente, præteritq; spem, quasi portus quidam fuerit, ob
iecta. Quid autem tā acerbum liberæ multitudini, q̄ ser
uitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quam li

DECLAMATIO

79

bertas? Itaq; non rebus modo ipsis, sed uel inanibus ha
rum rerum uocabulis, plebis animam queat ad quid
libet impelli, maxime primis his aliquot diebus, dum
gaudiorum adhuc uelut æstus qdam impotens, omnia
sursum ac deorsum miscet, dum læticia tumultu, dū
gramladi dulcis qdam ebrietas pectus occupas, ani
mum ad cogitandum insinuere non sinit. Verū uesti
iudices singularis sapientia, prospiciatq; non hoc tā
ram scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam
suppeditat, uti sperē futurum, ut hoc contradicēdi mu
nus, qd equidem nec inuidentiā, nec fauore in tyranni
dem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea & ut opi
nor, nota Reip. charitate suscepi, uobis non modo non
inuidiosam, sed fauorabile, plausibileq; uideatur. Etenim
postquam uiderem manifesta quadam deorum benuo
lentiā, post diuurnā, ac miserrimam illam seruitutē, to
ties Reip. uotis expetitā libertatem, aliquādo contigis
se, nihil prius curandum nobis esse iudicauī, q̄ ut gra
tos nos exhiberemus in eos, a quibus nobis tam egregia
felicitas esset profecta, quo uidelicet munus suum huic
urbi proprium, perperuūq; facere uellent, & consta
bilire, ueriq; quod largiri non essent grauati. Meminis
semq; ipsi in manu esse, ut eriperent in gratis, quod
optantibus dedissent. Sunt autem uel primæ gratitudi
nis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptū
ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinæ benefi
cētiæ gratiam referre possumus, si beneficiū acceptum
agnoscamus, si celebremus, si ad illos authores refera
mus. Neque mihi committendum putari, ut dum ni
mum candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingratī,

impijq; reperiamur. Neq; n. isto nomine nunc pinde laboratur, ne hoc pramij pereat aerario, et huius lucris accrescat, quamquam id quoq; longa iam tyrannide exhaustius est, quam ut inde temere dari pramia conueniat at immerentibus illud agitur, ne dii immortales, qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantu munus a nobis tanquam in gratis reposcant. Si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratia, id illis fraudatis in hominem contulerimus. At quem homine obsecro? Nempe, qui cum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atq; hac temeritate sua restituta libertatis periculor sam occasionem modo praeberit, idq; adeo imprudens (uti mox docebinus) non uereatur pulcherrimu tyrannida et tunc dijs eripere, sibi arrogare Reip. diem dicere, ac leges ipsas in ius uocare, ciuitate in gratitudinis rea age re, nisi sibi totam hanc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem iudices, facinus speciosius tyrannicidio, nullum dijs dignius, uerum hoc impudentior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullum pramium honestius, illustriusq;, quam quod tyrannida debetur, sed hoc impensius, accuratiusq; spectandum, ne temere decernatur indigno. Permulta siquidem, permulta ad id requiruntur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tam diuino pramio dignus quis esse uideatur, quorum nihil in hunc competere paulopost euincemus. Proinde cum non toleranda improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis penas debeat, eum a legibus pramium omnium maximum petere, petere dixi, immo flagitare, et ita flagitare, ut etiam si unum, ex huius arbitrio dependerint, tamen multa in

super isti creditori sunt debita, quae cuncta cum posu lare iure ponisset, maluit tamen homo uerecundus, uni co persoluto reliqua sibi deberi, ut haberet nimirum qd obnoxia Reip. quonies libido sit, possit impropere. Tum illud utrum risu potius, an odio dignum existis mem, quod in tribunalibus, quod apud ornatissimum feruissimorum iudicum confessum. Thrasonem quenda nobis e comedia renilit? Sensistis iudices, ut e corona pleriq; risum tenere nequierint, dum perscatus iste Hercules tragdiam illam suam nobis recitabat, de se se, terq; quaterque tyrannida, de sapiente illo gladio commilitone suo, qui per se prudens senem interemit, dig no, uidelicet, qui iter sydera collocetur, domino in deorum numerum relato. Dijs boni quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum or nauit, iactauit, exaggerauit, quam militari iactantia, quam stentorea uoce, quam fastuoso uultu, quam arrogan tibus supercilij, quam stupidis oculis, suum ipse nobis encomium detonabat? Quaso iudices ut etiam nunc ho minis uultum diligenter attendatis, non ne uobis mi nitari uidentur? non ne dicere, ni mihi pramium decre neritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortissimo gladio, qui uel sine meas uices, ubi lube bit, acturus est? Quis tandem istam ferat iactanti am, uel in eo, qui uere tyrannum occidisset? Hae quo que me causa iudices (neque enim insidiandum est) com mouit, ut huius obfisterem petitioni, uel magis ut immo deratam arrogantiam, ut odiosam huius imputatio nem reuiderem. Videbam iam inde ab initio, cu cer tatim uniuersa ciuitas dijs libertatis authoribus grata

reuer, ut hic sese ira tumens in medium in gesserit, q̄ in-
digne uerit uictimas dijs seruatoribus immolatas? Si-
bi hunc honorem eripi, sese unicum esse restitue liberta-
tis autorem proclamabat, leges, aras, focos, omnia
publica priuataq; sua dextra, suo magnifico gladio de-
beri. Agite quid futurum deniq; indices auguramini, si
ad huius intolerabile iactantiā, uestra autoritas, ue-
stra cōprobatio si p̄mā quasi pignus accesserit? Quid
nisi ut tyranno submoto, alter quidam huic ciuitati pa-
reuer, qui uentosae linguae, gloriaq; quasi tyrannidem
quandam exerceat? Qui quondie nobis odiosam istam
suam Tragœdiam ingerat? quotidie dextram istā her-
culanam, & gladium prodigiosum minitatur? Vtrum
est hoc iudices tyrannide liberari, an nutare tyrannū?
Videtis ipsi q̄ minaci frōte me iam obtueatur. Quid mi-
hi succenses? Quid minitatur oculis? Quid terres super-
cilio? An mihi non licebit libertate in contradicendo (mo-
scilicet munere) uti, cum tu sic abutare? qui liberum tibi
putaris (id quod etiā in proscenio leges fieri uetant)
crimen tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tā-
tum quia lubuit, idq; apud iudices iuratos, in tam fre-
quenti ciuium corona, quod nequeas uel leuissimo con-
firmare argumento, siquidem q̄ reliqua gloriose, tam il-
lud impudenter dicebas, mihi nullam fuisse causam,
quare tibi contradicendi partes susciperem, nisi quod ty-
ranni necē, quae me discruciaret scilicet, ulciscerer. Quo
quidem tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox in-
telligeres, q̄ atrocīa, quanto probabilis in te possint re-
torqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemad-
modum tu quidem existimabas) conuictum, me longe

minus

minus etiam territabat quā (quod uulgo dicunt) ex-
pelui reditum fulgur. Etenim praeferquam quod neq;
affinitas, neq; cognatio, neq; necessitudo, neq; emolumē-
tum, neq; prorsus alia res ulla mihi cum tyranno inter-
cessit, cur mea referret illum uiuere, sine quibus rebus
nullant in quenquam criminis habere suspicionem, ut
quoq; scires, nisi nunquam tribunalia uidisses, ac nisi ho-
die denum te lucelli spes fecisset iureconsultum, eadem
arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, et tamq;
meam uitam sic huic Reip. spectatam esse, ut isto crimi-
ne tibi potius improbitatis odium, quā mihi suspitio-
nem ullā conciliaris. Vides quā multis adductus sim
causis, ut tibi obfisterem. Deniq; (si scire uis) bona ciuiū
pars id à me enixissime flagitauit, ut sui patrociniū ad-
uersum te capesserē. Negantes tibi uideri tyrannide libe-
ros sese, nisi te à tyrannicidā prēmio deicerem. Non qd̄
pudeat homini debere hanc felicitatem, tamen si id quo-
que durum, ei debere, qui sic imputet. Sed debere arro-
ganti, sanē quam molestum est, at debere, cui non debe-
as, istuc uero non grauissimum modo, uerum etiā sual-
tissimum. Equidem ne lenoni quidem uel uerbo restra-
ger, si modo is promeretur, sed obnoxium esse tam im-
portuno imputatori, nam q̄ nihil inuenit, id uero bis mi-
serum est, bis stultum est. Nullus. n. insclementius expro-
brat beneficium, q̄ qui qd̄ no dedit, id uult dedisse uide-
ri. Sed finge mihi nullam esse causam, cur tibi me oppo-
nerem, nisi quia sic animo lubitū sit meo, profecto nihil
habes, qd̄ mihi iure succenses. Etenim cum apud iudi-
ces, tam sanctos agatur. Si uere p̄mum meruisti, non tibi
honorem eripio, uerū etiam uehementer illustro, quando

Erasmus

non paulo magnificentius est tyrannicidæ præmiū
euiſſe, quā nuliſſe. Sin minus, æquus ueniam dabis,
ſi boni cuius fungor officiū, ſi nullo meo emolumento
Remp. debiti præmij ream deſendo, ſi ſiultitiæ crimen,
ſi imprudentiæ infaniam à ciuitate depello, ſi non ſino,
ut noſtro omnium periculo hæc urbs in deos exiſtat in
grata. Poſtremo ſi deorum immortalium cauſam ago,
quibus honorem debitum tu conariſ interuertere, uel
hinc ſat liqueat, quanta religione reliquam cauſam ege
riſ, qui ſtatim ingrediens tam impudenter ſis calumniat
us. Cōtradicit igitur contra Remp. fauet tyrāno. Quæ
quam ego illud quoq; liberæ ciuitatiſ eſſe iudico, hoc lo
co, uel tyrannorum cauſas citra fraudem agere licere.
Neq; tamen à uobis poſtulo iudices, ut uel mihi proſit in
cauſa hoc meum erga Remp. ſtudiū, uel huic obſit tā
inſolens arrogantia, immo non deprecor inuidentiæ ſuſ
picionem, non refugio uel atrociffimam illam, quam
iſte mihi conabatur impingere, inuidiam, ut tyranno fa
uiſſe uidear, niſi certioribus, quā ut à quoquam refelli
poſſint, argumentis euinco, niſi denum & aduerſa
rio perſuadeo, modo ne tergereſeur, ut quā maxime
ciuilitate quis agat, nullum ei deberi præmiū, ſin ex
actius, ſeueriusq; pœnam etiam ab ipſo deberi. Quæ qui
dem diu quā poteſt breuiſſime facio, quaſo iudices,
ut me attentis animis, atq; auribus audiat. Meminiſ
ſtiſ iudices, ut iſte inter dicendum ſubinde nobis cona
tus ſit ob oculos ponere, id unum ſpectare iuſſerit, quan
tis malis ſublata tyrannide, ſimul leuati. Hoc paſſim in
culcabat, hac re bonam orationis partem occupabat,
nihil nos aliud perpendere uoluit, niſi quod grauē ſer

uātem toleraſſemus, nunc optata libertate fruereſur.
Nimirum id tantum uos ſpectare uoluit, quod ad hoc
iudiciū nihil attinebat. Neq; enim hoc in quaſtionē
uenit, quā miſera ſit tyranniſ, quā optanda liberi
tas. Sed de illo cognoviſtiſ iudices, cum libertas huic ur
bi ſit reſtituta, quāta hinc laudis portio huius uiracti de
beatur, & an id, quod euentu cum huius ſacti coniun
ctum eſt, idem cum eius merito coniunctum uideri
oporteat. Relegam autem eadem ueſtigia, quibus ip
ſe in cauſam ingreſſus eſt, quod equidem reſellendi ge
nus ſimpliciſſimum eſſe puto, ſequarūque partes illas,
quibus iſte rem ſecuit, id nimirum agens, ut quemad
modum ingenioli conuiuatores iſdem carnibus alio,
atq; alio modo coquendis, cōdiendisq; efficiunt, ut mul
ta obſceniūrum genera uideatur, in idem iſte nobis ex uni
co homicidio multa facit tyrannicidia. Repetam igitur
ordine gradus illos, quibus iſte facinus ſuum ſibi uſus eſt
meriſce attollere, & in quibus idēdem reſtitabat, qd
ſi me denubante, uel in uno quolibet conſiſtere poterit,
tum ipſe ſeſe uictorem pronunciet licebit. Quot tyrann
icidia (inquit) quot præmia? Primum quod uolui, de
inde quod conatus ſum. Tum autem quod filium occi
di plus q̄ tyrannum. Poſtremo quod pater ob mortē hu
ius ſibi necem conſecuit. Principio quod uoluit iudices,
quis non lenius eſſe uideat, quā ut ſit reſellendum? ni
ſi quod iſte tanta uoce intonabat, tones inculcabat, quod
tyrannum uoluſſet occidere, atq; id (ut nihil iam acce
deret) tamen præmio dignū aſſeuerabat. Quid au
tem tam ridiculum, quā nuda uoluntatiſ præmiū
à lege flagitare? quæ adeo nihil ad ſe pertinere putat,

quid uelint, aut in animo statuât homines, ut neq; pœnam iragent, siquid uelis modo perperam, neq; præmiū ostendant, siquid officiose uelis, uerum ad unum quēq; uoluisse interpretatur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergo ne (inquies) non magna facti pars est uoluisse, quod quidem arduis in rebus, uel solum sufficere solet? Recte sanē. Sed apud deos modo, quippe quibus solis perspicuum est, quid nolis, aut uelis, ab his præmiū expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agunt, adeo sua referre nihil putat, ut (non dicam abdita, aut suspiciosa) sed ne ea quidem admittat, quæ populari sione opinione, sumaq; iactata. Postremo ut non nisi cōperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, cuius. Ceddō quod est facinus tam nefariū, cuius simplex uoluntas in crimen unquam est uocata? Ista iudicia Æaci, Rhadamanthi; tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris, adferito. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo staueris tantum, quæ tandem est impudentia, pro merito, quod præstare uolueris diuitaxat, perinde quasi præstiteris à lege præmiū postulare? Quæ quidem cum ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coerceat, multoque magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare pœnam, quam beneuerentibus largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaquam in criminibus non accipit insimulationem meræ uoluntatis, quæ se in petendis præmijs ostentationem uoluntatis admittet? Quis autē

est ciuium, uel quantumlibet ignauus, qui non uelit tyrannum occidere, si iudō liceat? Quis non uel leno, saltem emolumentum causa uelit? denique, quis non facile simulare possit uoluisse se, uidelicet quo præmiū gratias auferat? uis itaq; dicam, quantum hoc totum habes at momenti, uoluisse occidere, nēpe perinde est, quasi te somnariis occidisse. Par pari pēsari conuenit. Qui pēstī tū bñficiū ei lex beneficiū rependit, at qui bene uoluit tantū, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit Resp? Inunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Remittam eximiam (inquies) animo uersari, statui, decreui, an præmiū negabitis? Non si fraudaberis præmio, si istoc nomine postules, uerum illud interim præmiū feres, uelut homo nimium perfractæ frontis, irrisus, explosus, exilatus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoquam petere, ut rē pro uoluntate auferat, nemo tam uecor, qui concedat, ut uoluntatem nescio quam, hoc est minus quam uerba, pretio redimat. At non uolui tantum (inquies) uerum & periclitatus sum, ascendi, submoui satellites. Primum istuc tu quidem consulte facis, quod de gradu illo desilisti, in quo nimis profecto incommode stabas, quanquam ne in hoc quidem multo commodius consisteres. Nam etiam si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudēs tamen est, cum lex parā præmiū decernat ei, qui factum præstiterit, te qđ conatus modo sis, præmiū poscere, ergo ne hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ciui priuato cū ciue priuato? Age, quid si quis ciuium tecū iniisset contractum, ita ut ille pecuniam stipulatus, tu cōdis

nonem pactus esses, mirum ni suo uterque periculo, atque is non dum præstita conditione, nunos his uerbis abs te petat. Cedo mercedē, conatus sum, tentavi, adnatus sum, an nō protinus impudenti homini respondebis cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert quandoquidem effectum abs te pactus sum, non conatum. Puta tonidem uerbis tibi nunc respondere legem. Agnosco contractum, non nudo pacta, debeo præmium, sed si tu conditionem præstitisti, si tyrannum occidisti, uerbis aut obligantur, aut absoluntur homines. Si conato pollicita sum præmium, non grauabor dare, sin ei, qui fecinus peregrisset, quod tandem ius est te ferre, quod es stipulatus, me non ferre, quod sum pacta? In priuatis, ac minutis contractibus, nemo tam improbus inuenitur, ut lucrum conditione promissum postulet, non præstita conditione, nemo tam sultus, ut det, si quis postulet, & tu à Rep. maximum omnium præmium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers. donec illud unum audiam, quod te præstare oportebat, uolui inquis, ascendi, periculi custodias, submouī satellites, quantum iam est illud, quod superest? Quid adhuc desideras? Nempe nihil in te desidero, præter illud cui soli debebatur præmium. An non dum intellexisti, in istiusmodi contractibus, duplex esse periculum, quorum alterum ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat, uidelicet persoluenda mercedis, & præstandæ conditionis. Ego meo periculo præmij dependendi onus recipio, neque tua referre putas, neque refert, quam angusta mihi res, unde corradendum, quod debeam præmium. Tu itidem conditio

meni tuo suscipis periculo, neque mea quicquam interest quo sudore, quo periculo sit ea tibi præstanda. Totam istam curam, totum hoc negotium tibi relinquo. Quod si ego iam præstita abs te conditione commemorem tibi in agris meis male prouenisse segetes, merces naufragio perisse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio consilari posse pecuniam, quam tibi de graui dispendio consilari posse pecuniam, quam tibi de horum quicquam ad te pertinere? Hoc uno modo posse satis fieri tibi, si pecunia numeretur. Neque quisquam est index tam iniquus, quin te tuo uiuere fateatur. Et mihi pulchre satisfactum existimas, si tu mihi Tragediam adferas, quantum adieris periculi, quantum sudorum quantum uigiliarum exhauseris, dum suades præstare conditionem? Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosiorque, quam ut legibus tam occupatis conueniat, alie nam expendere uoluntatem, alienos pensuolari conatus, quorum suos quisque nimio selet astimare, non suos difficile est a damnum perpendere. At facti facili est aestimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit, huc reliqua illa consuevit metiri. Tam etsi non piget interdum æqui bonique rationem habere. Verum in his libris, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agere oportet, at in contractibus, quæ neque ui, neque dolo coierunt, quod est, quod à præscripto recreatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid uis? Circūspice & si potes usquam inuenire exemplum non nego præmium. Sæpenumero in pugilum olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedo, nunquando uidisti quicquam tam impudentem, qui palam sibi hocno

mine uendicaret, quod strenue certasset? Non arbitror, atq; id in re penè ludicra, certe ad uoluptatem comparata. Et tu in tam serio, omniumq; splendidissimo negotio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat, uel impudentis finum tentare? Age quonies et illud uidisti euenire, ut q se se fortissime, doctissimeq; gessisset in cursu, is à pmo longissime abesset, et ignauissimo faueret euentus, habeat ille sanè, quod causetur ex cidi se habenas, consternatum equum fractam rotam, iacet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiore, quanto Therfite præstitit Achilles, nisi metam prior attingerit, profecto postulandi premij ius nullum habebit, fortunam suam incusare licebit. Caterum Agonothetæ non indignabitur, propterea quod hoc animo in certamen descenderit ut eius uteretur condicione. id est ita denuum præmiū ferret, si uiranti fortuna fauente, uicisset. alioqui si conati non tantum effectui præmiū deberetur, tot palmis esset opus, quot in olympicum certamen uenissent. Quamquam in huiusmodi ludis qui solemnitatis, uoluptatisq; grāia proponuntur, sit interdum ut uictis quosque præmia stantur, non honoris, sed solatiij grāia, uerum scrijs in rebus, atque adeo periculosis, quam obsecro lex unquam mercedem statuit, nisi si quis facinus peregisset, et ita peregisset, ut omnes numeros implet? A quo tu quātum absis, mox audies, nam nunc de conatu tantum agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello seruarit. Quis unquam adhuc honorem uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod non sine multis uulneribus discesserit? profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicam petit. Quis unquam his

uerbis muralem petijt? Acriter contendi iudices, ut moenia superarem, Omnia feci, sed depulsus sum. Quamlibet enisus sit, nisi consensu nuro, nemo tam inuerecundus, ut muralem coronam sibi debere dicat. Obsidionalem nemo flagitat, nisi depulsa obsidione. Postremo nullus honor petitur, nisi ab eo, qui id effecerit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tempestate desertam ad litus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earum rerum, quæ navi uehebantur. Quorsum attinet hic tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quonauem in portum reduceres, sed uictus tempestate deseruisti. Audebis quicquid ex his quæ sunt in navi, tibi uendicare? Aut si ausis, finium speras, ut quisquam te uel pilum finat attingere? Non opinor, Siquis, unquam ouationem supplicationem, triumphum obtinuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod gnauius se gesserit in bello, nisi superior discessit, nisi præscriptum à lege numerum hostium fuderit. Aude et tu tibi præmiū promittere, qd tyrannicidium sis aggressus. Quod si tui hominū memoria contigit, desine tibi noua spe blandiri, desine in audito exemplo postulare, quod sperare sit improbitum, dare postulantissimi. Nolinobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis cōscēderis, qua uirgite satellitum tyrannicum perruperis, alios depuleris, alios occideris, quorum maximam partem tibi liberum est fingere, ad obtinendum tyrannici præmiū duobus dūtaxat uerbis est opus, tyrannū occidi, quānuis conati exaggeres, alleues attollas, nō nisi tyrannici debetur pmiū. Alioqui, quid dices

si eodem illo die, quo tu arcem conscendisti, permulti pa-
riter aggressi, sua quisque uirtute freti, quorum nemo ta-
men tyrannum interemisset? Vtrum omnes tyrannici-
da premio possentur ex aequo, nempe quia conati? Age,
quid si multis strenue rem aggressis uni accipiam, quod sit
omnium ignauissimus (ut non semper uirtuti respondet
fortuna) eum contingat interficere, an non praeteritis re-
liquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tãdẽ
Non quia plus adierit periculi, sed quoniam id cõfecit
cui lex honorem decreuit. Hic tu fortasse rursus incipis
es deplorare, frustra sumptam operam, negabis equi-
esse uirtutis egregios conatus merito fraudari premio,
nisi fortuna suffragio adiumentur. Sed quæ tandem pos-
test esse iniqua conditio, quam nemo compellitur accipe-
re, nisi cui cordi sit? Quantaui libet iniqua conditio pro-
ponitur, eam nimirum facit æq̃ssimã, quisquis suapte
sponte recipit. In alea ludo (si fas est, hoc exemplum cõ-
ferre) quid iniquius, quàm uel summum artificem ab
imperitissimo superari, si modo iactus commode cadat.
Atque id adeo nemo tanquam iniquum causatur, pro-
pterea quod cui lusus huius lex non probatur, ei liberũ
erat non suscipere. Itaque lex quid præstari uelit, id pa-
lãm, atque in medio proponit. Quod abs te præstari pos-
sit, id sibi relinquit expẽdendum. Illa nihil mauult, quod
ut res quamoptime cadat, quod si posteaquam nihil iã
intentatum reliqueris, quominus effeceris, per fortunã
stetit, intelligis, opinor, nihil habere te, quod legi succen-
seas. Fortunam si ita libet in ius uoca. Cum lege ni-
hil tibi rei, quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi
præstanti. Neque uero existimemus iudices, istud à maior-

ribus, qui hanc legem uiderunt, sine summa ratioe fuisse
factum, ut conato premium non esse statuendum pu-
tarint. Videlicet illud cauerunt, non tantum ne accipie-
tes istas, et inexplicabiles huiusmodi de conatu lites in-
uitarent, uerum etiam quod intelligerent tyrannici-
da conatum nõ posse nisi summo ciuitatis periculo suscipi.
unde futurum prospiciebant, ut si conatu premium sta-
tuissent, temeritate conantium Respu. subuerteretur por-
tius, quàm restitueretur. Etenim tyrannis quid aliud
est, quàm graue, capitaleque ciuitatis ulcus? Huic si quis
medeatur, ei merces digna proposita est, quam ita de-
mum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Ver-
rum huic malo neminem oportet admoliri manum, ni-
si certum artificem, qui sua diligẽtia, perinãque fretus, nõ
suat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conat-
tur, illa uitam penitus eripiat. Quid utrum tu igitur in
eiusmodi discrimine, conatum p̃mio iudicas inuitandũ
esse, an potius pœna deterrendum, nisi quod conatus est
quispiam, idem præstitit. Nec illud te subleuat, quod
mihi uidebare ratioinando colligere. Cum lex in ma-
lesicij pœnam irroget simplicia sceleris molitioni, par
esse, ut multo magis in benefactis conatus habeat ratio-
nem. Nam oportere legem multo propensior em uideri
ad compensandam uirtutem, quàm ad retaliandam cul-
pam. Atque uide quod hic tota erras uia. Principio non au-
madueris hoc tyrannici-
da facinus toto genere à reli-
discedere, propterea quod aliorum molitio cum priuato
molientis periculo modo coniuncta est, huius cum publi-
co Reip. discrimine copulata, ut temere moliri tyranni-
cidium, nil aliud sit, quàm temeritate priuata, rem

omnium prode. Deinde lex nec in quouis crimine,
in qualenunq; conatum in questionem uenire sinit, uerum
in paucis duntaxat, quæ uel propter insignè as-
trocitatem hoc odij merentur, uel eiusmodi sunt, ut pri-
us exitum adferant, q̃ conatus dente significationem.

Quod genus paricidium, ueneficium, prodition. Postre-
mo non uides nihil esse simile, totaq; natura rationeq;
discrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & hono-
ris largitionem. Nam alterum quidem proprie legum
munus, alterum, quasi quædam de iure concessio, legis
q̃ candor (ut ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere,
sic demum intelliges, si reputes, quàm multa sint,
quæ lex iubeat addita pœna ni pareas, quàm multa
item uetet, nisi obtemperaris, supplicium minitans.
Contra, uix unum, atque alterum esse, ad quæ præmio
solicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durum ac ser-
uile uideatur ad ea metu mali adigi, quo de genere sunt
uxorem ducere, operam dare liberis, hic lex nimirum
urbanus, ac uerecundius tecum agit, patris non ma-
gistratus sumit habitum pretio ad id inuitat, quod alio
qui gratuito te præstare decebat. Rursus alia, tamen
si id genus sunt, ut a quouis non improbo ciue præsta-
ri uelle oporteat, tamen & fortiora uidentur, quàm ut
à multis præstari queant, et periculosiora quàm ut nul-
li uelint suscipere. Nam inhumanum uideatur cuiquam
uitæ suæ contemptum imperare. Ad hæc igitur præ-
mio animat, quasiq; celar addit uirtuti. Proinde non
oportet hanc legum indulgentiam longius trahere,
quàm ad quæ semet ipsa astringit. Nec mirandum est,
si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio, na-

turaliq; in munere suo, quàm in eo in quo pro tempor-
ris ratione in alienas partes descendit. Huic astipulas-
tur illud, quod nouis etiam criminibus exemplum aut
nouum noua lege solet insinui, aut a simili lege munus
sumi. Neq; tamen idem fieri consuevit, siquis qd noni fa-
cioreis cum laude patrauit, ut præmium à consimili
constitutione decernatur, nisi lex extet, quæ nominatim
honorem statuatur eius facti, quod roget uix habebit, qd
postulet haudquaquam. Cur enim legi necesse sit pas-
sim ciuium suorum officium mercede redimere, quado
quidem ne sit impunita improbitas, id publicitus omni-
um refert at probus esse nemo gratis potest. Quid autē
est, quod non uel gratus patriæ debeat ciuis, cui si uel
animam impenderis, quid mirandum, si quod accepe-
ras id restituis? Ut supplicio dignus sis, nisi parenti pie-
tatis officium persoluas, non præmium ilico tibi debea-
tur si persoluas, in idem. Siquid in leges committas, non
potes effugere supplicium, at non statim illa tibi præmi-
um debitorum sint, siquid cum officio feceris. Nam si ci-
ues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem es-
set ullis legibus, quippe, quæ non ad bonos mores com-
paratæ, sed malis è moribus natæ sunt, id qd uere uulgo
dichitant, ac pharmaci uice fungantur. Finge itaq; nul-
las eẽ leges, quæ admodum de aureo Saturni sæculo fabu-
latur poeta, suo quæq; spõte fieri officio, an tu hic cla-
mabis perire benefacta, quod nulla lex præmium de-
cernat? Vñ lex non minatur nisi improbis, ita non pol-
licetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso,
cum uirtus absoluta, abunde seipsa contenta sit? Proinde
de petere, quod illa non sit pollicita, profecto plus quam

impudentissimum est, improbe flagitare, quod ea candidè, civiliterq; promiserit. cuius est probitatis non satis spectata. Tu quid merueris, paulo post excutietur, interim finge sanè, præcipuam quandam utilitatem atallisse, tamen ex lege præmium non debeatur. Vtrum protinus clametabis infrugiferum fuisse officium, civitatem in ius uocabis, plebem ingratam uociferabere, minitabere iudicibus nisi tibi mercedè ex animi tui sententia decernant? An potius ipsam uirtutem abunde magnum sibi præmium iudicabis, oblectabis te conscientia recti, hunc esse maximum fructum officij duces, qd de alijs citra tuum emolumentum benemerèdo, ad deum benignitatem uidearis accedere? Nimirum hæc tibi sententia sunt satis, si modo cuius sis optimus. Quod si nō contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmium desyderes, certe maximo proximum est gloria. Hoc tu iā propemodum tulisti, quāto metiris præcio, uolitare per ora mortalium, celebrari, laudari, dignis notari mille, oculos omnium in te coniectos circumferre, ista, inquam uel maxima præmij pars, nam pecunia sanè quā exiguū momentum adfert, ut conatus diuitiarum ex, per magna portio, uel caput potius ipsum tuo deest facinorari. At cum interim his rebus frueris, dum non occiso tyranno, tamen uelut tyrannicida celebraris, quæ se quātula pars abest à tuo præmio, quod laurus eras, etiam si tyrannum occidisses. Postremo istuc ipsam præmium penè dixerim inuidendum mihi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrannicidium imputare, quod in celebri iudicio tibi cōtingit honestissimum præmium flagitare, & in tam frequēti theatro spectante Rep. ma-

gnificam istam tuam tragediam peragere. Mibi uidentur iudices beneficij tulisse gratiam, quisquis exprobrare beneficium ponit. Tu fortuna, tu deorum munus imputas ciuitati, & sunt fortassis, q tibi libertatè acceptā ferant. An hæc tanta p̄mia contemnis? quæ uel uero tyrannicida sufficere debuerant, nisi lex maluisset præmio conatū ab effectu distinguere. Quāquam nullū me hercle p̄mium magis congruit ei, qui tyrannum conatus sit occidere, nec occiderit, q̄ ut illi cōingat tyrannicida præmiū sperare, nec ferre tamen. Hicane erat ille gradus, in quo nos tecum commorari iubeas? Quāquam hoc nomine tuus conatus minus promeretur p̄miū, q̄ alioq; proposito fortuna modo defuit, tibi uolūtas, ut ais. Effecisti, quod uoluisti, id qd erat necesse, nec fecisti nec uoluisti. Sed iā dudum alium gradū (ut uideo) circumspectas in quem te recipias. Nam in hoc quā citra omnem p̄mij spem consistas, intelligis. Age, sequemur te per omnia, & aliunde aliò fugitantem persequemur, nec usq; sinemus consistere. At qui non tantum aggressus sum in quis, uerum etiam occidi, nempe filium, atq; id facinus in duo secas tyrannicidia, & quod filium sustuleris plus quā tyrannum, tum tyrannidis successorem. & quod parenti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nunc hoc cuiusmodi sit, inspiciamus. Parētem ais abs te, iugulato filio, eadem occasum opera. Negas enim referre, qua uia pemeris, modo sustuleris, immo splendidius istuc uideri uis, q̄ tuo qdē ense, uerū ipsius dextera sit interemptus. Hæc tā honesta indices ora nō possit parum attentum fallere, præsertim hoc rem facis illis suis, & phaleris uēditante, dū nobis obocur-

Ios ponit, ualidum illum, florentemq; iuuenem, sic patri adamatum crebris uulneribus confossum, parentē, senem, miserum, illi circumfusum, eodem exanimatum ense, sanguinem utriusq; interea se confusum. Ista quidem dicta splendida, sed quid ad tuam causam atinent? Nemo tam cæcus, qui non uideat, nemo tam effrons, qui neget, spectaculum illud multo oīum incūdissimū extitisse ciuitatē, cū senem tyrānū iuuenē uideret incubēre, exanimē exanimū, et in altero gauderet sese leuatū malis præteritis, in altero futurorum metu. Hæc cum per se maxima, cum Reip. sint grassissima, quid atinet uerbis exaggerare? Illud unum in hoc iudicio uertitur, utrum tibi acceptum ferri oporteat, quod pater sine cōtrouersia tyrannus occisus est, an fortune, superumque dexteritatē, quod enim tuo gladio peremptus est, id uero quā est futile, nihilq;. Quid si tuo gladio ab eo, qui eum utendum abs te rogasset, tyrannus esset necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmiū petiū uenires? Lex occisori pollicetur honorem, tu eum iugulasti, de quo certe controuersiam esse poterat, tyranni nomine censendus esset, nec ne, eum, de quo nihil erat dubitatio nis reliquisti. Si prudens, prudens excidisti à præmio, sin inem, multo minus etiā causæ est postulandi numeris, uerum illud tute uehementer urgebas, ut prudens, uolensq; reliquisse uiderere. Sed quod tandem erat istud tuum consiliū, cum tibi sic in manu esset, nō toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, et uerum, certumq; tyrannum relinquere? intelligebas (ut ais) omne negotiū confectum, extincto iuuenē, propterea quod modis omnibus futurum præscires, ut senex ilico sibi met

sibi met eodem gladio necem conscisceret. Videte iudices in manifestissimo mendacio qua rimā conatur elabi nisi diuinandi scientiam conuentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. Siquidē hæc uel augur, uel aruspex, uel uates diceret, fortasse nonnullos inuenires, qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudens tuis, quid uanius? quid ueri dissimilius, quā assueuere, id certum præscisse te, quod tale sit, ut quicūq; alius exitus potius fuerit expectandus? An coniectaris es assuetus, id euenturum, quod euenit? Ad quid aliud effici coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicareret? Porro in re tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discrimen certum negligere? Sed audiamus obsecro, certas illas coniecturas, quibus hic noster uates præsentit inopinatum omnibus exitum. Tam ætate festus erat inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iā autumabat posse tyrannidem, adempto filio. Tum indulgentius amabat, quā ut filio uellet esse superstes. Nonne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum, consentanea, ut iā oībus uideatur esse consuetata, uel prius q̄ resellatur? Vtrum seni mentē ullā fuisse putas an nō putas? Si nō putas, fieri ponit, ut illi nitum uideretur, qd̄ reuerti quā erat natum, at quæ ita protinus totō falleris augurio. Sin putas sapuisse, cur erat, quod usque adeo dissiderat? Quasi uero tyrannus uiribus dimittat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitateq; contineatur, quæ omnia si magis in senem, quā in adolescentem compenit, cur tu in diuersum torques auguriū? An non illa ætas usu rerum callentior est? an non aliū dissimulat? an non

et uet diligentius? an non prospiciat oculatus? irascitur
implacabilis? teracius iniuriæ meminit? meliusq; in
longinquum consulit? His solis rebus imperium tyran
nicum administrat. In militiæ duce, quantum est
illud momentum, quod corporis uires adferunt? at in ty
rannide profecto multo minus. Cur magis illum terret
ademptus filius, quam extinctus satellites quispiam au
daciôr? cum arx superesset, approbe munita, superessent
opes, arma, satellitum ingens agmen, tot in ciuitate fa
ctiosi, potentesq; qui non solum tyranni partes adiuua
bant, uerum etiam tyrannos agebant. Quos equidẽ spe
ro nunc nobis non esse metuendos (nolim enim infausta
ominari) at ita tamen ne nimium secare negligantur,
usque adeo ne senem cruda, uiridiq; (quod omnes nor
rant) senecta callidum, animosum, ambiciosum, nõ suu
tum, una filij mors cõsternauit, ut rebus desperatis pro
pinus è uita sibi migrandum duxerit? Presertim cum ille
patris dominationem nihilo reddiderit uaiorem, sed multo
indiuisorem, idq; ob libidinem, atq; ætatis inso
enã, te
meritatemq; adeo ut expedierit propemodum illi ad
stabilendam tyrannidem filium è medio tolli. Etenim
quo propius ad iusti Regni speciem accesserit tyrannis,
hoc minus est inuidiæ obnoxia, magisq; uita. Iuuenis il
le solum hoc augebat, quod maxime tyrãnos solet euer
tere. Vera illa tyrannidis munimenta in callidi senis pe
ctore erant collocata. Sed tenerius adamabat filium, q̃
ut defuncto posset superesse. De matercula quapiam pri
uata loqueris, an de uirò senẽ, callido, crudeli, deniq; ty
ranno? Quid ego iudices in eo sermone arguentis ca
arguendo sumam operam, quem ipsa natura, quẽ mor,

quem communis omnium sensus repudiat? Quis unq̃
istuc audiuit? tyrannum usque adeo pio in liberos fuisse
animo, ut non dicam commori uoluerit, sed conuiuere
commode quinerit? Credite mihi priuatorum isti sunt
affectus. Tyrannus neque quid natura, neque quid pie
tas, neque omnino quid sit officium nouit. Exiit hac or
minia, simul atq; tyrannum induit. Omnia commodis,
omnia metu, omnia necessitate metuit. Solos hos amat
(si quos tamen ille amat qui uel deos ipsos odit) quos
aut metuit, et tollere non dum expedit, aut quorũ ope
ra, ministerioq; ad susciendum imperium indiget. Qd
si ullos ille posset amare, similes certe sui diligeret, impi
os, uolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad concu
liandam charitatem efficacius morum similitudine. At
qui ne improbi quidem illi chari sunt, nisi quatenus ad
iuuant. Adeo ut præpostere, uel peruersum potius quen
dam stoicum tyrannus exprimat. Neque enim quisquã
tam stoicus fuit, ut æque uacaret omnibus affectibus,
atque tyrannus, hoc modo illos discernit, quod philoso
phus honesto metuit sua consilia, hic commodo. An ille
ullum pietatis igniculum in quenquam mortalium
sentire ponit, qui in patriam uitæ parentem, altricẽq;
qui in cœlites omnium bonorum authores, tam sit im
pius, ut illam crudelissima opprimat seruitute, horum
phana despoliet, ira contemnat? Verum ut largiamur
ibi non nihil, sinamusque te priuatos affectus in tyran
nicum pectus, hoc est ignem in flumen transferre, an
tandem persuadebis illud? usque adeo indulgenter il
lum ad uisum esse filium, usque adeo in eum omnes uitæ
sue spes, uoluptates, opesq; semel conuulisse, ut illo subla

to, ne minimam quidem uitæ causam sibi reliquam esse putaret? Repete, non dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerso mortalium genere, nõ ex hoc seculo, sed ab ore condito, & ab ipso (si uis) Promethei simulachro. Certe quisq; fuit pater, quota quæq; matricula, quæ ob liberorum necem sibi fatum accersuerit? Naturalis hic dolor, & quem nemo ferè non modeste ferat, priuatis parentibus, uel indulgentissimus, mulierularum in temperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitatu non nisi solam mortem satisfacturam esse tu linceu præuidebas? Age hoc quoque tibi donamus, uicerit homo tyrannus priuatorum in liberos pietatem, uicerit indulgentia matriculas omneis, qui tibi compertum esse potuit, utro se dolor paternus inclinare in rabiem, an in desperationem? Quo diligebat in potentius, hoc erat probabilius, ut senex natura ferus, ciuibus insensus, uel maxime uellet esse superstes, uel ob id deniq; quo ueterem illam iram, nunc filij nece acerrime exasperatam, irritatamq; Reip. supplicij saturaret. Quod si alias uitæ pertasum fuisset, hæc nimirum una causa poterat illum in uita retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidius? An nescis, quàm impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiantur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quando atroci, insigniq; conuulsiua lacerantur? Quæ uero potuit esse atrocior, quàm filij cædes, sic amati, ut tu quidem ais? Hæc nimirum quod in illo fuerit inquam crudelitatis, quicquid sentitæ, quicquid immanitatis, si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorum fames, deniq; si quid tyranicum, id omne senel de integro poterat excitare, quasiq; renouare. Mi-

tiora etiam animalia datae orbitatis iniuria in rabiem solet agere, & tu tyranno (quo nullum animal immitius) nihil tale memendum esse certissimus augur existimasti, quod in tigribus uidemus euenire? Quod si tibi uni compertum erat tyranno sic in delitijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut senissima illa tigris, rapto canulo, in rabiem uersa, in miseram hanc ciuitatem dilaniandam, discerpendamq; insiliret? Id si nõ euenit, magna dijs gratia, tibi magnum debetur malum, qui quantum ad te pertinet, tam diram belluam in nostra capita, fortunæq; immiseris. Elige nunc utrum malis, an uerum fieri nihil fuisse tyranno cum nostris affectibus commune, an consingere, sic aduasse, ut matriculæ quoq; uicerit delicias. Certe neutro modo tua constabit diuina. Quæ nisi confiterit, non est, quod ad eius rei laudem aspiret, quæ fortunæ commoditate te imprudente euenerit. Postremo donemus & hoc tibi, ut præscieris, et certum præscieris, deo uidelicet quopiam te certiore faciente, nam aliqui fieri nequaquam potuit, perimere est, ac non præscieris, cum præscientia tua fidem legi facere non possis. Profer quibus prædixeris, id euenturum, quod euenit, doce quis deorum quando ifuc tibi pronuntiauerit. Nihil habes, quod dicas. Verum posteaquam rem feliciter euenisse uideres, tum demum post factum uates esse cœpisti, quemadmodum uulgo tum fieri, tum dici consuevit, post euentum stultos etiam sapere, et quo fortuna beneficium uerbis in te transmoueres, tragediam istam nobis cōminisci cœpisti, causas reperiisti, quibus præscisse uidere. Sed dij boni, quæ non bonum poetam te præstisti, qui tam inconsistentia, tam cum natura pugnantia

finxeris, scitissimum tyrannum ob pietatem erga filiū
ultra uitam fugisse. ob unius capitis necem, tutum sibi
non putasse in uita commorari, cum omnia superessent
quibus tyrannus & paratur, & obtinetur. Sublato eo
in quo omne tyrannidis presidium collocarat, repente
rebus suis diffisum, ad inferos abiisse. Age mitto nunc
argumenta, hæc omnia uera non ficta credimus esse,
tamen si ne fucum quidem ullum habent ueri. Si mihi
ex omni hominum memoria uel unum tyrannum pos-
tes nominare, qui liberos suos sic adamarit, ut non spa-
dones, ac pellas longe prætulit, qui sic illis indulse-
rit, ut non suspectos haberet, obseruaretq; qui sic illis sit
filius, ut non in barbaris quibusdam latronibus ac ser-
uis stigmaticis plus quam in illis fiducia posuerit. Ego
tibi permultos referre possim, qui filios sic oderint, ut
uiuos esse pati non possent, adeo metuerent, ut ne cibum
quidem unā capere uellent, adeo diffiderent, ut tum-
denum se tutos esse putarent, siquis illos è medio submo-
uisset. Nullus inuulior tyranni satelles, quam filius. Ex
extrema barbarie conductitios manuū ille sicarios, fugi-
tiuos, homicidas, sacrilegos. His uitam suam manuū
committere, quā sua patria frui non possint, & alie-
nam euertere gaudeant, qui barbaricis, ferinisq; uiri-
bus antecellant, & gigantes illos impios referant, qui
propter animi cupiditatem, non difficile ad quiduis pe-
riculi suscipiendum perducantur, & propter ingenij fe-
ritatem à nullo facinore abhorrent. Hi sunt idonei ty-
rannorum ministri, hi fiducia, munimentum, presidium
q; tyrannidis multo utilissimum. Hos siquid ademerit,
causam uideatur dedisse, cur rebus tyrannus diffidat.

Nam filius qua tandem ratione dominatum sustinebat?
etate? at unior etas grandior. Robore? unus erat.
Prudentia? magis sapit senectus. Custodijs, quas obtine-
bat? at si aduersum patrem obtinebat, mors illius seni et-
iam optanda. Si patris nomine, quid nisi unus satelles
ademptus erat? Nam custodie quo deficerent, nisi ad
eum cui alebantur? Tutor igitur erat futurus tyrannus
amotio filio. Res enim tyranno suspecta filius uiolentus
& insolens, propterea quod reliqui illi Barbari solo lu-
cro contenti sunt. Filius illud premium spectat, tyran-
nidis successionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentem
possidet dira regnandi libido. Ibi contemptis naturæ
legibus, & filium horret pater, & patris interitum
optat filius. Sed dicturus iandudum nescio quid mane
præfensi, nihil in expugnatum omittam, urges. Nisi præ-
ter modum adamarit filium, nisi diffusus est, cur sibi
mortem conscivit? Istuc uero merito demirandum, quip-
pe quod præter omnium, ac tuam etiam spem euenit.
Verum ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationē
reddam, quid illi dii in mentem immiserint, ut sibi uim
adferret, hoc tantum euincere sat est, te nullis conie-
cturis hunc exitum certo præscire potuisse, quamuis li-
bet amarit filium. tamen si causa non admodum obscu-
ra. Iam deorum siquis fuerunt huic infensi Reipu. iras
diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios no-
stra uota, nostra sacra cōmemorant, aderat illud fatale
tēpus cū impius ille senex, dijs atq; hominibus dignas
admissorū pœnas daturus erat. Iā aderant ultrices Eryn-
nes, aderat Furia, facibus, & hydris omnibus armate
hæ illi mentem ademerunt, hæ uanam formidinē incus-

serunt, hoc attonitum ad spontaneam sui cædem impuls-
erunt. Nihil minus arbitrabatur, quam fugisse, qui filium
peremerat, quam una cæde contentum fore, qua quis-
dem una in re iure potes gloriari, quod tyrannum uehe-
menter se felleris, uirum esse putabat, qui hoc facinus pe-
regisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere
tyrannos, qui magno sua uitæ contemptu tyranni caput
impeterent, qui non ad oriretur facinus nisi ratione pro-
be perspecta, qua possent perficere. Hanc suspicionē Pan-
ille, aut si quis alius est deus nonis terribilis exagitabat.
Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse neces-
sitatē illam fatalem, quam nemini nocentium uitare
licuit. Itaque quod huius urbis pietati, quod deorum bo-
nitati debetur, cur tu id phalaratis dictis in te trāsferre
conaris? ubi discrimen erat subeundum, ibi fugitabas.
Nunc ubi res præter spem pulchre cecidit, nunquā pu-
tas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuersum
exitum fuisse consecutum. Pone tyrannum ira periculis
passim ciues ad exquisita supplicia rapere, proscribere
iugulare, in exilium agere, possessionibus exuere. Quid
hic dices? Non sines opinor, eorum malorum causam
in te, tanquam in authorem referri, & fortunæ argu-
mento culpam deprecaberis. Negabis sibi imputandum
esse, siquid fortuito præter propositum euenerit. At nunc
non ne iniurium est, ut quod boni, fortunæ commodita-
te præter spem euenit, id totum in te uelut authorem uel
le traduceres? Etenim te nihil expectasse minus, quam id
quod euenit, uel ipsa res clamat. Si hoc animo conscē-
dissem arcem, ut filium, non patrem occidisses, credi po-
terat te talem quādam spem animo concepisse, nunc at

sic nescio, an metui potius in iuuenem incidisti, & tum
denique diuina ista mens, & futurorum præsigni, sed quæ
non nisi post euentum sua prodit oracula, te corripuit
cum esset fugiendum. Ibi demum iudices in re tam ne-
multifosa, secum uelut ociosus consultare cepit, utrum
senem sua dextra dignum existimaret. Ibi demum præ-
uidere cepit fore, ut pater ipse sibi manus adferret. Et
quo commentum tam impudens iudices efficiat paulo
probabilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea perim-
de descripsit mirum (ut ipse iactat) Poeta, quasi spec-
tator assiterit, quid in mentem uenerit tyranno, quid
dixerit, quid fecerit, quomodo ferrum strinxerit. Eius-
dem profecto impudentiæ fingere præcisse se, quod esset
euentu consecutum, & quod non uideris, id ita nar-
rare, quasi uideris. Quanto melius tuo commento id est
fabulæ sua fides constitisset si ita finxisses, te cum peremi-
pto iuvene, stricto gladio ad senem ire destinasses, repen-
te à tergo adfuisse Palladem illam Homericam, & iam
euntem capillis reuocasse te, uenisse, ne tam luulentum
facinus senili cæde obscurares. se se citra tuam operam,
curantem, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremi-
ptus gloriæ tuæ nihil tenebrarum offunderet, sed mul-
tum etiam adderet lucis. dehinc abditum te per rimam
contemplantem, uel (quod est te dignius) repente deam
sepsisse te nebula, ut tyrannicæ necis tutus, & ociosus
spectator assisteres, nec prius illinc discessisses, quam ne-
gocium omne confectum uidisses. Hæc si cōfixisses, pau-
lo minus malum poetam te præstisses. Sed ocium opi-
nor, non suppetebat ad oēs fabulæ partis commode tra-
ctandas. Videlicet lucri cupiditate, te profinus ad pmi-

posulandum rapiente. Nunc uel ipsa te prodit inconstantia, signentiq; coartguit. In arcem ascendisti, quo tyrannum occideres, neq; tam prauidebas, quod se ipso clarius uideri uis. In medio negotio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurum id, quod accidit. Porro si ueris fidem facere uoluisses, narrare debueras, quemadmodum nocturnus explorator, furtim arcem conscenderis, in ades clanculum irrepseris, forte fortuna obuio nemine, non dicam, ut tolleres aliquid sed ut experireris, si quod tuto facinus possis designare. Hæc molienti commodum fuisse fortunam. Itaq; cum adolescentem solum, atque incustoditum offendisses (ut est ea nimirum ætas securior, periculiq; minus cogitas, præterea diuturna tyrannis iam magnam metus partem exuerat) nam haud scio (ut mores illius erant) pulito uino sepultum, atq; inmodica libidine defessum, fortiter iugulasse scilicet, & somnum illi cum morte, id est germanum (ut ait Homerus) cum Germano coniunxisse, deinde ubi iam cardines procul stridere cepissent ex auditu uideliret morientes gemini, ibi te metu exanimam ita fugisse, ut non uacaret gladium è uulnere tollere, quem nec parricida, nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur. Interea domi latuisse te, iandudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semotasq; mûdi latebras animo circumspectantem, in quibus abditus posses irritati patris seuitiâ fallere. Namq; te ad spontaneum exilium accincto, repente in uulgus exiisse famam liberam esse ciuitatem, Tyrannum unâ cum filio iugulatam, reliquos metu fugisse, authorem ignorari facinoris ibi repente ad nouâ tuæ fabulæ catastrophem, immutata

se te animum, & q prius de salute fueras felicitus, protinus ad premij spem arrectum fuisse, lucrisq; auaritate prius q̃ tibi satis esset excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres profilisse in medium, id quod uidimus, clamuisse tuum illi esse ensẽ, tuum facinus, non unum præmium tuæ uirtutis fore satis. Hæc nemo non credidisset, siue enim rerum natura consentanea, uisū comprobata, omnium opinio recepta. At tu, dum sedulo quidem, sed tamen parum ex arte, tuam nobis p̃sentiam uiteris persuadere, q̃ multa comminisceris, non dicam tota facie à uero distantia, uerum etiã cum sensu communi, cum more, cum natura penitus pugnantia, primū tyrannū tam materno filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit. sic ob unius mortem, metu fuisse consternatum, ut in uita manere nō sit ausus, sic illi toto pectore fisum, ut ipse nullas circum se custodias haberet, adeo fracti animi fuisse, ut tam chari pignoris trauulenta cade non ponerit ad ulionem inflammarı, tam inualidum, ut tua dextra fuerit indignus, tam inermem ut n̄ tu illi gladium reliquisses tuum, defuturum fuisse, quo se iugularet. Non uides q̃ nō competat tam insignis in tyrannum pietas, tam securā in eam atatem fiducia, tantus metus, in hominem excepto filio, reliquis omnibus praesidijs munitum, tanta consternatio in hominem tot periculis exercitissimum, tanta imbecillitas in iratorem? Quid igitur erat, cur tu senem illum tantopere contempseris? ut indignū habueris, q̃ tua ista magnifica dextera iugularetur? Tu ne indignum iudicabas, quem occideres, cū eum Resp. non putaris indignum, quem formidaret, quem maxi-

mo suo cum dolore ferret? Non talem illum iudices nō talem sensimus, ut cuiquam contemnendus uideri debuerit. Neq; tu cum unquam contempsisti, nisi forte contēnere est, misere formidare. Sciebas arcem armis refertam, sciebas superesse satellites, quorum uel unus (si ferri uires deerant) sufficiebat iugulando tibi. Non ignorabas (id qđ nemo nostrum nescit) quantum uirum illi partim exercitatio, partim ingenij feritas, etiam in illa senectā reliquerat. Tum non te fugebat, frigidū illud senium sic interdum acri dolore inflammari ut iuuenibus etiam ualidissimis, sæpenumero fuerit intolerandū siquando selium illud robur, quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo animi motu recaudit? Quis autem tam inualidus est, ut non illi pudor, ira, dolor ingens uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, cur tu filiū quam patrem malueris occidere, quod illum inopinātem, inermem, dormientem fortuna obiecit. Cum hoc pugnandum erat armato, uallato, irato denique. Hoc erat, cur gladium relinqueres, ratus ne tantisper qđem morari tuum, dum reciperes, metuens uidelicet ne tantillum sarcinā te redderet in fuga tardio rem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses, sed prodi maluisti, qđ deprehendi. Neq; ego nunc formidinem tuam accuso, immo miror magis, quod pedibus consistere, quod fugere poneris, cum audires moueri tyrānicam familiam stridere arma intelligeres tibi non cum puero, sed cum uigilantibus uiris accinctis, armatis, sobrijs, irritatis, deniq; cum rabioso patre dimicandum esse, non quod illum usque adeo filij mors commoueret, sed qđ arbitraretur, et haud scio an uere se periculum fuisse, dextrā tuā

errasse tantum in filio. I nunc, & spera, non dicā hos iudices, uiros omnium pspicientissimos, sed uel ē media plebe quēquam esse tam mucosus naribus, cui nō subolet at, immo qui non planē odoretur, persentiatq; totam hanc fabulam abs te confictam. Et, quod poetæ solent, cum haerent in explicando Tragediæ argumentis, hāc ueluti deam diuinationem arte quadam induxisti, quo præfensionem tuam iudicibus probares. Sine qua uidebas præmiū obtineri nō posse. Sed occasionem (inquit) ministrari paternæ mortis, qui gladium, quo se feriret reliquerim. Atq; id solum non modo satis esse putat ad petendum pmiū, uerum etiam meritiū esse, ut ipse ensis inter arma deorum conferretur, dominus pro deo præfenti colatur. O hominem suauem, si has spes uere concepit, impudentem, si cum non speret, posulat. Itā ne tyranno gladius erat defunus, nisi tuum illum reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est in syluā ligna portasti? Nisi forte tuum illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum, ut ultro ad mortis adegerit necessitatem. An uero nihil referre putas, quam præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primum gladium reliquisti, quo nihil minus deest tyranno, nunquam ferrū abest, non in cubili, non in triclinio, non in sacris. Reliquisti menti trepidus, tua quidem in re illud interim demoror, qua fronte eum gladium tuum ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Menti inquam exanimatus reliquisti, quem posita receptum optabas, reliquisti, rem ancipitem? qđ si tyrannus illum eundem ensē in cuius uingulos destrinxisset? quid si eodem lectos alii quot ex huius urbis iuuentute adolēcentes filio suo in,

ferias mactasset? Sityrannum occidisti, quia tuo occisus est gladio? Et horum omnium indigna cades ad te pertinebit, quippe cuius ense peracta est. Id si non euenit, nihil ad te pertinet, nam anceps occasio quam in parte cadat, ad diem in manu est, si bene uerterit, nihil gratiae debetur ei, qui dedit imprudens. Sin male, temeritas imputatur. Neque enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionem, quae si feliciter, mirentur omnes, sin infeliciter, merito accidisse dicant. At quanto probabilius erat finitimum, ut tyrannus tuo ense alios in usus abuteretur. Scio me iudices hac pluribus resellere uerbis, quam necesse uideatur, quippe tam frivolum, uerum id mihi propositum est, nullum illius argumentum non excussum, non exagiatum, non reuictum premittere. Quare quaso, ne pigeat ita ut ante hac fecistis patienter, atque attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deicio. Hic sibi uehementer fidebat, huc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse quin praemium deberetur, quod patri necis causam ministrasset, si non relicto gladio, nam hoc opinor, argumentum iam habet pro derelicto, certe necato filio. Nam ita in legibus disertum aiebat, nihil interesse, utrum manu sua quis occidat, an mortis causam praebet. Addebat aequum esse, ut cum in maleficiis causam datam imputarent leges ad supplicium, multo magis idem obseruarent in beneficiis ad praemium. Haec aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addens Thrasonicum, nisi sibi diuina seruitus legum memoriam oblitterasset. Non ut legum oblitus propter diuinam desuetudinem, sed nunquam quid sibi uelint leges inquisisse uideris. Bis. n. hic erras, qui neque

causae datae rationem, neque dantis animum discernas, id quod legibus traditum est, nec animaduertis, longe diuersam esse rationem, maleficii, et beneficii imputandi. Quid ais nomen iuris interpret, itane satis esse iudicis uel ad poenam, uel ad praemium, qualecunque, quomodo cunque causam dedisse? Nihil igitur refert, Hecstor an Aiacem occiderit manu, an gladium illum dederit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nunquam ille sibi iudicasset, tamen si probabile uideri poterat, in eiusum hosti ab hoste datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros aratros omnes uel ad poenam uocamus, uel ad praemium, quoties armis in eorum officina perfectis aut ingulaneur ciues, aut seruantur? Postremo cur hoc, quod tu petis, praemium, non ensis istius tui opifex peti potius? Tyrannus gladium erat habinurus, te non porrigente, ne porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset. Age si telo inter uenandum temere misso, forte tyrannum uicium interfectis, clamares tibi tyrannicide deberi praemium? An potius nihil tibi deberetur laudis, quod imprudens, et inscius iaculum torsisses? Immo in ius potius uocandus esses, qui missi teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris, nam quod in tyrannum incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinū lene, ac suauē, quale Polyphemus dedit Ulysses, tyranno uendidisses, atque ille eius dulcedine captus auidius sese in gurgitaasset, eaque te concepta se bri decessisset, auderes ne caupo, uini uulo tyrannicide praemium flagitare? At quis non te cum uia flagitatione, ut temulentum uinoque madidum exploderet? Ceterum quanto frigidiore uulo nunc idem postulas? Ut cunque colecturis percipi poterat, ut atas uinosa tam illi

bili uino audius, intemperantiusq; frueretur, et apulā
 consequentis morbus, praesertim in senē, morbum mors.
 Vulgo haec eueniunt. Tu eam tyranno mortis causam
 dedisti, cuius nullum extat in hominum memoria exē
 plum. Quis enim antehac ob filij necem sibi manus in
 tulit? Accedam propius. Finge te tyranni coquū esse,
 probe callere palatium domini. Medicos interdicare ci
 bium, quo tamen ille, oppido quā lubens uescatur, in
 terminari morbum capitalem, nē temperet. Id te non fa
 gere, cū abū, tu arte tua, cupedijsq; & condimentis, ma
 gis, ac magis illecebrosū reddis. Consequitur edentē
 morbus, quem praedixerant medici, emoritur tyrannus,
 liberatur ciuitas. Hicne coquus ē culina in forum pro
 filiens, & adhuc iure madens, fuligine niger tyrannici
 de praemium postalabis? Mortarium, tunsillium, &
 ollas ostentabis, arma scilicet, quibus tyrannidem expu
 gnaris? Non eris opinor tam impudēs in ea causa, qua
 tamen ista tua multo est absurdior. Nam illi uolūtas oer
 cidendi non defuit, probabilem praebuit causam. Tu nec
 in hoc iugulasti filium, quo pater ultro uita relinque
 ret, & causam dedisti ad quiduis potius quā ad istud
 idoneam. Accipe exemplum tuo similis, quā ouum
 sit ouo (quod auium) simile. Quid si tyranni amica, quā
 ille misere, ac perditē deperisset, occidisset, eaq; cognita
 re tyrannus sibi uitam abrumperet, auderes ad premi
 um aspirare, auderes dicere, te certum praesuisse, fore, ut
 tyrannus sponte fugeret ē uita? Certe quanto plures ani
 cas extinctas fecerint, quā filios. Nemo tamen tibi
 crederet, nemo tibi praemium decerneret, tuum factum
 periculosum, & anceps dicerent omnes, fortuna gratias
 haberent

haberent, cuius commoditate res ea feliciter cessisset. Ti
 bi abunde magnum praemium existimarent, si commis
 si uenia donatus discederes. Primum igitur diuersam
 imputandi maleficijs, & ascribendi beneficijs rationem
 conueniet distinguere, deinde causae qualitatē, postre
 mo animum, atq; ita demum liquebit, quid tibi lex des
 be at. Nam quod aiebas legem prolixiorē esse oportere
 ad reddendum praemium, quā ad infligendā pœ
 nam, id in privilegijs, quae in exemplum non uocatur,
 fortasse locum habet. In iure communi longe secus est.
 Siquidem (ut superius demonstrauimus) nulli nocenti
 lex non minatur pœnam, paucis benefactis praemium
 ostendit. Tum in maleficijs etiam conatum simplicem
 supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum re
 quirat. Nec mirum, nec iniquum, si lex est diligētiore in
 eo negotio, ad quod unum est nata, atq; instituta, q̄ in
 eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit
 partes. Ergo in utroq; communiter spectat, ut causa sit
 idonea, deinde ut animus adsit non tantum casus. Hoc
 rursum interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec
 animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus
 item idoneus. In malefactis, siquid notendi animo ten
 tes, non expenditur nec euentus, nec causa, sed ex animo
 factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat, tibi nihil ad
 scelus defuisse, praeter fortunam, qua te subleuari, quod
 tandem ius sit? In euentus simul & causam datam, &
 animam expendit. Si animum uisiosam cōperit, nihil
 moratur causam, quā sit idonea, putat animum, &
 euentum ad pœnam committendam sufficere. Sin ani
 mo simplicia data est causa mali idonea, & non conse

quidam euentus, lex quasi cōuenit ad id, & nō putat ad
 suam cōmunionem magnopere perānere. Sin euentus
 est confectus, etiam si de animi uisio doceri non potest,
 tamen temeritatis, & negligentie nomine pēnam ir-
 rogat. Partim propter suspectam dantis uoluntatem,
 partim ut hac latebra, peccantibus eripiantur, impru-
 dens feci, discantque homines, uel suo periculo cauere,
 quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens, & sci-
 ens certam, atque euidentem noxā causam dederit, en-
 perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit, uelut
 si quis hostem opibus, copiisque inuenit, perinde est, ac
 si ipse arma contra ferat. Siquidem id suppeditaui, si-
 ne quo bellum gerere non poterat. Aut si quis inimicum
 suum per dolum nauigio solutū imponendum curet,
 ut naufragio intereat, aut in conclauē pensili te-
 studine inducat, ut ruina opprimatur. Aut iuxta lectulum
 agrotū, loco pharmaci, uenenum ponat, futurum spe-
 rans, ut eo hausto pereat. Tametsi non bibit agrotus, ta-
 men ueneficij postulari potest, qui posuit propter uisio-
 sam animi uoluntatem. Nam uehementer erat proba-
 bile id euenturum, quod ille moliebatur. Huic si detra-
 has nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futu-
 rum est. Si detracta nocendi uoluntate, adponas euen-
 tum, non effugiet temeritatis crimen, nisi illum incul-
 pata ignorantiā absoluerit. Porro si in loco nō ad id des-
 tinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, aru-
 met exerceas, Lex tecum non agit, nisi quem occide-
 ris, aut uulneraris, aut sicut damnum dederis. Cate-
 rum quod facis, nō facis periculo. Quod si quid horum
 consuetum est, cum lege tibi res est. Neq; tibi tua patro-

cinabitur imprudentia, quippe quæ culpa temeritatis
 nō uacet. Siquidem in te fieri at præcauere, quod proba-
 biliter poterat præfimeri. Vides quanto discrimine dissi-
 ta sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primum nō
 suam imputatur ad præmium, quod ad pēnam, idq;
 non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa
 rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Dein-
 de discernitur animus, causa data diiudicatur, specta-
 tur euentus. A ge nunc, si libet, tuam causam, quæ animum
 facinus aestimariuis expendamus. Finge te certam, in-
 uitabilem mortis causam tyranno dedisse. Sed impru-
 dentem nulla tibi sit præmij petitiō. Quis enim insciēs
 benemereri dicatur? Fortibus uiris præmia dantur, non
 fortunatis tantum. Nam cuius iam dudum opinor,
 ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filium, ut pater
 sibi necem conscisceret, quod euenturū ne uates quidem
 quisquam præscire poterat, ut nec suspicari. Immo pos-
 teaquam rem plenam discriminis fortune arbitrio cō-
 misisti, quia bene successit, hoc nomine lex te non posue-
 rat, at idem si male euenisset, temeritatis pēnas eras do-
 biurus. Neque enim tibi succurreret inculpata ignoran-
 tia. Quid enim aque formidandum erat, quàm ne tyrā-
 nus, simulatq; occiso filio se peti insidijs persensisset, om-
 nia tyrannidis mala in nos conduplicaret? Iam ut de
 animo res tibi constet, causam dedisti non solum nō ido-
 neam, uerum etiam periculosissimam Reipū. Vn hoc
 tibi argumento euidentissimo demonstrari? Finge te
 quempiam ē cuius uisio occidisse, tum exinfecti pa-
 trem, id facere quod modo fecit tyrannus? Vtrū tu dupli-
 ci cædis crimine teneberis, an simpliciter simplici opinor.

At uxore mariam mortem imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis, atque his sermone tuis argumentis uter. Indulgentiissime filium adamabat, in illum omnem familie curam reclinauerat, illo se oblectabat, atque hac de priuato senecum fide dicit, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridicule) dicebas. Addet ea te scisse, prauidisse futurum, ut ille uitam suggeret orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse inuolandi senis uoluntatem, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimere tur, ut odium uuum plenius miseri patris malis exanimares. Ideo iuuenem necasse, in hunc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quam in tuo negotio, et tamen negabis patrem necem ad te pertinere, atque animi suspicionem causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneam fuisse, cur ille sibi met manus adferret. Te nec præscire, nec timere ponisse id, quod sit consecutum. Quod rarum extet exemplum patris ob filij necem sponte fugientis esse uita. Alioqui futurum fuisse, ut et mater sibi fatum accerseret, quippe quam impotentius amare sit consentaneum, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hæc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendum, et prodesse dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, nequid imputetur, id multo magis in hac causa ualet, nequid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis suspicionem, quod causas paru idoneas dederis, hic ex causis multo minus idoneis propter personam tyranni, uideri uis non modo quod euenit, fuisse suspicatus, uerum etiam certum præscisse. Ibi

temeritatis postulari non poteras, propterea quod tamen etsi uicio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id, quod euenit. Immo ipsi tota res imputabitur, et legibus penas dabit, sepultura prohibitus, quod ciuitati castra causam idoneam eueni uinum ademerit. Tibi non nisi unius filij mors imputabitur, etiam si mater quoque, et filia, et sorores, et tota tribus huius necem fuerit imitata. Hic poterat, nisi feliciter euenisset, quippe ubi summum Reip. periculum, et uertere, et præsumere probabiliter posset. Venio nunc ad quartum illud periculum iudices, quod iste iustissimum, ac penè inexpugnabile indicabat, unde ego illum ita deturbabo, ut non solum sit non habiturus, quo tyrannici dii, et huius laudis arcem obtineat, uerum uix etiam latebram inueniaturus, ubi temeritatis, ac maleficii poenā effugiat, quo nimirum intelligat, quàm non inimice, non curiose (ut agebat) secum agam, ut cum possim in crimen, ac poenam uocare, sat habeam ab honore non pro merito secludere. Aut sibi deberi præmium, uel hoc uno nomine, quod iuuenem occiderit, iam plus quam tyrannum, tum tyrannidis paratum heredem, etiam si hunc euentum dii non dedissent ut senex ipse uitam abruptum ret. O deploratam impudentiam. Tu tibi præmium peteres, si tyrannum sita sitia non essent ultæ dii quid uis potius dederint, quam istuc, quod tu fingis. Sed tamen fingamus interim oratione, quando quidem id tu solum licet, tametsi ad solam mentionem inhorrescit animus. Tu ne inquam occasu filio, relicto senecum uiuo, tyrannici dii præmium peteres? An potius nec ipse superesses, qui possis petre, nec esset Resp. quæ dare posset? Nā tu aut

exquisitus supplicij exanimareris, aut in extremis Ar-
cadis exul delitesceres, nos pro tyranno iam immanissi-
mum carnificem pateremur, & tuum caput ubicunque
terrarum laetares, diris imprecationibus deuoueremus
qui nostra incogitantia, uel præcipiū magis lucri cupi-
ditate in tantam malorum tempestatem coniecisses. Sed
te filius erat tyrannus (inquis) patri præter inane no-
men inenimil erat reliquum. Quid ego audio? duos igitur
hec ciuitas tyrānos alebat? Nam de patre nemo unquā
dubitauit, qui tyranni uocabulum mereretur. Quando
autem ante hac unquam fando auditum est, duos una
in ciuitate sedisse tyrannos? id quod magis etiam nau-
rat epudiat, q̄ eodem in corpore gemina capita. In iisdē
alucaribus duo se reges pariter non ferunt. In armentis
taurus tauro cedere cogitur. In iisdē lustris non cōue-
nit duobus inter se leonibus, & tyrānis, quo nullum
animal effera cius, parem in eadem urbe patitur? Nō ui-
des necessario fieri, ut ē duobus, aut alter alterum per-
pugnet, aut alter alteri cedat? Vtrum tu fuisse maus
in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtine-
bat tyrannidem, quid à Rep. præmiū postulas? tyrā-
ni partes adiunxi non Reip. Sin patriceffit, quid tan-
dem illum uocare potes, nisi tyrāni uel præfectum aut
satellitē? Quandoquidem seniori tyrannicam appella-
tionem ne tu quidem audes detrabere, uerūm, ut quorū
quāmodo tyrānidem omnem in adolescentem oratiōe
deriuares, q̄ multa tu quidem non ex re, sed pro cause
træ commoditate comminisceraris? Ceterum q̄ in his
confinendis decori, quod in psonis situm est nullā ha-
buisse rationem, sic enim (ut memini) inducebas in fa-

bulam senem iam ætate mitem, & qui omnem tyrāni-
dis acerbitatē ob senectū exuisset, non secus atq; ma-
la, quæ naturæ acerbæ, tempore mitem sunt, & in alium
abeunt succum. Porro iuuenem ferocem, illo incolumē
gerentem tyrannidem, iamq; patri uiuo succedentem?
Priuatus pater familias non fert filium, se uiuo, successo-
rem, & in uis istuc credi in tyrannum? Ille non sinit ullū
ē liberis rem domesticam ex animi sui libidine modera-
ri, & tyrannus se uelut abdicans imperio, ne gōitum
omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin &
ipse uideris, quā dura sint ista, & quā à communi
sensu abhorrentia. Verūm quid faceres? nisi tales perso-
nas induxisses, exitum inuenire Tragedia tua non pos-
terat. Quæso te, en unquam auditum est tyrannū, ætate
te mitem scire? Quando tu desinis eā, quæ sicut priuatorū,
quæ bonorum principum tyrannis tribuere? Vt eodem
igni cera mollescit, limus dure scit, ita ætate pleriq; red-
duntur mīiores, ac temperantiores, tyrannus magis,
ac magis exasperatur. Vt tempus nonnullis ponnis
amandinē adimūt, at uinis nonnullis acorem cō-
ciliat, itādem tyrannis non adimūt senectū ætas, sed
exaggerat. Vis ipsissimam tyrannicā ingenij tibi demō-
strem imaginem? spinam cogita, quæ quo magis senes-
cit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus hæ-
bent ætatis hoc testa sunt asperiore. Vulgibus inge-
nys fortasse nonnulla uicia senecta uel detrahit, uel cer-
te mitigat, etiā nisi plura irascit, nonnulla patit. At ty-
rānos mentibus ad scelus, ad crudelitātē natis scelere
& immanitate imbutis, atq; eductis, per uiciorū ome-
nium incrementū adferre senecta quid potest? Nisi for-

te libidinem admittit? Quanquam ista tyrannidis quamula tandem est portio? Sed esto fuerit sane, propter aetatem ad uoluptates segenior, uerum erat fastidiosior, unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad rapum auidior. Forasse pauciores huic execabatur ephēbi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Cur non autem et plures, uidelicet quo senile fastidium optione et uarietate uinceret? Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem? qui quo nobiliores sunt, quo fortuna praestantiores habent liberos, hoc magis eis a flagitiosissimi senis cupiditate mentiebant. An tu putas uicium uiribus senescere libidinem? Multo secus habet. Immo quantum aetas improborum hominum facultas detrabit, tantum adiicit cupiditas. Quanquam tyrannicum animum his in rebus non tam uoluptatis usus capit, quam nostra delectat conuulsiua. Ut frigat in senē tyranno uenus, certe feruet, uigetque malitia, senectia, nocendi libido. Postremo totum illud uiciorum agmen quae propria tyrannorum sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudentia, impietas, iracundia, uolentia, impotentia, suspitio, fraudes, perfidia, crudelitas, implacabilitas, immanitas, periurium. (Quid autem oportet omnia commemorare nobis omnibus heu nimium nota) horum inquam nullum non aetate sit acerbius, propterea quod iuuenta nonnunquam natura bonitate uincitur, propterea quod mala nondum didicit, at senectas, siquid pudoris, siquid humanitatis, siquid melioris in genij a natura insitum est, id omne multo, ac diuturno flagitiorum usu penitus exiit, et prorsum in immanissimam quamdam feram abiit. Id ita euenisse iudices in execrabilis-

mo illo senē, quod ego coner argumentis docere? cum sua cuique memoria abunde satis exemplum suppeditet, quod si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens impio, nū tu hūc continuo tyrāni nomine donabis? Ergo ex eadem tyrannide sexcentos tyrannos facile reddideris. Nam quis est omnino in tyrāni familia uel extremum mancipium, qui non ipse penē tyranno sit ferocior, uiolentior, sceleratior, filius, inquit, emolumentis imperij potiebatur patri, praeter nomen nihil cessit.

Quasi uero non sit istuc omni tyrannidi commune. Longe minima fructuum pars, qui solent ex tyrannide capiri, ad ipsum redeunt tyrannum. Quemadmodum in latrocinio fieri consuevit, praeda communiter in omnes distribuuntur, uel in eos potius, quorum opera capiuntur. Alioquin non coharebit cohors illa scelerata, nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quam se bipsi. Solum nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgentior, quam in scelerum ministros quippe quorum opera sentiat suum imperium contineri. Proinde sub unius umbra, satellites, omnis minister, familiaris, leno tyrannidem quandam in ciues exercet.

Ridicula fecero, si hoc quocumque argumentatione probare iudices, uidimus, sensimus, experti simus, nisi forte tam diutina calamitatis memoriam tam pauculi dies obliterauerunt, neque enim esset res usque adeo misera tyrannus, si unius modo foret toleranda uolentia. Quot ferendi latrones? quot sacrilegi? quot ex extrema barbarie aduenae, feris quam hominibus similiores? Neque de sunt qui se simulent apud tyrannum sceleribus suis gratiam promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuā-

tur a cibus. Non igitur unum quolibet tyrannum appellabis? Et pro quolibet occasi tyrannici de prae-
mii petes? Non in tantum omnem exus pudorem, opi-
nor. Sed pater aetate fessus omnem dominationem in filio
transferebat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur,
id iuuenis uolentia committebatur. Sed istuc quantum
absit ab imitatore ueni, quis tam caecus, ut non uideat?
quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere?
Ego tibi complures nominare satellites possum filio inso-
lentiores. Ad haec ueri simillimum est nullius insolentis
am minus approbasse senem quam filium, uel quod odit
omnem tyrannidem affectatorem omnis tyrannus, uel
quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiae,
odijq; sibi constare. Callidissimi autem tyranni est, eate-
nus legitimum imitari regnum, quatenus obtinere tyr-
annus possit, uel quod pater etiam pessimus, tamen li-
berorum, non nihil offenditur uicijs, et ad crudelitas
tis ministeria, alienis quam suis uti mauult. Quod si el-
pate rapinas, raptus, atq; id genus facinora designa-
bat filius, profecto non tyrannum agebat, sed insolenti-
tem satellitem, sin approbante patre, quasiq; per illum
exercente tyrannidem, utri tandem pater erat imputari
commissa, huic, per quem gerebatur, an ei, cuius au-
thoritate, arbitrioq; fiebant? Non arbitror obscurum, quoniam
huic, cui in manu erat, minus, ne fierent, uetare. Quid au-
tem non agunt per aliorum tyranni? Nam ipsi quidem neque
pueros emasculant, neque uirgines abripiunt, neque proscri-
bunt, neque bona diripiunt, neque phana dissipant, neque
hereditatibus manuum iniungunt, neque compilant, et ar-
bitrium, neque tormentis excruciant, neque quenquam iugulat

neque armis uicos expugnant, neque incedunt uillas. Totum
hunc tyrannicum ludum per ministros exercent. In
unum tamen tyrannici nominis inuidia coepit, in unum
occidendum lex praemium instituit, in unum stringe-
di ferri ius facit, illos sua cognitioni reseruat. Quorum
ut quisque sua opera tyranno profuit, ita aliud atque aliud
uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum
nemini congruit, nisi uni illi sub cuius ueluti clypeo, to-
ta illa perniciosissimorum hominum colluies latet.
Arbitror uobis iudices saepenumero audiri esse, id quod
elegantius a doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non
longas modo uerum etiam plurimas esse manus, pluri-
mos oculos, eosque acerrimos, plurimas aures, easque lon-
gissimas. Omnino prodigiosum quoddam est animal
tyrannus, multoque Titibus illis Briareo et Encela-
do portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, cen-
tenis manibus, pedibusque. Quot enim habet scelerum mi-
nistros totidem habere membra uidetur. Atque ut ex me-
bris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi constat ministris.
Verum ut illud quod corpus appellatur, nihil est aliud quam
quiddam omnibus ex membris aggregatum, ita in ty-
rannide, unum quippiam est, quod neque per sit, neque
manus, nec ullum aliud membrum, contineat autem uni-
uersa, at ita contineat, ut ab his possit separari, idque tyran-
nus uocatur. Proinde exaggera quantumlibet iuuenis
insolentiam, uolentiamque perfectum arcis uoces licebit,
oculum nominis licebit, aut si manus dextra, aut si ne
id quidem satis, capium tyranni caput dicas licebit, tyran-
num certe uocare nequaquam potes. Unum enim illud
portentum tyranni nomine lex censet, cuius auctoritate,

tituloq; cuncta hæc membra uelut animantur. Idq; unū
 fori cui pmitat occidere, nō uult te in oculum aliquē
 emolare, non finit ut caput aliquod amputes, ne tale
 quiddā ueniat, quod de Lerna a hydra fabulantur poe
 te, ut pro uno capite reſecto, duo pestilentiora subnaſcā
 tur, pro uno excuſſo oculo, plures acriores ſuccedāt, pro
 una reſciſa dextra, multæ robuſtiores ſubpullulent, uni
 us uita te dominum, arbitrumq; conſtituit, qui ſibi ſit
 auſus tyranni uindicare nomen, quo ſublato ſuūrum ſit
 ut membra reliqua, quaſi deſtituta ſpiritu emoriantur,
 aut certe ſanentur. At quid ego tecum tam accuratis
 argumentationibus ago? Poſſim illico tuis te uerbis re
 uincere, ac uelut tuo te laqueo capere. Iuuenem paulo
 ante magnum patris ſatellitem nominabas. Non inſi
 ciabere. Ruſſim alio loco dicebas omnem tyrannidem
 occupāſſe filium, ſolius appellationis honorem cepiſ
 ſe. Qui conuenit eundem & ſatellitem, & tyrannum
 appellari. Tum ſi ceſſit, non igitur uſurpauit tyranni
 nomen. Contra actus autem uerbis aut ratū ſunt, aut re
 ſcinduntur. Lex hæc tecum formula contraxit, ſiquis
 tyrannum occiderit, præmiū ferat. Quid tu mihi iu
 uenis ſlagitia commemoras? Id te lex uoluit occidere,
 quodcumq; illud eſſet animal, quod tyrannus diceretur
 Magnum (ut ipſe ſateris) ſatellitem occidiſti, nō tyran
 num, qd tibi cum lege rei eſt? At rem inquis, legis ſeca
 tus ſum, nō ſyllabas, cum interfeçi, qui caput erat tyrā
 nidis, paratus hæres paterni dominatus, libertatem pe
 peri, ſeruitutem ſuſtulit, hoc lex ſenſit, huius rei authori
 præmiū præſtituit. Satellitem inquam occidiſti, nihil
 moror quantum, quā grauem, quā ferocem, quā

ſceleſtum, ſatellitem tamen occidiſti tyrannidis, nō ca
 put, aut ſi caput unum ē pluribus. Sed hæc omnia tibi
 ex animi ſententiā largiamur, fuerit ſanè res tota tyrā
 nidis filius, pater nihil niſi uocabulum quoddam mas
 ne tyranni, quemadmodum in fabulis habetur, Echo
 nympham, nil aliud quā meram quandam fuiſſe uor
 cem ſine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, a uerbis le
 gis diſcedere? præſertim ita dilucidis, ut perſpicuum
 magis nihil eſſe poſſit, & commentitiā interpretatio
 nem domi tuæ natam in iudiciū adferre? Ego iudices
 nullum in Remp. exemplum pernicioſius induci poſſe
 iudico, q̄ ſi conſueſcant homines calumniōſi a præſcri
 pto legum recedere, & interpretamento, quod ad præ
 texendum faciūſ quicq; ſuum maxime idoneum com
 miniſci queat, id iudiciū obijcere. Quis autem iniquā
 meminit de legis ſententiā quari ſolere, niſi cum in ſcri
 pto qddam apparet ambigüe, obſcure ne dictum, aut
 cum ex uerbis, & euentu abſurditas quæpiam extitit,
 eaq; manifeſta. In priore non cuiuſuis commentum ſed
 iuris prudentium reſponſa, ſed iudicium ſententiā re
 ci
 pi ſolet. In hoc poſtiori, neceſſitas ipſa compellit ali
 quantuſper a legis uocibus deſlectere, & æq̄tatem iuris
 potius, q̄ uerba ſpectare. Duplex itaq; periculū uide
 tis iudices, alterum ne ſuſpiſioſa cauillatione litterarū
 legis ab eo, quod lex ſpectauit, abducantur, alterum
 ne paſſim a præſcripto diſcedendo leges omnes, & in
 dicatorum religionem ſubuertamus. Quorum illud qui
 dem multo leuius eſt, propterea qd nix inquam acci
 dat, ut legiſlator obſcure qd uoluerit explicuerit, aut
 abſurdum qddā exoriantur, aut multo periculoſiſſimū,

perniciōssimumq; . Etenim quā tandem lex futura est, quam uersutus calumniator, quo pœnam effugiat, nō facile possit aliquo commento subuertere? Neq; quis quā elaboretur in iudicio uestro nocens, nisi qui sit usque adeo nullius in genij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret, ita pro sene inueniem, pro tyranno satellitem, pro homicidio tyrannicidium, & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interrim iudices religio, uestrum insuerandum, quā tandem ratione seruabimur, quibus nihil futurum est certū, quod incognoscendo sequamini, uerum ambiguas, diuersas, que litigatorum coniecturas spectare necessum erit. Ergo cum in omni causa maximopere cauendum est, ne si ne grauissima ratione à legis præscripto discedatur, tū in hac non periculosum modo, uerum etiam absurdissimum, cum legis uerbis nihil possit esse dilucidius, sententia nihil æquius interpretamento, quod præter legis mentem inducitur, nihil pestilentius. An credimus legis huius authorem usque adeo infantem, & uerborū inopem fuisse, ut dicere non potuerit, qui quouis modo tyrannidem susulerit, huic præmiū esto, si modo istuc sensisset? Neq; uero fugit illum totam tyrannidem per satellites. & præfectos exerceri solere, per multosq; in his esse uel tyrannis ipsis sceleratōres, atq; ut ita dixerim, tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores, nisi & omnium omnia ministrorum scelera tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est? In reliquos non tibi permittitur idem, non quod illos uita dignos iu-

dicit lex, sed quod unius eade totam tyrannidem tolli uelit, non multorum eade reddi duriorem. Tuum erat legi simpliciter parere, neq; eius uerba quasi plumbeā quandam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem insinuere. Præsertim in hoc exemplo, quo n. n. aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficiendi tibi pro tua libidine licentiam sumas? Non illud hoc spectandum loco indices quā inuisus Reip. sit, qui occisus est, quā maiore etiā supplicio dignus, uerum id etiam, atq; etiam perpendere oportet, exemplum præter leges ingulandi homines, semel in ciuitatem receptum, semel uestris sententijs approbatum, denique præmio compensatum, quo tandē licentia sit processurum. Quod iste sibi in tyranni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in diuissimum quenq; ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, primum tyrannum eum appellabit, et ueneno, aut ferro adorietur. Postremo sicuti magistratus non placebit, sicuti iudex erit inuisus, non dubitabit e medio tollere. Porro ad facinoris defensionem, si phisiam quempiam, aut sycophantam consulat (si ipse ingenio suspidiore fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducet, dicet nil aliud sensisse legislatorem, quā ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium ferro, igni, ueneno tollatur e medio. Atque ita breui futurum est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gauisi sumus, id in multis saepius & doleamus, & improbemus. Credite mihi non mediocriter discrimen, neq; communiter accipiendū, ut titu-

lo repetere, priuatus hominem indemnatum interfici
 at. Id ita esse facile liquebit. Siquidem animaduertimus,
 nihil omnino esse, quod lex parcius, circumspectiusq; pe-
 miserit. Etenim (si memini) tribus dñtaxat temporibus
 lex indulget, ut quis citra iudicium hominum occidat,
 primum adulterum, sed in uxore deprehensum, id qđ
 intemperanti, & insuperabili mariti dolori donatum
 est. At ita si corpus utrinq; pariter interimat. Si argu-
 mentis idoneis deprehensum fuisse doceat, deinde in vi
 depellenda. At ita si demonstres, te mortem effugere ne-
 quuisse, nisi mortem intulisses, id lex ita interpretatur,
 quasi sese meri potius sit istuc, quam aliū occidere. Vtrū-
 que tamen facti sui rationem reddere compellitur, statim
 sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur,
 atq; (ut ita dicam) ultro senet reum facere cogitur. Qđ
 si omnia constabunt argumenta, ita demum a lege di-
 mittitur, ut uenia, non laude dignus esse uideatur. Pos-
 stremo in tyrannicidio, ubi propter periculi suscepti ma-
 gnitudinem lex primum quoq; proponit, at ita si eū,
 quem tibi lex isto uelut insigni tyrannici nominis deno-
 tauit, fortiter occideris, non si scelestum alio scelere sus-
 culeris, neq; patietur te ius occidendi permissum, latius
 quam ad unicuique tyranni caput trahere, nisi si quis ob-
 stat, ut per illius necem tibi necesse sit ad illum penetra-
 re. Iamq; hoc factum tuum secūda illa ratione defendi-
 tur. Huic tertio generi fortasse proxima uideatur, hostē
 in bello ferendi facultas, quam nūc tamen libidini lex
 non permisit. Nisi palam hostis sit declaratus, in impe-
 ratoris uerba iuraris, nisi ille in aciem eduxerit, nisi si-
 gna canere iusserit, ubi fraudi summum est, hostem in-
 terfuisse.

ter fecisse. Tu dicturus es. Hostem occidi, nam plus qđ ho-
 stilia faciebat, nomen hostis tantum aberat, re hostem
 agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostē
 declarare, ac uo fortasse scelere fructur, uerum ne ser-
 pat exemplum, penas de te sumet. Quid autem aliud
 abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designaue-
 rat, ut illius uocabulum inapte autoritate in aliū trās-
 feres, quod nisi in unum non potest competere, neq; tra-
 duci debet ab eo, cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquā-
 do quem uoles magistratum, quem uoles iudicem, quē
 uoles ciueni tyrannum appellare. Neq; uero sine graui-
 simis causis lex tot uinculis astrinxit, hanc inuitam al-
 terius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiquam
 posse, qđ uitam, uidit in extinctum facile uarias causas
 confingi etiam impune posse, quandoquidem ille non sit
 refutaturus, qui iacet. Vidit qđ multis titulis suum quisq;
 dolorem posset prætexere, si post occasum hominem ulla
 causa recipiantur, præter eas, quæ legibus sunt expressæ.
 Quid, quod grauatim sibi quoq; lex permisisse uideatur,
 ut homini uitam eripiat, quam comperta, qđ multa req-
 rit argumenta, qđ multa concedit reo, qđ maligne agit cū
 auctore, quem non nisi suo periculo uult accusare, quan-
 tum spatij largitur ei, qui deferatur, qđ liberam iudicium
 reiectionem. Quantum igitur a mente legis abesse putas,
 ut cuilibet permittat uel pro suo priuato dolore, uel do-
 mestica iuris interpretatione, hoc est subuersione in ci-
 uisquam uitam grassari? Neq; ad rem pertinet, quantū
 criminum acervum exaggeres, quantumuis etiam ue-
 rorum, addo notorum, dicas parciādam, sacrilegum,
 incestum, proditorem, peculatorem, ueneficum inter-

fecit. Tyrannum lex iubet occidi, at hic unus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiorque civitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quam fuerit scelerosus, qui perijt, in unum tyrannum tibi ius feceram occidendi. In reliquos in ius trahendi. Si denudisses, auditus, reuictus, damnatus à nepalam penas dedisset, omnique Reip. salubri exemplo fuisses. Nunc te priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exemplo, perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem à legis uiolatione auspicaris, hoc est malis malo uideri studes. An ne clam esse putas, quam multi sint in hac urbe uita indigni, morte dignissimi? At eos meae cognitioni non uis manibus seruo, sunt fora, sicut tribunalia, sicut iudices, sicut carceres, secures, carnifices. Cur tu mihi praere conaris? cur nullo mandante magistratum occupas? & dum tyrannicida uideri uis, tyrannum imitaris? Nam quo alio nomine tantopere tibi est inuisus ille, nisi quod mihi parere recusat? & praere conatur. Ei denum ferrum trahere licebit, cuius manibus ego permiserò. Si iuuenem occidisses, quod non alia pauidisset ad tyrannum uia, darem ueniam necessitati, nunc occidisti, non obfistentem, non auxilium ferentem patri, sed patris opem implorantem. Huius unius caede contentus discessisti tyrannum nec imperisti, in quem unum tibi ius feceram. Meum erat expendere utrum ex usu Reip. fuerit, an iuuenis occideretur, malueram illum exquistoribus excruciatum supplicij exemplum omnibus edere. Neque hæc dico iudices, quasi parum gaudeam pariter cum patre sublato filium, uinam eadem ope-

ra simul omnes sint oppressi, quibuscunque tyrannus placet. Sed quis prohibet simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, si iudicio comprobe-
tur, in legem, atque in exemplum trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindictanda nunc agitur, sed de legis uiolata maiestate. Non enim par est, ut cuiquam persone præter ius extincti odium in scelere suffragetur. Neque tam spectandum in quem commissum sit facinus, quam quo exemplo commissum. Alioquin cur non eadem opera, fas sit in tyranni nepotes, pellacas, pueros, uxores, libertos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem uxor saepenumero suggerit. Ad summam immanitatem, non nunquam libertus aliquis, aut uernula instigat, cur non & hos in gulas? Si tibi ius est aestimatione priuata meritorum ciuem in gulare? Quid, quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haudquaquam tibi ius sit occidendi? Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, immo qui iam compluribus locis igne subiecerit, sed incendium subito exorto imbri restinctum, authorem non obscurum uerum abditum latitare. Eum forte fortuna repertum manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirum quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quam expilare, ciues uniuersos, uno igni finire, quam in pauca quædam seuire capita. Et tamen in unum tyrannum stringendi ferri potestas priuata permittitur. Illud deferendi modo ius habes. Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & non interpretamini

to tuum facinus palliare, quid tandem aliud est, quod legum
 auctoritatem euertere, atque id per cuniculos quosdam
 agere, quod tyrannus palam, ac ui facere consuevit? In
 recipienda lege fas est populo causam, æquitatemque legis
 exquirere. Cæterum receptæ, et longo iam usu compro-
 bata simpliciter oportet obtemperare. Neque enim existi-
 mandum est maiores illos nostros uiros sine controuersia
 sapientissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse,
 se, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico capi-
 te finiretur. Primum ad iugulandi licentiam fenestram
 aperiendam ciuibz non putauerunt, deinde perspicie-
 bant tyrannidem fatale quoddam esse Reip. malum,
 quod minore noxa toleraretur, quam male exagitate-
 tur. Neque posse semel tolli, nisi tyranni ipse caderet. Quo
 submoto uidelicet, qui legibus imperabat, non parebat,
 iam nihil opus esse priuata audacia, nimirum illis in
 Reip. administrationem uindicatis. Quod si tyrannus
 in ius uocari potuisset, ne hunc quidem iure dextre ar-
 bitrio permisissent. Videbant et illud. Tyrannidem non
 nullam habere monarchiæ legitimæ speciem, hoc tan-
 tum interesse, quod in monarchia, populus regi paret.
 Rex legibus, in tyrannide omnia unius libidini subie-
 cta sunt. Rex publicam spectat utilitatem. Tyrannus pri-
 uatam suam, unde publicitus expedit, ut tyranno uelut
 principi legitimo ciuitas pareat, donec idoneus aliquis
 uindex exiterit, qui legum auctoritatem in pristinum
 statum restituat, atque id unius (si fieri potest) capitis ias-
 tura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus,
 quæ totum Reip. quasi corpus corripuiant, legum pruden-
 tia consuevit uti, ut exemplo magis, quam admissi ta-

lione, morbo medeatur, ne, dum ciuitatē sanare studet,
 magnam ciuitatis partem interimat. Hinc est, quod in
 seditionibus publicis, non nisi in ipsos authores consue-
 uit animaduerti, reliquis, quos tempestas illa commoue-
 rat, dari uenia, aut uix etiam dari uenia, qui in publico
 Reip. tumultu quietem egissent. Quæ potest autem per-
 stis esse fatalior, quæ tyrannus? Quæ sese latius in ciuitatis
 membra diffundit? Quota quæque urbis pars ab hoc ui-
 tio syncera potest esse? Omitto iam quicquid est ambitio
 forum, ære alieno obstrictorum scelere contaminatorum,
 Barbarorum (nam hæc tota sentina hominum tyranni
 de gaudet, ut in qua nullis maiora quam sceleratis sint
 præmia) bonos etiam ciues hoc malum inuoluit, dum
 uel ament fortunæ suæ, uel rectum iudicant seruire tem-
 pori. In hoc itaque reperiuntur leges non extinctæ, sed oppres-
 sæ modo cauiam, et circumspectius agunt, intelligunt
 hoc ulcus citra summam ciuitatis perniciem exasperari
 non posse, unius capitis dispendio comode sanari pos-
 se. Quare docto acipiam medico præmium ostendunt,
 digito demonstrant, quod membrum secari uelint, quibus
 abstineri. Caput iudicantur ille, tu dextram secui-
 sti. Ille tyrannum, tu tyranni satellitem occidisti. Quo
 præmio dignus? Nempe eo, quo qui morbo infecte ex-
 agitato, totum hominem in extremum uitæ discrimen
 adducat, quo qui hominem legibus uetantibus occidat.
 Neque ego nunc te cadis reum ago, aget alius fortassis,
 cuiusque lubitum erit, uerum illud modo consilium fuit,
 offendere tibi quam insignita sit impudentia in ea cau-
 sa, tam eximiam tibi uendicare laudem, tam egregia pos-
 scere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecum ex-

actus, de seuerius agatur, ut graues pœnas effugias. I
nunc, & curiosum me uoca, qui tam candide, tamq; ci
uilitate tecum agam, ut cum te possim in graue discri
men uocare, sat habeam legis, & Reip. causam defens
dere, ne circumuenta pmiuū dare cogatur ei, qui nihil
boni sit promeritus. Id quod nō iudicibus modo, quibus
istuc iandudum liquere puto, uerum tibi etiam ipsi cur
pio persuadere. & facturum me confido, si modo tantū
sper animum possis attendere. Vin igitur, ut, quemad
modum tu faciebas, itidem & nos summam totā cau
sam ob oculos reuocemus? dispiciamusq; quā multa
tuo in facto desyderenur ad id, ut legi satisfeceris, &
quantum tu sis hallucinatus, cum multa diceret etiam
superesse? Tria quædam requirit lex, & ita requirit, ut
si quodlibet horum desit, aut pœnam te, aut certe ni
hil gratiæ debere se credat. Quorum ego non unū ali
quod, sed unumquodq; desse docebo. Quod si facio,
utrum a quo animo cedes præmio, an impudenter pete
re psistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint
non est quod tyranniciæ præmium petas. Animus,
uia, & effectus. Animus duo quædam complectitur,
uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si tyran
num per impudentiam occidisses, si præter propositum
non magis profecto præmium tibi debeatur, quā si
tyranno amicissimus idem fecisset. nam idem ponit ac
cidere. Tu poro quid propositū in arcem attuleris, ipse
uideris, ita demum legi persuasum erit, te uoluisse occi
dere tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq; id etiam
cum tibi in manu fuerit (ut dis) si libuisset interficere.
Lex negat sua se ferre utrum tyranniciæ propositum in

arcem non attuleris, an allanum repente mutaris. Tam
q; d speraris excusamus. Quāquam istuc leges nō ita
ualde curiose perscualanur, sed tamen in tam absoluto
facinore ptes omnes constare oportet. Quid enim si ty
rannum interfecisses, quo tyrannidem ipse occupares,
utrum pmiuū sperares? an supplicium meueres? Quid
si quo priuatum animi tui dolorem ulcisceris, tyrannū
occidisses? atq; id esset palam? Num pmiū auderes pos
scere? Quid, si latrones tyrannum forte fortuna obuium
obtruncassent, num ad hunc honorem aspirarent? Quid
si quis tyranno priuatū insensu, magna te pecunia cō
duxisset, quo ei tyranno uenenū dares, dedissesq; num
quæsi tyranniciæ præmium postulares? Ego hic tecū
non ago coniecturis, nihil dico in uitam tuam, quæ qui
dem obscurior est, quā ut tu, alioqui tam gloriosus, qe
quam de ea ausus fueris dicere, illud unum affirmare
non dubitem, qui tyrannum, cum tuto liuerit, non oc
cidit planè noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius
mors extremum exitium Reip. uideretur allanra, pos
tius quā ullam commoditatem, is aut priuatū dolor
rem ulcisci uoluit, nam libertatem publicam uendicare
aut emolumentum suum secutus est Reip. periculo nō
suo periculo Reip. studuit prodesse. Postremo, non pos
test nisi gloria ieiunio adductus uideri, qui tam insilen
ter se iactat. Non potest non uideri lucrum secutus, qui
tam improbe pmiū flagitat. An non uides igitur quan
topere hac parte à tota legis mente dissencias, quem illa
tua uita periculo, sua causa noluit occidere, cum tu non
solum uolens præteristi, uerum etiam periculose in Rē
pu. irritasti, quem sua causa noluit occidi, cum tu maxi

mo nostro periculo tui cōpendij, aut animi fortasse gra-
tia iugulasti. Sed finge te animum tyrannicidā dignum
ad facinus attulisse, lucri perinde ut uitæ contemptorē,
magni tamen, refert, quæ ratione tyrannidem tollere ag-
grediaris. Iā enim omnia tibi ex animi tui libidine lar-
gor, quæ tamen nemo alius tibi concessurus est. te in fi-
lio iugulasse patrem, in non tyranno tyrannum. Lari-
or isuc Delium aliquem tibi prædixisse, ut ceruū p̄sci-
re poneris, qđ ipse etiā uix diuinare Delius poterit.
Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, uerum hoc pœ-
næ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanē tyrānidē
idq; noua quadam, & inusitata ratione. Vides quā
multa tibi dono? Tamen obistam tibi, nec finam ferre
præmiū, propterea quod ea uia sustuleris, quæ legi
non probatur, quæ non expedit moribus ciuitatis, quæ
non sit forū uiro digna. A ge quid si tyrāni filium infan-
tem in cunis iugulasses, & rursum adfuisset Delius ille
per quem ceruū præscire posses fore, ut necato puero,
pater sibi mortem accerferet, atq; id euenisset. Vtrum te
tanquam tyrannicidā suspiceret Resp. an potius tan-
quam immanem, & seruum hominem execraretur, qui
in eam sceleris etatem, cui etiā ab hoste armato par-
ciat, quæ leonibus etiā miserranda uideatur? Quid
ergo? Vtetur tuo maleficio Resp. Caterum exemplum
haud quaquam probabit. Quid si tyrāni uxorem, quā
ille misere deamaret, p uim consuprasses, atq; ille eius
impatiens contumelia fugerit ē uita. Vtrum tyrannici-
dij laudem flagitabis, an raptus & adulterij supplicij
potius formidabis? Res obscura non est. Conferam tuo
facto propiora. Quid si tyranni medicus cum esses, uen-

ueneno aegrotanti dato illum sustulisses, utrum ut ueneficū
oderit te Resp. an ut uirum fortem admirabimur? Tyrā-
num sublaum gaudebit, facti rationem modumq; dete-
stabitur. Quid si cū te tyrannus familiariter uteretur, tu
in conuiuiū, pretextu necessitudinis uenenum porrige-
res, deniq; si per magicas imagines, ac maleficas quas-
dam deuotiones tyranno uitam ademisses, utrum a le-
ge præmiū, an pœnam expectares? Atqui tyrānidem
utcūq; sustulisti. Eueniū gaudet lex. Verum exemplum
tam perniciosum in Remp. non recipit, ut consuecant
ciues scelus ulcisci scelere, patrem in filio iugulare. uis-
des quantum momenti sit in modo, uiaq; ut factum ue-
rum approbenur. Quod lex pmitit, ut fiat, non statim
pmitit, ut id uia qualibet efficias. Adulterium ferro oc-
cidere licet, ueneno, aut incantamentis non licet. Cur
ita? Quia pestilens exemplum omnino tractare uenena-
tum. Nec id ulla causa quantianuis honesta, finit in ciuitatē
irrepere. Quid, qđ ne hostem qđem ueneno, aut malis
artibus interficere fas est? Nam nusquam nō improbat
maleficia lex, & ueneno tincta tela etiā in bellis in-
terdicta sunt. Quod si modus facti speratur in his, in quibus
nullum petitur p̄miū, quāto magis id fiet in his
in quibus summum petitur? Lex triumphum statuit ei, qui
certam hostiū numerū fuderit. Fuderit aliquis nō acie, sed
aquis, & pabulo ueneno tinctis. Vtrū ciues hūc aequis
oculis spectare poterūt triumphantem, an potius si cui
ueneficum oderint, auersabuntur, execrabuntur? Quid,
qđ priuatis etiā in rebus uia, modusq; p̄pēdiat, quo
magis idem oportebit, nam in publico, nam in splendi-
dissimo facinore, ut a quo conueniat omnem sceleris su-

spionem abesse? Age illud tecum reputa, si medico mercedem pactus esses, quo te morbo leuaret, atq; ille non pharmacia, sed maleficijs, & incantamentis morbum exemisset, utrum premium dabis, an magis hominem, & tuas trahes iniurie malis artibus data rem ages? Clamabit ille morbo te leuauit, quia uia qd istuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, q nisi sua opa ne esses quidem, qui premium negare posses. Tu protinus respondebis, opinor, medico te premium esse pollicitum, non mago, neq; debere i quicquam nisi rem malam ei, q beneficium male dederit. Quamquam ne dedisse quidem uidetur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incommodum, non amouere. Dices enim animo nocendum corpori subueniunt. Atq; istam litem uincas, etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam, & uincibilior est tecum causa legi, quam qua tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de priuata mercedula disputaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus fracta, p quam tantum oportuit ne qd quam cuius circouenerant. Ibi salus data, certa qdem & efficacia, sed suspecta & improbata uia, hic nefario scelere (cur enim non sic appellatur homicidium, quod in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta sed in extremum discrimen adducta Resp. Quandoquidem tuum scilicet pinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercede conductus, uenenum pro remedio nuntia nistreret, qd tamen egrotanti cito ut non raro consuevit accidere per occasionem morbum adimat. Qui reualuit suis satis, acceptum feret, quod uiuat, tibi mortem, tamen

et si uicarij, tamen imputabit. Neq; sua referre putabit, utrum imperitia, an perperam, ac studiose pro pharmaco uenenum porrexeris, propterea quod nui fuerat officij, aut non suscipere negotium, aut fidem simul & artem, & industriam, ac diligentiam, & quicquid a probato artifice solet requiri, ad ciuem adferre. Sed age finimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti ut plane ista uia tyrannum occideris, citra ullum Reipub. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum, nisi non tantum a crimine, uerum etiam ab omni criminis specie procul absuerit, ne uidelicet ea, q in hoc possimur adhibita est in ciuitatem, ut maleficiu omne seculum dat, incolumitatem sua, quem commeniebat aut deo cui piam, aut certe dijs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit inquam nisi tyrannum ipsum, quem uindictam indicauit ipsa, quaq; pmit tit uia susculeris, ne p priuam ista periculosam exemplum in Remp. irrepit. Postremo nisi ferro, non clancularijs, ac maleficijs artibus, nisi uirute, nisi manu, nisi uita tue manifesto contemptu tyrannu trucidaris. Neq; enim huc tantum spectat lex, ut tyrannus in psons submoueatur, uerum illud multo magis respicit, ut omnes mortales intelligant, in ea ciuitate uiros esse fortes, q non uereantur uita sua dispendio, patrie commidis consilere, ac pclaro exemplo facinoris omnes etiam in posterum ab affectatione tyrandis deterreantur cum uideant in ea ciuitate nullum esse tyrannu satis tuam praesidium, quandoquidem illud nemo scit, qui uita sua sit contemptor, eum esse aliena uita dominum. Nam quod omnino satellitum, quae excubiae, qui parietes, quae arx,

que arma aduersus huiusmodi animum, tyrāni caput defendat, q̄ patriæ libertatē sua uita bene credat enī? Postremo autem, ut maxime tibi constet animus, ut constet uia, id quod est totius negotij caput, non effecisti. tantum enim abest, ut tyrannum occideris, ut quantum in te fuit tyrannidem maiorem in modum auxeris, interfecto tyrāni filio. Quid autem refert, malicia, an stulticia Remp. in discrimen adduxeris? Nam illo, qđ uulgo, dicunt nihil uerius intempestiuam beneuolentiā nihil à similitudine differre. Tantum abest, ut occideris tyrannum ut ne suspicari qđem poneris id euenturum, ut ipse semet occideret. Sed iuuenem occidisti, patre insolentiorē, qđ uim posceat si patri & huius scelera lex imputat? Magnum proinde tyranni satellitem, non tyrannum occidisti. Sed parannum tyrānidis heredem occidisti, in tyrannidem succedit, q̄ prior, qui potior est in occupando. Verum esto sanē, certum heredem sustuleris, igitur q̄ tyrannus erat futurus interemisti. A t̄q̄ quod futurum est, id nō dum est. Porro lex eum, q̄ iam tyrānis sit, tolli iubet, nō quem aliqui futurū diuines. An q̄ statim ex pacto debeat, & rudem trūcum p̄stiterit, fidē p̄soluisse uideatur? Non arbitrator. Vbi nunc igitur sunt illa tam multa, q̄ tibi ad p̄mum postulādum supererant? Vides q̄ ne unum qđem omnium tibi constet, quorum nihil oportebat deesse. Volui inquis, id denuum uoluisse te lex credit, qđ effeceris. Postea ē re nata, propositū est commutatum. Hoc igitur p̄mij, tibi debetur, qđ ei, q̄ in Olympijs medio ē cōsue relicta metz, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es, proinde id laudis auferes, quod is, q̄ sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occi-

disti deniq̄, uerum eum, quem neq̄ lex p̄mittebat arbitrio tuo, neq̄ ex usu publico fuerat, occidi. At bene uerit ciuitati, quod fecisti, numini igitur grātia debetur, taliqualem Palladē Atticis fuisse seruit, de qua prouerbiū extat, quod Atheniensium male consulti, in bonū exitum uertere consuevit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti non libertatem restituiisti, sed numen aliquod huic urbi propitiū, quod euentum tuā temeritatē debinim, sua commoditate à nobis auerit. quod tuam stulticiam nobis uerit in occasione restituendæ libertatis. Nō ego in gratiam erga te populū consilio, immo tu populū in gratiam in deos reddere laboras, quē cum semel in periculum uocaris, ne pro simplici tyrannide duplicatam pateretur, nunc rursum in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortunium retrudamur. Quid tu te facis, & phaleratis dictis in alienum meritum insinuas? Quid tibi in eo negotio laudem uniuersam uendicas, ex quo præter pœnam temeritatis nihil ad te redire merito possit? Si Reip. Si iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, q̄ nullum periculum uitæ Reip. causa recusarit. Si ficius non scelere non p̄uiciofo exēplo, sed legitima uia peregristi, si fortuna tuas egregijs conatibus bene expetiūm dedit euentum, aude tyrānicidam te uocare, aude pulcherrimum, ac penē diuinum munus à Rep. poscere, aude nobis seruatas leges, restitutam ciuitatem, aude templa, aras, focos, fortunas omnes, uictos pueros inuolatas uirgines, impolluta matrona, deniq̄ hoc ipsum, qđ hic lege & apud iudices agimus exprobare, aude mihi minari, qđ obstitit;

audere ciuitatem in gratitudinis insinulare, nisi laudem promeritam persoluerit, aude iudices uel iniquos, uel corruptos clamitare, nisi suis sententijs primum tibi decreuerint. Contra si suspectum, quid uolueris, si periculosum, si contra leges, si cum scelere coniunctum, quod feceris, sit pudor, ac desine tandem improbe primum flagitare, quod nulla ratione promerueris, poenam, si sapias, incipe deprecari. Istuc fortassis ab aequitate iudicium, a ciuitate deorum nuocere lata queas impetrare. Neque enim, putes, unum me, te a primo detertere. Imaginare istam in causa, pariter et leges, et Remp. et deos tibi aduersari. Puta leges histecum uerbis agere. Si nos uere rescriptas uideri uis, sine nostram auctoritatem primum in hac tua causa ualere. Longe plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si parueris, si tuam cupiditatem nostro submisseris arbitrio, si primum exemplum in te ciuibus edideris, reuixisse nos. Si monstraris ciuitati iam non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro praescripto cuique uiuendum esse. Atque altera ex parte Remp. hac te cum oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi prestare studeas, noli hanc stultitia notam mihi inurere, ut in posterum re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei primum decreuisse, cui poena magis deberetur, noli mihi deos, quos uix denique tam diuini uotis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placui, commoueri, propitios reddidi denuo per ingratitudinem iratos, atque in fensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illo beneficio frui. Quod si te neque leges, neque Resp. commouet, certe deorum orationem uereri debes, quos ita tecum agere putato. Quid tute in nostra laudis possessionem in geris? Quid hono

ri nostro inuides? Cur non finis nos in hanc ciuitate perpetuo benignos esse? Cur tu ipse tam ingratulus existis? Ciuitas hac semel mihi rescripta libertate debet, tu bis debes, comoditati nostra, et quod Remp. seruauimus. cuius tu pars es, et quod comoditate nostra, tuam periculosam stultitiam, uel scelus potius, in maximam felicitate uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitijque adfuisse mus, quod aliud mihi, quam perieras, et per te Resp. Quod si plane contendis primum aliquid feras, abunde magna primum a nobis persoluta est, quod per nos res a te male in finita bene uerterit. A legibus merito maior relata gratia, si nostra prosperitatis respectu temeritatis simul, et sceleris uenia condonarint. A ciuitate satis amplam laudem ferres, si ea patiantur, ut in rescripta libertatis historia tua quoque nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitum uelle fripere, ciuitati nuocere nostrum eripere, legibus aut auctoritate adinere. Sed finem facio nimis extollata iam aqua. Quod superest, nunc uestra partes sunt iudices statuere, utrum secundum leges, secundum deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronuntiare uelitis. Vtrum hanc urbis felicitatem, huius temeritatem, huius sceleri acceptam ferre malitis, saepius exprobranda, et breui fortassis a superis iratis (id quod abominor) auferendam, an in deos, quibus sine controuersia, tota debetur re ferre, eorundem pietate, seruandam, agendam, benedicendam. Vtrum magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio, statim leges cum cuncta dicantur, an ut appareat, legum rescriptarum seueritatem, et iudicium sapientiam aduersus unius iniquam postulationem ualuisse.

ERASMVVS ROTERODAMVS. M. IO/
ANNI PALYDANO RHETO/
RI LOVANIENSIVM
S. P. D.

ut
N intelligas hūanissime Paludane Era/
smum illum tuum, tametsi per omnes
terras, mariaq; uolitantem, tamen ui/
memoriam perpetuo secum circumsers/
re, mitto quasi Symboli uice Luciani

dialogū, cui titulus. ὁ ἐπιτάφιος μισθὸς τοῦ οὐρανίου.
Quem in Italiam profecturus, in ipso penē prociñctu
Latinum feci. In eo non sine uoluptate tanquam in spe/
culo uidebis, aulicæ uitæ incommoda, quæ tu mihi sa/
penumero commemorare solebas, nimirum expertus,
Et uelut naufragio eiectus, ac uix isti liberæ, literar/
riaq; uitæ redditus. Idq; feci eo studiosius, ut meo exem/
plo te prouocarem, ut iadū græcisticis in litteris uer/
satus incipias Et ipse aliquando audere aliquid. Cur
enim non dicam audere? Cum nullum sit mea senten/
tiā, facinus audacius, q̄ si coneris ex bene Græcis bene la/
tina facere. Vale, meque tui amantissimum mutuum
ama.

LVCIANI

113
LVCIANI LIBELLVS DE IIS, QVI
MERCEDE CONDVCTI IN
DIVITYM FAMILIIS VI/
VVNT ERASMO IN
TERPRETE.

e
Cquid tibi primum amice, aut quid
postremum (quemadmodum uulgo di/
ci consuevit) recenseam ex iis, quæ nim/
facere, tum pati coguntur, qui merces/
dis gratia sese in alienas domos, conui/
sumq; tradunt alienum, quiq; in locupletum istorum
amicitiā accersunt, si modo eiusmodi illorum seruitute
tenet conuenit amicitiā appellare. Non enim permul/
ta, atq; adeo pleraq; omnia, quæ illis ibi soleant accide/
re, non qd ipse ea experimento cognorim (neq; n. mihi
unquam experiundi incidit necessitas, ac nequādo in/
cidat dii prohibeant) sed qd complures, qui in hoc uitæ
genus inciderant, apud me soliti sint cōmemorare, pām
qui in ipsis etiam diu malis constituti, quæ, Et quanta
ferrent, deplorabant, partim qui tanq̄ e carcere quoddā
profusq; nō absq; uoluptate recordabātur, commemorabā/
bantq; ea, quæ fuerant perpeffi. Immo iuuabat renoca/
re ob oculos, quas erumnas effugissent. Atq; hi qdē di/
gniores mihi uisi sunt, qbus fides haberetur, ut qui eius
sacri ritus (ut ita dixerim) omneis, omniaq; mysteria p/
didicissent. Hos igitur haudquaquā idiligēter, nec osci/
tanter audire soleo, uelut naufragiū quoddam, ac pte

Erasmus

p

spem obiectam salutem enarrantes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis deraſo capite, in frequenti mortalium coetu, immanes undas, procellas, ſublatos in cœli fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulſa narravit. In primis autem geminos Caſtorem, & Pollucem apparet (nam hi peculiariter ad hanc tragœdiam pertinet) aut alium deum quempiam repente (quemadmodum in fabulis fieri conſuevit) exortum, ſummisq; antennis confidentem, aut iuxta clauum adſiſtentem, qui nauim inualidam ad litus aliquod direxerit, in quod illiſa ipſa quidem ſenſim, ac commode diſſolueretur, illi uero nitò in ſolũ deſcenderint, idq; ope, fauoreq; diuino. Atq; iſti igitur permulta id genus ad præſentem commoditatem exaggerantes cõmemorant, quo uidelicet à pluribus ſtipem accipiant, ſi non calamitoſi modo, uerum etiã dijs chari eſſe uideantur. Porro ij, dum eas, quas in tectis uerunt, tempeſtates referrẽt, atq; immanes illas undas, quin etiã decumanos fluctus, & quemadmodum primum à litore ſoluerint mari tranquillo, quantumq; moleſtiarum perpetua nauigatione ſint perpeſſi, dum ſiunt, dum nauſcant, dum ſilo perſunduntur. Deniq; quemadmodum infeliçi nauigio in cauernam quampiam ſub undis latentem, aut in ſcopulum aliquem præruptum, & aſperũ illiſo fractosq; miſeri egre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hanc unquam cum referrent, mihi qdem uifi ſunt, p̃multa, præ pudore ſubſtitere, uolentesq; ac ſcientes obliuiſci. At ego etiã illa, præterea autem & alia nonnulla ex illorum narratõibus conieſtans deprehẽdi, quicqd erumnarum cum eiꝝ modi conuiſciſibus coniuñctum eſt. Quæ qdem oia

haud grauabor, opime Timocles ſibi perſenſere. Iã priꝝdem enim mihi uideor animaduertiſſe, te de caſpenſenda hac uita ratione cogitare. Nam olim cum hiſ de rebus ſermo inãdiſſet, mox ex ijs, qui præſentes erant, quiſpiã (mercenarium hoc uita genus) laudare cœpit, formoſiſſimos eos affirmans, quibus contigſſet, horum familiaritate, qui apud Romanos eſſent optimates, tum conuiuijs a deſſe opiparis, idq; immunes, præterea ſplendidis in ædibus diuerſari, tum peregrinari omni genera cõmoditate, uoluptateq; alba interim in rheda, ſi forte libeat, reſupinatos. Inſuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates, quibus aſſiciuntur, etiã p̃mum ferre. Id uero non mediocriter uideri, iſtis enim haud dubie contra ſementem, ac contra culturam, quod aiũt, cuncta prouenire. Hæc igitur, atq; id genus alia cum audires, animaduerti, quemadmodum ad ea inhiaueris, quãq; auidẽ ad oſtentatam, imminentemq; eſcam os porrexeris, proinde ne quid mihi certe in poſterum poſſis imputare, neq; expoſulare queas, qd cum te conſpiceremus tãtũ una cũ eſca de glutientem haurum, non corripuerimus, neq; p̃monuerimus, neq; poſteaq; ceſſaſſemus, donec iã adactũ, atq; inſixo trahi iã, ac uideatũ cõſpiceremus, tũ cũ nihil op̃is aſſerri poſſit, fruſtra a deſſe nos, atq; illa chrymari. Hæc inq; nequãdo poſſis dicere, quæ ſi dicantur, merito proſeſto dicantur, neq; à nobis reſelli poſſent, quo minus peccaſſe uideremur, ut q priuſ iſta nõ idicaſſemus, audi nunc ordine oia. Ac rete qdem ipſum cuius modi ſit, quamq; nullũ habeat exitũ, non intus medijs in ſinibus inolutus, ſed foris nitò, atq; per oĩũ ante coiẽ

plator, unci aris aculeum, reflexam hami acie, ac tridentis cuspidem, manu tentans, malaq; ad mortis experiens. Quod nisi uehementer acuta, nisi sic illigantia, ut es fugiendi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideatur, acriter trahentia, & inexplacabiliter retinenda, nos quidem inter formidolosos, atq; ob id etiam pauperes, famelicosq; ascribito, ipse uero sumpta fiducia, uentum istum, si uidetur, aggredior. Lari in morem totam escam huius deglutiens. Atq; in uniuersam quidem forsitan uia causa omnis hic sermo dicitur. Quamquam non solum de uobis philosophis, aut his, quicunq; uitae institutum sibi delegerunt, cum uirtutis studio coniunctus, uerumetiam de grammaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrina professione uersari, q̄stionemq; facere proposuerunt. Ceterum, cum omnia sint inter istos communia, eademq; prorsus accidant omnibus palam est, philosophorum conditionem non esse a reliquis eximiam. Immo hoc illis turpius ista contingere, cum sint cum alijs communia, si ij, qui conducant, non alijs premijs eos q̄ reliquos dignos iudicet, nihiloq; magis q̄ ceteros in honore habeant. itaq; cum re reperietur, id qd hac narratione recensetur, eius culpam potissimum in ipsos conferre par est, qui eiusmodi faciunt, deinde in eos, qui talia sustinent. Ego uero culpari non debeo, nisi forte ueritas, & libertas in comemoratio reprehensionem mereatur. Ac reliquum quidem hominum uulgus, puta palaestricos quospiam, aut adulatorem imperitos, sordidoq; animo, ac suo pte ingenio humiles, & abiectos homines ne operis quidem fuerit ab eiusmodi conuictu debortari, quippe nequaquam obtemperans

ros, neq; rursus aequum sit illis uiuio uertere, qd non res linquant suos conductores, etiam plurimis ab illis comeliosis affectis. Sunt enim ad eam uitae rationem accommodati, factiq; neq; ea uidelicet indigni, p̄erea ne habeant quidem aliud quippiam, ad quod se se conuertant, et in quo sese exerceant, adeo ut quisq; eam uitam illis adimat, ignaui ilico, consiliq; inopes, desidijs, atq; inuiles reddantur. Quamobrem, nec ipsi rem indignam aliquam patiantur, nec illi contumeliose facere uideantur, si (qd aiunt) in matellam imminxerint. Etenim ad eas ipsas contumelias iam inde initio pparati, conferunt sese in familiam. Atq; hac sola illis ars suppetit, ferre, et ppeti qcquid acciderit. Ceterum eruditorum nomine, de quibus institueram loqui, merito indignandum, emittendumq; ut q̄ maxime fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindictemus. Videor autem recte facturum, si quibus de causis se quidam ad hoc uitae genus conferunt, eas causas excusfero, parumq; idoneas, atq; efficaces esse demonstrauero. Siquidem eo pacto omnis illis praeipitur excusatio, summusq; ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. tam igitur pleriq; paupertatem, & rerum necessarium inopiam proponunt, atq; eam uiam sat is idoneam existimant, qua suum factum praetexant, quod ultro ad eam uitam accesserint. Ac sibi sufficere credunt, cum aiunt, se quiddam ignoscendum facere, qui id, quod est in uita molestissimum, nempe paupertatem, studeant effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore. Nam quencunq; uirum paupertas illigat. Et si quae alia terribilia abiectissimi quicq; poeta de pau-

perat sunt commenti. Eodem si uiderem ex huiusmodi contumacia paupertatis effugium aliqd uere contingere, non admodum anxie cum eis de uehementer amplectenda libertate disceptarem. At posteaquam eiusmodi quidam accipiunt, cuiusmodi sunt egrotantium alimenta (quemadmodum egregius ille dixit orator) quæque ant effugere, quo minus in hoc ipsum parum recte sibi consuluisse uideatur, nimirum semper illis manente eodem iure illius arguimento. Semper enim manet paupertas, semper accipiendi necessitas, nihil, quod seponatur, nihil superest, quod referueat. Verum quicquid datum fuerit, ut deus, ut uniuersim etiam capiantur, prorsus omne infirmatur, ita tamen, ut ne id quidem in usus sufficiat. Rectius autem finitum fuerat, si nequaquam causas eiusmodi comminiscerentur, quæ paupertatem seruant, aluntque, atque eatenus duntaxat opitulantur, uerum quæ illam tandem aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni, cum diceret, eam in altum mare, ac præruptis de scopulis præcipitem dari oportere. Quod si quis semper pauper, semper egens, cum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur ausugisse paupertatem, non uideo, qui fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos, si modo reliquorum hominum in morem possint suo labore, suaque industria uictum suppeditare. At nunc sibi fractas esse corporis uires, seu senio, seu morbis, eoque ad eam uitam mercenariam facilem uidelicet, atque commodam confugere. Age igitur, inspiciamus num uera prædicent, et num ea, quæ dantur ex facili illis suppetant neque maiore labore consent, quam uulgo suis uictus.

Nam id quidem etiam uotis expetendum, ut citra laborem, citra sudorem, nullo negotio paruum argentum accipias. Verum quam hac absint a uero, istud profecto ut dignum est, ne dici quidem satis potest, tantum laborum, tantum sudorum in eiusmodi conuictibus ex hauriendum, ut ex eo tempore, cum pluribus etiam egentibus rebus, nem præcipue bona ualeudine, quippe cum quondam sexcenta non desint negotia, quæ corpus conficiant, atque extremam usque defectionem delassent. Verum hæc suo loco dicemus, cum etiam reliquas illorum incommoditates commemorabimus. In præsentia sit erit leuiter ostendere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese, ne istos quidem uerum dicere. Superest iam ut eam causam referamus, quæ quidem ut est uerissima ita ab illis minime proferuntur. Nempe ipsos uoluptatis gratia, et amplis illis spebus incitatos ultro inuadere familias diuitum, auri, argentique, uim et copiam admiratos, præterea quod felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasque eius uitæ delicias, sperantes finitum, uti mox nemine uetante, assatim auro sese proluant. Hæc nimirum sunt, quæ illos adducunt, atque ex liberis seruos constituunt. Non rerum necessariorum usus, quem præteriebant, sed rerum non necessariorum cupiditas, atque ingentium illarum, et ampliarum opum admiratio. Enim uero quæ admodum miseros istos atque infelices amantes callidi quidam et ueteratores amasus receperant, et et fastidièter ducunt, lectatque uidelicet, quo iugiter amantes ambiat ipsos, atque inserviat. Ceterum ex amoris fructu ne summo quidem osculo imperiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluendum amorem. Id igitur ne fiat præ-

cauent, diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioquin spe
semper continent amantem, metuentes, ne desperatio mi
nuat cupiditatis ardorem, amantemq; ab se alienet.
Proinde semper arident, pollicenturq; semper facturi
sint, semperq; gratificari, semperq; magnificis de re
bus curae haberi, donec imprudentes ambo repente se
meruerint, atq; utriq; iam præterierit ætas, huic ad amā
dum, illi ad dandum. Atque ita omni uita, nihil illis
peractum est, ultra spem meram. Atqui uoluptatis cu
piditate nihil non ferre, id quidem forsitan non usque
adeo uisio uertendum, quin magis uenia danda, si quis
uoluptate capiat, & hanc inde quaque confectetur,
quo possit ea poni, quanquam turpe forsitan, ac seruire
siquis ea gratia semet in ius tradat alienum, propter
ea quod uoluptas, quæ ex libertate papiunt, multo sua
uior est quam ea, quam ille libertatis iactura sectatur.
Attamen hoc quoque aliquo pacto ignoscendum illis
sit, si modo consequantur. Verum enim uero ob solam
uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidem et
deridiculum arbitror, & suauum maxime, cum uideat
labores certos esse, manifestos, & inenitabiles, porro il
lud, quod speratur, quod quidem nihil aliud tandē est
quam uoluptas, ne tam longo quidem tempore contingi
se. Præterea autem, nec uerisimile uideri, ut contingat
aliquando, si quis modo rem rectā reputet uia. At Vlyssis
socij, dulci quadam gustata loto reliqua negligebat,
ac presenti uoluptate delinui honesta contemnebant, ut
non prorsus cum ratione pugnarit in illis honestatis ob
liuio, nimirum animo uoluptatis illius sensu occupato.
Verum si quis famelicus alij cupiam loto sese ingurgit

tanti, neq; quicquam inde imperienti assistat, idq; so
lam ob spem, quod credat fore, ut & ipsi aliquando de
gustandum lonum porrigat, assistat inquam ad hunc
modum, recti atq; honesti oblitus, dii boni q̄ hoc ridicu
lum, planeq; uerberibus quibusdam homeris dignū.
Ergo quæ istos ad diuinum conuictum adducunt, & q̄
bus impulsu sese illis dedunt, ad quodcumq; lulinum fue
rit utendos, hæc sicut, aut his ferre simillima. Nisi si q̄
& illos commemorandos esse indicat, quos hæc una res
ad id commouet, quod gloriosum arbitramur, cum illis
stribus, atq; opulentis uiris habere consueuimus. Sunt
enim qui hoc quoq; præclarum, ac magnificū, supra
q̄; plebem esse existimant. Nam ego quidem, quod ad me
proprie attinet, recusarim uel cum Persarum rege con
uiuere duxat, conuictorq; uideri, si nullus ex eo conui
ctu fructus ad me redeat. Cum itaq; causa eius uita su
scipiendæ sic illis habeat, age iam consideremus apud
nosmetipsos, primum cuiusmodi sint illis pferenda pri
us, q̄ admittantur, prius q̄ obtineant. Deinde cuiusmodi
in ipsa iam uita consueui patiuntur. Postremo si qua de
niq; catastrophe, siq; fabulæ exitus illis contingat. Neq;
enim illud dicere possint, hæc tamen si molesta sint, ta
men assuesci facile, neque ad id multo opus esse labore.
sat esse, si uelis modo, postea reliqua omnia factu fore fa
cilia. Immo necesse est, ut primum diu sursum ac de
orsum cursites, mane excitatus assidue pro foribus ob
uerferis, ut perdures, cum protruderis, cum excluderis
cum improbus interdum, atq; impotens uideris ia
nitori male syristanti, cumq; tibi nomen indiat Cleto
ri Libyco, cumq; nominis tui memoriam mercede redi

merito cogis, cum etiam uestitus tibi est apparandus
 supra tua rei facultatem, pro dignitate eius, cuius con-
 uictum ambis, deligendus color, quo ille potissimum
 gaudeat, ut ne disceres ne ue oculos illius offendas.
 Postremo ut graniter affectere necesse est, uel antecedeas
 potius a famulis protrusus, ac ueluti pompam quandā
 expleas. At ille interim complureis iam dies ne aspiciat
 quidē te. Quod si quando res tibi felicissime uerterit, si te
 respexerit, si accersuerit, dixeritq; qcqd illud fuerit qd
 illi forte in buccā uenerit, num deniq; tum plurimus su-
 dor tū singultus crebri, tum intē pestiua trepidatio, tum
 sanē eorum, qui adsunt hesitantiam tuam, ac perplexi-
 tatem ridētium. Quia quidem non raro accidit, ut cū
 oportuerit respondere, quis fuerit rex. Achiuorum, mil-
 le naues illis fuisse respondeas. Atque id, si qui sunt mor-
 desti, pudorem uocant, immodestū timilitatem nomi-
 nant, improbi in scitiā. Ita fit, ut tu primam banc
 diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita
 discedas, ut tantam animi tui imbecillitatem ipse con-
 demnes. Porro ubi multas iam noctes insomnes duxeris
 ubi plurimos dies cruentos egeris, haud qdem Helenæ
 gratia per Iouem, neq; ob priameia pergama, uerum
 spe quinq; obolorum. Contingit autem si deus quispiā
 tragicus, qui tibi sit auxilio, iam illud restat, ut explore-
 ris, excutiarisq; num litteras noris. Nā tuus conuictus
 nō inuincendus est diuiti, probat enim, ac felicem se red-
 dit. At tibi uidetur, de uita ipsa, deq; omni fortuna certa-
 men esse paruum, propterea qd tibi uenit in mentē idq;
 merito futurum, ut alius nemo sit admissurus, si prius
 ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uar-

rias curas distraharis oportet, parum dum inuides ijs,
 qui pariter ex æquo tecum aestimantur. Finge enim
 alios esse, qui eiusdem fortuna tibi sint cōpentores, te ue-
 ro tibi uideri cuncta parum absolute respondisse, mēuer-
 tem interim, simul et sperantem, ac misere de illius nul-
 tu pendentem, qui, siquid parum probet eorum, que
 dixeris, peristi. Sin arridens auscultat, hilarescis, et spe
 bona fultus consistis. Porro consentaneum est, esse non
 paucos, quorum alij tibi aduersentur, maleq; cupiant,
 alij tibi sint oppositi uti refellant. Horum unusquisque
 elanculum uelut ex insidijs in te iaculat. Iam uero il-
 lud considera, quale sit uirum promissa barba, cana co-
 ma, examinari, nunqd bone rei didicerit, & alijs qdē
 didicisse uideri, alijs secus. Superior interim uita, et om-
 nis contracta atas tua curiosius disquiritur. Quod si quis
 aut cuius inuidia, aut uicinus leui quapiā de causa pro-
 uocatus, te deferat, & adulterum dicat, uel puerarij,
 is proflinus, iuxta uetus illud prouerbum, ex Iouis ta-
 bulis testis. Porro si pariter omnes bene de te prædicent
 suspecti leues, pactaq; salarij parte ad hoc ipsum redem-
 pti uidebuntur. Nam admodum omnia tibi consunt
 oportet, Nihil prorsus sit, quod tibi queat obsistere. Alio
 qui nunquam obtinueris. Age sanē. Hoc quoque conti-
 git, ac bona quapiam fortuna cuncta tibi feliciter cesser-
 runt. Probanit ipse tuam orationem, non dehortantur
 amici, qui sunt præcipui, quibus ille huiusmodi in re-
 bus plurimam habet fidem. Ad hæc uult etiam uxor,
 Non refragatur domus pfectus, neq; item dispensator.
 Nemo tuam insinulat uicam, dextra omnia, & om-
 ni ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur ò sorte

nate, & coronatus es olympia. Quin Babylonē magis
 cepisti, aut Sardorum arcem occupasti. Habebis copie
 cornu, & gallinaceum lac emulgebis, par est, ut ali-
 quando premia capias maxima uidelicet, & quæ labo-
 ribus tantis respondeant, ne corona tua frondea diutius
 xat sit, simul ut merces haudquaquam contemnenda
 præstetur, eaq; commode ad usum, citraq; negotium
 persoluatur, utq; reliquis item honos tibi præter mini-
 strorum vulgus suppeditetur. Cæterum à laboribus il-
 lis, à luto, à cursationibus, à vigilijs in oñium te recipi-
 as, uñ id quod uulgo solent optare mortales, porrectis
 pedibus dormias, nihilq; iam facias præter ea sola, quo-
 rum gratia primum receptus es, & in quæ conductus
 Ita enim consentaneum fuit Timocles, neq; ingēs ma-
 lum erat futurum, si quis subdita cervice ferat iugum,
 leue nimium, & portari facile, quodq; omnium ma-
 ximum, auro illiūm. At qui longe secus res habet, im-
 mo nihil horum reperient. Siquidem in medijs ipsis id
 genus conuicijs sexcenta res accidunt, uiro ingenuo
 neutiquam toleranda, quæ cum audieris, ipse tecum or-
 dine reputato, num quisquam ea perpeti queat, cui qui-
 dem cum eruditione uel minimum commercij fuerit.
 Exordiar autem, si uideatur, à primo conuiuio. unde con-
 sentaneum est te consuetudinem illam conspiciaturum,
 Primum igitur, adest tibi quispiam, q te iubeat ad con-
 uuium accedere, simulul non incomis, qui tibi prius
 placandus datus in manum, ne uidearis incivilis, ut
 minimum quinq; drachmis. At ille Accūsans, seq; cum
 maxime cupiat, uipere dissimulans, Apage inq; Ego
 ne quicquam abs te? Adde & illa, absit dijs prohibeant

Tandem fleclinat, atq; obtemperat, ac discedit, te didu-
 sto riu subfannans. Tu porro nitida sumpta ueste, mun-
 dissimēq; cultus, lotus accedis, soliatu interim, ne pri-
 or alijs aduenias. Nam id inurbanum, quemadmodū
 postremum uenire, graue, proinde media inter utraq;
 obseruata opportunitate ingrederis, teq; sanē quam ho-
 norifice excipiunt, nam arrepta manu te quispiam iu-
 bet accumbere, paulo infra diuitem, inter duos ferme
 ueteres amicos. At tu perinde atq; in louis aedes uene-
 ris, nihil non admiraris, & ad omnia, quæ geruntur, si-
 spēs inbias, propterea quod nona tibi, atq; inuisa sint
 cuncta. Interim familia te spectat, omnesq; qui præsen-
 tes sunt, quid agas obseruant. Neq; uero ea res curæ non
 est ipsi diuini, quippe qui famulis aliquot pñonitēs ne-
 gotium dederit, ut oculis obseruent, quemadmodum te
 geras in pueros, aut in uxorem, num subinde ex obli-
 quo respectes. Ac reliqui quidem conuiuæ, simulatq; te
 uident, propter imperitiā ad ea, q sunt attoniti, ac
 stupefactum, derident clanculum coniectantes te num
 quam antea apud alium quempiam cenasse, nouumq;
 tibi esse, ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile
 est, præ hesitantia sudes oportet, ac neq; cum sitias, au-
 deas potum poscere, ne uinosus uideare, neq; uarijs ap-
 positis obsonijs, & in ordinem quendam extractis, sci-
 re posses, cui prius, aut posterius manum admoneas.
 Quare ad eum, qui proximus accumbit, respectes ne-
 cesse est, atque eundem imitans conuiuij rationem, &
 ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uarians, ani-
 moq; penitus perturbato, & ad omnia, quæ illic gerun-
 tur, obfupescēs. Atq; interim qdem, diuitis admiraris

felicitatem propter auri uim, & eboris, tantasq; delicias interim uiam ipse deplorat infelicitatē, qui cū nullis sis rei, tamen uiuere te credas. Nonnumq; & illud in mentem uenit, fore, ut admirandam, & expetendam quandā uiuā uitā, qppē q; sis omnibus delitijs illis frui uirius, cunctorūq; ex æquo futurus pariceps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolescentuli formosi pramministrantes, ac silentio ar ridentes, suauius in posteq; hoc uitæ genus pollicentur, ut Homericum illud nunq; desinas in ore habere.

Haud itaq; uerū debet, si troia pubes, Armatūq; simul Danaï, sub Marte, laborum Pondera tanta ferant.

Ob tantam uidelicet felicitatem.

Accedunt ad hæc inuitatiuncula ad bibendum. Ac posulato perquam ingenti scypho, quispiam præbibi tibi, præceptorem, aut aliud quiddam deniq; te appellat. At tu recepto scypho, quid uicissim oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiā ignoras. Iamq; rusticanus, & inelegans esse uideris. Caterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nonnullos iamdudum uis accubitus urebat, qd modo cum adueneris, ijs antepinare, q multorum annorum seruientem exhauferint. Protinus itaq; talia quedam de te inter illos dicta feruntur. Illud scilicet malis nostris deerat, ut etiam ijs, qui nuper in familiam commigrarunt, posthabeantur. Et solis græculis patet urbs Romana. Et quid habent, quamobrem nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam utilitatē adferre uidentur, cum uerba quedam misera dicant?

Rursum alius hæc. An non uidiisti, quantum biberit, quemadmodum cibos appositos auide corripis: ne deuorarit? Homo inelegans, ac fame eneclus, qui ne per sem num quidem unquam fuerit albo pane saturatus, multo minus aue numidias, aut phasianos, è quibus nobis uix ossa reliqua fecit. Porro tertius, fami inquit prius quàm quinque abeat dies, uidebitis hunc nihilo pluris fieri, quam nos. Nam nunc quidem non secus, atque calcei noui solent, in pretio est, & habetur charus, uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutoque deformatus, tum misere sub lecticam abijciuntur, quemadmodum nos, oppletus. Atque inter illos talia permulta de te iactantur. Ex quibus aliquot iam tum etiam ad carlummandum, insinulandumque te incitantur. Omne igitur illud conuiuium tui plenum, ac plerique de te sermones. Tu uero propter insolentiam, atque insuetudinem plus quàm sat est hauris uini tenuis, & acris, eo que iam dudum alio tibi cita, discruciaris, uerum neq; decorum tibi, ante alios è conuiuii discedere, neque rursum manere tutum. At producta interum in longum potatione, dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia proferuntur in conuiuium. (Nam uniuersam fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui non liceat, neque uidere, quæ geruntur, neque auscultare, si quis uoce cytharæ canat egregie formosus adolescentulus. At laudas tamen inuitus, cæterum animo illud optas, ut aut terræ motus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod remanentur, quo simul conuiuium tandem aliquando dirimatur. Habes amice pri,

num illud scilicet, & suauissimum conuiuium, quod
mihi quidem haudquaquam suauius sit cepis, cādidior
que sale, libere, cum uelim, ex ijs, & quantum uelim
edenti. Verum ut ne tibi commemorem ructus acidus, q
deinde sequuntur, ut ne nocturnos uomitus, mane uor
bis erit de mercede pacto transigendum quantum, &
qua anni parte te oporteat accipere. Ergo præsentiūbus
duobus, aut tribus amicis, accersito te, & considerare ius
so, sic loqui incipit. Facultates nostræ cuiusmodi sint, iā
prospicere potuisti, quā nullus in his strepitus, aut
ostentatio, sed mediocria omnia, ac plebea. Sic autē ani
mum inducas uelim, ut existimes, omnia nobis fore cō
munia. Nam ridiculum profecto, si cum charissimam
possessionum mearum partem puta meam ipsius uitā,
aut per Iouem, liberorum etiam (si fors illi liberi fuerint
erudiendi) tibi credam, non aliarum item rerum te me
cum ex æquo dominum, ac possessorem existimeni. Cæ
terum quando certū quippiam est præfiniendū, age con
sideremus, quid aptum, quidq; tuis moribus sit satis.
Atq; equidem intelligo non mercedis adductum spe, te
in nostram uenisse familiam, uerum aliarum gratia re
rum, puta nostræ in te beneuolentiæ causa, tum hono
ris, qui tibi præter ceteros omneis continget. Attamen
præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis, quod uide
bitur statuto, habita ratione, uir amicissime, munus
etiam illorum, quæ quotannis festis diebus a nobis ac
cepturus uideris. Neq; enim uel ista nobis fuerint negle
ctui futura, etiam si nunc hæc pactione non complecta
mur. Scis autem complures per annum eiusmodi, mu
nerum occasiones incidere. Hæc igitur habita ratione,
moderatus

moderatus nimirum primum nobis præscribas. Præte
rea decet etiam uos homines eruditos, pecuniā negligere.
Hæc ille dicens, totiq; te uaria spe labefactans, mi
rem sibi, ac tractabilem reddidit. Tu porro, qui dudum
talēta, ac multa numū millia somniaris, solidos agros,
et familias, sentis qdem tacitus apud te hominis sordes,
ac parāmoniam, nihilominus blādiur tibi pollicitatio
tamen, atq; illud communia futura, sicut omnia ranum,
& uerum fore arbitraris, ignarus, eiusmodi dicta.
Summis ē labijs, non imo ē corde profecta.

Tandem præ pudore ipse statuendi ius defers, neq; ille fa
cturum sese negat. Cæterum ex amicis præsentiūbus quēpi
am in eo negotio ueluti mediū intercedere iubet, qui sa
larij modū pronunciet, eū, qui neq; ipm grauet, ut cui
plurimas, tum alias in res, magis his necessarijs sum
ptus sit faciendus, neq; rursus ei, q; lanurus est, sit oīno in
dignus. Atq; is seniculus qspiam, diuitis æqualis, unā
cum illo a pueris, adulando educatus. Eho tu inq; nū
infricias ire potes, qn unus sis, qui in hac urbe uiuunt,
oīum fortunatissimus, cui primū contigerit, qd pluribus
misere cupientibus, uix a fortuna dari possit, nempe, ut
in huius hominis consuetudinem admittaris, ut cōmu
nes penates hēas, ut in familiam, inter Romanos prima
riam recipiaris? Id nimirum tum Cræsi talenta, tum Mi
dæ diuitias superat, si modo sapere didicisti. Eodem non
paucos noui magni nominis uiros, qui cupissent, etiam
siqd ultra dandum fuisset, gloriæ dūtaxat causa, cum
isto uiuere, & familiares apud hunc, atq; amici uideri.
Quapropter haud inuenio, qbus modis tuam pādicem
felicitatem, qui qdem ad hanc tam expetendā fortunā,

etiam pñio addito admitteris. Proinde, mihi satis esse videtur, nisi plane es insolens, si tantū accipias, simulq; pronūciat, sanē minimum qddam, pferim ad spes illas tuas, at tamen boni consulas necesse est. Neq; n. iam possis effugere, cum intra refuta te nearis. Frenū igitur recipis, nullitans, ac dissimulans, ac initio qdem nō magnopere illi reluctans, facileq; sequeris, ut qd non admodum te torqueat, neq; stringat, donec illi tandem paulatim assueueris. Tum uero ij, qui foris sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunā admirantur, qd te conspiciāt intra cancellos uersantem, ac nullo prohibente introeūtem, prorsusq; pclaris illis opibus, delitijsq; domesticū quendam, ac familiārē esse factum. At ipse nequaquā uidere potes, quam obrem illi te felicem existiment, nisi qd gaudes tamen, teq; ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Ceterum contra atq; speraris euenit, & quem admodum adagio dicitur, iuxta Mandrabuli morem negotium procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius, ac retrō relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum denuum dispiciēs intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, q̄ ampullas quasdam inauratas, porro graues, ueri, inenitabiles, perpenniq; labores. Sed qui nam isti sunt, forsitan me rogabis. Neq; enim uideo inq̄es, quid in hac consuetudine sit adeo molestum, neq; intelligo ista, q̄ commemoras, grauiā, atq; intolerandā. Audi igitur uir egregie, non molestia modo negotij perpendens, neq; sed citatem, humilitatē, prorsusq; seruitutem, uel pāpue interim considerans. Principio memineris ex eo tēpore, te iam neq; libere, neq; ingenuum posse uideri. Noueris n. te hac omnia genus, li

bertatem, progenitores, ante limen relinquere, cum in huiusmodi seruitutem te ipsum addicens in aedes igrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recusarit, ad uitā tam indignā, tam humilē te conferentū. Seruus itaq; (tamen si nomine ipso grauiter offenderis) seruus inquit, uelis, nolīs, futurus es, neq; unius seruus, uerum cōplurium, opamq; seruilem p̄stare cogeris, obstituto capite, a diluculo in uesperam usq; idq; mercede uili, atq; indigna. Adde, qd ne placebis qdem admodum, neq; domino satisfacies, neq; ab illo magni fies, ut qui non a puero fueris ad seruitutem instantus, sed serō didiceris, atq; atate multum aliena cāperis ad id erudiri. Exeruat autem te pristina libertatis memoria, animo recurans, facitq; ut interdum resiliere conere, relucterisq; atq; ob id ipsum sit, ut seruitus tibi molestior accidat. Nisi forte illud tibi ad libertatē sufficere putas, qd non fueris. Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus, aut qd non sic, uti Bythinicum aliqd mancipium uociferante pracone diuendaris. Atqui tum uir egregie, cum instante nouilunio, Pyrrhijs, & Zopyrionibus immixtus, manum intēdem, ut alij seruuli protēdis, capisq; qd cūq; illud tandem est, qd datur, hac uidelicet est auctio. Nam p̄cone nihil opus erat homini, q̄ ipse sui fuerit p̄co, quicq; ipse ultro sibi multo tpe dominum ambierit. Age iam dō scelestē Cur. n. non dicā p̄ferim in eum, qui se philosophū esse dicat, siq; te pyrata inter nauigādum captum, aut si quis prādo in seruitutem tradidisset, te ipsum deplorares, tanq̄ indignā fortunā iniuriā patientem. Aut si quis manu iniecta, te duceret in seruitutē asserens, leges inelamates, omnia faceres, acerbe ferres, et dō terra, dō dij

magno et amore uocifereris. Nunc uero, cum ipse te ob paucos obolos, id est atatis, in qua et si seruus natus esses, tamen temporis finem fuisset iam ad libertatem aspirare, ipso uirtutis, ac philosophia uisulo uendideris, nihil illa reuerentius, quae pmutat ab egregio Platone, Crisippo, Aristotele differuntur, cum libertatem laudat, seruitutem danant. An non te pudet, cum inter homines assentatores, et emporios, ac scurras uersans ex aequo cum illis assu maris, cum in tanta Romanorum turba, solus peregrino in pallio uersaris, cumque Romanam linguam properam, ac barbare sonas, praeterea, cum agitas conuiuia, tumultuosa, magna hominum turba conferta, quorum plerique collectiui quidam sunt, et improbi. Atque inter hos laudas odio se, bibisque propter modum, deinde mane ad tantinabulum exprogefactus discussa ab oculis dulcissima somni parte, una sursum, ac deorsum deambulas, hesterno luto etiam diu tibi adherente? Vsq; adeo ne te lupini aut olerum agrestium tenuit penuria? Vsq; adeo tibi defuerunt fontes frigida manantes aqua, ut per desperationem ad ista deuenires? Haud puto. Quin potius palam est, te non frigidae aquae, neque lupini, sed bellariorum, atque obsoniorum, uinique odorati cupiditate captum eo uenisse, quae dum lupi piscis in more audivis apperis, tuo merito euenit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaque in oculis sunt huius intemperantiae, gulaque authoramenta. Ac perinde atque simia a truco reuinctus, reliqui quidem omnibus risuies, at ipse tibi delitij affluere uideris, cui contigerit, affatim expleri caricis. Ceterum libertas, ingenuitas, una cum ipsis genalibus, ac tribulibus, haec nimirum euasida cuncta, atque istarum rerum ne memoria quidem ulla, quam hoc

quoque ferendum, si uita ista cum hac turpitudine ducatur, et esset coniuncta, quod est libero seruum uideri facit non labores etiam accederent, cum illa seruorum colluue communes. Sed uide, num quae tibi imperantur, leuiores sint ijs, quae Dromoni, aut Tybio mandantur. Nam doctrinae quidem, cuius rei cupiditate simularat te in familiam suam accersisse sese, perquam exigua illi cura est. Quid enim (ut dici solet) commercij asino cum lyra? An non uides uidelicet, quod misere macerentur in modico desyderio, uel homericæ sapientiae, uel demosthenicæ grauitatis, ac uehementiae, uel Platonicae sublimitatis? Quorum nehercle ex animis siquis aurum, argentum, atque harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum, praeter fastidium, molliciem, lasciuiam, luxum, ferocitatem, impitiam. Atque ad ista nihil prorsus opus te. Verum quoniam tibi barba ingens propendet amento, quoniamque uulnus ipso graue quiddam, et uenerandum praeter te fers, tum quia pallio graecanico decenter amictus es, noruntque iam omnes te graemasticum esse, seu rhetorem, seu philosophum, pulchrum ille sibi putat, ut et eiusmodi gressum, aut ambulationum suorum populo permixtus esse uideatur. Futurum enim haec re, ut graecanicarum disciplinarum studiosus, reliqua quoque omnis doctrinae, neque negligens, neque rudis esse putetur. Unde fit ut in periculum uir egregie uenias, ne non tam ob admirandas illas artes, quam magis ob barbaram, palli ueniamque conductus esse uideare, proinde ut proptius apud illum conspiciaris oportet, neque absis unquam, uerum ut diluculo relictis stratis, in famulatio nemet exhibeas conspiciendum, neque locum in acie deferas. Porro ille iniecta nonnunquam tibi manus, quicquid forte in mentem inie-

aderit, de hoc tecum nugatur, obuijs ostentās, q̄ ne pui
am q̄dem ingrediens, incurtus sit litterarū, qn̄ ut illud
ipsum etiā sciam, qd̄ inter inambulādum datur, in
re quāpiam honesta collocet. At tu miser interim, nunc
curpū nūc gradatū, nunc scāsim plerūq; nunc descē
sun (Nam scīs huiusmodi esse urbeni) obambulāt, tum
sudās, tum spīrium anhelus trahis. Deīde illo intus cū
amico quopiam, cū libinū fuserit confabulāte, cum tibi
interim locus desit, ubi uel assidere queas librū uideli
cet in manū sis, quoq; fallas tādium, legis. Post ubi
ieiunū te sciētemq; nox occuparit, incommode lotus
intempestiue, puta nocte ferme concubia ad cōnam ac
cedis. Haud perinde deinceps in p̄cio habitus, neq; cō
spiciēdus ijs, q̄ adsunt. Verum siq; aduenerit recētiōr u
post tergum reijceris. Itaq; in angulū aliqū abiectissi
mum retrusus, accumbis, testis, dūtaxat, ac spectator
eorum, quae apponuntur canum ritu ossa circūdant, si
fors ad te pueniat, uel aridum malū folium, quo reli
qua corripuerint, si fastidiant ab ijs, q̄ supra te accum
bunt, prae fame libenter arrepturus. Audi iam & aliud
contumeliae genus. Quid, quod ne ouum q̄dem soli tibi
apponitur. Neq; enim conuenit, ut ne semp eadem req
ras, quae hospitibus, atq; ignotis ministrantur, quandoq;
de hac tua sit infētia atq; inurbanitas. Neq; auis eius
modi tibi apponitur, qualis alijs. Verum diuini illi pine
guis & succulenta, tibi pullus dimidiatus, aut palum
bus aliq; aridus, atq; insipidus, non auis uidelicet, sed
manifesta contumelia, ludibrium. Neq; uero raro fit, ut
si qn̄ desit alibi, minister repente, te inspectante, submo
uens ea, q̄ tibi erant apposita, alijs apponit, illud tibi ad

aurem immurmurant, ac profecto noster es. Quod siq̄
interim dissecetur, uel porca facta, uel ceruus, aut strutto
reus tibi modis omnibus propiciū habeas oportet. aut
certe Promethei partem feres, nempe ossa adipe circū
tecta. Nam quod ei, q̄ supra te accumbit, patina sinitur
ad stare, quoad satius repudiet, te contra tam celeriter
prætrahat, quis tandem istuc ferat, q̄ modo sit in ge
nuius, cuiq; tantum insit bilis quantū uel ceruus ad
est? Atq; illud egdem nondum dixi, qd̄ reliquis suauis
simū, ac uenustissimū uinū bibentibus, tu solus ma
lum quoddam, & pingue bibis, proinde illud semper
auras, ut auro, argentō ue bibas ne colore prodente, pa
lām fiat, te usque adeo contemptum, neglectūq; esse
conuiuiam. Quāquam bene tecum ageretur, si uel illud
ipsum ad sciētatem usq; bibere liceret. At nūc, ubi cre
brius poposceris, minister audisse dissimulat. Adde iā
multas interim, & alias esse res, q̄ te discruciet, immo
nihil esse fermē, qd̄ non sit acerbū maxime, cum tibi
cinādus aliq; anteferris, qn̄ plurius te sit is, q̄ saltandi
docet artem, qui iocos ionicos contexit, Alexandrinus
quispiam homunculū. Nam q̄ tibi speres, tu ut in accu
bini æqueris ijs, qui uoluptates & amatoris submini
strant, qui litterulas in pectore gestant? proinde in ob
seuro quopiam cominiū latibulo reclusus, praeq; pudore
abstrusus, suspiras ut coniectandum est. itq; ipsam des
ploras, ac fortunam incusas tuā, q̄ tibi ne pauxillum
q̄dem leporis, ac uenustatis asperferit. Ac prorsus ita ui
deris affectus, ut opes poeta fieri, ut amatorias conscri
bas cātones, aut si id nō contingit, uel eam assēq; fūcul
tē, ut possis ab alijs conditas digne canere. Vides n.

quibus in rebus finem est, ut quod esset auctur, plurimique fiat. Quin et illud ferre queas, ut magis quoque aut arioli personam (si necesse sit) in duas, ex horum genere, quod amplas hereditates, quod imperia, quod cumulas opes pollicentur. Quandoque enim hos quoque uides non mediocriter à diuitiibus amari, plurimique fieri. Eaque uel unumquodlibet horum fieri cupias, uel ne prorsus ridiculus, atque inuulvis appareas. Atque ne ad ista quidem docilis es infelix, proinde submittas te oportet, nullitesque, ac tacitus feras, etiam apud te ploras, ac neglectus habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro, deferat, quod solus omnium non laudaris, puerum herae saltantem, aut cithara canentem, ista scilicet ex re non leue discrimen impendet. Quapropter terrestris in morem rana, sitiens uocifereris necesse est id operam dans, ut in laudantium numero insignis, ac precipuus appareas. Quin sapicule silentibus reliquis, tibi ficta quodam laus proferenda, quaque multam sapiat assentationem. Iam uero magnopere ridiculum est, cum esurias interim sitiasque, unguentis collini, ac uertice gestare coronam. Signum id temporis non dissimilis uidere, sepulchrali columina, uentis cuiuspiam cadaueris, quod gestare sciet ea, quam manibus inferuntur. Nam huic infuso unguento, impositaque corona, ipsi et bibunt, et edunt apparatus epulas. Porro si etiam xelotypus quispian fuerit, sintque illi uel pueri formosi uel uxor puella, neque tua aetas adhuc omnino defloruerit, proculque abfuerit à rebus ueneris, profecto non satis nota res, neque periculum negligendum, propterea quod regis plures sunt oculi, quod quidem non uera solum uident, sed semper ueris aliquid addunt ad cumulandum ne conuiuere uideantur. Quas ob res, uulnus demisso tibi

est accumbendum, quem admodum in Persicis conuiuijs fieri mos est, uerito, neque eunuchus sentiat te, in concubinam aliquam coniunctem oculos, moxque alter eunuchus, cui iandudum arcus in manu tensus est, quod uideris, quod uidere nefas, inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuium, ubi dormieris, ad galli cantum expugnatus. O me miserum inque, de infornatum, cuiusmodi quodam conuictus, quos amicos reliqui, tum uel tam tranquillum, et oculi plenam, somnum, quem ne apte paulisper cupiditate metiri soleo, deambulationes liberar, atque ex his in quale barathrum memet precipitem deducit? Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia? Aut quodnam istud magnificum premium? At ne fieri quidem ponit, ut mihi unquam alias plures commoditates suppeterent, quam tum supperebant. Tum autem accedebat libertas, atque omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porro iuxta id quod prouerbio iactatum est Leo chorde uinctus sursum ac deorsum circumferor. Quodque omnium est miserum, maximeque deplorandum neque efficere possum, ut placeam, neque gratiam emereri queo, propterea quod harum rerum sum imperitus ac rudis maxime compositus, collatusque cum ijs, quod haec uelut artem proficiunt. Proinde iniunctus sum, ac ne utiquam aptus conuiuijs, quippe quod ne risum quidem concitare norim. Quineciam sentio me non raro molestum esse, et importunum, cum adsum, maxime cum ipse meipso festiuor esse conor. Nam illi tetricus uideor. In summa nulla inuenio uiam qua me illi accommodem. Etenim si mea ipsius uideor, ac propter modum horrendus, ac fugiendus. Contra si risero, uel

umq; q̄ possum maxime ad hilaritatem composuero, s̄
 scidit, illico ille, & auersatur. Ac prorsus tale quiddā mihi
 uidetur, quale sit, si quis in plena tragica Comcediam
 agere tentet. Postremo quam tandem aliam uitam mē
 hi uiam demens, posteaquam hanc p̄sentem alteri uix
 erim? Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinabulū
 iamq; ad eadem tibi redeundum est, obambulandum,
 standum, sed ceromate inunctis ante semoribus, popli
 tibuscq; si modo uelis par esse certamini, p̄mioq; tollens
 do idoneus. Deinde conuiuium idem, & eadem appa
 ratum hora, iamq; adeo diuersa uiuendi ratio, sup̄ioriq;
 contraria. nam infirmitas, sudor, defatigatio, paulatim
 quasi suffocissis cuniculis inducant uel tabem, uel pulmo
 nis exulcerationem, uel inti stini tormina, uel e gregiam
 illam podagram. Reluctaris tamen sedulo, ac frequen
 ter, cum ualētudo poscat uti lecto decubas, ne hoc qdē
 licet, eo quod assumulari morbus, quo munia, officiaq;
 iusta defugas, existimatur. Hinc p̄ter omnes perpetuo
 palles, sempq; iamiam morimuro uidere similis. Et hactē
 nus qdē de ijs, q̄ domi ferenda sunt. Quod siq̄ fuerit
 peregrinandum (ut ne interim referam alia incommo
 da) sepe fit, ut pluuio cælo, ubi postremus ueneris (Nā
 is locus tibi sorte contigit) uehiculum opperiaris, donec
 nullo iam reliquo loco ubi sedeas, proxime coquū, aut
 heræ comptorem te reclinant, ne stipulis qdē assatim
 substratis. Neq; uero tibi referre grassabor, quod mihi
 Thesmopolis iste stoicus narrauit sibi accidisse, rem pro
 fecto nimis q̄ ridiculam, quæ tamen eadem possit &
 alij cuius accidere. Conuinebat enim cum opulenta
 quadam, ac delicata muliere ex illustribus istis, & uti

banis. Eam cum aliquando peregre proficisceretur
 (nam id primum aiebat sibi maximopere deridiculū
 accidisse) in curru sibi uiro nimirum philosopho adiun
 xisse cinædum quempiam picatis eruribus, derasa bar
 ba, quem illa honoris (ut conijcio) gratia secum ducebat
 Quin nomen quoq; cinædi cōmemorabat. Aiebat enim
 Chelydonium uocari. Iam primum illud cuiusmodi fue
 rit uide, iuxta uirum scuerum, tetricumq; tum senem,
 canoq; mento, assidere nihili hominem, & effemina
 tum, pictharatis oculis, lubrico uuln, fracta ceruice, non
 Chelydonem per tonem, id est birundinem, sed Vultur
 rem magis, reuulsis barbae plumis. Quod ni magnope
 re illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse, ut
 flammæum etiam in capite gestans assideret. Præterea
 autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles p
 tulisse sese, illo canillante, garrienteque, denum (nisi
 idem hominem coerauisset) in rheda etiam saltante.
 Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse manda
 tum. Accersito illi mulier Thesmopoli inquit, ita
 tibi Dii beneficiant, magnum quoddam officium
 abstequiram, quod caue recuses, neque expectes,
 ut quicquam te sim rogatura studiosius. Atque hoc
 (ut est credibile) omnia se facturum pollicito, hoc
 inquit te rogo, quandoquidem uideo te uirum pro
 bum, diligentem, & amantem Caniculam, quam
 nosti, Myrrhinam, in uehiculum recipe, eamque
 mihi serua curans ne quid illi desit. Nam misera gra
 uida est, atque adeo propemodum iam propinqua
 partui. At isti scelesti, & immorigeri ministri, non di
 cam huius, sed ne mei quidem ipsius magnopere ratios

nem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocriter beneficium facturum, si carissimam mihi, inaudissimamque Caniculam seruaris. Recepit Thesmo-
polis, cum illa tantopererogaret, ac propemodum enā fieret. Porro spectaculum erat supra modum ridiculū, Canicula ē pallio prominens, prospectansque paulo infra barbam, ac subinde imminens (Tamen si hęc qdem Thesmo-
polis retinuit) ac gracili uoce latrans (huiusmodi. n. catille iam in delitijs sunt) neque non philosophi-
mentum oblingens. maxime si qd pridiani iuris inhere-
ret. Porro cınadus assessor ille, cum non insulse sup cō-
uiuium diēteria qdam recisset in eos, q aderāt, ac deniq
& ad Thesmo-
polim usq; diacritas peruenisset, de Thesmo-
polide (inqt) unum hoc possum dicere, cum ē
stoico cynicum iam nobis esse factum. Egdem audini
Caniculam etiam peperisse in Thesmo-
polidis pallio. Huiusmodi delitijs illudat, uel (ut uerius dicam) huius-
modi contumelijs, ac ludibrijs tractant eos, q cū ipsis ui-
uunt, paulatim eos acures, ac mansuetos ad ferēdas cō-
tumelias reddentes. Præterea autem & Carcharogora-
torem noui, q iussus sup coenam declamabat neūquā
inrudite p louem. immo graniter & absolutissime, ac
laudabatur interim ab illis bibentibus cū non ad aquæ
modum, sed ad uini amphoram oraret. Atq; eam mor-
lestiam ob ducentas drachmas ppeti ferebatur. Verum
hęc qdem fortassis utcumq; toleranda. Porro si diues ip-
se, aut poeticus fuerit, aut historicus, q sua ipsius scripta
in conuiuium recitare gaudeat, nem uero maxime futurū
est, ut discrucieris, ac diriparis. Nempe cum admirari
cum assentari, cum nouos quosdam laudandi modos cō-

ministri necesse habes. sunt autem q & formæ nomine
faudeant admirandi uideri. Eos nunc Adonidas nunc
Hyacinthos appelles necesse est, etiā si illis naris nōm-
quā cubitali hiet magnitudine. Quod ni laudaris pro-
stinus in lapidicinas dionysiacas asportaberis, tāquā q
illi tum inuideas, tum insidieris, maleq; uelis. Ad hęc
& sapientes & rhetores sint necesse est. Quod si etiā rus-
stice qpiam dixerint, tum uero iuxta illud qd dia solis
num est, Atāce atq; Hymetia plenam orationem uideri
uolūt, atq; in legem abire, ut deinceps ita loquātur ho-
mines. Quāquam in his quoq; uiris forsam utcūq; fieri
queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiā illud sue-
dio est, ut doctos aliquot in suo conuiuiū conductiōes
habeāt, qq; sese mercede assēctentur) qñquidem hoc quo-
q; ad reliquum cultum, elegantiamq; pñnere putant, si
dicantur eruditæ, si philosophi, si carmina cōponere sap-
phicis haud multo inferiora, ob hęc eadem hęc quoq;
conductiōes rhetores, grammaticos, philosophos circū-
ferūt. Hos autem adire solēt (id qd ipsum est ridiculū)
tum temporis, cum uel conuiuant, aut capillos in orbē
relegant, uel in conuiuium. Nam alias non suppetit illis
otium. Porro sapenū numero sit, ut interim dum philoso-
phus, qpiam differit interueniens ancilla literulas ab
adultero porrigat. Ac pclari illi de pudicitia sermones
intermittuntur opperietes, donec illa rescriptit adulte-
ro, atq; ita redeat ad audiōnem. Porro si qñ post nul-
lum temporis instantibus saturnalibus, aut panathenæis
misera qpiam umbella tibi mittatur, aut tunica sem-
putris, ac detrita, tum deniq; plurima missitennur opor-
tet. Atq; aliq; qui statim subauscultarit herū id facere

desinamem, pcurrit primus, adiensq; non exigui pre-
 tium auferi, qui renuntiavit. At mane plus tredecim te-
 adeunt idem reputantes numij, quorum quisq; comme-
 morat, q̄ multa dixerit, quemadmodum submonuerit,
 quemadmodum adhortas commodiora subiecerit. Oēs
 itaq; donati p̄mio discedunt, at non sine murmure tñ, q̄
 non plura dederis. Porro salarium ipm, sex firmē obor-
 lorum. Idq; si in posules, grauis, atq; importunus ha-
 beris. Proinde quo illud aliqñ auferas. Primum ipsi he-
 ro adulteris, supplexq; fias necesse est, deinde captandus
 & dispensatoris fauor. Nam hoc quoq; quoddam ē ser-
 uitiis genus. Neq; uero negligendus is, quem in consi-
 lium adhibet, neq; item amicus. Deinde qd̄ acceperis,
 iā dudum debebanur uel uestiario, uel medico, uel cerdo-
 ni cuiquam. Vnde fit, ut sera, atq; intempestiua, eoq; in-
 utilia prēmia tibi accedant. Caterum inuidia in gens.
 Iamq; etiam calumnie quaedam paulatim struuntur
 in te, apud hominem, qui iam non inuitis auribus acci-
 piat, siquid aduersum te dicatur. Quippe qui perspicat
 te laboribus assiduus iam detritū, & ad obeunda nue-
 nia famulatus claudicantem, atq; obaudientem, ac po-
 dagra subinde grauari. Proinde posteaquam id, quod
 erat in te florentissimum decerpit, cuiq; partem maxi-
 me frugiferam, ac præcipuum corporis uigorem detritū
 iū, iamq; te lacerum p̄aniculum reddiderit, tum mor-
 dis omnibus circumspectat, in qd̄ sterquilinum te depori-
 tatum abiciat, atq; alium perferendis laboribus idone-
 um in tuum substituat locum. Ibi insinulatus uel qd̄
 pisonem illius tenetis, uel quod homo senex uxoris an-
 cillam uirginem uisitaris, uel alio quouis inposito crimi-

ne, noctu obuolutus, ac p̄ceptis datus extruderis, disce-
 disq; desertus ab omnibus, atq; omnium inopis rerum
 opimam podagram unā cum senecta comitem ducēs
 Cum interim quæ quoddam scieris, tanto tēporis sp̄ar-
 tio dederis, tum uentrem culleo reddideris ampliore,
 tibiq; paruicris inexplabile quoddam, & intolerabile
 malum. Etiam gula ea, qbus assueuit, flagitat. Quæ
 cum ne gantur, indignantur. Adde quod p̄terea nemo te
 posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iā p̄te-
 rierit atas, qq; similes euaseris equis senio affectis, quor-
 um ne pellis quidem perinde ut aliorum animantium
 est usui. Quin ex hoc ipso, quod eiectus es, calumnia, q̄
 potest proxime ad uerisimilitudinem conficta, facit, ut
 aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippe tale uidea-
 ris. Nam accusatori uel tacenti fides habetur. Tu uero
 Græculus, moribus leuibus, & ad omne faciū facilis.
 Siquidem huiusmodi nos omnes esse dicunt, idq; in re o-
 ptimo, uideor enim mihi causam aduertisse, quamobrē
 eiusmodi de nobis obtineant opinionem. Nam pleriq;
 qui in familias accedunt, propterea quod alioqui nihil
 bonæ rei didicerunt, diuinationem, ac maleficia profitan-
 tur, conciliationem amorum, inmissiōes in hostes, atq;
 id cum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, bar-
 bisq; neuiquam continendis onusti. Hīs rebus fit, ut
 non iniuria eandē de reliquis omnibus habeant opinio-
 nem, quando eos, quos præcipuose esse indicant, uideant
 tales. Maxime uero posteaquā animaduuerint quā
 sint in comunijs, reliquoq; conuicti adulantes, quā
 ad lucrum humiles, ac serules, deinde eiectos eos
 deni iā oderunt, neq; id iniuria, ac modis omnibus ad-

minuantur, ut eos funditus perdant, si quomodo possint.

Verentur enim, ne cuncta illa vitæ suæ mysteria in uul-
gus efferant, quippe qui nihil non exacte norint, quic-
que illos nudos conspexerint. Eares igitur illos male angit.

Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris, quo-
rum aurei quidem umbilici, purpurea foris membra-
na. Cæterum intus aut Thyestes est liberor in conuiuio
comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cū
duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt et
illi, splendidi, conspiciuīq; . Porro intus sub purpuræ a-
rias occultant tragoedias. Quorum unumquēq; si euo-
lueris, explicuerisq; , fabulam non mediocriter longam
reperies Euripidis cuiuspiam, aut Sophoclis . Contra
foris nil nisi purpura splendida, aureiq; umbilici. Har-
rum itaq; rerum sibi conscy oderunt illos, atq; insidias
parant, si quis penitus ab illis defecerit, qui eos probe co-
gnitos depingat, qualesq; sint euulget . Iam uero libet
mibi Cebetis illius exemplo & imaginem quandā hu-
ius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire que-
as, num ex usu tuo sit eam adire. Equidem magnopere
cupiam uel Apellem quēpiam, uel Parrhasiū, uel Eñor-
nem, uel Euphranorem ad hanc depingendam tabulā
adhibere. Verum quoniam fieri potis nō est, ut aliquē
artificem tam egregium, atq; absolutum nanciscamur
in præsentia, tenuem quandam pro me uirili imaginē
adumbrabo. Ergo pingatur uestibulum subline, atq; in-
auratum, neq; id humi situm in solo, uerum procul à
terra in edito collis fastigio. Prætere a inaccessim firmē
& abruptum, lubricoq; aditu, ita ut plerunq; qui se iā
ad summum usq; uerticem penetrasse sperarant, lapsi

pede

pede præcipitati cernicem frangant. Inius autem opulē-
tia sedeat, tota (sicuti uidetur) aurea, maiorem in modū
formosa, atq; amabilis. Porro amator ubi uix tandē con-
scendit, iamq; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in
aurum defixis, deinde spes, quæ & ipsa specioso uultu
est, ac uersicoloribus amictu, manu prehensa introduc-
cat, mire iam ipso ingressu attonitum. Atq; ab eo qui
deni tempore spes usq; illum antecedit, ducatq; , tum
aliæ mulieres illum excipientes, puta fallacia, seruitusq;
tradant labori. At is miserum penitus renudatum tan-
dem senectæ tradat, iam morbidum, coloreq; commu-
tato. Postremo contumelia, arreptum illi ad desperatio-
nem pertrahat, & hoc qdē tempore spes auolās eua-
nescat. Tum ille nō per aureū illud atriu, per qd in gres-
sus fuerat, sed per posticū quoddam, & occultum exi-
tum extrudatur, nudus, uentricosus, pallidus, senex, læ-
ua quidem pudorē occultans, dextra uero seipsum strā-
gulans. Occurrat autem exeunti pœnido frustra la-
chrymans, & miserum bis etiā conficiens. Atque hic
quidem esto pictura finis. Cæterum ut Timocles optime
ipse consideratis singulis expende, num è re tua sit, ut
in hanc imaginem per aureas illas fores ingressus, per
illas longe dissimiles tam uerpiter excutiaris. Quicquid
autem feceris memineris sapientis illius, qui dixit, deni
in culpa non esse, uerum qui sua sponte delegerit.

Erasmus

r

CNEMONIS, AC DAMIPPI DIA/
LOGVS, ERASMO IN/
TERPRETE.

Cnemon.

b Oc scilicet est, quod vulgo dici consue-
uit, binnulus leonem. Da. Quid
isuc est, quod tecum stomachare Cne/
mon? Cne. Quid stomacher rogas?
Equidem heredem reliqui quendam,
præter animi sententiã, videlicet asinu delusus miser, is,
quos maxime mea cupiebam habere, præteritis. Da.
Sed isuc quinam euenit? Cne. Hermolam nobi/
lem illum diuitem, cum orbus esset, imminente morte
captabam, assidens, atq; inseruiens. Neq; ille grauati
officiũ meũ admittebat. At interim illud quoq; mihi
uisum est scitum, consultumq; ut testamentum profer-
rem, ac publicare, quo illum reg: mearum in solidũ hæ-
redem instituerã, nimirum, ut ille nãssim idẽ faceret
meo promouatus exẽplo. Da. At quid tandem ille?
Cne. Quid ille suo in testamento scripserit, id quidem
ignoro. Caterum ego repente, atq; insperato è uita des-
cessi, tecti ruina oppressus. Et nũc Hermolam mea pos-
sidet, lupi cuiuspiam in morem ipso hamo cum esca pa-
riter auulso. Da. Immo non escam modo cum hamo,
quineciã te quoq; piscatorem simul abstulit. Itaq; tes-
chnam istam, in tuum ipsius caput struxeras. Cne.
Sic apparet, idq; adeo deploro.

ZENOPHANTÆ, ET GALLIDEMI/
DÆ DIALOGVS EODEM
INTERPRETE.

Zenophantes.

Tu Callidemides, quo pacto interisti?
Nam ipse quemadmodum Dinia pa-
resitus cum essem, immodica ingurgi-
tatione præfocatus fuero, nosti, ade-
ras enim morienti. Cal. Aderam
Zenophantes. Porro mihi nouum quiddam, atque ino-
pinatum accidit. Nam tibi quoque notus est Pteodo-
rus ille senex. Zeno. Orbum illum dicis, ac diui-
tem, apud quem te assidue uersari conspiebam? Cal.
Illum ipsum semper captabam, colebamque, id mihi
pollicens fore, ut meo bono quamprimum moreretur.
Verum cum ea res in longum proferretur, sene uide-
licet uel ultra tithonios annos uiuente, compendiarium
quandam excogitauĩ uiam, qua ad hereditatem perue-
nirem. Siquidem empto ueneno, pocallatori persuase-
rã, ut simulatq; Pteodorus potum posceret (bibebat
autem prolixius) præsentius in calicem inijceret, habe-
retq; in promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iure
iurando confirmabam, me illum manuissurum.
Zeno. Quid igitur accidit? nam inopinatum quid-
dam narraturus mihi uideris. Calli. Vbi iam lon-
uenissemus, puer duobus paratis poculis, altero Pteoo-
doro, cui uenenum erat additum, altero mihi, nescio

quo modo errans, mihi uenenum Pitæodoro porrexit in
noxia. Mox ille quidē bibit, at ego profinus humi por-
rectum stratus sum, suppositum uidelicet illius loco fue-
nus. Quid hæc rides Zenophanta? Atqui non conuenit
amici malis illudere. Zeno. Rideo profecto, nam ele-
gāter, ac lepide tibi hæc res euenit. Porro senex ille quid
interim? Cal. Primum ad casum subitum, atq; in-
expectatum, sanè contrubatus est. Deinde simulatq; in-
tellexit id, quod aciderat, puta pocillatoris errore factū
risit & ipse. Zeno. Recte sanè. Tametsi non oportu-
it ad compendium illud diuertere, siquidem uenisset tibi
populari, uulgataq; uia, minus, certiusq; etiam si paulo
serius.

MENIPPI ET TANTALI DIALO-
GVS EODEM ERASMO
INTERPRETE.

Menippus.

Vid eiulas ò Tantale, aut quid tuam
deploras fortunam, stagno imminens?

q Tan. Quoniam sitū enecor Menippe.

Me. Vsq̃ adeo piger es, atq; iners,
ut non uel pronus incubens bibere no-

ris, uel cava uola hauriens? Tan. Nihil profecero, si
procumbam. Refugit enim aqua, simulatq; me propi-
us aduocari senscrit, quod siquādo hausero, oriq; coner
applicare, prius effluxit, q̃ summa rigenti labia. Atque

inter digitos effluens aqua haud scio quomodo rursus
manum meā aridam relinquit. Me. Prodigiousum
quiddam de te narras Tantale. Verum dic mihi, is tuc
ipsum quorsum opus est bibere? cū corpore careas? Nā
illud, quod esurire poterat, aut sitire, in Lydia sepultum
est. Cæterum tu, cum sis animus, qui nam post hæc aut
sitire queas, aut bibere? Tan. Atqui hoc ipsum sup-
plicij genus est, ut anima perinde quasi corpus sit, ita si-
nat. Me. Age hoc ita habere credimus, quandoqui-
dem affirmas te sitū puniri. At quid hinc acerbi tibi pote-
rit accidere? Num mentis ne potus inopia moriari? At
quidem haud ideo alteros infirmos, siquis hoc relin-
quat, neq; locum alium, in quem morte demigret quis-
piam. Tan. Recte tu quidem dicis. Verum hoc ip-
sum supplicij genus est, sitire, cum nihil sit opus. Me.
Desipis Tantale, & uti uerum tibi fatear, non alio po-
tu uideris egere, quā ueratro mero. Nā diuersam qd
dam patris ijs, quos canes rabiosi momorderint, ut qui
non aquam, quemadmodum illi, sed sitim horreas.
Tan. Ne ueratrum quidem recusarim bibere Menip-
pe, si liceat modo. Me. Bono es animo Tantale, cer-
tum habens nunquam fore, ut uel tu, uel reliquorū ma-
nium quispiam bibat, neq; enim fieri potest. Quāquā
non omnibus, quēadmodum tibi, pœna adiudicata est,
ut sitiant, aqua illos non expectante.

MENIPPI, AC MERCVRII
DIALOGVS ERASMO
QVOQVE INTER/
PRETE.

Menippus.

Tubina[m] formosi illi sunt, ac for/
mosæ Mercuri? Ducito me, docetoq;
ut poterens huc profectum hospiti
tem. Mercuri. Haud mihi licet p
ocum Menippe. q[ui]a istuc ipso è lo
co dextrorsum oculos deflette. Illic

Et Hyacinthus est, et Narcissus ille, et Nireus, et Achil
les, Et Tyro, Et Helena, et Leda, breuiter quicquid est
ueterum formarum. Me. Equidem præter ossa ni
hil uideo, caluariasq; carnibus renudatas, inter quæ
omnia nihil sit omnino discriminis. Mer. Atqui
hæc sunt, quæ poetæ cuncti mirantur, ac celebrant ossa
scilicet, quæ tu uideris contemnere. Me. At Helenâ
saltem mihi demonstra. Nam ipse quidem haud quæ
dignoscere. Mer. Hæc uidelicet caluaria, Helena
est. Me. Et huius scilicet ossis gratia, mille naues ex
uniuersa Græcia, actò delectu sunt impleta, tantaq; t[em]p[or]e
Græcorum Barbarorum nulumdo confligit, tot ur
bes sunt euersæ? Mer. Ceterum Menippe non uidisti
mulierem hanc uiuam, quod si fecisses, forsitan diceres tu
quoq; uicio dandum non esse.

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui si quis flores etiam arefactos, maridosq; con

templetur, postquam coloris decus abiecerint, defor
mes nimirum uideantur. At idem, donec florent, color
remq; obtinent, sunt speciosissimi. Menip. Proin
de illud iam demiror Mercuri, si Græci non intellexe
runt, sese pro re usque adeo momentanea, quæq; tam fa
cile emacerasset, elaborare. Mercuri. Haud mihi uar
cat tecum philosophari, quare delecto loco, ubicunque
uelis, prosterne temet, ac recumbe. Mihi iam aliæ sunt
traducenda umbra.

MENIPPI AMPHILOCHI TRO/
PHOMI DISCEPTATIO
EODEM INTER/
PRETE.

Menippus.

Os nimirum Trophome, atq; Am
philochæ, cum sitis mortui, tamen
haud scio quonâ modo, phanis istis
donati, uatesq; credimini, ac fulti
mortales deos esse nos arbitramur.

Tro. Quid? an nobis igitur impu
tandū, si p[er] inscitiam illi de mortuis huiusmodi opinan
tur? Me. Atqui non ista fuissent opinati, ni uos, tum
cū uiueretis, eiusmodi q[ui]dam portenta ostentassetis, tan
quam futurorū fuissetis præscij, quasiq; prædicere ponis
setis, siquæ percontarentur. Trophomus. Menippe,
Nouerit Amphilochus hic, ipsi pro sese respondendum

esse. Cæterum ego heros sum, natiçinorq; si quis ad me descenderit. At tu uidere nunquam omnino Lebadiam aduisse, neque enim alioquin ista non crederes.

Menippus. Quid ais? Equidem nisi Lebadiam fuisse profectus, ac linteis amictus, offam ridicule manu gestans, per angustum aditum in specum irepisssem, nequaquam fieri potuisset, ut te defunctum esse cognoscerem, perinde atque nos, si laque præstigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipsam diuinandi artem, quid tandem est heros, neque enim intelligo. Trophomus. Est quiddam partim ex homine, partim ex deo compositum. Menippus. Nempe quod neque sit homo, quemadmodum audio, neque deus, uerum pariter utrumque. Ergo dimidia illa tu pars quonunc recessit? Trophomus. Reddit oracula Menippe in Lebadia. Menippus. Haud intelligo quid dicas Trophome, nisi quod illud planè uideo, te totum esse mortuum.

CHARONTIS, AC MENIPPI DIALOGVS EX EIVSDEM INTERPRETATIONE.

Charon.

Edde naulum scelesse. Menippus. Vociferare, siquidem istuc tibi uoluptati est Charon. Charon. Redde inquam quod pro traiectione debes. Menippus.

Haudquaquam auferre queas ab eo, qui non habeat. Charon. An est quisquam, qui ne obolum quidem habeat? Menippus. Sit ne alius quispiam præterea, equidem ignoro. Ipse certe non habeo. Charon. Atqui præfoabo te per Ditem, impurissime, ni reddas. Menippus. At ego illi so baculo tibi comminuam caput. Charon. Num ergo te tam longo traiectu gratis transuexero? Menippus. Mercurius meo nomine tibi reddat, ut qui me tibi tradiderit. Mercurius. Belle mecum agatur per Iouem, siquidem futurum est, ut etiam defunctorum nomine persoluam. Charon. Haud onitiam. Menippus. Quin tu igitur hac gratia perge, ut facis, nauim trahere, quanquam quod non habeo, quonam auferas? Charon. At tu nesciebas, quid tibi fuerit adportandum? Menippus. Sciebam quidem uerum non erat. Quid igitur? num ea gratia erat mihi semper in uita manendum? Charon. Solus ergo gloriaberis, te gratis fuisse transuectum? Menip/

pus. Haud gratis, ò præclare, siquidem & sentinā
exhausi, & renū arripui, & uellorum omnium
unus non ciulaui. Charon. Ista nihil ad nautum
obolum reddas oportet. neq; enim fas est, scius fieri.
Menippus. Proinde tu merisum in uitam reuehe.

Charon. Belle dicis, nimirum ut uerba etiam
ab Aeaco mihi lucrificiam. Menippus. Ergo mo-
lestus ne sis. Charon. Ostende, quid habeas in pe-
ra. Menippus. Lupinum si uelis, & Hecatae co-
nam. Charon. Vnde nobis hunc canem adduxi-
sti Mercurium qualia gariebat inter nauigandum,
uelltores omnes iridens, ac disserijs incessens, unusque
canillans, illis plorantibus. Mercurius. An igno-
ras Charon, quem uirum transuexeris, planè liberum
cuique nihil omnino curæ sit? Hic est Menippus,
Charon. Atqui si unquam post hac te recepero.
Menippus. Sireceperis ò præclare, ne possis quidem
iterum recipere.

AD GVLIELMVM COPVM MEDV

corum Eruditissimum Erasmi Roterdami

Sacrae Theologiae professoris, de Sene

clute subrepente, deq; reliquo

uita, Christo, cui tonum de

bebat, dicendo

Carumen.

Nica nobilium medicorū gloria Cope,

Seu quis requirat artem,

Siue fidem spectet, seu curam, in quoli
bet horum

Vel iniquus ipse nostro

Præcipuos tribuit Gulielmo linor honores.

Cedit, fugitq; morbi

Ingenio genus omne tuo, teterrima porro

Senecta, morbus in gens

Nullis arceri ue possit, pelli ue medelis,

Quin derepente oborta

Corporis epotet succos, animiq; nigorem

Hebetet, simul trecentis

Hinc, atq; hinc stipata malis, qbus omnia carpm

Vellitq; dederitq;

Commoda, quæ secum subolefcens uexerit atas,

Formam, statum, colorem,

Partem animi memorem, cū pectore lumina, somnos,

Vires, alacritatem,

Authorem uitæ igniculum decerpit, & huius

Nutritum liquorem.

Vitales adimit flatus, cum sanguine corpus,

DE SENECTVTE

Risus, locos, lepores.

Deniq; totum hominem paulatim subripit ipsi

Neque de priore tandem,

Præterquam nomen, titulumq; relinquit inanem.

Cuiusmodi nemur

Passim marmoreis in sculpta uocabula bustis.

Vtrum hac senecta quæso,

An mors lenta magis dicenda est inuida fata, &

Impendio maligna,

Vt quæ deteriora labantis stamina uitæ,

Pernicitate tanta

Accelerare uelint, rapidisq; allabier alis,

At floridam iuuentam

Vsq; adeo male præcipiti decurrere filo,

Vt illius prius quam

Cognita sat bona sint, iam nos fugitiua relinquant.

Et citius atque nosmet

Planè uiuere senserimus, iam uiuere fracti

Repente desinamus.

At cerui, uolucres, & cornix garrula uiuant

Tot seculis uigentq;

Vni porro homini post septima protinus, idq;

Vix dum peracta lustra

Corporeum robur cariota senecta fatigat.

Neque id satis, sed ante

Quam decimum lustrum uoluitans absolverit ætas

Tentare non ueretur

Immortalem hominis, ductamq; ex æthere partem.

Et hanc lacescit audax,

Nec timet in genij sacros incescere nervos,

SVBREPENTE

133

Sua si fides probat

Constat Aristoteli, sed quorsum opus obsecro tanto

Authore, quando certam

Ipsa fidem, heu nimium, facit experientia certam

Quam nuper hunc Erasmus

Vidisti media uiridem florere iuuenta?

Nunc is repente uersus

Incipit urgentis senij sentiscere damna,

Et alius esse tendit,

Dissimilisq; sui, nec adhuc phœbeius orbis

Quadrages reuexit

Natalem lucem, quæ bruma inewnte calendas.

Quinta anteit nouembres.

Nunc mihi iam raris sparguntur tempora cænis,

Et albicare mentium

Incipiens, iam præteritis uernantibus annis,

Vitæ monet cadentis

Aduentare hyemem, gelidamq; instare senectam.

Eheu fugacis, obe

Pars uelut melior, sic & properantior æui,

O' seculi caduca

Flos nimium breuis, & nulla reparabilis arte,

Teneræ ò uiror iuuentæ,

O' dulces anni, ò felicia tempora uitæ,

Vt clanculum excidistis,

Vt sensim fallente fuga, lapsuq; uoluctri,

Furtim auolastis, obe.

Haud simili properant undosa relinquere cursu

Virides fluenta ripas.

Impete nec simili fugiunt caua nubila, siccis

Quoniam aguntur Euris.

Sic sic effugiunt tacite uaga somnia noctis,

Simul auolante somno,

Quae desiderium, curas & prae inanes

Nil nabil relinquunt.

Sic rosa, quae tenuro modo murice sineffa rubebat,

Tenui senescit austro.

Atque ita (me miserum) nucibus dum ludu puellus,

Dum litteras Ephēbus

Ardeo, dum scriitor, pugnasque uiasque sophorum,

Dum rhetorum colores,

Blandaque melliflua de amo figmenta poesis,

Dum nullo syllogismos,

Pin gere dum meditor tenui sine corpore formas,

Dum sedulus per omne

Authorum uoluo genus impiger, undique arpo

Apis in modum Matinae

Pedias solidum cupiens absolere cyclum

Sine sine concitant

Singula correptus dum circumuektor amore,

Dum nil placet relinqui,

Dumque profana sacris, dum iungere graeca latinis,

Studeoque moliorque;

Dum cognoscendi studio, terraque marique;

Volitare, dum nikosus

Cordi est, & iuuat, & libet ereptare per alpes,

Dulces parare amicos

Dum studeo, atque uiris iuuat innotescere doctis,

Furtim inter ista pigrum

Obrepfit senium, & subito senescere corpus,

Mirorque, senioque;

Vixque mihi spatium iam defluxisse ualentis

Persuadeo iuuentae.

Cur adeo circumspecte, parceque lapillis,

Cur purpuris, & ostro

Mortales unantur, & etas aurea, tanto

Praetiosior lapillis

Et quoniam auro, quoniam praetiosior ostro

Prodigiatur, inque nugis

Conteritur miseris, nullo uecorditer usu?

Siniturque abire frustra?

Adde quod illa quae ant sarciri perdita, Crassos

Speres tibi licebit,

Et Lydos speres Crassos, iam Codrus, & Iruis.

Sed quod semel seuera

Pensilibus fisis Clotho deuoluerit aenum,

Id nec uenena Circes,

Nec magicum Maia nati gestamina, sceptrum

Negque dira Thessalorum

Medeae succis reuocare praecamina possint.

Non si uel ipse diuum

Nectare te saturet pater, ambrosioque liquore.

Namque his aliuuent am

Arcei senium scripsit nugator Homerus.

Non si tibi effiaci

Rore riget corpus Titboni lutea coniux.

Non si ter offiesque;

Phaon per siculas Venerem transuexeris undas

Non si tibi ipse Chiron

Omneis admoneat, quas tellus proserit, herbas.

Nec anubus, nec ulla
 Pharmaca cum nervis annos remorantur emites.
 Atqui ferunt maiorum
 Monstrifica sissi torrentia flumina cantu,
 Ipsi denique ferunt relabi
 Præcipientes amnes uerso in contraria cursu,
 Et Cinthia uolucres.
 Et rapidas Phæbi sissi, figunt quadrigas.
 Sed ut hæc suspenda possint
 Carmina, non speres tamen improbus, ut tibi quoddam
 Aut iam peracta uita
 Sæcla iterum referunt, aut prætereuntia sistant.
 Sol mergitur, uicissimque
 Exoritur nouus, et nitido redit ore serenus.
 Exincta luna rursum
 Nascitur, inque uices nunc decrescente minuta
 Sensum senescit orbe.
 Nunc uegeta aridet tenero iuueniliter ore.
 Redit ad suam iuuentam
 Bruma ubi consenuit, æphyrus redeuntibus annus,
 Et post gelu, niuesque
 Ver nitidum, floresque reuersa reducit hirundo.
 At nostra posteaquam
 Fernida præterijt sæclis labentibus æstas,
 Vbi tristis occupauit
 Corpus hyemis, capitisque horrentia tempora postquam
 Niue canere densa.
 Nulla recursum spes, aut successio ueris.
 Verum malis supremum
 Imponit mors una, malorum maxima, finem.

More

More Phrygium inter ista
 Incipimus sero sapere, et dispendia uitæ
 Incogitanter actæ
 Ploramus miseri, et consumptos turpiter annos
 Horremus, execramur.
 Quæ quoddam heu nimium placuere, et quæ uehementer
 Mellita uisa dudum,
 Tum tristi cruciant recolecta pectora felle.
 Frustraque macer amur
 Tam rarum sine fruge bonum fluxisse, quod omni
 Bene collocare cura
 Par erat, et nullam temere disperdere partem
 At nunc mihi oscitanti
 Qualibus heu nugis, quanta est data portio uitæ.
 Satis hæcenus miselle
 Cessatum, satis est dormitum, pellere somnos
 Nunc tempus est Erasme
 Nunc expergisci, et tota respicere mente.
 Velis dehinc, equisque
 Et pedibus, manibusque, et totis denique nervis
 Nitendum, ut ante acti
 Temporis, ut studio iactura uolubilis aui
 Vigilante sarciantur,
 Dum licet, ac dum tristis adhuc in limine primo
 Consistimus senectæ.
 Dum noua tancides, et adhuc numerabilis, et dum
 Pilis notata raris
 Tempora dumtaxat spatium effluxisse uirentis
 Iam clamat iuuentæ,
 Nec tam præsentem iam testificamur adesse,

Erasmus

8

Quam nuchiant, citatum
Ferre gradum, & sterile procul aduentare senectam.
Cuius modi uidentur
Tum rerum facies, cum aequumni frigore primo,
Iam uerius ille pratis
Decessit decore, ac languescunt lumina florum.
Iam iam minus nitentes
Herbas, affirmes, boreasq; geluq; nocentis
Iam praeinere brumae
Er go uim huius diem totus adhuc, constaq; uigetq;
Et corporis pusillum
Detrimenda nocent, age iam meliora sequamur.
Quicquid mihi deinceps
Fata aut superesse uolunt, id proinus omne
Christo dicunt uni.
Quo cui uel solidam deicit sacrarier, ut cui
Bis terq; debeatur
Principio gratis donata, hinc redita gratis.
Toniesq; uindicata,
Huic saltem pars deterior, breuiorq; dicitur.
Post hac ualete nuga,
Fucataq; uoluptates, risusq; iociq;
Lusus, & illecebrae
Splendida nobilium decreta ualete sophorum,
Valete syllogismi.
Blande Pegasides, animorq; trabentia Pithus
Pigmenta, flosculiq;
Pectore iam soli toto, penitusq; dicato
Certum est uacare Christo.
Hic mihi solus est studium dulcesq; camenae,

Honos, decus, uoluptas
Omnia solus erit, neq; quicquam ea cura (quod aiunt)
Mouebit Hippoclydem,
Terrea si moles, compagoq; corporis huius,
Marcescet obsolescens,
Mens modo pura mihi, scelusq; ignara per illum
Niteatq; flore atq;
Donec summa dies pariter cum corpore mentem
Ad pristinum nouata
Coniectum renocabit, & huic iam uere perenni
Pars utraq; fructur.
Hac facito ut rata sint, uite exorabilis author,
Vitaq; uindictor.
Quo sine nil possint unquam mortalia nota, &
Vires labant caduce.

ERASMI ROTTERODAMI IN DIALOGOS
LUCIANI RECENTIVS
VERSOS PRÆFATIO.

HIERONYMO BUSLIDIANO PRÆ-
posito Arienſi Conſiliario regio Eraſ-
mus Roterodamus. S. P. D.

Vmor iam pridem hic perſeuerat acer-
bior, q̃ ut uerum eſſe libeat credere, ſed
conſtantior tamen, q̃ ut uanꝝ credi poſ-
ſit, Philippum principem noſtrum è ui-
uis exceſſiſſe. Quid querar mi Buſlidia-
ne, quid uociferer, quem in caſem hominum ue deum
ue? Quæ cōploratio, Tragica, quæ huic tam atroci uul-
neri ſufficiat? Nimio, heu nimio conſtiſtiſtis Hiſpania,
quæ quidem primum Franciſcum Buſlidianum Archi-
epiſcopum Byzantinum nobis ademisti, neq; tanti ui-
ri iactura contentæ, principem etiam eum abſorbuiſtiſ,
quo (ſi uiuere modo licuiſſet) nihil unquam habuit hic
orbis neq; maius, neq; melius. Quamquam quid queſo
ſuperet etiam adoleſcenti, niſi ut iam ipſe ſeſe ſuperas-
ret? Sed ò dirum fortune ludum. O' nouam fatorū in-
uidentiā, ò mors q̃ iniqua, tam etiam inuida, ut ſem-
per præſantiſſima quæq; quamocyſſime tollis è medio
mixq; oculis offeſa proſtratus ſubducis. Cuius ego uicem
hic poſſimum deplorem? Maximilian! ne patris, qui
tali ſit orbatꝝ filio, quem unum multis etiam imperi-
is ante ponebat? An liberorum magis, quibus ætate tã
immanura, tam pius ſit creptus pater? An patriæ poſi-

us, cui de chariſſimo principi tam ſerum gaudium, tã
præproperus contigerit luctus? An orbis denum uni-
uerſi? cui tam ſingulare lumen ſit ademptum? idq; tam
ante diem. Hoc nimirum hoc tẽpeſtas illa fatalis, qua
medio è curſu in Britanniam depulſus eſt, portendebat,
uidelicet fatiſ illum palam ab Hiſpania reiſcientibus.
Equidem panegyrico qualicunq; laudauimus iuuenem. Tũ
autẽ bone deus, quot mihi panegyricos, q̃ copioſos pol-
licebar? Et en repente commutatis rebus epitaphiũ pa-
ro miſer. Eamus nũc nos homuncul, & fortunulis no-
ſtris ſidamus, cum eos etiam pro ſua libidine mors rapi-
at, quos quam diutiſſime uiuere tantopere omnium reſ-
fert. Sed quid ego mi Hieronyme, dum meo indulgro
dolori, acum exultero? Quod reliquum eſt precor, ut
ſuperi propitiꝝ liberis paternam quidem felicitatẽ, ſed
cum diui Federici uinacitate copulatam largiantur. Ti-
bi item in moderandis illis fraternos ſucceſſus, ſed uitã
fraterna diuiniorem. Litteris hiſ, ne ad tantum, tãq;
doctum amicum nullo litterario munuſculo comitate
uenirẽt dialogoſ aliquot Luciani comites addidi, quos
pauculis hiſ diebus, dum obſidionis metu Florentiam
proſuſeremus, latinꝝ feci, hoc nimirum agens, ne ni-
hil agerem. Nã in præſentia quidem in Italia mire fri-
gent ſtudia, feruent bella. Summus pontifex Iulius belli
geratur, uincit, triumphat, planeq; Iulium agit. Vale
et ampliffimo patri Nicolao Ruterio epiſcopo Atreba-
tenſi etiam atq; etiam Eraſmum commendato Bonon-
nia. XV. Cal. Decemb. M. D. VI.

CRATERIS. AC DIOGENIS.

Crates.

Oerichum diuitem noueras ne Dio-
genes; illum inquam supra modum
diuitem, illum Corintho profectū,
cui tot erāt naues onustae merābus
cuius consobrinus Aristas, cū ipse
quoque diues esset Homericum illud
in ore solebat habere.

Aut me confice tu, aut ego tete. Diog.
Cuius rei gratia sese captabant inuicem Crates? Cra.
Hereditatis causa, cum essent aequales, uterque alterum
captabat. Tamque testamenta publicauerant ambo in quibus
Mærichus (si prior moreretur) Aristan omnium re-
rum suarum dominum relinquebat. Mærichum uicissim
Aristas, siquidem ipse prior e uita decederet. Hæc igitur
cum essent in tabulis scripta, illi inter sese captabāt
et alter alterū adulationibus, obsequijsque superare con-
tendebat. Porro diuini, haud scito utrum ex astris, id
quod futurum sit coniectantes, an somnijs, quemadmodum
Chaldaei faciunt, quin et Pitheus ipse, nunc Aristem
uictorem fore pronuntiabat, nunc Mærichum, ac
trutina quidem interim ad hunc, interim ad illum pro-
pendebat. Diog. Quid igitur tandem euenit? Nam
audire est operepretium Crates. Crat. Eodem die
mortui sunt ambo. Ceterum hereditates ad Eunomem
et Thrasydem deuenerunt, quorum uterque cognatus
illis. Atque de his nihil prædixerant diuini futurum, ut

tale quippiam accideret. Et enim cum Sicyone Cirrhanus
uersus nauigarent, medio in cursu, obliquo orto lapige-
dō sunt depulsi. Diog. Recte factum. At nos, cum
nos essemus in uita, nihil eius modi alter de altero cogi-
tabamus. Neque enim ego unquam optabam, ut moreretur
Antisthenes, quo nimirum baculus illius ad mereretur
diret heredem (habebat autem egregie ualidum) quē
ipse sibi parauerat oleaginum, neque tu Crates opinor de-
siderabas, ut me mortuo, in possessionum meam succe-
ssionem uenires puta dolij, ac pera, in qua quidem lupini
chænicos inerant duo. Cra. Neque enim mihi quicquam
istis rebus erat opus. immo ne tibi quidem, Diogene-
nes, siquidem quæ ad rem pertinebant, quæque tu Antistheni
succedēs accepisti, deinde ego succedens tibi, ea nimirum
multo sunt potiora, multoque splendidiora, quæ uel per sar-
cen imperium. Diog. Per Iouem memini me in istius-
modi opum hereditatem Antistheni, successisse, tibi-
que eas longe etiam maiores reliquisse. Cra. Verum reli-
qui mortales hoc possessionum genus aspersionem, ne
que quisquam nos ob spem potius hereditatis obsequijs
captabat, sed ad aurum omnes intendebant oculos.
Diog. Nec iniuria. Neque enim habebant, quo facultates
eiusmodi a nobis traditas acciperent, quippe rimosi iam
uicinasque delitij, non aliter quam uasa carie putria. Quo-
fit, ut si quando quis in illos insindat uel sapientia, uel
libertatem, uel ueritatem, effluat ilico, psilletque, fundo
quod immisissum est continere non ualente. Cuiusmodi
quiddam et Danaï filiabus aiunt accidere, dum in
dolum pertusum haustam aquam important. At
ijdem aurum denarijs, et unguibus, omniisque uel seruat

bant. Crates. Proinde nos hic quoque nostras possidebimus opes. Illi simulatque huc uenerint, obolum duntaxat secum ferrent, ac ne hunc quidem ulterius, quam ad portitorem.

NIREI THERSITAE, AC MENIPPI

Nireus.

Ostreus uel Menippus hic iudex erit, uter nostrum sit formosior. Dic Menippe, an non tibi uideor forma praestantior? Menip, Immo quinam sitis prius arbitror indicandum. Nam hoc opi-

nor, scito est opus. Ni. Nireus, ac Therstes. Me. Vter Nireus, uter Therstes? Nondum enim uel hoc satis liquet. Ther. Iam unum hoc uinco, quod tibi sum similis, neque tantopere me precellis, quanto te cecus ille Homerus extulit unum omnium formosissimum appellans. Quin ego festigato uerice, rarisque, et impexis capillis ille, nihilo te inferior uisus sum arbitro. Iam uero contemplare Menippe, utrum altero formosior existimes. Ni. Mirum ni me Aglaia, Choroque progenitum, Qui uir pulcherimus unus.

Omnibus est Graiis priameia ad pergama ueni. Menippus. Atqui non item sub terra opinor, pulcherri-
mus uenisti, quippe qui reliquis quidem ossibus, alijs appareas assimilis. Porro caluaria hoc uno insigni a Therste caluaria dignosci possit, quod tua delicata est, ac mollis cula. quandoquidem istuc habes effeminaum, ac neutrum

quam uiro decorum. Ni. Attamen Homerum perco-
etare, qua specie tum fuerim, cum inter Graecorum copias militarem. Me. Tu quidem somnia mihi narras. At ego ea specto, quae uideo, quaeque tibi adsint in praesentia. Ceterum ista norunt, quae id temporis uiuebant. Ni. Quid igitur tandem? An non ego huic formosior Menippe? Me. Neque tu, neque quisquam alius formosus hoc loco. Siquidem apud inferos aequalitas est, paresque sunt omnes. Therst. Mihi quidem uel hoc sat est.

DIOGENIS, AC MAVSOLI.

Diogenes.

He tu Car, quare tandem insolens es, tibi quae places, ac dignum te credis, qui unus nobis omnibus antepone? Mausolus. Primum regni nomine. O tu Sio pensis, quippe Cariae imperauerim uniuersae, praeterea Lydiae quoque gentibus aliquot. nam autem et insulas nonnullas subegerim, Milenum usque perueni-
rim, plerisque Ioniae partibus uasatis. Ad haec formosus eram, ac procerus, ac bellicis in rebus praualidus. Por-
tremo, quod est omnium maximum, in Halicarnasso monumentum erectum habeo, singulari magnitudine quantum uidelicet defunctorum alius nemo possidet, neque pari etiam pulchritudine conditum, uiris scilicet, atque equis pulcherrimo est fixo, uiam formam absolutis-
simo artificio expressis, adeo ut uel fanum aliquod simile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor

bas ob res mihi placere, atq; efferri? Diog. Nū ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molē? Mau. Per louem ob hæc inquam. Diog. Atqui ò formosè Mausole neq; uires iam illæ, neq; forma tibi iam adest. Adeo ut si quem arbitrum de formæ pcellētia der legerimus, haudquāq; dicere potissit, q̄obrem ma calua ria mea sit anteferenda, siqdem utraq; pariter cum calua, uim nuda, utriq; dentes prominulos pariter ostētar mus, pariter oculis orbatū sumus, pariter naribus simis, ac sursum hiantibus deformati. Cæterum sepulchrū, ac saxa illa præciosa Halicarnassēis forsitan iactare licebit, et hospitibus gloriæ causa ostentare, tanquā qui magnifi cam quandam apud se structuram habeant, uerum qd hinc commoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquā uideo, nisi forsitan illud cōmodum uocas, quod plus one ris atq; nos sustines, sub tam ingentibus saxis pressus, ac laborans. Mau. Itā ne nihil illa mihi conducunt om niā? planeq; pares erunt Mausolus, ac Diogenes? Dio ge. Immo haud pares inquā. Nam Mausolus discru ciabitur, quoties earum rerum in mentem ueniet, qui bus in uita florere consuevit. At Diogenes interim cum ridebit. Atq; ille quidem de suo illo monumento, quod est in Halicarnasso, memorabit ab uxore Artemisia, atq; sorore parato, contra Diogenes, ne id qdem suo de cor pore nouit, nunquid habeat sepulchrum. Neque enim illi res ea cura est, uerum apud uiros excellētissimos sui memoriam, sumamq; reliquit, ut qui uitam peregerit ui ro dignam mo monumento. Carum abiectissime, celsio rem, ac altiore in loco subtraclam.

SIMYLI, AC POLYSTRATI

Simylus.

Enisti tandem Et tu Polysirate ad nos cū annos uixeris haud multo paucio res centū opinor. Poly. Nonaginta octo Simyle. Simy. Sed qnam tri ginta istos annos egisti, qbus mihi fue ras supstes, nam ipse perij te fermè septuagenario. Pol yst. Quam suauissime profecto, etiam si hoc mirum tibi uidebitur. Simy. Mirum uero, siqdem tibi primū seni, deinde inualido, postremo etiā orbo qequā pote rat esse in uita suaue. Poly. Principio nihil erat, qd non possem, præterea pueri formosi cum plures aderant tam mulieres nitidissimæ, unguenta, uinum mire fra grans, postremo mensæ, uel sicalis illis lauiōres. Simy lus. Noua narras. Nam ego te planè sordidum, ac par cissimum esse sciebam, Poly. Atqui uir præclare ex alienis arcis opes mihi suscitebant. Tum diluculo pro tinus quamplurimi mortales ad fores meas uenitabant simulq; ex omni rerum genere, quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, nuuera deportabantur, Simylus. Num me defuncto regnum gessisti? Poly. Minime, uerum amantes habebam innumeros? Simy. Non possum non ridere, Tu ne amantes, tantus nam cum esses, uixq; tibi dentes superessent quatuor. Polystra. Habebam per louem equidem opimates ciuitatis. Cumq; essem nam senex, nam caluus, sicuti ui des, præterea lippiens etiā, ac senio cautiens, postre

mo naribus mucosis, tamen cupidissime mihi inferuiebant, adeo ut is felix uideretur, quencumq; uel aspexisset modo. Simy. Num tu quoq; quem admodum Phaon ille, Venerem aliquam ē Chio transuexisti, ut obliuiscerent tibi illa dederit, rursus ad iuuentam redire, ac denuo formosum, atq; amabilem fieri? Poly. Haudquaquam. Quin magis cum talis essem, qualē dixi, tamen supra modum adamabar. Simy. Aenigmata narras. Poly. Atqui notissimus est hic amor cum uulgo sit frequens, nempe erga senes orbos, ac diuites. Simyli. Nunc tua forma, unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirum ab aurea illa Venere Poly. Verūtamen non parum multas commoditates ab amantibus tuli Simyle, propemodum etiam adoratus ab illis. Porro sæpius etiam quasi prociis illis illudebam, excludens interdum nonnullos eorum. Interim illi inter sese decertabant, & in ambiēdis primis apud me partibus, alium alius anteire nitabantur. Simylus.

Sed age de facultatibus tuis quid tandem statueras? Polystratus. Palam quidem affirmabam, me unum quencumq; illorum reliquum heredem. Idq; illi cum crederent futurum, certatim se quisq; obsequentiorem, atq; adulantiozem præbebat. Cæterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram reliqui, in quibus omnes illos plorare iussi. Simylus. At postrema illæ tabulæ, quem pronuntiabant heredem? Num ē cognatis quempiam? Polystratus. Non per Iouem, immo nouitum quendam ex formosissillis adolescentulis, natione Phrygem. Simylus. Quot annos natum Polystrate? Poly. Viginē ferme. Simylus. Iam in

telligo quibus obsequiis ille te demeruerit. Polystr. Attamen multo illis dignior, qui scriberetur hæres, etiam si barbarus erat ac perditus. Quem iam ipsi etiam optimates colunt, captantq;. Is igitur mihi extitit hæres. Iamq; inter patrios numeratur, sub aspe mento, barbaroq; cultu, ac lingua. Quin et Codro generosiorē, Nireo formosiorē, Ulyssē prudentiorē esse prædicant. Simy. Non laboro, uel totius Græciæ sit imperator, si libet, modo ne illi ponantur hæreditate.

VENERIS, ET CUPIDINIS.

Venus.

Vid tandem in causa est Cupido, ut cū reliquos deos omnes adortus expugnaris, Iouem ipsam, Neptunum, Apollinē, Iunonem, me denique matrem, ab una Minerva temperes, utq; aduersus hanc nec ullum habeat incendium tua fax, & iaculis nauas sit pharetra, tum & ipse arcu careas neq; iaculārī noris. Cupi. Equidem hanc metuo mater, est enim formidabilis, truculentoq; aspectu, ac ferocitate quadā supra modum uirili. Proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatiens expauescit me, moxq; formidine tremere occipio, sic ut arma mihi ē manibus excidant. Venus. Atqui Mars non erat hac formidabilior? Et hunc tamen superatum exarmasti. Cupi. Immo ille cupide me recipit, atq; ultro etiam inuitat. Verum Minerva semper adductis supercilijs obseruat.

MARTIS AC MERCVRII

Mars.

Vdisti? Mercuri cuiusmodi nobis minas
 tris sit iupiter? quam superba, quamq; di-
 ctu absurda? Ego inquit, si uolucro, cathe-
 nam ex aethere demittam. Vnde si uos sus-
 spensi me ui detrabere conemini, luseritis operam. Nun-
 quam enim me deorsum trahetis. Contra si ego uos uel-
 lim in altum attrahere, non uos modo, uerumetiam tum
 terram ipsam, tum mare pariter subuectum in subline
 festulero. Ad hæc alia permulta, quæ in quoq; audisti.
 At ego siquidem cum uno quolibet singulatim confera-
 ner, ita præstantiorem eum esse, uiribusq; superiorem,
 haudquaquam negauerim, uerum unum tam multis
 pariter intum antecellere, ut cum ne pondere quidem uin-
 cere queamus, etiam si terrâ, ac mare nobis adiunxerim-
 mus, id neutiq; crediderim. Mer. Bona uerba Mars.
 Neg. n. fati non est ista loqui, nequid forte mali nobis
 hæc pendatia conciliet. Mars. An uero credis apud
 quenlibet hæc dicturum me? Immo apud te solum id
 audeo, quem lingua continentis esse sciebam. Sed quod
 mihi maxime ridiculum uidebatur, nunc cum hæc mihi
 tantem audirem, haud quæ apud te relicere, et nim me
 mineram, cum non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac
 Pallas, mota aduersus eum seditione machinarentur com-
 prehensum illum in uincula conijcere, quanto pe formi-
 darit, atq; id treis dñtaxat deos, qd ni Thetis misericor-
 dia comota, Briareum Centimanum illi auxilianum ac-

Quin aliquando temere ad illam aduolami facem pro-
 prius admouens. At illa siquidem ad me accesseris iquit,
 per parentem Iouem quouis modo te confecero, aut lan-
 cea te transfigam, aut pedibus arreptum in tartara de-
 bo praecipitem, aut ipsa te discerpam, plurima item id
 genus comminabantur. Ad hæc acerbis obuietur oculis,
 postremo Et in pectore faciem quandam gestat horrend-
 dam, uiperis capillorum uice comatam. Hanc nimirum
 maximopere formido. Territat. n. me, fugioq; quoties eâ
 aspicio. Venus. Esto sanè. Minervam memis, ut ais,
 atq; huius gestamen Gorgona re formidas, idq; cum Ior-
 uis ipsius fulmen non formidaueris. Ceterum Musæ quâ
 ob causam abs te non feriuntur, atq; a tuis iaculis tutæ
 agunt? Num Et hæc cristas quatunt, aut Gorgonas præ-
 tendunt? Cupido. Has quidem tenere or mater. Sunt
 enim uultu pudico, ac reuerendo, præterea semper ali-
 quo tenentur studio, semper cautionibus animum inten-
 tum gerunt. Quin ipse etiam non raro illis assisto, car-
 minis suauitate delinquit. Venus. Esto nec has ador-
 riris, propterea quod sint reuerende. At Dianam qua-
 tandem gratia non uulneras? Cupi. Ut breuiter di-
 cam, hanc ne deprehendere quidem usquam sum potis,
 quippe perpetuo per montes fugitantem. Ad hæc alteri-
 us cuiusdã sui Cupidinis illa tenetur cupidine. Venus.
 Cuius õ gnate. Cupi. Nempe uenatu ceruorum, Et
 hinnulorum, quos insectatur, ut capiat, ac iaculo figat.
 Ac prorsum tota rerum huiusmodi studio tenetur. Tam-
 etsi fratrem eius, qui nimirum arcu ualet Et ipse, se-
 ritq; eminus. Venus. Teneo gnate, eum sepe uenero
 sagitta uulnerasti.

cessuisset, ipse pariter cum fulmine, ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi idere libebat, eius magniloquentiam, iactantiamq;. Mercuri. Tace. Bona uerba. Neq;. n. utum est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.

MERCURI ET MAIÆ

Mercurius.

St uero mater deus quisquam in cælo me inferior? Maia. Cane ne quid istiusmodi dixeris Mercuri. Mercuri. Quid non dicam, qui quidem tantum negotiorum

solus sustineam, quibus de lassor, in tam multa ministeria distractus? Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq; uerrandum cenaculum, ubi dii compotant. Tum ubi curiam, in qua consultant, undiq; strauero, ac singula ita, ut oportet, composuero, Ioui necessum est assistere, ac perferendis illius mandatis toto die sursum, ac deorsum cursum, insuper cum re deo, puluerulentus adhuc ambrosiam apponere cogor. Porro prius q; nouitius iste pocillator aduenisset, ego nectar etiam ministra bam. Quodq; est omnium indignissimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerū id quoq; temporis neresse habeo defunctorum animas ad Plutonem deducere, manumq; gregi me ducem præbere, tū autem & tribunalibus assistere. Neq; enim mihi sufficiebant scilicet diurna negotia, dū uersor in palastris, dum in concionibus præconis uices ago, diem oratores instruo, ni hac quoq; provincia accedat, ut simul etiam

umbrarum

umbrarum res disponam? Atqui Leda filij alternis inter ipsos uicibus apud superos, atq; inferos agitant. Mihi necesse est quotidie tum hoc, tum illud pariter agere. Deinde duo illi Alcmena, ac Semele miseris progeneri mulieribus, otiosi in conuiujs ac cubunt, at ego Maia Atlantide progenitus illis ministro scilicet. Quin nunc cum recens à Sidone Cadmi filia reuersus essem (nam ad hanc me legarat, uisum quid ageret puella) prius quàm respirassem, & adhuc anhelum de uia rursum ad Argos emadavit uisum, qui cum Danae agere reuer. Rursum inde in Boeotiam profectus inquit, obiter Antiopam uisito. A deo ut planè iam paritum me negarim. Quod si mihi licuisset, lubens profecto fecissem, id quod solent ij, qui in terris duram seruium seruitutem. Maia. Missa fac ista gnate. Decet enim per omnia morem gerere patri, cum sis iuuenis. Ac nunc quò iussus es, Argos contende, Deinde in Boeotiam, ne, si cessaris fuerisq; lenior, plagas etiam auferas. Nam irauendi sunt, qui amant.

Erasmus

VENERIS, ET CYPIDINIS.

Venus.

Cypido Gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de ijs loquor, quæ te impulsore mortales in terra uel in se quisq; uel inuicem alij in alios faciunt, uerum de ijs ago, quæ apud superos quoque dignas, qui quidem Iouem ipsum cogis uarias assumere formas, in quacumq; tibi pro tempore uisum fuerit, eum uersans. Tum Lunam è caelo deuocas, quin et solent alii quoties compellis lentum apud Clymenen cessare augurandi muneris oblitum. Nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter, ac tamquam tutò facis. Verum tu quidem à deorum omnium confidentissime me. Rheam insuper ipsam iam animum, præterea deorum tam multorum parentem, eò ppulisti, ut pusionem admet, atq; in Phrygium illum adolescentulum depereat, ac uiam opera insanit, iunctisq; leonibus, adhibitis item Corybantibus, quippe qui et ipsi furore quodam sicut afflati, per Idam montem sursum, ac deorsum oberant, ipsa quidem Atis amore eiulans. Cæterum Corybantum, alius suum ipse penem ense defecat, alius dimissa coma per montes feruit insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perstrepat, breuiter ois undequaq; Ida tumultus, atq; insana plena est. Proinde cuncta timeo. Memine ne tale quid accidat, quandoquidem te produxi, malum in gens, ut si quando respiscat Rheæ, uel potius si pergat insanire, Corybantibus impe-

ret, ut te correptum diserpant, aut leonibus obijciant. Hic me sollicitat metus, quod uideam tibi periculū imminere. Cupido. Oratio animo esto mater, siquidem leonibus etiam ipsis iam familiaris sum factus, ita ut se penumero consensu eorum tergis, prebensq; iuba, equitissimè insidens illos agit. At uero illi interim mihi candidis adblandiuntur, ac manum ori inserta receperant, labuntq; deinde mihi reddunt innocuam. Porro Rheæ ipsi quando tandem uacauerit, ut me ulciscatur, cum in Ate sit tota? Postremo quid ego pecco, cum res pulchras, ut sunt, offero, ac demonstro: uos ne appetite res pulchras. Quare his de rebus ne in me crimē conferte. Nū uis ipsi tu mater, ut neq; tu posthac Martem ames, neq; ille te? Venus. Ut es peruiax, et nulla in re nō superas. At tamen horum, quæ dixi, fac in posterum memineris.

DORIDIS, ET GALATÆ.

Doris.

Formosum amantem Galatæa, nempe scilicet istum pastorem, aiunt amore tui deperire. Gala. Ne ride Doris, etenim qualis quis est, Neptuno patre prognatus est. Do. Quid tum postea, si uel tone ipso sit progenitus, cum usq; adeo agrestis, atq; hispidus appareat, quicquid est omnium deformissimū, unoculus. An uero credis genus illi quicquid profuturum ad formam? Galat. Ne istuc quidem ipsam, quod hispidus est, atq; agrestis, ut tu uocas, illum deformat. Quin uirile magis est. Porro oculus me dia in fronte detet etiam,

quo quidem nihilo segnius cernit, quam si duo forent.
Doris. Videris Galatea non amantem habere Polyphenum, sed illum potius adamare, sic hominem praedicat Galatea. Equidem haud ad amo, sed tamen insignem istam uestram insultandi, opprobriandi; perulantiam ferre non queo. Ac mihi nimirum inuidens tua quadam insue facere videmini, propterea quod ille, cum forte aliquando gregem pasceret suum, nosq; è litorali specula ludentes cerneret, in prominentibus Aetnae pedibus, qua uidelicet inter montem, & mare litus sese in longum porrigit, uos ne aspexerit quidem, at ego omnium una uisa sim formosissima, eoq; in una me coniecerit oculum. Ea res uos male habet. Nam argumentum est, me forma praestantiorē esse, ac digniorē remque amari uos contra fassiditas esse. Doris. An istud tibi putas inuidendum uideri, si primum pastori, deinde lusco formosa uisa sis? Quanquam quid aliud ille ponit in te probare, praeter solum candorem? Is illi placet opinor, quod caeco, & laesi affuerit, proinde quicquid hīs sit simile, id proptinus pulchrum indicat. Alioqui ubi libebit scire, qua sis facie, de scopulo quopiam in aquam, si quando tranquilla steterit despectans, te metipsam contemplant, uidebis aliud nihil, nisi perpetuum candorem. Vexis quidem non probatur, nisi rubor admixtus, illi decus, illi iunxerit. Galat. Atqui ego illa immodice candida, tamen eiusmodi habeo amantē cum interim è uobis nulla sit, quam uel pastor, uel naua, uel porator aliquis miretur. Ceterum Polyphenus, ut alia ne dicam, etiam canendi peritus est. Dor. Tace dō Galatea. Audiuimus illum canentem, cum nuper

per pruriret in te. Sed dō sancta Venus, Asinum rudere dixisses. Nam lyrae corpus simillimum erat cernino capiti, ossibus renudato, tum cornua perinde quasi cubi non prominebant, ijs colligatis, inductisq; fidibus, ne sinui quidem lyram admouens agreste quiddam, atq; insuauē cantillabat, cum aliud interim ipse uoce caneret, aliud illa succineret. Ita ut temperare nobis nequierimus, quin rideremus amatoriam illam cantionem. Si quidē lyrae sonitus adeo loquax, ac garrulus erat, ut nollet illi balanti respondere. Immo puduisset, si uisa fuisset stridulum illius, & ridiculum cantum imitari. Ad hac gestabat in ulnis amans iste delicias suas, uersi canulum, pilis hirtis, ipsi non dissimilem. Quis autem non inuideat tibi amicum istum Galatea? Galat. Quin ne igne uisum ipsius amicum nobis commonstra, qui meo sit formosior, q̄q; doctius, ac melius uel uoce canat, uel cantat. Doris. Mihi quidem nullus est amator, neq; me hoc nomine iactō, quasi san uehementer amabilis uerumtamen istiusmodi amicum, qualis est Polyphenus, nempe totus hircum olens, tum crudis uictans carnibus, & hospites, siqui appulerint, deuorās tibi habead, eumq; tu nuquam ames.

DIOGENIS, ET ALEXANDRI.

Diogenes.

Vid hoc reiest Alexander? Itá ne, de-
functus es ni quog; perinde atq; nos om-
nes? Alexander. Vides nimirum
Diogenes. Tametsi mirandum non est
si homo cum fuerim, defunctus sim.

Dioge. Num ergo Iuppiter ille Ammon mentiebatur, cū
te suum filium esse diceret. An uero ni Philippo patre
prognatus eras? Alexan. Haud dubie Philippo.
Neq; enim obiissem si Amnone parente fuisset proge-
nitus. Dioge. Atqui de Olympiade etiā consimilia
quedam ferebantur, puta Draconem quendam cum ea
fuisse congressum, uisumq; in cubiculo. Ex eo gravidam
peperisse te. Porro Philippum errare, falliq;, qui se tuum
patrem esse crederet. Alexan. Inaudieram quidem
& ipse ista, quemadmodum tu, at nunc uideo, neq; ma-
trem, neq; ammonios illos uates sani ququam, aut ueri
dixisse. Dioge. Attamen istud illorum mendacium
Alexander, ad res gerendas haudquaquam tibi fuit in-
uile, propterea qd uulgus te uerebatur, mentebatq;, cū
deum esse crederet. Sed dic, cui nam ingens illud im-
perium moriens reliquisti? Alexan. Id eqdem ignoro
Celerius enim ē uita submonebar, quam ut esset otium
de illo quicquam statuendi, prāter id unum, quod mo-
riens Perdiccæ annulum tradidi. Sed age, qd rides Dio-
genes? Dioge. Quid ni rideam? An non meministi,
qd Græci fecerint, cū nup tibi arrepto imperio adularē

tur, principemq;, ac ducem aduersus Barbaros deliger-
rent? Nonnulli uero in duodecim deorum numerum
referrent, ac sacra constituerent, deniq; sacra facerēt, tan-
quam Draconis filio? Sed illud mihi dicto, ubi te sepelie-
rūt Macedones? Ale. Etā dum in Babylone iaceo,
tercium iam diem. Porro Ptolemæus ille satelles meus si
quando deuit otium ab his rerum tumultibus, q nunc
instant, pollicetur in Aegyptum deportaturum me, at
q; inibi sepulcrū, quo uidelicet unus siam ex dijs aegy-
ptijs. Diog. Non possum non ridere Alexander, qui
qdem te uideam etiā apud inferos desipientem, sperā
temq; fore, ut aliquādo uel Anubis fias, uel Osiris, quin
tu spes istas omittis d diuinissime, neq; enim fas est, res
uerū quēquam, q semel paludem transierit, atq; ita
specus hianum descēderit, propterea qd neq; indiligēs
est Aeacus, neq; contēnendus Cerberus. Verū illud abs-
te discere uelim, quo seras animo, quoties in mentem
redit, quanta felicitate apud superos relicta, huc su pro-
fectus, puta capitis custodibus, satellinibus, ducibus, num-
auri tanta ui, ad hoc populis, q adorabāt. Prāterea Ba-
bylone, Baetris, immanibus illis belluis, dignitate, glo-
ria, deinde qd eminebas cōspicuis, dū uestiueris, dum
amiculo candido caput haberes reuinctum, dū purpu-
ra circū amictus esses? Nunquid hæc te discruciant quo-
res recurant animo? Quid lachrymas fuit? An non id
te sapiens ille docuit Aristoteles, ne res eas, quæ a for-
tuna proficiantur, stabiles, ac firmas existimares?
Alexan. Sapiens ille, cum sit assentatorum omnium
perditissimus. Sine me solum Aristotelis facta scire,
quā multa a me petierit, quæ mihi scripserit, deinde
t iij

quem admodum abusus sit mea illa ambitio, qua cupie-
bam eruditione cateris prestare, cum mihi palparentur
interim, ac predicaret me, nunc ob formam, tanquam
et ipsa summi boni pars quaedam esset, nunc ob res ge-
stas, atq; opes. Nam has quoq; in bonorum numero col-
locandas esse censebat, ne sibi uisio uerteretur, quod eas
acciperet. Planè prestigiosus uir ille quidè erat, ac frau-
dulentus ò Diogenes. Quanquam illud fructus scilicet
ex illius sapientia fero, quod nunc perinde quasi sum-
mis de bonis ex crucior, ob ista, quae tu paulo ante com-
memorasti. Dioge. At scin quid facies? Ostendam
tibi molestiae istius remedium. Quandoquidem his in
locis ueratrum non prouenit, fac ut Lethei fluminis
aquam auidis faucibus attrahens, bibas, iterumq; ac se-
pius bibas. Atq; eo pacto desine de bonis illis Aristorli-
cis discrucari. Verum enim Cletum etiã illum, &
Calisthenem uideo, cumq; his alios compluribus rapinam
huc sese ferentes quo te discerpant, penasq; sumant, ob
ea quae quondam in illos commisisti. Quare fac in
alteram hanc ripam te conferas, & crebrius (ut di-
xi) bibas.

MENIPPI, ET CHIRONIS.

Menippus.

Quidem inaudini Chiron, te, deus cū
esses, tamen optasse mortem. Chi.

Vera nimirum sunt ista, q̄ audisti Me-
nippe, planeq; mortuus sum, sicuti ui-
des, cum mihi licuerit immortalē esse.

Menip. At quae nam te mortis cupido tenebat, res ui-
delicet, quam uulgus hominum horreat? Chi. Di-
cam, apud te, uirum neūquam suauem, atq; imperitū
Iam mihi desierat esse iucundum immortalitatis frui.

Menip. Quid? An iniucundum erat te uiuere, lucenq;
meri? Chi. Erat inquam Menippe. Nam qđ iucun-
dum uocant, id ego neūquā simplex, sed uariū qđdā
esse arbitror. Verum cum ego semp uiuerem, atq; isdē
perpetuo rebus uter, sole, luce, cibo, tum horae eadem
recurrerent, reliqua item omnia, quaecunq; contingunt
in uita, reciproco quodam orbe redirent, atq; alijs alia
per uices succederent, satietas uidelicet eorum me cepit
Neq; enim in eo uoluptas est sita, si ppetuo fruaris isdē
sed omnino in pmutando posita est. Menip. Probe
loqueris Chirō. Caterum haec, q̄ apud inferos agitur,
uita, q̄ nam tibi procedit, posteaquam ad hanc tanquā
ad potiorem te contulisti. Chiron. Haud insuauiter
Menippe, Siquidem aequalitas ipsa quiddam habet ad
modum populare. Nihil autem interest utrum in lu-
ce quis agat an in tenebris, praeterea neq; sciendum est
nobis quēadmodū apud superos, neq; esuriendum, sed

eiusmodi rerum omnium egenia uacamus. Menip.
Vide Chiron ne temet ipse inuoluas, ne ue eodem tibi re
cū dator aīo. Chiron. Quamobrem istuc aīs? Me
nippus. Nempe, si illud tibi fastidio fuit, quod in uita
semper iisdem similibusq; rebus utendum erat, cū hic
indem similia sint omnia, eundem admodum pariente
fastidium. At de integro tibi quarenda erit uita cōmu
tatio, atq; hinc quopiam aliam in uitam demigrandū
id quod arbitror fieri non posse. Chiron. Quid igitur
faciendum Menippe? Menip. Illud nimirum
uti sapiens, cum sis, quemadmodum opinor, Et uulgo
prædicant, præsentibus rebus sis contentus, neq; quicquā
in his esse putes, quod ferri non queat.

MENIPPI, ET CERBERI.

Menippus.

Eus Cerbere, quandoquidem mihi te/
cum cognatio quædam intercedit, cū
Et ipse sim canis, dic mihi per stygiam
paludem, quomodo sese habebat socra
tes, cum huc accederet? Verisimile est
autem te, deus cum sis, non latrare modo, uerum etiam
humano more loqui, si quando uelis. Cerberus Cū
procul adhuc abesset Menippe, uisus est constanti, atq;
interrito adire uuln, perinde quasi mortem nihil omni
no formidaret, ac tanquam hoc ipsum uellet ijs, q; pro
cul à specus ingressu stabant, ostendere, uerum sinu
latq; despexit in hiatus, uiditq; profundum, atq; atrū

antri recessum, simulq; ego contentent etiam illum, ac
nito mordens pede corripam detraherem, infantium
ritu ciulabat, suosq; deplorabat liberos, nihilq; non fa
ciebat, in omnem speciem sese conuertens. Menippus
Num igitur sicate sapiens erat ille, neq; uere mortem cō
temnebat? Cerberus. Haud uere. Caterum ubi ui
dit id esse necesse, audaciam quandam præ se ferebat,
quasi uero uolens id esset passurus, quod aliqui uolens
nō uolenti tamen omnino fuerat ferendum, uidelicet quo
spectatoribus esset miraculo. Equidem illud in totum
de uiris istiusmodi, uere possum dicere, ad fauces usque
specus intrepidi sunt, ac fortes, porro intus cum sunt.
nihil mollius, neque fractius. Menippus. Caterum
ego quo nam animo tibi uisus sum subiisse specum?
Cerberus. Vnus mortalium Menippe sic mihi uisus
es subire, ut mo dignum erat genere, Et prior te Dio
genes, propterea quod nequiquam adacti subieritis, aut
intrusi, uerum non ultronei, tum ridentes, atque omni
bus plorare renuntiantes.

PRÆFATIO, SEV HERCVLES GAL
LICVS LVCIANI ERASMO

INTERPRETE.

Erculem Galli lingua gentis uerna
cula Ogmium uocant. Porro deum
ipsum noua quadam, atq; inusitata
figura depingunt. Senex apud illos
est, ad extremū usq; occipitiū recal
uus, reliq; capillis, siqui reliqui sunt

canis, cute rugosa, & in atritum exusta colorem,
cuiusmodi sunt nautæ isti senes. Charontem potius, aut
Iapetum quempiam ex ips, qui apud inferos uersantur,
diceret. In summa, quiduis potius q̃ Herculem esse conij
ceret ex imagine. Atq; tali specie cum sit, tamen Hercul
is ornamē gerit, ut qui nūm leonis exuium indutus
sit, nūm clauam dextra teneat, nūm pharetram humer
is aptatam portet, nūm arcum laua prætendat. Deniq;
modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar
in Græcicorum deorum conuulsiā pperam face
re Gallos, cum eum eiusmodi fingerent effigie, quo ni
mirum illum talibus picturis ulciscerentur, quod olim
in regionem ipsorum incurisset, prædas agens id tem
poris, cum Geryonis armenta uestigans occidentalium
gentium plerasq; regiones peruastaret. At non diu eti
am dixi id, quod erat in imagine maxime nouum atq;
mirandum. Siquidem Hercules ille senex in gentem ad
modum hominum mulatūdinem trahit, omnibus ab
aure reuinctis. Porro uinula catenula tenues auro,

electro ue confectis, pulcherrimis istis monilibus adse
miles. Atq; cum uinculis usque adeo fragilibus ducant
tur, tamen neq; de fugiendo cogitant, cum aliqui com
mode possint, neq; prorsus obmutuntur, aut pedibus ad
uersus trahentem obtendūt sese resipinantes, uerrū alas
eres, ac læti sequuntur, ducentem admirantes, ultro fes
santes omnes, & laxatis funiculis, etiam anteuertere
studentes, perinde quasi grauitur lanari, si soluerentur uin
culis. Ne illud qdem pigebit referre, qd mihi uidebatur
omnium absurdissimum. Etenim cum non inueniret
pictor unde catenularū summas ansas ne efferet, uideli
cet dextra iam clauam, laua arcum tenente summam
Dei linguam perterebrauit, atq; ex hac religatis cate
nulis eos trahi fecit. Ipse nimirum ad eos, qui ducebant
tur, uultum, & oculos conuertebat, arridens. Hæc ego
cum diuini assissem contēplans, admirans, hæ
sitans, indignans Gallus quispiam, qui propius asstabat
nostratum litterarum non indoctus, id quod declarau
it, cum græcicam linguam absolute sonaret, philo
sophus opinor, ex eo genere philosophorum, qd apud
illos esse ferat. Ego tibi hospes inq; picture istius amig
ma explicabo, nam uidere uehementer ad eam attoni
tus, ac stupefactus, orationē nos Galli nequaquam arbi
tratur esse Mercurium, quemadmodum uos Græci, ue
rum Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mer
curio longe robustior existerit. Nam quod senex fingitur
nihil est quod mirere. Siquidem una facundia consueuit
in senectū demum absolutum uigorem ostendere, si mo
do uerum uestri dicunt poetæ.

Obduci iuuenum densa caligine pectus.

Contra senectutem posse quiddam dicere
Rudi iuuenta melius, ac praeclarus.
Hinc uidelicet apud uos & Nestoris lingua melle pro
fluit. Et Troianorum concionatores lirieo ssa edunt uo
cem, uidelicet floridam quandam uocem. Nam liria, si
satis commemorari, flores appellantur. Proinde quod ab
auribus uinctos, ad linguam trahit senex hic Hercules
qui non aliud, quam ipse est sermo, ne id quidem debes
admirari, qui quidem non ignores lingua cum auribus
esse cognationem. Neque uero ad contumeliam illius illud
pertinet, quod ea peruersa est. Nam meministi inquit, &
iambicos quosdam uersiculos e comedijs apud uos discere.
Siquidem uiris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus.

Quin de eodem hac habemus opinionem, ut quicquid
egit, id oratione, facundiaque, conficisse putemus, utpote
uirum sapientem, ac persuadendo pleraque sibi subegisse.
Iam tela illius nimium rationes sunt, acuta, missiles, ci
ta, atque animum facientes. Vnde penigera dicta uos
quoque nominatis. Haestenus Gallus. Ac mihi quidem cum
huc me conferens necum inter eundem perpenderem,
num decorum iam esset, ut tam grandis nam, quiq; iam
pridem ab his doctrinae certaminibus meimet abdicasse
sem, rursus me tam multorum iudicium calcalis expo
nerem iudicandum, in tempore subijt animum meum
eius pictura recordatio. Nam antehac uerebar, ne cui
uestrum uideret hac admodum pueriliter agere, qua
siq; praeter aetatem iuuenari. Proinde ne quis Homericus
adolescens illud mihi impingeret dicens.

Aetas iam perijt tua.

Tum illud.

Ac te corripuit cariosa senecta, minister
Inualidusq; tibi, & segnes, tardiq; caballi,
Videlicet eo scommate pedes meos notans. Verum quo
ries senex ille Hercules recurrit animo ad quiduis addu
cor, ut faciam, neque me pudet hac audere, cum sim ipsi
aqualis imagini. Itaque robur, celeritas, firma, & si qua
sunt alia corporis bona, ualeant, cumque his uisus Teie
uates, Cupido, ubi memento subcano uiderit, auro ruti
lanibus alis, si uidebimur, uel aquilas praeteruolet, neque
laborabit Hippoclidus, immo nunc uel maxime tempe
stuum fuerit, facundia repubescere, florere, uigere, &
quam licet plurimos ab auribus ducere, ac saepius arcu
ferire, quandoquidem periculum non est, ne quando qu
praeter spem pharetram inaneri reperiat. Vides quibus
modis aetatem meam, meamque senectutem ipse consoler,
animumque, adeo ut non sim ueritus, nauim iam olim
in terram subductam denuo reuellere, suisque instructa
armis, medium in pelagus demittere. Contingant au
tem a uobis o dii, afflatus secundi, quando nunc uel ma
xime praesente bono, atque amico uento nobis est opus.
Quod si digni modo uidebimur, in nos quoque dicat ali
quis Homericum illud.

Quos profert senior pannis e uilibus armos.

EVNUCHVS, SIVE PAMPHILVS

LVCIANI ERASMO IN

TERPRETE.

¶ Nde nobis aduenis Luciane? seu quid
nam rei rides? Semper tu quidem et ali
as consueuisti nobis hilaris, ac festiuus
occurrere, uerum istuc maius aliquid
solito uidetur esse, de quo risum nec com
pescere queas. Lucianus. E foro tibi adsum o Pam
phile, porro max efficiam, ut tu quoq; necum rideas, si
mulatq; audieris cuiusmodi litis aduerim actioni duo
bus philosophis inter sese contendentibus. Pamphil.
Iam istuc ipsum profecto ridiculum est, quod ais, philo
sophos inuicem lites agitare. Nam etiam siquid magni
fuisse negotij, inter ipsos modeste, citraq; pugnam, con
trouersiam compositam oportuit. Lucia. Quid ais?
Tranquille componant illi, qui quidem solida plaustra
conuictijs onusta alter in alterum effuderint, uociferan
tes, mira q; perniciacia contendentes? Pamphi. Vide
licet de disciplinis, atq; opinionibus, ita ut assolent, dis
sentiebant, quod erant diuersæ factionis. Lucia. Im
mo aliud quiddam erat hoc, de quo dissidebant. Nam
eiusdem sectæ erant ambo, eiusdemq; scholæ. Et tamen
orta inter eos lis erat. Porro iudices, qui cognoscebant
primates erant huius Reip. nanq; maximi, ac sapientis
simi. Breuiter, quos habere quis gaudeat, siquid parum
concinne, parumq; modulate sonuerit, non autem si ad
tantam, tamq; insignem impudentiam, ac seditatem
labatur.

labatur. Pamph. Quin tu igitur litis argumentum
exponis, quo uidelicet ipse etiam cognoscam, quæ res ti
bi tantum risum concitarit. Lucianus. Scis Pamphi
le Salarium, idq; neutiquam exiguum ab imperatore
fuisse constitutum, singulis philosophorum generibus,
puta, Stoicis, Platoniciis, Epicureis, cumq; his etiã Peri
pateticis, ita ut unicuiq; sectæ premium esset æquale.
Ceterum demortuo ex his quopiã, alius aliquis in eius
locum subrogandus est, qui sit optimatum calculis pro
batus. Porro premium illud, neq; bucula erat quæpiã,
genuadmodum ait poeta, nec hostia, uerum singulos
in annos decies mille dracmæ, quas accipiunt, ut cum
adolescentulis habeant cõsuetudinem. Pamph. Me
mini quidem ista. Quin auiut nuper ex illis diem obij
se quempiã, alterum ni fallor è Peripateticis. Lucia.
Hæc ipsa Pamphile Helena, propter quam illi inter sese
singulari certamine conflitabant. Et hætenus quidẽ ni
hil etiam ridendum erat in illis præter hoc, quod cum
philosophos esse se profiterentur, ac pecunias pro nihilo
ducere, tamen earum gratia perinde atq; pro patria in
discrimen adducta, pro religione maiorum, pro monu
mentis progenitorum, decertarent. Pamph. Atqui
Peripateticorum istud est decretum, non admodum eẽ
negligendas pecunias, uerum eas in tertio quodam bo
norum ordine esse ponendas. Lucia. Recte dicis. Vi
dunt hæc illi. Proinde bellum hoc ex maiorum iudicio,
sententiãq; illis extitit, uerum quæ postea consecuta sint,
iam ausculta. Primum complures quidẽ alij in defun
cti illius funeribus ludis decertabant, sed inter hos præ
cipue duo, miribus pares, puta Diocles ille senex, nosti

quem dicam contentiosum illum inquam, præterea Bagoas, qui quidem ea specie est, ut Eunuchus esse videatur inter hos initio de doctrina, deq; philosophiæ decretis, atq; opinionibus est decertatum, & uterq; sui speciei documentum dedit, quod esset Aristotelica factionis, quodq; eius placita sequereur ostendit. At p. Io. nem in hoc certamine, neuter altero superior erat. Lis igitur huc deflexit. Diocles desinens iam eruditionis sue periculum, ac speciem ostendere, ad Bagoam descendit, ac uitam illius in primis carpere est aggressus. Bagoas inde huius uitam uicissim taxabat. Pamph. idq; merito Luciane. Siquidem eius rei magis erat habenda ratio. Proinde si ego forte iudex ausus sedissem, magis in hoc, ut mihi uideatur, fauoribus eram occupatus, potiusq; spectassem, uter moribus esset præstantior, q̄ uter ad disputandum, ac dicendū promptior, atq; illi potius q̄ huic uictoriam adiudicasssem. Lucianus. Equidem isti tunc sententiæ meum & ipse calculum addo. Verum ubi iam conuictis, ubi maledictis essent faciat, tandem Diocles illud aiebat nefas esse, uel conari, aut proponere Bagoam, uti cum philosophiæ studio, cumq; præstantissimis eius professoribus commercium haberet, qui quisdem Eunuchus esset. Immo hoc hominum genus, non solum ab eiusmodi contubernio secludi oportere, uerum ab ipsis etiam sacris, ac uasis puris, breuiter ab omnibus publicis cœnibus eijs, ostendens inauspicatū quoddā, et occursum infaustū spectaculum fore, si quis mane domo egressus, uel uideat istiusmodi quippiam. Atq; hac de re multis uerbis disseribat, affirmans Eunuchum neq; uirum esse, neq; mulierem, sed quiddam utriusq; compo-

situm, & conflatum, planeq; monstrum ab hominum natura, specieq; alienum. Pamph. Nouam accusandi rationem nobis narras Luciane. Iamq; & ipse ride re compellor, crimen audiens tam inauditum. Sed alter ille quid? Num obticebat? An uicissim & ipse quiddam ausus est ad ista respondere? Lucianus. Initio quidem pudore, ac metu (nam id est istis familiare) diutius obticebat, erubescens interim, palamq; præ se ferēs, quod laboraret, tandem autem tenuem quandā, ac muliebrem edens uocem, negabat æquum facere Dioclem, qui se, quod Eunuchus esset, ob id a philosophia secluderet, cum qua sceminis etiam esset commercium. Allegabantur Aspasia, Dionima, Thargalia, quæ causam illius adinuabant. Præterea Academicus quidam Eunuchus natione gnllus, qui paulo ante nostram ætatem maximi nominis floruisse. Porro Diocles etiam illum ipsum, si quidem extaret, ac simili negotio sese misceret, prohiberetur se respondit nihil expauescitur opinio, quæ apud uulgus obtinebat. Ad hæc cum ipse quædam diætæ in illum iaciebat, tum referebat in eum q̄ a stoicis, maximeq; cynicis dicta ad risum concitandum erat idonea de corpore mutilo, atq; imperfecto. Hac in re iudicium cognitio uersabatur. Deniq; totius causæ iam illud caput esse cepit, nū Eunuchus idoneus esset censendus, q̄ ad philosophiā admitteretur, q̄ inuenibus p̄fici postuleret, cum alter interim formam etiam, ac corporis integritatem, in philosopho regendam esse diceret. Maxime uero nū barbā altā, ac promissam gerat, quod uidelicet ipse, q̄ discendi cupidi aduenirent, uir gravis appareat, & is cui fides hēri debeat, neq; indignus uideatur.

ur decē illis drachmarum millibus, quæ forent ab imperatore capiendæ. Cæterum eunuchorum conditionē etiam q̄ sp̄adonum esse uiliorem. Nam illos aliquando uirile quiddam expertos fuisse, at hunc ab ipso statim ortu fuisse exectum, planeq; animal esse quoddam uarium, atq; anceps nō aliter q̄ cornices, quæ neq; inter columbas, neq; inter coruos numerari queant. Alter contra responderet eo iudicio non de corporis agi figura, uerum de animi uirtute, proinde mentis qualitatem expendi oportere, deq; dogmatum cognitione querendū esse. Eius rei testis citatus Aristoteles, qui quidem Ermeā eunuchum Atarne oriundum tyrannum supra modū sit admiratur, adeo ut illi perinde atq; dijs sacra fecerit. Ausus est & illud addere Bagoas, multo magis idoneū esse eunuchum, cui adolescentes erudiendi credantur, quod ab hoc nulla in illos calūnia possit herere, neq; socraticum illud crimen in hunc competat, quod adulescentulos corrumpat. Deinde quæ ille potissimum in mentem imberbe fuerat cauillatus, ea hic facere, ut ipsi quidem uidebantur, reiecit. Etenim si ē barba prolixitate inquit, philosophos æstimare conuenit, nimirum hircus ante omnes primas tenebit. Hic teratius quidā afficiens (nomē hominis silebitur) Atqui iudices inquit, hic malis leuibus, ac feminea uoce, reliquoq; corporis habitu eunucho adsimilis. Siquē uestes detrahat, egregie uir esse uidebitur. Alioqui mentuntur, qui ferunt eum aliquando in adulterio deprehensum, membra in mēbris, ut legum tabulæ loquimur, habentem, atq; id quidē temporis ad Eunuchum confugisse, eaq; reperta latebra absolutum fuisse, cum iudicibus crimen persuaderi non

posset, ut qui ē specie hominem iudicaret eunuchum. Atq; nunc mihi palinodia cantaturus uideatur, idq; propter ostentatum præmium. Hæc cum diceretur omnibus, ut par erat, risus est obortus: Porro Bagoas magis etiam perturbabatur omnem in speciem sese uarians, atque in innumerabiles uersus colores, tum frigido sudore fluens, ac neq; decorum sibi existimabat adulterij crimen agnoscere, neq; rursum eam accusationem inuile ad præsens certamen arbitrabatur. Pamph. Profecto deridicula sunt ista Luciane, neq; uulgare uobis uti coniectandum est, uoluptatem præbuerunt. Verū quod tandem res euasit? Et quid super his pronunciarunt iudices? Lucia. Non erat eadē omnium sententia. Verum alijs quidem uisum est uti nudato illo, quem admodum in empta? s seruis fieri consuevit, inspicere nūm in ijs, quæ ad penem perant, philosophari posset. Alij uero sententiā dixere, multo magis etiam hæc ridiculam, nempe, ut accersitis ē lustrum mulieribus aliquot, iuberent illum cum illis congregi, ac uiri officio fingi, astante interim ē iudicibus quopiam, qui quidem esset natus maximus, fideq; spectatissima, qui in spicretum philosophū præstaret. Hæc ubi oīum risu eēt excepta, neq; quisquam adesset, cui non uenter doleret risu distortus, statuerunt, ut causa utriusq; in Italiam reiret. Ac nunc alter (ut aiunt) quo possit ea, quæ dixit, docere, semet ad causam exercet, atq; apparat, summoq; ingenio accusationem meditat. Iamq; adulterij crimen labefactat, ut quod sentiat sibi maxime aduersari, idq; facit iuxta pestilentiam istorum oratorum, morem ex ipsa colligens accusatione, quo aduersarium refellat. Contra

Bagdas diuersa affert, causam, ut uidebatur omnibus in
ri agit, ac negotium prae manibus habet. Postremo uin
cere litem sperat, si modo docere possit, se nihilo deterio
rem esse equis inuentibus asinas. Siquidem rem amare
insane est optimum philosophiae documentum, unaque
probaño, cui non possit contradici. Proinde optauerim
ut filius, qui mihi est adhuc admodum adolescens, non
animum et linguam, sed penem haberet ad philosophiam idoneum.

DE SACRIFICIIS.

Nimiuero si quis recensere uelit, quae fuisse
mi mortales facitane, in sacris, i festis
diebus, in adendis, salutandisque dijs,
tum quas res ab illis petant, quae nota faci
ant, cuiusmodi sint quae de illis sentiunt,
stantumque, equidem haud scio sit ne quisquam animo ca
ris ita confecto, usque adeo maestus, quin risurus sit, ubi per
penderit negotij tum absurditatem, tum amenitatem. At
multo ante quam ridere incipiat opinor, secum illud
expendet, utrum pios istos appellari conueniat, an con
tra dijs inimicos, atque infelices, ac genios malos, qui
quidem numen ipsum rem usque adeo humilem, atque
abiectam existiment esse, ut humanis egeat obsequijs,
utque adulatione capiatur, ac gaudeat, rursum ut stomat
chenur, atque iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica
illa mala, simulque Calydoniorum calamitates, totque ho
minum caedes, ad haec et Meleagri interitum, haec om
nia à Diana authore profecta esse praedicant, quae uideli

ret grauiter ferret, quod ab Oeneo non esset ad sacrifici
um adhibita. Usque adeo nimirum alte dolor hic ani
mo illius infederat, quod sacris epulis esset frustrata.
Quin illam iam mihi uidere uideor, ut erat id tempor
is, in caelo solitariam, reliquis dijs ad Oenei conuiuium
profectis foras, miseris modis gerentem sese ac miseram
biliter eiulantem, quod ab eiusmodi festo esset absturba
Contra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis fe
lices quis dixerit, si modo Iupiter meminerit huma
nitatis, ac benignitatis illorum quam in initio poema
tis homerici in ipsam exhibuerant, duodecim perpetuo
os dies epulis acceptum, idque cum reliquis etiam dijs
comitatus ad conuiuium ueniret. Usque adeo nihil, ut
apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt, uerum sua
bona uendunt mortalibus, atque enere quidem ab illis
licet omnia, puta bonam ualeudinem, bucula, diui
tias bobus quatuor, tum regnum bobus centum, Prae
tere a se spitem ab Troia in Pylum reditum, tauris nos
uem, iam ex Aulide ad illum transmittendi facultate
tem, regia puella. Nam alius quidam, ne id tempor
is urbi caperetur, à Minerua mercatus est bobus duo
decim, ac peple. Verisimile est autem esse praeter
ea quaedam, quae uel gallo, uel corolla, uel solo thur
re ab illis redimi queant. Haec igitur cum non igno
raret, opinor, Chryses ille, utpote tum sacerdos, tum se
nex, diuinarumque rerum egregie peritus, posteaquam
re infecta redisset ab Agememnone, tanquam qui pri
dem Apollini munum dedisset beneficium, ita nunc
imputat, ac repositit recompensam, quin conuiuiatur
etiam propemodum, nempe cum sic ait. Equidem

Apollo egregie, templum tuum, cum id temporis ad
huc esset incoronatum, sapenumero coronis ornavi, de
inde tam multas tibi in aris adolevi coxas taurorum
pariter, atq; caprarum. At tu contra me negligis, cum
huiusmodi patiari iniurias, proq; nihilo ducis hominē
bene de te merium. Quia quidem oratione intantū ille
pudescitū est, ut proinus arepto arui, ac supra navim
stationem sese collocans pestem in Græcorum copias ia
cularetur, ne mulis quidem et canibus intactis. Sed
quoniam de Apolline incidit mentio, referam de eodē
& alia, quæ de illo sapientes isti tradunt, non illa qui
dem, quoniam quā infelicitē amarit, non Hyacinthi
eadem, neq; Daphnes superbiam, verum quemadmodum
damnatus etiā fuerit, et ob Cyclopes interfectos
in exilium exactus. Unde factum, ut ē cælo in terram
demitteretur, humana iam sorte usus, nostrisq; malis
factus obnoxius. Præterea autem quemadmodum in
Thessalia mercenariam operam suam locarit apud Ad
metum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atq;
apud hunc quidem hanc solus, verum cum Neptuneo,
cum ambo propter egestatem lateres componerent, in
q; cōstruendis mœnibus operam præstarent. Ac ne mer
cedem quidem solidam à Phryge illo uulerunt, uerū des
bebat illis adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta dra
chmas Troiani nomismatis, Quid enim? An non hæc
in deorum honorem fabulantur poetæ? atq; his etiā
multo diuiniora de Neptuneo, de Prometheo, de Satur
no, de Rhea, deniq; de uniuersa fermē Iouis familia, id
q; innocatīs, ut adsint canentibus, in exordio poematū
Musis, à quibus tandem uelut afflatū numine, id quod

apparet, huiusmodi quædam cantant, quemadmodum
Saturnus, ut primum cælum patrem suum exeuisset,
ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicut
n̄ ferunt fecisse. & Argiūm illum Thyestem. Deinde
quemadmodum Iuppiter furim occultatus à Rhea sa
xum pueri loco subiciēte in Cretam sit allegatus, at
que inibi à Capella nutrice sit alitus, inidē uidelicet,
ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is, qui prior regna
uit, à cane narratur enutritus. Postea quemadmodum
expulso patre, atq; in uincula coniecto, ipse potius sit
imperio. Duxerat autem uxores complureis qdem ali
as, sed postremo loco Iunonem germanam, idq; iuxta
Persarum, & Assyriorum insinuum. Tu autem qd
esset in amores propensus, atque in uenerem effusus, fa
cile cælum liberis expleuerit. Quorū alios ex suæ for
tis deabus creauit, alios contra nothos, ex mortali, terre
striq; genere susculerit. Cum interim generosus ille, nūc
aug, nūc in taurū, nūc in cygnū, aut aquilā uertereat,
ac in summa plures sibi formas assumeret, q, uel Prote
us ipse. Porro Mineruam ē suo ipsius capite progeniit,
hanc planē sub ipso cerebro complexus. Nam Bacchū,
ut aiunt, ē matre etiā dum conflagrante surreptum,
in suum femur illam defodit, deinde urgente parui,
execuit. Nec his dissimilia, de Iunone etiā canunt.
Nempe hanc cū a uirilem congressum, subuentaneo cō
ceptu grauidam puerum edidisse Vulcanum, atq; eū
quidem non admodum fortunatum, uerum excusso
rem ac fabrum ærarium, quiq; perpetuo tum in igni
tum in fumo uerseur, ac scintillis oppletum, quippe cū

ius ars in fornacibus exerceatur. Tū autem ne pedibus
quidem integris, claudicare. n. ē ruina, cū à Ioue princeps
datus esset ē cælo. Quod ni Lēnij pro sua bonitate enī
dum adhuc ferrentur in aere, suscepissent, perierat nobis
Vulcanus, non aliter q̃ Astyanax ē turri deiectus. Quā
quam q̃ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cete-
rum de Prometheo, cui non cognitum est, q̃ atrocia sit
passus, propterea qd̃ supra modum humana gentis as-
mans fuerit. Sigdem hunc Iupiter in Scythiam depor-
tatum, sup̃ Caucasum montem cruci suffixit, adhibita il-
li Aquila, q̃ tecum illius assidue circūroderet. Hic itaq̃
pœnas pendit. Porro Rheā (nam sunt hæc quoq̃ simul
referenda) an non indecore, atq̃ indigne facit? Tam-
anus cum sit & ætate exacta, ijsq̃ rebus intempestiua,
deinde tam multorum mater deorum, dum pueros ad-
huc adamat, eosq̃ Zelotypia prosequatur, dūq̃ Atten-
ipsum leonibus secum circūmuectat, p̃sertim cum iam
uūlis esse non queat. Itaq̃ quānam posthac uitio uertat
aliquis, uel Veneri, quod adulteretur, uel Diane, quod
ad Endymionem frequenter medio ē cursu diuertes des-
cendat. Sed age missas faciamus has fabulas, atque ip-
sum cælum conscendamus, poetico illo more subuolan-
tes, ea nimirum uia, quam unam pariter cum Home-
ro Hesiodus commonstrat. contemplaturi quem in mo-
dum singula apud illos sint ordinata. Ac primum qui-
dam quod forissecus sit ferreum, uel ab Homero, qui
id ante nostram ætatem dixit, audiuius. Quod si su-
perans, ac sublato paulum capite sursum aspexeris, ac
plane in ipsam quasi dorsum perueneris, ibi simul &

Luxen apparet candidius, & serenior Sol, & astra su-
gentiora, nihilq̃ usquam oculis occurrit nisi clarus di-
es, ac solum undiq̃ aureum. Ceterum introgredienti
primo loco mansitant hora, quippe quæ portas seruant.
Post eas Iris, ac Mercurius, utpote ministri Iouis, et in-
ternuntij. Deinde Vulcani fabrilis officina, omni genera
referta artificij. Postea deorum ædes, ac Iouis ipsius re-
gia, quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrime fabri-
catus sit. At uero dii iuxta Iouem assidentes (conuenit
enim opinor, ut in supernis illis sedibus magno strep-
tu, fastuq̃ uiuantur) in terram despiciunt, & quoquoer
sum intento capite, circūspectant, sicunde subuolant
ignem uideant, aut nidorem in aera surgentem, circūq̃
fiumum rotantem sese. Quod si quis forte sacrum faciat,
epulantur omnes fumo inhiantes, ac muscatum in mo-
rem sanguinem exuentes circū aras effusum. Alios
qui si domi cibum capiant, nectare, atque ambrosia ui-
tiant. Nam olim homines etiam ab illis in conuiu-
um sunt adhibiti, unaq̃ cum eis potarunt, nempe Ixi-
on, ac Tantalus, uerum illi quoniam uim, & raptum
pararent, essentq̃, fures, & garruli, ob id in hunc quo-
q̃ diem pœnas luunt. Porro reliquo mortalium generi
cælum iam inaccessum est, atq̃ occultum. Et in hunc
quidem modū uiuitur à dijs. Proinde uidelicet, & iam
mortales ipsi in colendis illis consimilia qdam, atq̃ istis
consentanea moliantur. Nam primū lucos illis attribue-
runt, tum & montes dicarunt, præea aues consecrarunt,
deinde suam cuiq̃ arborem assignarunt. His factis,
per regiones illos distributos colūt, eosq̃ uelut in ciuita-

tem suam receptant. Nempe Apollinem Delphi, Delij
q; Minervam Athenienses, quæ quidem Græcis Ather
na dicta, uel ipso vocabulo se ei Reip. familiarem esse te
stantur. Argui Iunonē, Mygdonij Rheā, Venerē Paphij.
Rheā autem Cretenses Iouem affirmant non modou
xisse apud sese, nutritumq; fuisse, uerum etiā sepulchrū
illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam
seculis fallimur. qui quidem opinemur Iouem tonare,
pluere, reliquaq; omnia peragere. Et illud, nos lauit,
eum iam olim fuisse defunctum. Et apud Cretenses se
pulum. Deinde uero fanis in honorem illorum erectis
ne tectis uidelicet, aut penatibus careant, formas illo
rum exprimunt adhibito ad id uel Praxitele, uel Poly
cleto, uel Phydia. At ij quidem artifices, haud scio ubi
nam uisam eorum effigiem representant. Ac Iouem qui
dem barbarum fingunt, Apollinem uero semper puer
rum. Mercurium iam pubescentem, primamq; du
centem lanuginem. Neptunum nigro capillitio, cæsis
ouulis Minervem, Attamen qui templa ingrediuntur,
non iam arbitrantur sese uidere uel ebur ab Indis adue
ctum uel è Thracium uenis effossum aurum, uerum ip
sum Saturni, Rheaq; filium a Phydia in terram hospi
tem adductum, iussuq; Pisatorum in solitudine custo
dem, ac speculatorem assistere, idq; hoc contentum præ
mio, boni consulentem si intra quinque per penios annos
dum Olympiacebrantur, interim obiter illi sacrificet
aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacro
rum septis, pueris nasus collocatis, ineffimas offerunt, bo
uem aratorem agricola, agnum opilio, capram capras

rius. est q; thus, est q; placentulam offerat. At siq; pau
per, is ita deo litat, ut dexteram dñtaxat illius ex oscule
tur. Iam uero cum immolant (nam ad illos redeo) pri
mum sortis coronant pecudem, multoq; ante explorat,
num legitima sit, et sacris idonea, neq; forte mactent,
ex ijs, q; religio repudiat, deinde ad aram applicat, ac
sub oculis dei iugulant. flebile qddam emugientē, bene
q; sicut licet coniungere, ominatum iamq; uoce submissio
re sonans, quod ad rem diuinam sit accommodatum.

Quis uero non facile coniectet gaudere deo? cū ista spe
stant? Quin ante sacrum denunciationem aiunt fieri,
neq; intra pura uasa cōsistat, qui manibus sit impurus
Atq; sacrificus ipse, sanguine scedatus, neq; aliter quàm
Cyclops ille pecudem incidit, intestina educit, cor reuel
lit, cruorem aræ circumfundit. Ecq; tandem nō obiens,
peragensq; qd ad pietatem, sacrorumq; ritum p̄tineat?
Post omnia denum, incenso igni, capram ipsa pariter
cum pelle deportatam imponit, ipsam item cum lanis
ouem. Nidor interim ille sacer atq; diuinus sussum fer
tur, atq; in ipsum usq; celum subuectus paulatim dis
funditur. Iam uero Scythæ reliqs omnibus hostijs omis
sis, ut quas uiles, atq; humiles existimant, ipsi homines
mactant Artemidi, atq; eo ritu deam placant. Verum
hæc fortassis modesta uideantur, cūq; ijs ea, q; faciunt
Assyrii, q; Phryges, q; Lydi. Verum si in Aegyptū profu
cisearis, ibi demū, ibi uidebis p̄multa religiosa, planēq;
cælo digna. puta Iouem arietino uulnē, Mercuriū illum
optimum facie canina. Panem uero totum hircum. Ad
hæc alium ibim, alium Crocodilum alii etiā Simi
am. Quod si his quoq; de rebus.

Quo planè pernosse queas, didicisse libebit,
Compluribus sophistas audies, um scribas, ac prophetas
mento raso, qui abi narrent. Sed prius (ut dicā solet.)

Foras abite profani.

Quemadmodum uidelicet quondam ea seditione terri-
ti, quā mouerant hostes, atq; gigantes in Ægyptum des-
uenerint, ut illic in posterum tuti ab hostibus latitaret.
Et ob eam causam alius hircum induerit, alius arietē,
nimirum præ formidine, alius feram, alius auem. Atq;
hinc esse, ut dii nunc etiam eas obtineant formas, quas
id temporis assumpserant. Nam hæc diligenter manda-
ta litteris, idq; ante annos plus decies mille in adytis il-
lorum reposita seruātur. Porro sacrorum peragendorū
idem ferè apud illos ritus, nisi quod hostiā luctu prose-
quimur, iamq; mactatæ circumfusi membra laniant.
Sunt qui sepeliant dūtaxat, posteaquā occiderint. Nā
Apis ille, qui quidem deus apud illos est maximus, si
quando moriatur, quis usque adeo magni faciat Casari-
em suam, qui non eam detondeat, ac nudo capite luctu
præ se ferat, etiam si uel purpureā nisi comam habue-
rit? Est autem hic Apis deus ex armento tam ante a sus-
fragijs designatus, ut pote multo formosior, ac uenerabi-
lior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur
cum sic habeant, & tamen a uulgo uera, seriaq; cre-
dantur, mihi quidem postulare uidentur, non qui repres-
hendat, sed uel Heraclynum potius aliquem, uel Demos-
critum, quorum hic auentiam eorum rideat, ille deple-
ret inscientiam.

LVCIANI CONVIVIUM, SEV
LAPITHÆ ERASMO IN
TERPRETE.

PHILON LVCIANVS.

Philon.

Quam quādam, & uariā uitæ faciem Lu-
ciāne, uariumq; ceterū nobis fuisse nar-
rant sup̄ cenā apud Aristanenum, um
philosophicas quasdā disceptationes ha-
bitas, summamq; inter ipsos contentio-
nem exortam fuisse. Quod nūc menatus est Charinus,
etiam ad uulnera usq; res processisse. Deniq; sanguine
conflictum fuisse dirempum. Lucia. Atqui uidentur
Philon istare sciuit Charinus? neq; enim is nobiscū ad-
erat in conuiuio. Philon. E' Dionico medico aiebat
audisse sese. Porro Dionicus etiam ipse ē conuiuariū nu-
mero fuit opinor. Lucia. Fuit maxime. Verum ne is
quidē ab initio rebus oibus fuit p̄sens, sed serius aduene-
rat, media ferè pugna, pauloq; ante uulnera. Proinde
demiror, siquid comperit, certū ne referre ponit, qui non
ordine spectarit illa, unde inter illos nata lis, postea ad
sanguinem usq; deducta est. Philon. Verum hinc
adeo Luciane Charinus etiam ipse, si rem cōpertius uel
item cognoscere, & quo singulamodo sint gesta, doceri,
te adirem iussit. Nam Dionicum etiam ipsam fissum
fuisse, ne se quidem totū negotio præsentem adfuisse. Te
uero quicquid esset actum, id omne cōperto, certūq; sci-

re, tum etiam quæ dicta inter illos fuerint, meminisse, quippe qui eiusmodi non obiter, neque neglectim audire, sed per omnem, atque attente auscultari solitus. Proinde nunquam effugies, quin nos hoc suauissimo accipias epulo quo mihi quidem haud scio, an ullum possit accidere iucundius, praefertim, quod sobrii per omnem nitore, ac citra sanguinem, extraque teli (quod aiunt) iactum constituti, sumus epulari. Siue senes aliquid super cenam sint debacchati. Siue etiam iuuenes a nero compulsi sint quæ neutiquam fas erat tum dicere, tum facere. Lucianus. Iuuenilis tu quidem Philon, atque inconsultus hæc nos iubet in uulgus efferre, eaque referre, quæ inter pocula ab ebrijs sunt acta, cum hæc magis oporteat obliuioni tradere, eaque omnia Baccho deo uelut auctori imputare, qui quidem haud scio, an quenquam suis non afflatum orgijs, et Bacchanalium expertem praeterierit. Proinde uide ne hominis sit parum bene morati, eiusmodi ad amissum exquirere, quæ rectius erat in conuiuio reliquisse, atque ita discedere. Siquidem odisti aut inquit uersus poeticus memorem compotorem. Ne a Diotrico quidem recte factum, qui hæc apud Charin effutuerit, immodicamque, et pridianam dissipariter uolentiam hominum philosophorum. Ceterum ego absit, ut istiusmodi quippiam sim dicturus. Philon. Nugas agis Luciane, cum ista dicis. Quanquam haudquaquam oportebat ad istum modum apud me praefertim agere, ut qui certo sciam, te multo cupidiorum esse narrandi, quam ego sum audiendi. A deo ut mihi uidearis, si desint, qui te audiant, uel ad columinam aliquam, aut stauam libenter accessurus, quò cuncta pariter enomas,

quod

161
quod si nunc coner discedere, non fines, mi te prius audire, abire, uerum ultro aderis, confestabere, rogabis. At tum ego te uicissim lusero. Iamque adeo, si ita uis, abimus ex alio quopiam hæc eadem audiuri. Tu uero ne dicito. Lucia. Age nequid succenseas. Equidem dicam, quandoquidem usque adeo cupidus es audiendi, uerum heus ea lege, ne passim in uulgus efferas. Philon. Ni prorsus ignoro Lucianum, uide istuc potius feresis. Nam prior ipse denarrabis omnibus, ut me quidem ad id nihil finitum sit opus. Sed illud mihi primo responde de loco. Aristanetus nunc filio Zenoni dabat uxorem, atque ita in nuptijs eius uos accepit? Lucianus. Non, immo filiam suam elocauit Cleanthidem, idque Eucriti numularij filio, qui philosophia dat operam. Philo. Formoso admodum per iocem adolefcentulo, tametsi te nero adhuc, et uxorie rei non admodum manuro. Lucianus. Verum, at non inueniebat alterum generum magis idoneum. Hunc igitur, qui tum modestus uidebatur, tum ad philosophia studium propensus, praeterea autem unicus Eucriti diuitem omnibus delegit filiae suae maritum. Philon. Causam neutiquam leuem dixisti, nempe quia diues sit Eucritus. Verum heus Lucia, ne, qui nam erant conuiuae? Lucianus. Reliquos illos quorsum attinuerit tibi recensere? Vix est philosophorum numero, ac litteratorum, quos potissimum opinor, audire cupis, Zenothemis erat, senex ille stoicus, unaque cum hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus, et hic quidem, quod esset Aristaneti filio preceptor. Deinde Peripatetica factionis Cleodemus, nosti hominem, nempe diacem illum, et argutum, atque ad refel

Erasmus

x

lendum instructum. Discipuli gladium, ac bipennem nominant. Quin & Hermon aderat Epicureus, uerum hunc, cum ingrederetur, Stoici toruis obtuebantur oculis, & auersabantur, palamq; perinde quasi Paricidam quempiam, atq; impium, ac sine stemmate detestabantur. Et hi quidem tanquam Aristaneni ipsius amici, familia resq; fuerant ad cenam uocati, quos comitabantur et Isthicus grammaticus, & Dionysodorus rhetor. Iam uero propter sponsum Cheream una cum illo ad conuiuium accesserant, Ion ille Platonicus, quod is inueni preceptor esset, uir uenerandus aspectu, ac maiestatis quiddam praeseferens, multumq; dignitatis ipso ostendens ore. Unde nonnulli propter animi constantiam, ac rectitudinem regulam illum appellant. Huic simul ut ingredebatur assurgebant omnes, ac uelut praecipuum quendam, ac primarium hominem comiter, atq; officiose exceperunt, adeo, ut planè numen aliquod praesens esse uideretur, cum adesset Ion admirandus ille. Tandem uero, cum iam omnes ferme conuiuii praesentes eënt, tempus erat, ut discumbereur. Itaq; ad dextram ingressus totam illam spondam mulieres (erant autem complures) occupabant. Inter quas erat & sponsa, summo studio culta, hinc atq; hinc stipata feminis. Porro ex aduerso ostij, altera turba, pro cuiusq; dignitate locis distributis. Porro è regione mulierum, primo loco accumbebat Eucritus, secundo Aristanenus. Sub hac ambigi ceptum, utrum altero priorem oporteret accumbere Zenothemi ne Stoicum, quippe senem, an Hermonem Epicureum. (Nam hic erat Castoris, ac Pollucis sacerdos) uerum eam basitationem susculit Zenotemis, si ne inquit

Aristanete minoris ducis Hermone, uiro uidelicet isto, ut nequid aliud mali dicam, Epicureo, discedo, totumque conuiuium uobis relinquo. Et puerum proinus aduocat, discedere parans. Tum Hermon. Immo habeto inquit, tibi priores partes Zenothemi. Quamquam etiam si nihil aliud uel hoc nomine mihi par erat concessi, quod sacerdos sim, ut planè conteninas Epicureum. Rideo inquit Zenothemis, sacerdotem Epicureum, si mulque cum dicto accumbebat. Post hunc tamen Hermon. Deinde Cleodemus Peripateticus, ponè hunc Ionem proxime hunc sponsus, post eum ego, iuxta me Diphilus, huic assidebat Zenon discipulus. Postremo Rhetor Dionysodorus cum Isthico grammatico. Philon. Patre Luciane musarum conuentum quendam mihi narras fuisse istud conuiuium, quippe plurimis sapientibus, ac doctis uiris refectum. Ego uero laudo Aristanenum, qui, cum optatissimam illam, ac splendidissimam solennitatem celebraret, praeter ceteris sapientissimos uiros adhibere uoluerit, idq; adeo delectis ex unaquaque philosophia selecta praecipuis non hos aduocans, illos praeteriens, uerum promiscue uocans omnes. Lucianus. Is uero nequaquam est è uulgarium istorum diuitum numero, uerum & litterarum est studiosus, ac maximam uitae partem in his rebus uersatus est. Conuocabamus igitur imino quidem taciti, & quicquid uariisq; erat apparatus, & omniungus. Neq; enim arbitror operæ pretium, ut numero recensem etiam illa condimenta, cupedias, aromata, atq; id genus ille effluuientia. Cuncta siquidem affatim suppeditabant. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurè ore, no uides inquit, senem il-

lum Xenothemium dicebat (subauscultabam enim) ut
se se obsonijs in gurgitatu, utq; iure vestem opplevit, tum
quam multa puero a tergo stanti porrigit putans inter
rim se aliorum oculos fallere, neque quid se deceat me
mor. Hæc igitur fac & Luciano commonstres, quo testis
esse possit. Mibi uero nihil tunc monstatore opus erat,
quippe qui hæc multo ante limis iam oculis prævider
ram. Hæc simul atq; dixisset Cleodemus, irruit in con
uiuium & Alcidas Cynicus, atq; is qdem inuoca
tus uulgatum illud festiuitatis gratia præfatus de Mene
lao, qui ultro ad fratris conuiuium accessisset. Itaque
plerisq; nupter, atq; impudenter uisus est se cæsse, & qd
cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebat
alius illud.

Infans Menelea. Alius rursum.

Verum Agamemnonia menti non ista placebant.

Ad hæc alia, quæ pro tempore falsæ, lepideq; dici pote
rant, in eum obmurmurabant. Nam palam nullus au
debat quicquam dicere, propterea quod meminerent Alci
damantem, utpote conuiuialem egregium, unumq;
e Cynicis omnibus clamosissimum. Qua quidẽ re adeo
uisus est reliquis antecellere, ut nulli non esset formidandus.
At Aristanetus collaudatum illum, quod inuoca
tus aduenisset, iussit accepta sella, iuxta Isthæum, ac Dio
nysodorum accumberet. At ille Apage inquit, mulier
bre quiddam, ac molle dicis, ut in scamno, aut sella sede
am, quæ admodum facit uos mollibus in stratis penè
supini recumbentes, purpura circumfulsi. Quin ego tibi
uel stans cœnauero in ipso interim conuiuio et obambu
lans. Quod si defatigatus fuero, tū humi substrato pallio

subito innixus cubuero, qualem uidelicet Herculẽ pin
giunt. Ita fiat inquit Aristanetus, siquidẽ istuc manus. Sub
 hæc Alcidas in orbem conuiuij lustrans, cœnabat,
 Scytharum rini, ad uberiora pascua subinde sese trans
 ferens, unaq; cum ijs, qui inferebant edulia, circueiens,
 atq; obambulans. Atq; interim tamen, dum cibum cap
 peret, haudquaquam negotio uacabat, de uirtute obiter
 de uino differens, tum in aurum atq; argentum dicte
 ria iaculans, iamq; Aristanetum percunctabatur, qd
 nam sibi uellent tam multa, tam magna pocula, cū nō
 minus usui possent esse fictilia. Verum Aristanetus iam
 obmurmurantem, molestumq; esse pergentem, in p̄sens qui
 dem comperscuit, ministro innuens, ut in gentem calicẽ,
 infuso meracissimo uino, illi porrigeret. Ac sibi qdem uil
 sus est rem utilissimam se cæsse, nō dum etiam intelligēs,
 quātorum malorum is calix esset author futurus. Hūc
 igitur ut accepisset Alcidas, aliquantisper silentium
 agebat, ac solo sternens sese cubabat seminudus, quæ ad
 modum facturum sese fuerat pollicens cubito humi si
 xo innitens, sinuq; dextra Scyphum sustinens, qualẽ
 Herculẽ apud Pholium pictores effingunt. Iam uero
 & inter alios calix assidue circūagebatur, tum inuita
 tiuncula ad bibendū, & confabulationes ortæ, demū
 & lucerna illata. Interimego cū puerū, q iuxta Cleo
 demum adstabat (erat autẽ is pocillator egregie forma
 sus) subridentẽ uidissem (nam arbitror, qcqd obiter iter
 cœnandū obn̄git, cōmemorari oportere, maxime, siquid
 sit elegātius, ac scite factū) iam admodum attentus ob
 seruare cœpi, qd nam reirideret. Ac paulo post, accede
 bat puer, tanq̃ calicẽ à Cleodemo recepturus. At ille sic

nul & dignum illius substringebat, et drachmas duas una cū calice tradebat. Porro puer, ad substrictū dignū rursus aridebat. Ceterū, de pecunia, cū nō sensisset opor, eoq; non reciperet, in terrā delapsis drachmis, strepitus est cōcātus, mox ambo pariter rubore suffunderantur, idq; ira palām, ut nemo non animaduerteret. Ambigebatur igitur inter eos, q proxime sedebāt, cuius nā essent illi numi, cū & puer negaret a se proiettor, et Cleodemus itē, iuxta quem strepitus acāderat sibi exādisse dissimularet. Verū ea res tum neglecta est, ac conuiuentē omīssa, propterea qd id, quod acāderat, nō ita nulli uidissent, pter unū (ut mihi qdem uisum est) Aristanenum. Nam is paulopost puerum loco monit, clanculum ablegans, & alij cuidam innuit, ut Cleodemo pocillator assisteret uidelicet ex exoletis illis, ac robustis mulioni, aut eqsoni cuipiam. Ad hūc modū ea res utriq; abiit. Summum aliqui illatur a pudorē Cleodemo, siqdem ad omnes permanasset, ac non profinus occupans Aristanetuseam sepelisset, penulantiā ciuilitate commodeq; ferens. Ceterum Alcidas (iam enim potus erat) pcontatus, quodnam esset nomen puellae nuptū, tum clara uoce indistincto silentio, simul & ad feminas conuerso uultu, praeibito inquit, tibi Cleanti, Hercule duce, atq; auspice. Sub hac cum risissent omnes, Rides inquit, sacrilegū, quod sponsae Herculis dei mei nomine propinauerim. Immo illud scito opus est, ni scyphum a me traditum accipiat, nunquam futurum, ut illi filius obūgat talis, qualis ego sum, uirute interitui animo liber, tum corpore adeo robusto, simulq; cum dicto sese magis etiam renudabat, etiam usq; ad illa, quae

sunt maxime pudenda. Ad ea cum iterū arrisissent conuiua, indignans ille surrexit, toruis iam, atq; efferatis obtuens oculis, uultuq; ipso testans iam neq; pacem, neq; quietem acturum amplius. Quin ilico baculum illi fisset alicui, ni commodum id temporis placenta praegrandis fuisset illata. Nam hanc simulatq; conspexit, lenior, ac mitior esse coepit, ac stomachari desijt, obambulans interim, ac placentam auide uorans. Iam uero pleriq; temulentū esse coeperant, & clamoribus undiq; p strepebat conuiuium. Nam & Dionysodorus rhetorem illic agens, orationes quasdam pronuntiabat, laudabaturq; a ministris, q a tergo assisteant. Et Isthicus grammaticus uicissim, q post illum accubebat, uersū censors quosdam recitabat Pindari, Hesiodi, & Anacreontis carmina simul contexens, atq; consarcinans ita, ut ex omnibus unicam redderet cantilenam, oppidū quā ridiculā, in primis autem illa, perinde quasi uaticinans de ijs, quae postea acciderunt.

Commisere simul clypeos.

Tum illud quoq;

Tum uero clamorq; uirum, luctusq; coortus.

At uero Zenothemis, libellulum quempiam minutis conscriptum litterulis, a puero acceptum legebat. Verū cum ij, quorum partes erant edulia inferre, aliquantisper ita ut solent, cessarent, morarenturq;, Aristanetus, sedulo curans, ne uel id interea temporis, aut ociosum esset, aut uoluptatis expers, accersitiam intro morionem, iussit ridiculum aliqd uel dicere uel facere, quomagis etiā exhilararent cōuiuia. Moxq; ingressus deformis qdam, deraso capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq; cristae in morem erectos, hic saltabat, atque

inter saltandum quo maiorem concitaret risum, rotans
se se circū agebat, distorquebatq;. Tum cymbalo concus-
so, sonabat interim quiddam imitans Aegyptiorum, po-
strems differia quaedam iaculabatur in eos qui aderāt
Ac reliqui scommate tacti ridebant. Verum ubi & in
Alcidamantem simile quiddam torfisset, canulum illū
in delitijs habendum appellans, indignatus ille (iādū-
dum autem prae se ferebat, quod inuideret illi, dū pro-
baretur, ac conuinarum oculos refineret) abiecto pallio
ut secum luctaretur, prouocauit. Quod ni faceret, hunc
inqt baculum tibi impingam. Atq; ita miser ille Saty-
rion (nam id erat Morioni nomen) congressus cum eo,
pancratio decertabat. Erat id spectaculi, multo iocun-
dissimum, q̄ppe cum uiderent hominem philosophum
cum Morione compositum, cum ferire, tum uicissim fe-
riri. Proinde q̄ aderant partim tacti gudebant, partim
ridebant, donec iam ictus Alcidamas, pugnam detre-
ctaret ab hominione omnium plausu comprobato cer-
tamine superatus. Hæc igitur cum essent non mediocri
risu excepta, ibi tandem ingressus & Dionicus medit-
eus haud multo post pactam concertationē. Aiebat autē
in mora fuisse, Polypræpum tibicinē, dū hunc phrenesi
corruptū curandi gratia uiseret. Ac planē q̄ddam risū
dignum, commemorabat. Dicebat. n. in ades illius uer-
nisse sese ignarum etiā hominem iam eo morbo tene-
ri. At illum protinus sarrexisse, foribusq; occlusis, ac nu-
dato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse, ipsq; ut caneret
iussisse. Deinde ubi id nō posset, illū percussisse, scutū subla-
ta manu gestantem. Sese porro in tanto piculo tale q̄d-
dam fuisse cōmentum. Nempē ad canendi certamē pro-

uocasse hominem, idq; ea lege ut uictus p̄scriptū, certū
q̄ plagarum numerum acciperet. Ac sese priorem ceci-
nisse, prae, atq; imperite, deinde traditis illis tibijs, scu-
tum ab illo recepisse, gladiū autē ex templo p̄ fenestras
in aream abiecis-
Dein cum minore iam discrimine
cum illo luctaretur, auxilio aduocasse uicinos. Eos reuul-
sisse belluam, atq; ita illorum opera seruatum sese, ostē-
debat autem & plagarum uestigia quaedam, nonnul-
laq; in facie tubera lucentia. Ergo cum Dionicus ob hu-
iusmodi fabulam non minus placuisset, quā Morio ip-
se, proxime istiusmodi reclinans sese, de reliquijs cœnabat,
atque hic quidem haud absq; numine quodam nobis
aduenerat, immo prorsum usui futurus ad ea, quæ pos-
tea contigerunt. Nam prodians in medium conuiuium
puer quidam, qui se ab Etæmocle Stoico uenire diceret
epistolum quoddam adferens, aiebat ab hero sibi man-
datum, ut eo palam omnibus audientibus perlecto, rur-
sus domum sese reciperet. Hic igitur permittente Aristæ-
neto admonis ad lucernam legebat. Philon. Num
orationem Luciane in sponsæ laudem compositam aut
carmen nuptiale, quod genus multa faciunt. Lucian.
Quin nos quoq; istiusmodi quiddam facere consueui-
mus. Verum nihil his rebus simile, siquidem in litteris
ita scriptum erat.

Etæmocles philosophus Aristaneto. Quā non moue-
ar conuiuijs omnis anteacta uita mea fuerit testis. Qui
quidem cum quotidie mihi complures ea causa molesti
sint, te multo diuiores, tamen haud unquam adduci qui
uerim, ut illuc me conferrem, ac cœnis me dederem per-
pendens, nimirum, quantum sit in eiusmodi compota-

donibus tumultus, quantum licentia, penulantiaq; ue-
rum aduersus unum te mihi uideor meo iure stomacha-
tus, qui, cum tantum temporis à me officiosissime cel-
tus. Et obseruans, tamen indignum habueris, quē uel
inter reliquos amicos tuos numerares, sed solum ex om-
nibus praterieris, quodq; cum uicinus essem, proinde
tua causa magis discrucior, qui quidē te tam ingratiū
præbueris. Nam ipse felicitatem nequaquam in hoc sta-
tuo, si quis mihi imperiat uel suum syluestrem, uel lepo-
rem, uel placentiā, quæ mihi assatim contingunt apud
alios, qui quid cuiq; competat. norunt. Quandoq; dem
etiam hodie cum apud discipulum Pammanem cenā
re mihi licuerit, opiparam (ut uocant) cenā, non an-
nui tamen uehementer obsecranti, tibi scilicet demens
ego me metipsum reseruans, At tu nobis præteritis, alios
accipis conuiuiū. Idq; merito facis. Neq; enim ullo mo-
do potes, quid sit rectius dignoscere, nec apprehensam
illam phantasiā habes. Ceterum haud sum nescius,
unde mihi ista sint profecta, nempe ab egregijs istis
philosophis tuis Zenothemide, ac Labyrintho. Qui-
bus equidem (absit inuidia dicto) uel unico syllogismo
mihi uideor os proflatus obnare posse. Alioqui respon-
deat istorum aliquis, quid sit philosophia, aut hac, quæ
inter elementa traduntur, quid habitiō differat ab habi-
tu, ut nequid interim de pplexis illis rogationibus pro-
ponam, quid sit syllogismus cornutus, quid acruālis,
quid metuens, Verum ut quidem istis fruāris licet.
Nam ego, qui solum in bonis ducam, quod sit hone-
stum, facile tulero conuulsiā. Atqui ne possis post
hac ad istam excusationem confugere, ut dicas te mei

oblitum fuisse, nimirum in tanto rerum strepitu, tan-
tisq; occupationibus, his te hodie sum allocutus, pri-
mum mane domi meæ, deinde rursum in Castoris, ac
Pollucis templo, rem diuinā facientem. Ac his quidem
de rebus hæc responderim. Quod si tibi uidere cenæ gra-
tia succen sere, quid Oeneo acciderit cogitato. Videbis
nimirum ipsam etiam Dianā indignantem, quod
ille se solam non adhibuerit ad sacrificiū, cū reliquos
deos omnes acciperet conuiuiū. Nam hac de re sic ali-
cubi meminit Homerus.

Seu quia non norat, seu non succurrerat illi.

At dedit ingentes animi socordia clades.

Item Euripides.

Calydon quidem hæc pelopeij regio soli,

Qua parte seuum spectat aduersa frenum

Agros habens nam diuites, nam ferāles.

Rursum Sophocles.

Immanis apri, triste monstrum, in Oenei

Immisit agros gnata Latona dea

Docta enī missis ferire spiculis.

Hæc tibi ē plurimis pauca proposuerim, ut intelligeres

cuiusmodi præterito uiro, Diphilum ad cenā adhibe-
as, cui & ipsi filium commiseris tuum. Idq; recte, Est

enī iucundus adolescēt, & ita cum eo uiuit, ut placeat,

atq; obsequatur, atq; adeo ni mihi nupte dictū fuerat

addidissē & aliud quiddam. Quod quidem nū, si li-
bebit, ē Zopyro eius pedagogo uerum esse cognosces.

Verum non conuenit obturbare in nuptijs, neq; accusa-
re quenq; præsertim criminibus usque adeo fœdis, ac

puendis. Tametsi Diphilus dignus, in quem id facer

rem, quippe qui duos iam discipulos à me traxerit, ego
tamen ipsius philosophia causa reticebo. Porro famulo
huic mandavi, ut siquam ipsi partem dare uelles uel a
pri, uel terui, uel placentæ mihi deportandam, ut istuc
pactò te mihi de cæna purgares, ne reciperet, ne ad hoc
ipsum à nobis missus fuisset uideatur. Hæc amice cum le
gerentur, sudor interim undiq; mihi manabat præ pu
dore, simulq; iam illud, quod uulgo dici solium est, op
tabam, ut terra mihi dehisceret, cum uiderem eos, qui
præsentēs aderant, ad singulas epistolæ partes inter se
ridentes, potissimum autem hos, qui nouerant Etæmo
clem uirum canum, quiq; tantum seueritatis, ac mode
stie præ se ferat. Admirabantur igitur quod eiusmodi
uir esset, hæcenus fugisse sese, barba uidelicet, ac uultus
austeritate deceptos. Cæterum Aristænetus mihi qdem
haud uidebatur hominem contemptum, negligentia ue p
terisse, uerum quod desperasset, si fuisset inuitatus, un
quam adducæ posse, ut annueret, utq; ad eiusmodi res se
morigerum præberet. Eoq; ne tentandum quidem esse
putasse. Ergo posteaquam puer iam legere desisset, uni
uersam conuiuio in Diphilum, ac Zenonem torque
bant oculos, quod hi iam meum trepidi sederent, ac pal
lidi, ipsiq; uultus inconstantia, ac perplexitate, crimen
agnoscentes, ab Etæmocle intentum. Porro Aristæne
tus, quanquam esset sanè perturbatus, uehementerq; con
sternatus animo, tamen nos iubeat bibere, conans nimi
rum id, quod euenerat, commode uertere, subridens in
terim, ac puerum redire iussit, respondens, ea sibi curæ
fore, paulo autem post, surgens Et Zeno clanculum se
se subduxit è conuiuio, submonitus à pedagogo, ut discer

deret innuere, idq; tanquam patris iussu. Ibi uero Cleo
demus, qui iandudum occasionem quaeritabat. Nam ge
stiebat omnino cum stoicis conflictari, uerum dirumpe
batur, quod non reperiret causam ad id satis idoneam
tum igitur, ansam præbente epistola, Huiusmodi inquit
facit egregius ille Chrysippus, Et Zenon ille mirabilis,
neque non Cleanthes, uerbula misera, neque quicquam
præterrogantiunculas, Et umbras diu taxat philoso
phorum. Cæterum Etæmocles sunt quamplurimi ut ui
detis, quam sint seniles epistolæ scilicet postremo Ari
stænetus hic Oenens est. Etæmocles Diana. Dij boni,
quàm bene auspiciata omnia, quàmq; congrua celebra
da festiuitati. Ita per Iouem inquit Hermon supra hunc
accumbens, inaudierat autem, ut opinor, aprium quē
dam Aristaneto paratum, ut in conuiuio proponeretur
eoque putabat non intempestiue factā mentionē apri
illius Calydonij, per Lares Aristanete fac quāprimum
sacri partem mittas, ne senex interim ille fame pereat,
tanquam Meleager tabefactus. Tamen si nihil queat ac
erbum accidere, quandoquidem Chrysippus hæc in
differentia censet esse, Itane uos Chrysippum nominatis
inquit Zenothemis? erigens sese, maximaq; uoce intor
rans, aut ex uno homine, qui non legitime philosophia
am exerceat, nempe præstigiatore isto Etæmocle Clean
them, ac Zenonem metimur uiros sapientes? Atqui tan
dem estis ipsi uos, qui hæc dicitis, an nō in Hermon Ca
storis, Et Pollucis cæsariem, quam habebant auream
circumtondisi? Cuius quidem facti penam dabis cari
nifici traditis. Tu porro Cleodeme, non ne Sostathi di
scipuli mi uxorem supraisti? Non ne in adulterio eo der

medius inter utrumque intercesserat Aristanetus. Age inquit Cleodemus, in praesentiarum quidem sat est, si literas nescire conuincamini, sed crastino die nos ulciscar quibus conueniet modis. Responde mihi Zenothemi, uel tu, uel ele gantissimus iste Diphilus, qua tandem gratia pecuniae possessionem inter indifferentia ponere dam esse censetis, nisi quod ex omnibus nil aliud spectatis quam ut ipsi quamplurimum pecuniae possideatis? Atque ob id causae, semper apud diuites haeritis, sceneratis, atque usuris incumbitis, neque non mercede docetis. Rursum cum uoluptatem detestemini, atque hac de causa Epicureos in ius uocetis, cum ipsi uoluptatis gratia, turpissimam facitis, tum patimini indigne ferentes, si quis uos non uocarit ad cenam, rursum si uocemini, non sat est tantum uocare, ut cibo turgeatis, nisi et famulis tantum donetis. Atque hac cum diceret, pariter et lintum reuellere conatus est, quod Zenothemidis puer tenebat, omni carniuum genere refectum, planeque sicutum erat, ut apertum illud, ac solum medium in solum abijceret, nisi quia puer omittebat e manibus grauiter aduersus trahentem reuolvens. Hic Hermon, Euge Cleodeme, respondeant qua gratia damnent uoluptatem, cum ipsi supra ceteros omnes fruideant uoluptati? Quin magis inquit Zenothemis, tu Cleodeme respondeto, quamobrem diuitias inter indifferentia numeres. Immo tu potius, atque hunc admodum diutius est altercatum, donec Ion capite tandem in apertum prolato, desistite inquit. Ego, si libet, sermonum argumenta proponam in medium conuiuii, nuptiarumque digna. Vos porro citra contentionem uicissim et dicite, et auscultate, quemadmodum

et apud

et apud Platonem nostrum alternis dicendi uicibus res ut plurimum agitur. Id dictum probabant cum oēs, qui aderant, tum in primis Aristanetus, atque Eucritus, nimirum in spem erecti fore, ut eo pacto ab odiosis illis contentionibus discedi posset. Et Aristanetus priorem in locum sese recepit, iam partam esse pacem ratus. Iamque nobis inferebantur ea conuiuii pars, quam secundas mensas uocant singula singulis aues, carnes apruinae, pulpa leporina, piscis Tagenicus, placentae, breuiter illa quaecumque liber est seu uelis in alium condere, seu domum asportare malis. Apponebantur igitur non sua cuique quadrula, uerum Aristaneto, atque Eucrito eadem in parte mensae, una ambobus communis, ita ut de sua utriusque parte, quae se spectaret, esset edendum, aut tollendum. Deinde alura Zenothemidi Stoico, et Hermoni Epicureo, et his item inter ipsos communis. Deinceps Cleodemo, atque Ioni. Post hos sponso, ac mihi. Porro Diophilo duorum pars apposita, propterea quod Zeno iam discesserat. Hac facto Philon, uti memoria teneas, nam paulo post, ad intellectum narrationis erunt usui. Philon. Meminero. Lucia. Tum Ion, primus igitur ex ordinarum inquit, siquidem uidetur. Deinde ubi paulisper inter siluisset, Conueniebat inquit fortassis, ut apud eius modi uiros de Ideis, atque incorporeis substantiis, deque animi immortalitate sermo haberetur, uerum ne mihi contradicant illi, qui diuersam philosophiae sectam sequuntur, de nuptiis dicam ea, quae congruunt. Atque illud quidem optimum fuerat futurum, si nuptiis opus non haberemus, sed Platonis, ac Socratis dogma secuti a se minatum commercio nos penitus abdicaremus. Etenim

Erasmus

y

quā ita fecissent, ij demum ad absolutam illam uirtutē
pāgere possent. Quod si uiris omnino ducendae sine
uicioribus, ut eas iuxta Platoniam sententiā inter com-
munes habeant, uidelicet, quo Zelotypia uacemus. Hāc
cū essent rīsi excepta, ut quae nimis intempestiue dice-
rentur. Tum Dionysodorus non tu desines inquit, barba-
rica ista nobis occinere? Nam ubi Zelotypiam istam res-
perias, aut apud quem? At tu etiam hīscere audes in-
quit, sterquilinum? Ad hāc Dionysodorus iam erat con-
uicta, quae cōueniebat, regesitrus, uerum grammaticus
Istianus uir optimus ille, Desinite inquit. Ego uobis epi-
talamion recitabo, simulq; coepit legere. Erant autē ele-
giaci uersus hi, si satis memini.

Nuper Aristaneti in adibus unica summo

Nutrita est finitio diua Cleantis hera.

Virginibus cunctis reliquis praestantior una,

Vel potior Phoebe, uel potior Venere.

Salue & ni iuuenum ualidissime sponse ualentum,

Nereo prior, ac fortior Eacida.

At rursum uobis hoc carmen saepius olim

Commune ambobus coniugiale canam.

Hac ita, ut est consentaneum, risus est consecutus. Reli-
quum erat, ut cūbi tollerentur. Iamq; tollebant Aristane-
tus, atq; Eucritus ex ijs, quae sibi fuerant proposita, suā
uterq; partē. Tum ego quae mihi, & Chereas item quae
sibi erant proposita. Eundem ad modum Ion, & Cleo-
demus. Porro Diphilus etiam Zenonis digressi partem
tollere parabat, affirmās uni sibi ea fuisse proposita, atq;
hac de causa cum ministris dimicabat, ac uicissim iter
sepe trahabant manibus utring; in auem iniectis, non

aliter q̄ Patrocli cadaver hinc, atq; hinc attrahere con-
vantes. Postremo uicit ille, atq; absulit, plurimum inter-
rum risum praebens conuiuiis. Maxime cum eam ob re-
postea grauius stomachareur, perinde quasi atroci affe-
ctus iniuria. Iam uero Zenothemis, atq; Hermon, qui
pariter, ut dictum est, accumbebant, alter superius, pu-
ta Zenothemis, alter infra hunc, reliqua quidem, quorū
niam aequalia fuerant apposita, citra pugnam sustule-
rant. Ceterum auis, quae iacebat ad Hermonis par-
tem, erat altera paulo pinguior, idque ita casu euene-
rat, opinor, iamque suam uterque sublaturus erat. Ibi
Zenothemis (sed tu mihi nunc quammaxime fac anis-
mum aduertas, iam enim ad ipsum negocij caput per-
uenimus) Zenothemis inquam, omīssa ea, quae sese spe-
ctabat, eam, quae ante Hermonem iacebat, tollere est ag-
gressus, quae quidem (uā iam diximus) erat pinguius
scula. At ille contra nitens retinebat, haud sinens, ut ea
in re potiores ferret. Inter hāc clamore coorto, utrique
in alterum irruentes ipsi auibus facies mutuo cade-
bant, ac barbis inuicem prehensis, auxilio aduoca-
bant, hic quidem Cleodemum, puta Hermon, ille ue-
ro, nempe Zenothemis, Alcідamantem, ac Diphilum.
At ceteri quidem ad partes accesserunt, partim huius,
partem illius, praeter unum Ionem, qui sese neutrum,
atque ancipitem seruabat. Ceterum illi inuicem con-
sera pugnabant, ac Zenothemis quidem Scyphum ē
mensa sublatum, eum, qui coram Aristaneto sta-
bat, abiecit in Hermonem. Atque hunc haud tetigit,
aliud sed flexus aberrat. Verum sponse caput dissectuit

Universitas de D
alto, gravissimoque vulnere, itaque mulierum coorta
vociferatio, quæ medium in prælium insiliebant, cum
primis autem adolefcentuli mater, cum iam sanguinē
eius aspexisset, præterea & sponsa metu territa, sese su-
per illum effudit. Inter hæc Alcidas strenuum virū
præstitit, cum Zenothemidi ferret opem, & illiso bacu-
lo, Cleodemi quidem calvariæ Hermonis vero maxil-
lam comminuit, ad hæc ē fanulus aliquot opitulari pa-
rantes, vulneravit. Quamquam illi nihil his rebus terri-
ti cesserunt. Verum Cleodemus intentato digito, Zeno-
themidi oculum effodit, tum admotus narē mordis-
cus auulsit. Porro Hermon Diphilum Zenothemidi sup-
peñas ferre conantem, ē sponda in terram præcipitem de-
dit. Sauciatus est & Isthæus grammaticus, dum inter-
uentu suo consudet dirimere, calce videlicet in dentes il-
lius illiso, idq; à Cleodemo, cum hunc Diphilum esse
credidisset, non Isthæum. Iacebat igitur miser ille, iuxta
suum ipsius Homerum.

Purpureum nomitum proiectans, ore cruorem.
Præterea tumultus, atq; lachrymarum plena undique
erant omnia, dum & mulieres ciularent Chereæ spon-
so circumfusa, dumq; alij, has student compescere. Por-
rò maxima malorum omnium pars erat Alcidas,
posteaquam semel pro sua virili irruisset, feriens quicun-
que forte in ipsum incidisset. Neq; vero pauci in eo præ-
lio occidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porro
iuxta parietem erectus assistens, spectabam omnia, ne
que me ei negotio admiscebam, nimirum Isthæi iam do-
ctus exemplo, quam esset periculosum eiusmodi consilii

171
Etus uelle dirimere. Lapithas itaq; centaurisq; uidisses,
euerā mentas, effundi sanguinem, proici Scyphos. De-
mum Alcidas subuersa lucerna magnas induxit te-
nebras. Iamq; res, ut est coniectu facile, atrocior enīam
multo esse cepit, præsertim cum haud esset proclive, lu-
minis copiam alicunde recuperare, sed multa interim,
ac seua parata sunt in tenebris, post ubi accederet ne-
scio quis lucernam tandem adportans, Alcidas qui
dem repertus est, sibi cina uestem sustollens, uiq; cum illa
congregi pugnans, Dionysodorus autem in alio quodā
ridiculo facinore deprehensus est, iam ut surrexerat, scy-
phus ē sinu illius elapsus, in solum decedit. Id ita factū,
Ion admodum solite quasi patronum agens assueuerat.
His rebus dimissum est conuiuium, à lachrymis de-
nuo in ridiculum exinim conuersum, idq; Alcidas man-
tis, Dionysodori, atq; Ionis gratia. Porro qui erant sauci,
sublati sarcinæ rini, foras deportabantur miseris affe-
cti modis, maxime senex ille Zenothemis pariter tum
oculo, tum narē mutilatus, enecari se præ cruciatu cla-
mitans. A deo ut Hermon, quamquam ne ipse quidem ex-
pers malorum (nam huic duo dentes fuerant exussi)
palam attestareur. Memineris inquit o Zenothemis,
ne posthac dolorem in medijs habendum ducas. At spō-
sus iam vulnere à Dionico curato, domum reuectus est
fascijs reuincto capite, eidem impositus uehiculo, quo
sponsam fuerat abducturus. Atq; ita miser ille nuptias
acerbas celebrarat. Deinde & alijs item Dionicus pro
sua viriliremedium adhibuerat. Postremo cubantes ad-
portati sunt, pleriq; medijs in uis nomentes. Caterum

Alcidamas inibi remanebat. Neq; enim ualebant homi-
nem extrudere, posteaquam semel sese in sponsam abie-
cerat, atque ibi transuersus accubisset. Hic erat ò bone
Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissime illud dici
possit, quod in fine Tragediarum frequens est.

Sunt Fortune uarij casus.

Plurima quæ haud spreueris unquam.

Ea conficiunt numina diuim.

Rursum quæ certo speraris

Ea frustrato non conantur.

Siquidem & hæc planè præter expectationem, atque in-
opinato exierunt. Præterea & illud iam didici, non
esse inuim, cui non sit opus, cum eiusmodi philosophis
agitare conuiuium.

ORNATISSIMO. DOCTISSIMOQ; VE
VIRO MAGISTRO RVTHALO
REGIO APVD ANGLOS SE
CRETARIO THOMAS
MORV S. S. P. D.

I quisquam fuit unquã uir doctissime,
qui Horatianum præceptum impleuerit,
uoluptatemq; cum utilitate coniunxe-
rit, hoc ego certe Lucianum in primis
puto p̄stissse. Qui & superciliois absti-
nens philosophorum præceptis, & solutioribus poeta-
rum lusibus, honestissimis simul & facitissimis salibus
uita ubiq; notat, atq; insectatur mortalium. Idq; facit
tam scite, tantaq; cum fruge, ut cum nemo alius pun-
gat, nemo tamen sit, q; nō æquo animo illius aculeos ad-
mittat. Quod cum nunquam non egregie faciat, fecisse
tamen mihi singulari quodam modo uidetur in trilus-
his dialogis, quos ob idipsum è tanto festiuissimorum
numero potissimum delegi, quos uertterem, alijs tamen
alios fortasse longe platuris. Nam ut è uirginibus non
eadem omnes, sed alius aliã pro suo cuiusq; animo præ-
fert, deamatq; non quam præcipuam uicem possit asse-
rere, sed q; sibi uideatur, ita ut lepidissimis Luciani dia-
logis, alius aliũ poptate, mihi certe isti præpue placue-
runt, neq; temere tamen (ut spero) neq; soli. Nã ut à bre-
uissimo incipiam, qui Cynicus inscribitur, quiq; posse
uideatur ipsa breuitate contemni, nisi nos Horatius ad-
moneret, sæpe etiam in exiguo corpore uires esse præ-
stantiores, ipsiq; minimas etiam gemmas esse uideremus

in precio. In eius ergo delectu, honorifico calculo meū
suffragans est diuus Ioannes Chrysostomus uir acerrimi
iudicii, doctusq; ferme oium Christianissimus et christia
norum (ut ego certe puto) doctissimus, quē usque adeo
dialogus hic delectabat, ut bonam eius partem in Ho
meliam quandā, quam in Ioānis euangelii commenta
tus est, inferuerit. Neq; id inmerito. Quid n. placere ma
gis uiro graui, uereq; Christiano debuit, q̄ is dialogus,
in quo dum aspera, paruq; contenta Cynicorū uita de
fenditur, mollis, atq; enervata delicatōrū hoīum luxuria
rephēdiatur? Necnon eadem opera Christiane uitae sim
plicitas, temperantia, frugalitas, deniq; arcta illa, atq;
angusta uia, q̄ ducit ad uitam, laudatur? Iam Necro
manīa (nam hic secundo dialogo titulus est) non satis
auspicato uocabulo, sed materia tñ felicissima, q̄ false ta
xat uel magorum p̄stigijs, uel inania poetarum figmē
ta, uel incertas quauis de re philosophorum inter se di
gladiationes? Supest Philopseudes, q non sine socratica
ironia totus uersatur (id qd titulus ipse declarat) in ridē
da, coarctandaq; mentiendi libidine, dialogus, nescio
certe lepidior ne an utilior, in quo non nalde me mouet
quod eius animi fuisse uidetur, ut non satis immortalita
ti suae consideret, atq; in eo fuisse errore, quo Democritus
Lucretius, Plinius, plurimiq; iudē alij. Quid n. mea re
fert, qd sentiat his de rebus Ethnicus, q̄ in p̄cipuis ha
bentur fidei Christiane mysterij? Hunc certe fructū no
bis asferret iste dialogus, ut neq; magicis habeamus p̄
stigijs fidem, & superstitione careamus, q̄ passim sub spe
cie religionis obrepat, tum uia d̄ ut agamus minus anxīa
minus uidelicet expauescentes tristitia q̄piam, ac suspit

niosa mendacia, q̄ plerunq; tanta cum fide, atq; autho
ritate narratur, ut beatissimo etiam patri Augustino ui
ro grauissimo, hostiq; mendaciorum acerrimo, nescio
q̄nam ueritator p̄suerit, ut fabulam illam de duobus
spiritibus, altero in uitam redeūte altero decedēte, tan
quam rem suo ipsius tpe gestam pro uera narraret, quā
Lucianus in hoc dialogo, mutatis tantum nominibus,
tot annis ante q̄ Augustinus nasceretur, irrisit. Quo mi
nus mireris si pinguiores uulgū mentes suis figmentis af
ficiant, q̄ se num denum rem magnam confecisse pu
tant, Christumq; sibi deuinxisse p̄petuo, si cōmentū fue
rint aut de sancto aliquo uiro fabulam, aut de inferis
tragediam, ad quam uenit a q̄piam aut delira lachry
menur, aut panida inhoire scat. Itaq; nullam ferē mar
tyris, nullam uirginis uitam, p̄termiserunt, in quā non
aliqd huiusmodi mendaciorum inferuerint. pie scilicet,
aliq̄ enim piculum erat, ne ueritas non posset sibi ipse
sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueritū sunt eā reli
gionem contaminare figmētis, quam ipsi ueritas insti
tuit, & in nuda uoluit ueritate consistere. nec uiderūt us
que adeo nihil istiusmodi fabulas conducere, ut nihil p
niciosius officiat. Nempe ut memoratus pater Augusti
nus testatur ubi admissum subolet mendaciū ueritatis
ilico minuitur, ac labefactatur auctoritas. Vnde saepe
mihi suspicio suboritur, magnā huiusmodi fabularū p̄tē
a uafis, ac pessimis quibusdam nebulonibus, hereticisq;
confectam, quos studium fuit, partim ex incauta simpil
cum potius q̄ prudentium credulitate uoluptatem ca
pere, partim fabularum fictarum cōmercio fidē ueris
Christianorum historijs adinere. q̄ppe q̄ frequēt qdā

ijs, qua in sacra scriptura continentur, tam vicina confin-
gunt, ut facile se declarent, adludendo luisse. Quamob-
rem quas scriptura nobis historias diuinitus inspirata
commendat, eis indubitata fides habenda est. Ceteras
uero ad Christi doctrinam, tanquam ad Critolai regu-
lam applicantes caute, et cum iudicio aut recipiamus,
aut respuamus, si carere volumus et inani fiducia, et
superstiosa formidine. Sed quò progredior epistola? se-
re iam librum superat, nec interim tamen uerbum de
tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incur-
buisset, quarumq; citra ullam adulandi suspensionem uber-
rimam mihi materiam praeuissent (ut ceteras uirtutes
tuas omittam) uel egregia doctrina tua, summaq; in re-
bus agendis prudentia, quam tot in diuersis nationibus
in tam arduis negotijs, tam feliciter acta legationes de-
clarant, uel singularis fides, grauitasq;, quam nisi satis
perspectam, exploratamq; habuisset, nunquam te pru-
dentissimus Princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed ce-
terarum uirtutum tuarum praedicationi unica modestia
ua reluctatur, quae facit, ut cum laudanda tam libenter
facias, fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur
pudori tuo hoc unum duntaxat abs te precatum, ut has
in græcis litteris studiij mei primitias a quo animo susci-
pias, sinasq;, ut quaecumq; apud te sint amoris, officij-
q; in te mei monimentum, quas tibi sum ausus eo maiore
fiducia committere, qd et si tam acre tibi iudicium sit, ut
quicqd erratum fuerit, nemo penetrantius uideat, is tñ est
ingenij tui candor, ut nemo libentius connueat.

LVCIANI CYNICVS THOMA MORO
INTERPRETE INTERLOCV
TORES LVCIANVS
ET CYNICVS.

Lucianus.

q

Vid tu tadem? barbami quidem ha-
bes, et comam, tunicam nò habes
nudusq; conspiceris, ac sine calceis
delecta nimirum uaga, inhumanaq;
ac ferali uita, nam proprio corpore,
contra quam faciunt ceteri, semper

usus, incommode, nunc huc, nunc illuc circuis, in arida
præterea solo cubans, adeo ut plurimum etiam sordium
tritum istoc palliū referat, aliq nec ipsum, uel tenui filo,
uel molle, uel florulentum. Cyni. Neq; n. indigeo, siqd
est huiusmodi, ut comparetur facillime, dominoq; mini-
mum exhibeat negotij, id inquam mihi sufficit. At ut
per deos dic mihi, putas ne esse in luxu uitium? Luc.
Immo admodum. Cyn. Contra in frugalitate uitium/
tem? Lucia. Admodum. Cyn. Cur igitur tandē
cum me uideas uiuentem frugalius q̄ uulgo faciunt ho-
mines, eos uero sumptuosius, me non illos arguis? Lu-
cia. Quia non frugalius per touem uideris mihi, sed
egentius uiuere, imo uitā omnino egenam, atq; inopem
Nā te nihil à mendicijs differs, q̄ cibum mendicant in
diem. Cyni. Vis ergo uideamus (quandoquidē huc
processit oratio) quodnā inopia sit, qd; rursum copia?
Lucia. Si tibi quidem ita uideatur. Cyni. Nūquid
ergo satis, id cuique est, quicquid ipsius explet necessitas

tem? an aliud quippiam dicis? Lucía. Esto istud.

Cyni. Indigentia uero quicquid cuiusquam usus deest, nec eo, quod sit necesse puenit? Lucía. Scilicet. Cyn.

Nihil igitur meis in rebus deest. Nihil. n. in his est, quod necessitatem non expleat meam. Lucía. Quo pacto istud ais? Cyni. Scies, si consideres, in quem usum eorum quodque paratum est, quorum egemus, ut domus, an non te gumentum gratia? Lucía. Maxime. Cyni. Quid uestis, cuius gratia? nonne te gumentum etiam ipsa? Lucía.

Sanè. Cyni. At ipso per deos te gumento, cuius rei gratia indigerimus, non ne ut melius se habeat id, quod te gunt? Lucía. Mihi quidem sic uidetur. Cyni.

Virum igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? Lucía. Nescio. Cyni. Atque hoc pacto didiceris, quod nam pedum officium est? Lucía. Ingrederi. Cyni.

An deterius ergo ingredi pedes tibi uidentur mei, quam aliorum? Lucía. Istud uero fortasse non. Cyni. At non possent seu sese melius, seu deterius haberent, officium suum prestare? Lucía. Fortasse. Cyni. Pedibus ergo non uilior peius affectus uideor, quam alij? Lucía. Non uideris. Cyni. Quid corpus uero meum? Non deterius quam reliquorum? Nempe si deterius se haberet, esset idem imbecillius corporis quippe uirtus robur est. An meum ergo debilius? Lucía. Non uidetur. Cyni. Neque pedes ergo te gumento uidemur egere, neque reliquum corporis. Quippe si egerent male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunque ad fuerit. At ne alij quidem deterius corpus uidetur meum quod quibuslibet cibis alitur. Lucía. Manifestum est id quidem. Cyni. Nam nec uegetum esset, robur

stium, si aleretur male. Mala siquidem alimenta corpus tabefaciunt. Lucianus. Ista quidem ita se habent.

Cyni. Quo pacto igitur dic mihi his ita se habentibus me arguis, uitamque improbas meam, ac miseram praedicas? Lucía. Ideo per louem, quod cum natura,

quam in colis, ac superi terram in communi stauerint ex ea multa nimirum, ac bona ediderint, ut nobis omnia superessent abunde, non in necessitatem modo, uerum in uoluptatem quoque, ut tamen horum omnium aut maxime saltem partis experses, nec eorum quoquam fueris nibilo certe magis, quam ferae. Nempe aquam bibis quam etiam bibunt ferae. Comedis uero quicquid offeris, quemadmodum canes, nem cubile nibilo melius canibus habes, quandoque gramen tibi sufficit, quemadmodum et illis, pallium praeterea circumsers nibilo mendico decentius. Quanquam si in his contentus recte sapias, non deus profecto nequam recte fecit, primum quod oues efficit pingues, deinde uites dulcis uiliter feraces, ac reliqua deinde apparatus uarietate mirabilem, et oleum, et mel reliqua omnia ut nos habere remus, edulia quidem omni genera haberemus, potum dulcem haberemus, pecunias haberemus, mollem lectum haberemus. Praeterea pulchras domus, ac reliqua demum omnia, mirum in modum preparata. Nam et ipsa quoque artem efficit deorum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatum id fuerit profecto miserum, etiam si ab aliquo quopiam priueris. Quemadmodum ij, qui seruantur in uinculis. Longe uero miserius, si quis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea demum manifesta infamia est. Cynicus. Et recte

quidem fortasse dicis. Vtrum istud dic mihi, Siquis diuite quopiam alacriter, atque humane, quin prolixo quoque exhibente conuiuium, tum hospites excipiente, & multos sinuel, & omni genos, alios quidem imbecillos, alios autem robustos, deinde apponente multa, atque omni gena, siquis inquam omnia corripiat, omniaque degluat, non ea tantum, quae uicina sunt, sed ea quoque, quae procul absunt, praeparata uidelicet inualidis, ipse tamen ualens cum uinum dumtaxat uentre habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamē quam alij multi immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uideretur esse probus ne? Lucianus. Non mihi quidem, Cynicus. Quid uero, num temperans? Lucianus. Ne id quidem. Cynicus. Quid uero, siquis eiusdem mensae particeps multa illa, ac uaria negligat, uno quopiam ex ijs, quae proxime apponuntur, electo, cum satis in suam habeat necessitatem, id decenter edat, eoq; solo utatur, cetera illa ne respiciat quidem, an non hunc et temperatiorem, & meliorem uirum illo putabis? Lucianus. Ego certe. Cynicus. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? Lucianus. Quid nam? Cynicus. Quod deus illi quidem pulchre conuiuium instruendi similis est, ut qui apposuerit multa, ac uaria, atque omni gena, nū essent, quae cuique conueniant, alia quippe ualentibus, alia rursus & grotantibus, atque alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utantur omnes, sed ut his utantur singuli, quae suae cuiusque naturae conueniant, & ex his ipsis quacūque re maxime quenque indigere contigerit. At uos il-

lum, qui per insatiabilitatem, atque incontinentiam omnia corripit refertis, ut qui rebus uti uelit omnibus & undecumque partis, non solis contenti praesentibus existimantes propriam quidem neque terram, neq; mare sufficere, sed importantes ab ipsis usque terrae finibus uoluptates, patrijsq; rebus peregrina praeferrentes, sumptuosaque frugalibus, atque ea, quae difficile comparantur ijs, quae sunt comparantur facilia. In summa denique molestias, malaque potius eligentes quam absque molestijs uiuere. At isti quidem plurimi, ac pretiosi, beatique apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miseriam, erumnamque perueniunt. Aurum ipsum tam optabile, si libet, argentumque considera, domus consideranda sumptuosas, uestes operosas considera, atq; eius generis omnia quāto negotio enuntur, quot laboribus, periculis, immo sanguine, ac caede, quantoq; hominum interitu, non ideo solum, quod dum nauigant, propter ista pereunt, ac dum quaerunt, parantque grauiam perferunt, sed ob id quoque, quod digladiationes multas pariunt, quodque ob ea insidiantur inuicem, & amicis amici, & parentibus liberi, et maritis coniuges. Sic opinor Eriphilen quoque auri gratia prodidisse maritum. Atq; haec quidem omnia fiunt, cum tamen uestes illae uariae nihilo magis quicquam quae at calefacere, aurataq; illa aedificia nihilo prorsus magis te gant, nec pocula illa argentea potui quicquam magis conducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei item lectuli, summum suum uiorem praebant. Immo uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosisque stromantibus, beatis illis summum

contingere non posse. Præterea omnigenæ illæ circa edulia curæ nihilo magis alunt. Quin tabefaciunt potius corpora, ipsædemq; morbos ingenerant. Quid autem dicere attingit, libidinis gratia quantas molestias mortales efficiunt, & patiuntur? quâquam facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delitijs. At ne hæc quidem insania, corruptelâq; sufficere uidetur mortalibus. Sed iam rerum etiâ usum peruerunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt, queniadmodum lecto si quis uti carpenti loco uelit, ac tãquam curru. Lucianus. Quisnam is est? Cyni. Vos inquam, qui hominibus tanquam iumentis utamini. Nam eos iubetis, ut efficas tanquã currus in tenuibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atq; homines perinde tanquam asinos aurigamini imperâtes, ut hac non illac eant, & qui hæc facitis maxime, ijdem maxime beati uidentur. Tum ij, qui piscium carnibus non tantum ut alimentis uiuunt, uerum etiam quasdam ex his machinantur, eos dico, qui purpuram tingunt, non ne & hi præter naturam his utuntur, quæ a deo præparata sunt? Lucianus. Non per Iouem, siquidem tingere etiâ potest non comeditã tum purpuræ caro. Cynicus. At non in id tamẽ nata est. Nam & Cratere quispiam (si præter naturam detorqueat) Ille loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto possit quispiam uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tanta est? At tu me quoq; quod uolo eius esse particeps, incusas. Vino ego tamen quemadmodum modestus ille, his uidelicet diuitiat, quæ mihi apponuntur, nesciens, ac frugalissimis utens.

Varijs

Varijs uero illis, atq; omnigenis minime inhians. Ac deinde cum paucis egeam, ac minime nullis utar, ferinam tibi uideor uitam uinere. Atqui hac ratione tua, dii profecto in periculum ueniunt, ne & ipsi sint feris etiã deteriores, quippe qui rei nullius indigent. Verũ ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrunque sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, consydera qd pluribus egent, primũ pueri, q̃ aduult, deinde mulieres, q̃ uirũ, tũ & groũ q̃ ualentes, atq; oĩno in summa inferiora q̃libet præstantioribus plurimum indigent, proinde dii oĩno nullius egent rei, qui uero ad deos accedunt proxime, quam minimis egent. An Hercule putas omnium horum præstantissimum, quippe diuinum uirum, deumq; recte creditum, miserum tunc fuisse, cum circuiret nudus pelle diuitiat indutus, harum rerum nostrarum nihil desyderans? At ille miser profecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat. Neque rursum pauper, qui terra marique dominabatur. Nempe quocunq; intendisset impetum, omnes quaquã uersum superabat, nec in quenquam sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquam, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi stromata putas, calceosq; defuisse? atque ob id uiuendum obambulasse tantum uirum? Dicendũ profecto non est. Sed continens erat, ac fortis, & moderate uiuere uolebat, nõ indulgere delitijs. Quid Theſeus eius discipulus? An nõ rex erat Atheniensium omnium, ac filius etiã, ut ferunt, Nepuni? sua certe tempestate fortissimus? Attamen ille quoq; uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbâq; & comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum sed omnibus etiã ueteribus pla

Erasmus

C

aut, nempe meliores erant, quàm nos atq; adeo ne susti-
 nisset quidem eorum quisquam aliquid huiusmodi, ni-
 hilo profecto magis, quàm Leo quispiam sese tonderi.
 Siquidem carnis molliciem, ac laeuorem decere mulieres
 existimabant, ipsi uero sicuti erant, ita uideri quoque ui-
 ri uolebant, ac barbam quidem cultum uiri ducebant,
 quentadmodum in equis iubam, in leonibus barbam,
 quibus deus splendoris quandam, atque ornamenti ue-
 nustatem dedit, sic & uiris barbam adiunxit. Illos igitur
 ego annulos, ueteres inquam illos imitari uolo, huius
 uero tempestatis homines non annulos mirabilis hu-
 ius felicitatis nomine, quam in epulis & uestibus ha-
 bent, dum poliant, ac lenigunt singulas corporis par-
 tes, ac ne secretiorum quidem ullam, ita ut instituit na-
 tura dimittentem. At mihi certe pedes opto, ut nihil eg-
 nis differant, quales Chironis fuisse ferunt. Tum ut ipse
 stromatis non egeam more leonum, nec cibo egeam
 magis exquisito quàm canes. Contingat prætereà mihi,
 ut terra quæuis mihi per se pro cubili sufficiat. Domum
 uero ut mundum hunc existimem. Alimenta denum
 ut ea deligam, quæ facillime comparari possint. Au-
 rum uero, argentumque ne desiderem unquam, neq;
 ego, neq; meorum amicorum quisquam. Omnia nanq;
 mala inter homines ex horum cupiditate nascuntur,
 & seditiones, & bella, & insidia, & cædes. Hæc o-
 mnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc
 à nobis abscedat procul, neque unquam plus satis ap-
 petam, minus uero cum habeam, ferre a quo animo ua-
 leam. Nostra quidem ita se habent. Plurimum profecto
 à uulgi sententijs ista dissentiunt. Neque quicquam ergo

mirandum est, si ab his differimus habitis, à quibus tan-
 tum differimus iustitio. Sed te demiror, quoniam pacto,
 cum suam quandam citharædo uestem tribuas, cultu-
 que atq; adeo tibicini suum, & tragædo suum, bono
 uiro cultum, uestemq; propriam nullam existimas, sed
 eandem ei cum uulgo habendam censes, idq; cum uul-
 gus malum sit. Quod si bonorum cultus proprius de-
 bet esse ullus, quinam deceat magis quàm hic meus,
 qui maxime luxuriosis pudendus sit? quemq; illi maxi-
 me auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi est, squali-
 dum esse, hirsutum esse, tritum pallium indui, comam
 producere, ac sine calceis ingredi. Vester uero Cinædo-
 rum ornatus simillimus est, nec dignoscere uos quisquā
 ab illis possit, neq; colore uestium, neq; mollicie, neque
 camisiarum numero, neq; lacernis, neq; calceis, neque
 capillorum cura, neque odore. Nam & redoletis ut il-
 li, iam præsertim uos, quæ eslis felicissimi. Et quidem qd
 facias, cum uir eundem cum cinædis odorem oleat?
 Etenim in ferendis laboribus nihil illis præstatis. Vo-
 luptatibus uero nihilo minus, quàm illi superamini, ea-
 dem comeditis, eodem modo dormitis, atque incedi-
 tis. Immo uero incedere non uultis, sed gestari potius,
 tanquam sarcinæ, alij ab hominibus, alij uero à iumen-
 tis. At me pedes ipsi gestant quocunq; sit opus. Ego, que
 & frigus tolerare sufficio, & calorem patior, eaq; que
 dii obulerint, minime molesta ferre ideo uidelicet, quia
 miser sum. Vos uero propter hanc felicitatem nulla estis
 fortuna contenti, sed omnium penitet, ac præsentia fer-
 re non potestis, absentia desideratis, hyeme quidem or-
 ptantes æstatem, æstate rursus hyemem, atq; in calore frui

gus, in frigore uiaſſim calorem, quemadmodum egros
tantes, moroſi ſemper, & queruli, quod in illis quidē fa
cit morbus, in uobis uero mores. Atq; hac ita cū ſint, iā
nos in uitam ueſtram traducere æquum cenſetis, no
ſtramq; corrumpere, cum ſæpe male conſulta ſint, quæ
ſatis, ipſiq; ſitis in ueſtris ipſorum negotijs minime cir
cuſpecti, nihilq; eorum iudicio, ac ratione, ſed conſue
tudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil proſecto
differtis uos ab ijs, qui torrente ſeruuntur. Illi quippe quo
cunq; fluxus intenderit, eò rapiuntur, & uos iādē quo
cunq; libidines. At ſimiliter quidem nobiſcum agitur, ut
cum quodam, qui equum inſanum aſcenderat. Equus
igitur uirum corripiens abſtulit. Hic uero amplius iam
deſilire equo corrente non poterat. Quidam uero cum
occurriſſet ei, rogauit quonam tenderet, hic reſpondit,
quocunq; huic uideatur, equum demonſtrans. Quod ſi
uos quiſquam roget, quò feramini, ſi uerum uultis di
cere, dicetis in uniuerſum quidem quocunq; uideatur
affectibus, ſigillatim uero, interdū quocunq; uoluptati, in
terdū quocunq; ambitioni, interdum rursus quò lucri ſu
dio. Quin interdum ira, interdum metus, interdū ali
ud quippiam huiusmodi uos auferre uideatur. Neq; enim
unum dumtaxat equum uos, ſed multos inſilientes,
nunc hunc, nunc illum, ſuſciſcos quidem omnes, auehi
mini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac prærupta.
Vos tamen prius quàm cadatis, caſuros uos eſſe neſcitis,
at hoc detritum pallium, quod uos ridetis, comaq; ha
bituſq; meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietā
præbeat, utq; agam quicquid uolo uerſeq; cum quibus
uolo. Nempe ex indoctis, atq; in eruditis hominibus

nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles
etiā qui ſunt, adhuc admodum procul declinant. Cō
grediuntur uero ſciſſimi, atq; modeſtiſſimi, & qui uir
tutem cupiunt. hi poſſimum congregiuntur mecum,
horum ego conſuetudine delector. Eorum uero ſores,
qui homines uocantur, non obſeruo, tum coronas aure
as, ac purpuram pro ſuſu habeo, atq; homines ipſos de
rideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo
uiros, ſed ipſos etiā deos decere, atq; eum deinde, ſi li
bet, irrideas, deorum ſtatuas conſydera, utri uideantur
tibi ne an mihi ſimiliores, neque Græcorum ſolum, ſed
Barbarorum etiā templa circūſpicias, utrum ipſi dij,
ut ego, comati, barbatiq; ſint, an quemadmodum uos,
raſi ſinguntur, atq; pinguntur? quin plurima etiā ſi
ne tunicis conſpicias, ut me nunc eſſe uides. Quo pacto
igitur audeas poſt hac hunc habitum uirō dare, cum
deos etiā decere uideatur?

**MENIPPVS SIVE NECROMANTIA
LYCIANI THOMA MORO IN
TERPRETE. INTERLOCV-
TORES, MENIPPVS,
PHILONIDES.**

Menippus.

Alue atriu domusq; uestibulū meæ, vt
te lubēs aspicio lucā redditus. Phi.

Nū nā hic Menippus est canis ille? Nō
hercle aliū, nisi ego forte ad Menip-
pos omneis hallucinor. At qd sibi uult
habitus huius insolētia? Claua, lyra, leonīs exuviae. Ad-
eūdus tamen est. Salue Menippe. Vnde nobis aduenisti
diu est, quod in urbe non uidimus. *Menip.*

Adsum reuersus mortuorum ē latibulis,
Foribusq; tristium tenebrarum nigris,
Manes ubi inferi manent superis procul.

Philonides. O Hercules clām nobis Menippus uita
functus est, reuixitq; denuo? *Menippus.*

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

Philonides. Quanam tibi causa fuit noua huius, atque
incredibilis uia? *Menippus.*

Iuuenta me incitauit, atq; audacia.

Quam proiuuenta haud paululum impotentior.

Phi. Siste ò beate Tragica, Et ab iambis descendens
sic potius simpliciter eloquere, quānā hac uestis, q̄ cau-
sa tibi itineris inferni fuit, cum alioquin neq; iucunda,
neq; delectabilis sit uia. *Menippus.*

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,

Consulerem manes ut uatis Tiresiai.

Philo. Atqui deliras. aliq non hoc pacto caneres a-
pud amicos confarcat is uersibus. Me. Ne mireris
amice, nup enim cum Euripide, atq; Homero uersatus
nescio quo pacto uersibus sic impletus sum, ut numeri
mibi in os sua sponte cōfluant. Verum dic mihi quo pa-
cto res humanae hic se habent in terris, Et quā in ur-
be agunt? Philo. Nihil noui, sed quemadmodum pri-
us accitabant, rapiunt, peierant, scenerantur, usuras col-
ligunt. Me. O miseri atq; infelices. Nesciunt enim
qualia de nostris rebus nup apud inferos decreta sunt,
qualesq; forte iacti sunt in diuites istos calculi, p̄ quos
Cerberum nullo pacto poterunt effugere. Philo.

Quid ais? Noui ne aliqd apud inferos nostris de rebus
decretum est? Me. Per Iouem Et quidem multa,
uerum prodere non licet, neq; arcana q̄ sunt reuelare, ne
quis forte nos apud Radamanthum impietatis accuset
Philo. Nequaquam Menippe per Iouem, ne amico
sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacen-
di gnarum Et inicianum præterea sacris edifferes.

Menippus. Dura profecto iubes, Et neūquam uita
uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est
ergo, diuites istos, ac pecuniosos aurum tanquam Da-
naen seruantes abstrusum. Phi. Ne prius ò beate q̄
sint decreta dixeris, quān ea percuras omnia, q̄ abs-
te audire libentiſſime uelim. Quae uidelicet descensus
causa fuerit, q̄ itineris dux, deinde ex ordine, Et quae
illuc uideris, Et quae audieris omnia. Verisimile est
enim te cum res pulchras uidendi curiosus sis eorum,
q̄ uisu, aut audiri digna uidebantur, nihil omnino p̄ter

mississe Me. Parendum etiam in his tibi est. Nā quid facias, ur gente amico? Ego igitur, cum adhuc puer essem, audirentq; Homerum, atq; Hesiodum, seditiones ac bella canentes non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum adulteria quoq; uolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsionones, et fratrum et sororum nuptias, hæc mehercle omnia bona, pulchraq; putabā, et studiose erga ea afficiebar. Postquam uero in uirilē iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poetis apprimere contraria, neq; uidelicet adulteria committere, neq; seditiones mouere, neq; rapinas exercere. Hic igitur hæsitandus confitit, incertus omnino quo me pacto gererem. Neq; enim deos unquam putauimus machinarios, aut seditiones inuicem fuisse mouituros, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neq; rursus legum latores his aduersa iussuros, nisi id cōducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atq; his me in manus dedere, rogareq; uti me, utcunq; liberet, uterentur, uitæq; uiam aliquam simplicem, ac certam ostenderent. Hæc igitur mecum reputans ad eos uenio, imprudens profecto quod me ex fumo (ut aiunt) in flammam conijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summam reperi ignorantia, omniaq; magis incerta, adeo ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim soli me iussit uoluptati studere, atq; ad eū scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius rursus omnino laborare, corpuseq; siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semp adfectum, conuulsijsq; obnoxium assidue, Hesiodi sedulo

incautans celebra illa de uirgine carmina, et sudorem uidelicet, et accliuem in uerticem montis ascensum. Alius contemnere iubet pecunias, earumq; possessionē in differeptem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronūciat. De mundo uero quid dicam? de quo ideas incorporeas substantias, atomos, et inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam, et quod absurdum omnium maxime fuit absurdum, de contrarijs unusquisq; cum diceret, inuincibiles admodum rationes, ac persuasibiles ad ferebat, ut nec ei quicquid calidum, nec ei qui frigidum idem prorsus esse contenderent, contra quicquam hifcere posuerim. atq; id cum tamen manifeste cognoscerem, fieri nunq; posse, ut eadem res calida, simulq; frigida sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerem. Præterea quod multo erat istis absurdus, uitam eorum diligenter obseruans, comperi eā cum ipsorum uerbis, perceptisq; summopere pugnare. Eos enim quæ spernendum censebant pecuniā, audivissime conspexi colligendis diuitijs inhiare, de fenore litigantes pro mercede docentes. Omnia deniq; numerorum gratia tolerantes. Ii uero qui gloriā uerbis aspernabantur, omnē uitæ suæ rationem in gloriā referebant. Voluptatem rursus omnes ferme palam incessabant. clanculum uero ad eam solam libenter confluabant. Ergo hac quoque spe frustratus magis adhuc ægre, molestiq; tuli. Aliquanclum tamen inde memet consolabar, quod uita cum multis et sapientibus, et celeberrimis uiris ipse, insipiensq; essem, atq; uere adhuc ignarus oberrarem.

Peruigilanti mihi tandem, atq; hisce de rebus mecum
cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonem profectus ma-
gorum aliquem ex Zoroastri discipulis, ac successoribus
conuenirem, audieram siquidem eos inferni portas car-
minibus quibusdam ac mysterijs aperire, & quem libue-
rit illuc intro deducere ac rursus inde reducere. Optime
ergo me facturum putavi, si cum horum quopiam de
descensu paciscens Tyresiam Beroonium cōsulerem, ab eo
q; pdiscerem (quippe qui uates fuerit, & sapiens) quæ
uita sit optima, quamq; sapientissimus quisq; possimus
elegerit. Ac statim qdem exiliens q̄ poteram cellerrime
Babylonem uersus recta contendere. Quo cum uenio, di-
uersor apud Chaldeorum quendam hominem certe sa-
pientem, atq; arte mirabilem, coma qdem canum, ad-
modumq; promissa barba uenerabilem. Nomen autem
illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur obsecransq; nix
exorauit, ut quauis mercede uellet in illam me uiam de-
duceret, at tandem homo me suscipiens primum qdem
dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluuit
ad Euphratem, mane Soleni orientem uersus perducens
ac sermonem quempiam longum mullans, quem nō
admodum exaudiebam. Nam quod in certamine præ-
cones inepti solent uolubile quiddam, atq; interitum
proferebat, nisi quod quosdam uisus est inuolare demo-
nes. Post illam igitur incantationem ter mihi in uuluum
spuens deducit rursus oculos nusquam in obuium quē-
quam dessectens. Et cibus quidem nobis glādes erat po-
tus autem lac, atq; mullum, & Choassii lympa. Ies-
tus uero in herba subsidio fuit. At postquam iam præ-
parati satis hac dieta sumus, medio noctis silētio ad Ti-

gridem me fluvium duccens, purgauit simul atq; abstir-
xit, faceq; lustrauit, ac squilla, nam pluribus inidem alijs
& magicum simul illud carmen submurmurans, dein
de tonam me iam incantans, ac ne aspectis laderer cir-
cumiens reducit domum, ita ut etiam reciprocantem ac
reliquum iam nauigationi dedimus. Ipse igitur magicā
quandam uestem induit, Medorum uesti ut plurimum
similem, ac me qdem ijs, quæ uides, ornatu claua uide-
licet, ac leonis exuuijs, atque insup lyra. Iussit pterea ut
nomen, siquis me roget, Menippum quidem ne dicerē
sed Herculem, Vlyssē, aut Orpheum. Philo. Quid
ita d Menippe, neq; enim causam aut habitus, aut no-
minis intelligo. Me. Atqui perspicuum id quidem
est, ac neutiquam arcanū. Nam ij, q ante nos ad iferos
olim uiri descenderant, putauit, si me his assimularet
fore, ut facilius Aeaci custodias fallerem, atq; nullo pro-
bibente transirem, utpote notior tragico admodum illo
cului emissus. Iam igitur dies apparuit, cum nos flumē
ingressi in recessum incumbimus. Parata siquidem ab
illo fuerant, cymba, sacrificia, mulla, & in id mysteri-
um deniq; quibuscunq; opus erat. Hæc postquā ergo
quæ prompta erant imposuimus. Tum nos quoq; an-
xij, ac uagentiū more lachrymantes ingredimur, atq;
aliquanti per quidem in fluuiū ferimur, deinde in syl-
uam delati sumus, ac lacum quēdam in quem Euphra-
tes conditur. Tum hoc quoque transmissio, in regionem
quandam peruenimus solam, syluosam, atq; opacam,
in quam descēdentes (praibat enim Mithrobarzanes)
& puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueā
sanguine cōspargimus. At magis interim accēsam facē

tenent, haud amplius iam summiſſo murrere, ſed uo-
ce quam poterat maxima clamant, demones ſimul om-
nes conuocat, Penas, Erymes, Hecatem, noſturnam, ex-
ceſſantem, Proſerpinam, ſimulq; pollyſyllaba quaedam no-
mina barbara, atq; ignota commiſcet. Statim ergo tres
mere omnia, et rimas ex carmine ſolum ducere, ac por-
ro Cerberi latratus audiri, & iam res planè triſtis, ac
mœſta fuit. Ac proſinus quidē inferorum patebant plu-
rima, lacus, pyriphlegeton, ac Plutonis regia. Tum per
illum deſcendentes hiaum Rhadamanthum propē-
modum meum reperimus extinctū. Ac Cerberus primū
quidem latrabat, commonitq; ſeſe. At cum ego lyram
celeberrime correptam pulſaſſem, cantu ſtatim ſopitus
obdormit, deinde poſteaquam ad lacum uenimus, tra-
nare ſerè non licuit. Tam enim onuſtum erat nauigium
& eiulanti certe plenum. Vulnerei quippe in ea nauis
gabant omnes hic ſemur ille caput, alius alio quopiam
membro luxatus, uſque adeo, ut mihi certe ex bello quo-
piam adeſſe uiderentur. At optimus Charon cum leo-
nis uideret exuias eſſe me ratus Herculem recepit,
transq; uexit libens, tum exuentibus quoq; nobis mon-
ſtrauit ſemitam. Sed quoniam iam eramus in tenebris
præcedit quidam Mithrobarzanes, ego autem à tergo
continuus illi comes adhareo, quoad in pratum quod-
dam uenimus, maximum, aſphodelo conſitum, ubi ar-
cuſiſſæ undiq; mortuorum ſtridula nos ſequuntur um-
bra. Tum paulo procedentes longius ad ipſum Minos
tribunal acceſſimus. Erat ipſe qdem in ſolio ſorte quodā
ſublimi ſedens. Aſtabant autem illi Pœnæ, Tortores ma-
li genij, furie. Ex altera parte plurimi qdam adducti

ſunt ex ordine longa ſerie uincti, dicebātur autem adul-
teri, lenones, mæchi, homicidæ, adulatores, ſycophantæ
ac talis hominum turba quiduis in uita patrantium.
Seorſum autem diuites, ac ſceneratores prodibant palli-
di, uentricoſi, ac podagrica, quorum quiſq; trabe uinctus
erat. Ferri pondere duorum talentorum impoſito. Nos
igitur aſtantes, & quæ ſunt omnia conſpicimus, & q̄
dicuntur auſcultamus. Accuſant autem noui quidam,
atq; admirabiles rhetores. Phi. Quinam ergo ij
p̄ ſouem ſunt, ac ne iſtuc qdem te pigeat dicere. Me.
Umbras ne unquam iſtas noſti, quas oppoſita ſoli red-
dunt corpora? Phi. Quid ni. Me. Hæ nos igitur, cū
primū ſancti uita ſumus, accuſant, teſtantur, atq; res
dargunt quicqd in uita peccauiſimus, & ſanè qdam
ex his dignæ admodum fide uidentur, utpote nobiſcū
uerſatæ ſemper, noſtrisq; nuſquam digreſſæ corporibus
Minos igitur curioſe quemlibet examinans impiorum,
relegabat in cætū, pœnas ibi ſceleribus ſuis dignas lui-
turum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes
dum uiuerent, ac dignitates inflauerant, quicq; adorari
ſe ſerè expectabant, nimirū perinram eorū ſupbiam, fa-
ſtumq; deſtatus, q̄ppe q non meminiſſent, mortales ip-
ſi cum ſint, ſeſe bona quoq; mortalia conſecutos. At nūc
ſplendida illa exui omnia, diuitias inquam, genus mu-
nia, nudi, ac uulnū demiſſo ſteterunt tanq̄ ſomniū quod-
dam humanam hęc felicitatē recogitantes, adeo ut hęc
dum conſpiciat nimis q̄ delectatus fuerim. Et ſiquem
eorum ſorte agnoueram, acceſſi, atq; in aurem ſilenter
admonui qualis in uita fuerat, quantopereq; fuerat in
ſtatus, tum cum plurimi mane fores eius obſidentes,

pulsi interim, exclusique à fanulis illius expectabant egressum. At ipse nix tandem illis exorients puniceus, aureus, aut uersicolor, felices, ac beatos se facturum salutantes putabat, si pectus dextram ne porrigēs permittet oculos. Illi uero audientes ista moleste ferebant. At Minos quiddam etiam indicauit in gratiam. Quippe Dionysium Siciliae tyrannum multis, & atrocibus criminibus, & à Dyone accusatum, & graui Stoicorum testimonio conuictum, Cyreneus Aristippus interueniens (Nam illum ualde suscipiunt inferi, eiusq; plurimum tibi ualet autoritas) fermē iam Chymare alligatum absoluit à pœna, asserens illum eruditorum nonnullos olim inuisse pecunia. Tum nos à tribunali discedentes ad supplicij locū puenimus. Vbi o amice et multa, & misera audire simul ac spectare licuisset. Nam semel & flagrorum sonus audiri, & eiulatus hominum in igne flagrantium, tum rotae, & tormenta, cathene, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciaturq; pariter omnes, captiui, Reges, præfecti, pauperes, mendici, diuites, & iam scelerum omnes pœnitebat. Et quosdam quidem coram dum inueniunt, agnouimus, uidelicet qui nuper è uita decesserant. At hi prudentes nam occultabant, nostrisq; subtrahabant aspectui aut si nos aliquando respiciebāt, id seruiliter, admodū, abiecteq; faciebant, atq; hi quidem q̄ olim putas onerosi, fastidiosi in uita? At pauperibus malorum dimidium remittebatur, & cum interquieuissent, denuo repetebatur ad pœnam. Sed illa quoq; quæ fabulis feruntur, aspersi, Ixionem, Sisyphum, Phrygiumq; grauius affert. Et Tantalū genitumq; terra Tityum, dii boni quā

tum? Integrum stratus agrum occupabat. Hos tandē prætereuntes in campum uenimus Acherusium, ubi semideos, heroidasq; reperimus, atq; aliam simul mortuorum urbem in gentes, tribusq; dispositam, alios quosdam uenulos quosdam, ac marados, atq; Cui Homerus ait, Iuuenidos, alios uero iuueniles, & integros, & hos potissimum ob illam condiendi efficaciam Aegyptios, uerum dignoscere quemlibet haud proclive fuit, adeo nudatis ossibus, omnes erant inuicem simillimi, nisi quā nix tandē eos diu intendentes agnouimus. Quippe conferti considebant, obscuro, atq; ignobile, nullumq; seruantes amplius pristinae formæ uestigium. Cum igitur multis simul ossi consisterent, inuicem omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbis transpirecerent, dentesq; nudos ostenderent, basitabam certe mecum quoniam signo Thersitem à Nireo illo formoso discernere, aut mendicium Irum à Phæacum rege, aut Pyrrhiā coquum ab Agamēnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit inditij, sed ossa fruerunt inter se similia, incognibilia nullis in scripta nullis, nulliq; usquā dignoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominum uita pompæ cuiusdam longæ uidebatur, cui præsit, ac disponat quæq; fortuna ex ijs, qui pompam agunt, diuersos, uariosq; cuius habitus accommodans. Alium si quidem Fortuna delicens regis ornat insignibus, et tiarā imponens, & satellites addens, & caput diadema te coronans. Alium seruirursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hunc deformem, atque deridiculum fingit. Nam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerumque

in mediâ quoq; pompa demutat, neq; perpetuo eodem
 finit ordine, cultuq; progredi, quo prodierant. Sed orna-
 ti commutato, Cræsum quidem coegit serui, capinique
 uestes induere. Meandrium autem olim inter seruos in-
 cidentem, Polycratidis uiciâssim ornat tyrannide. Et alii
 quantisper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iâ
 pompæ tempus præterijt, apparatus quisq; restituens,
 & cum corpore simul exutus amictu, qualis ante fuit
 efficiatur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob in-
 sciâam, cum suos fortuna cultus exigit, ægre ferunt, atq;
 que indignantur tanquam proprijs quibusdam bonis
 priuati, ac non potius alienis, quibus paulisper uteban-
 tur, exuti. Quin in scena quoq; uidisse te plerumq; puto
 histriones istos tragicos, qui, prout fabulæ ratio poscit,
 modo Creontes, modo Priami sunt, aut Agamemnones,
 Idemq; (si fors tulerit) paulo ante tam grauiter Cæcro-
 pis, aut Erechthei formam imitatus, paulo postea ser-
 uus (poeta iubente) progrediuntur. At cum fabulæ iam fi-
 nis affuerit, quisq; auratas illas uestes exutus personam
 deponens, & ab altis illis crepidis descendens, pauper
 atq; humilis obambulat, haud amplius Agamemnon
 ille Atreo prognatus, aut Creon Menecæi filius. Sed Po-
 lus filius Charyclei Samiensis, aut Satyrus filius Theo-
 gitonis Marathoniensis. Sic se mortalium res habent quæ
 admodum mihi tum spectant uidebantur. Philonides.
 Dic mihi Menippe, isti, qui magnificos, altosq; tumulos
 habent super terram, & columnas, imagines, simul-
 cribus, nihil ne sint apud inferos plebeis quibuslibet umbris
 honoratiores? Menippus. Nugaris tu quidem, nam
 si uidisses Mausolū, Carem illū dico Pyramide celebrē,

fat scio,

sic scio, nunq̃ ridere desisses, ita in antrum quoddam
 abstrusum despectum abiectus est, in reliqua mortuorū
 turba delitescens. Hoc tantum commodi mihi uideatur
 ex monumento referre, qd̃ imposito tanto pondere labor-
 rat magis, & præmitur. Nam cum Æacus à amico lo-
 cum cuiq; metitur, dat autē cui plurimum, haud am-
 plius pedem, necesse est eo iacere contentū, seseq; ad lo-
 cū modū contrahere. At uehementius multo risisses, opi-
 nor, si reges hosce nostros, Satrapasq; uidisses, apud eos
 mendicantes, & aut salsamenta uendentes, aut primas
 ipsas litteras, ur gente inopia, proficientes, & quemadmo-
 dum contumeliosi à quouis afficiantur, atq; in faciem cæ-
 duntur, pinde atq; uilissima mancipia. Itaq; Philippum
 Macedonem conspiciatus, continere me certe non potui.
 Offensus est mihi in angulo quodā, detritos calceos mer-
 te de resarciens. Quin alios præterea multos et ad uidere
 mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet, Darios, ac Poly-
 crates. Philonides. Admiranda narras ista de regi-
 bus, peneq; incredibilia. Socrates autem quid facit? ac
 Diogenes, & si quis est sapientiū alius? Menip. So-
 crates profecto etiā ibi obuersatur, omnesq; redarguit.
 Versantur autem cum illo Palamedes, Vlysses, & Ne-
 stor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. In-
 flannit autem illi etiamnum, atq; innumescunt ex hau-
 sto ueneno crura. At optimus Diogenes Sardanapalo ui-
 cinus Assyrio, Mydæq; Phrygio, atq; alijs item pluribus
 ex istorum sumptuosorum numero manet, quos cum eulā-
 tes audit, ueteris fortune magnitudinē recogitantes et
 ridet, & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum
 cantat, asper a nimis, atq; inuicunda uoce illos eiulatus

Erasmus

&

Obscuram, adeo ut id agere ferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. Philo. De his ita satis qdem. Ceterum quodnam illud decretū est, qd inuio dixerat aduersus diuites esse sanātū? Menip. Bene admones. Nescio. n. quo pacto. cū hac de re dicere proposuissem, ab inuito sermone procul aberravi. Dū igitur ibi uersabar, magistratus concione aduocauerūt, his uidelicet de rebus, quae in cōmune conducerent. Cōspiciens ergo multos concurrere, me quoq; cū illis simul immiscens, unus de numero eorū, qui in concione aderant, efficio. Agitata sunt igitur & alia multa. Postremo uero de diuinis negotiis, in quos posteaq; plurima fuissent obiecta, uolētia supbia, fastus, iniuria, assurgēs tandem ex populo. Primas qdam huiusmodi decreta legit. Quoniam (inquit) multa diuites perpetrant in uita, rapientes, ac uim inferentes, inopesq; oimodo despectui habentes, Curia, populoq; uisum est, ut cū finis est uita fuerint, corpora qdem eorū poenas cum alijs sceleratorum corporibus luant, anima uero rursus remissa in uitam, in Asinos demigrent, donec in tali rerum statu quinquies ac uicies decem annosē millia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atq; a pauperibus agitati. Dein ut liceat illis ē uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patre Manicensis, tribu Stigiana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, scinit plebs, adfrenauit Proserpina, allatruuit Cerberus, sic. n. rata, quae inferi statuerunt, authenticaq; sunt. Quae igitur in concione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tyresiam adeo, atq; illi re, uia erat, ordina narra

ta, supplicavi ut mihi diceret quodnam optimum uita genus putaret, hic uero subridens (Est autem seniculus qspiam cecus, pallidus, uoce gracili) o fili inquit causam tua perplexitatis scio, a sapientibus istis profectā, haudquaquam idem inuicē iisdem de rebus sentientibus, neq; haud fas est, id tibi proloqui, siqdē quod Rhadamantibus interdixit. Nequaquam inquam o Patercule, sed dic amabo, neq; me contemnas, qui in uita te ēt ipso cecior obero. Abducens ergo me procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans, optima est inquit, idiotarum, priuatorumq; uita, ac prudētissima. Quamobrem ab hac uanissima sublimium consideratione desistens. Mitte principia semper, ac fines inquirere, & uas hosce syllogismos despuēs, atq; id genus omnia, nugas astimans, hoc solum in tota uita persequere, ut praesentibus bene compositis minime curiosus, nulla re sollicitus, quamplurimum potes hilaris uita, ridensq; traideas. Hac cū dixisset, rursus asphodelorū in pratū sese corripuit. Ego igitur (nam & nunc uesper erat) age inquam o Mithrobarzane, quid cūstamur? ac non hinc rursus abimus in uitā? Ad haec ille, confide inqt, o Menippe, breuem apppe, faciliēq; tibi monstrabo scinitam, & me proinus abducens in regionem quādam magis priore tenebricosam, manu procul ostendens subobscurū, tenuēq; ac uelut per rimam influens lumen. Illud inqt Torphoni templum est, atq; illac ad inferos ē Boeotia descenditur, hac ascendas, atq; ilico fueris in Graecia. Ego igitur hoc sermone gnauis, salutato mago difficile admodum per angustas antri fauces subrepens, nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

LVCIANI PHILOPSEVDES, SIVE IN
credulus ab eodem Thoma Moro in latinam
linguam traductus. Interlocutores,
Tychiades, & Philocles.

Tychiades.

Otes mihi Philocles dicere, quidnam
id tandem sit, quod multos in mentē di
cupiditatem adducit, ut pariter gaude
ant, cum & ipsi nihil fari loquuntur,
& his qui talia narrant, maxime ani
mum intendant. Philocles. Multa Tychiade sunt,
quae nonnullos mortales mentiri compellunt, quia in re
vident conducere. Tychiades. Nihil ad rem haec (ut
aiunt) neque enim de ijs rogabam, qui, cum usus postu
lat, mentiuntur. uenia nimirum hi, immo laude pleriq;
eorum digni sunt, quicumque uel hostes fefellerunt, uel ad
salutem tali quopiam pharmaco usi sunt in necessitati
bus. Cuiusmodi multa Ulysses etiam fecit, ut & uitam
suam, & sociorum rediit redimeret. Sed de illis uir
optime dico, qui nulla necessitate mendacium ipsam ue
ritati longe anteponunt, ipsa re uidelicet delectati, atq;
in ea sine ulla idonea occasione uersati. Isti ergo scire ca
pio cuius commodi gratia istud agunt. Philocles.
An alicubi tales aliquos iam deprehendisti, quibus haec
instita sit mentiendi libido? Tychiades. Et quidē ad
modum multa sunt huiusmodi. Philocles. Quid ali
ud ergo in causa sit, quod mentiuntur, nisi dementia? Si
quidem rem pessimam, optimi loco praecipiant. Ty

chiades. Hoc nihil est. Nam ego tibi multos ostenderim
ad caetera prudentes, ac sapientia mirabili, nescio tamē
quo pacto captos hoc malo, mendaciq; studiosos, adeo
ut ego certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cae
teris in rebus optimi, gaudent tamen & se, & eos, in
quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, id quod tibi no
tius est, q̄ mihi, Herodotus, Ctesiasq; Cnidius, atq; his
superiores, deniq; Homerus ipse uiri celebres, mendacis
etiam scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, a q
bus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiam men
dacium per manus traditum perueniret in pulcherri
mis uersibus metrisq; seruatum. Me ergo saepe illorum
uersum nomine subiit pudor, siquando celi sectioem,
ac Promethei uincula recenserent, gigantumque rebellio
nem, atque omnem illam de inferis tragediam. Et qua
pacto ob amorem Iupiter in Taurum, & Cignum uer
sus sit, & quemadmodum ex muliere quispiam in au
culam, uersam uē mutatus sit. Pegasus praeterea, Chymae
rasq; & Gorgonas, ac Cyclopos, atque id genus om
nia, admodum absurdas, monstrosasq; fabulas, & quae
mentes afficere peritorum queant, qui larvam adhuc
laruamque metuant, quancquam poetica sint fortasse
tolerabilia. At urbes iam, gentesque totas una uoce, ac
publicitus mentiri, an non hoc ridiculum? Veluti cum
Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet. Athe
nienſes Erichonium editum ē terra ferunt, primosq;
illos homines in Atica olerum more ē terra emerſisse.
Hi tamen multo uerecandiores quā Thebani, qui ex
serpentis dentibus sanuos quosdam progerminasse nar
rant, quod si quis haec, cum sint ridicula, uera esse non

credat, sed ea prudenter examinans Choroebi cuiuspi-
am, aut Margita existimet esse, siquis aut Triptolemi
credat in alatis draconibus per aerem uetum esse,
aut Pana quendam ex Arcadia in Marathonem uenisse
ex alio, uel Oribyiam à Borea raptam esse, impius
nimium hic, atque insanus uideatur eis, quippe qui
tam manifesta, ueraq; non credat, usque adeo obtinet
mendacium. Phi. At poetis Tychiade, urbibus
q; fuerit fortassis ignoscendum. Nam illi delectationē
illam, quæ ex fabula proficiat, ut quæ maxima sit il-
lecebra, poematibus suis immiscet, quæ potissimum
erga auditores opus habent. Athenienses uero, Theba-
niq; & siqui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex hu-
iusmodi figmentis, conciliant, quod siquis fabulas ausu-
rat è Græcia, nihil obsiterit, quo minus earum narrato-
res fame intereant, quando iam nemo finitus sit hospiti-
um, qui uerum uel gratis audire uelit. At siqui nulla
tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridicu-
li merito uideantur. Tychi. Recte dicis. Nam ego
propterea ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incre-
dibilia, ac fabulosa cum audissem, immo uero medio in
sermone, discessi, non ferens narrationem tam supra fidē
sed me uelut furia, quædam abegerunt, dum monstro-
sa multa, atq; absurda referrent. Phi. Atqui Ty-
chiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certe credide-
rit illum tam promissa barba uirum sexagenarium, et
qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, su-
stinuisse, ut alium quæquam audiret se præsentē men-
tem, ne dum ut ipse tale quicquam audeat. Tychia.

At nescis amica qualia referebat. Tum ea q̄ constanter

asserebat, præterea quàm sancte in plerisq; inuabat, ad
motis etiam filiis adeo, ut ego, cum eum respicerē, uar-
ia mecum cogitarem, interdum quidem illum insani-
re, neq; animo constare, interdum uero ita cogitabam,
fuisse me, quod impostor esset. ac tantum temporis sub
leonis pelle ridiculam quandam sinuam arcumtulisset,
adeo absurda narrabat. Phi. Quanam illa (pla-
res) sunt Tychiade. Nam cupio cognoscere quamnam
præstigiariam sub tam longa barba occuluerit. Ty-
chia. Solebam quidem etiam alias Philocles aliquoti-
es eum interficere, si quando uidelicet multo otio abun-
darem. Hodie uero cum opus esset mihi conueto Leonti-
cho (Est autem, ut scis, amicus mihi) & doctus à puero,
eum se ad Eucratem mane conuulisse, ut eum morbi in-
spiciendi causa uideret, amborum nomine, nempe ut
& Leonichium conuenirem, & Eucratem uiderem (igno-
raueram autem qd ægotaret) ad eū prouenio. At Leō-
nichium, ibi iam non inuenio. Nam paulo ante, ut di-
cebant, exiuerat, alios uero confertos reperio, in quibus
erat et Cleodemus peripateticus, & Dinomachus Stoi-
cus, & Ion, nostri uirum, illum dico, q̄ ex platonica do-
ctrina magnam sui admirationem expeccat, ut qui solus
mentem uiri deprehenderit, q̄q; eius oracula alijs quo-
q; possit enarrare. uides quos tibi uiros nomino, nimirū
omni sapiētia, atq; omni uirtute præditos, utpote ipsum
ex quaq; scētā caput, reuerēdos hercle omnes, atq; aspe-
ctū propemodum terribiles. Aderat præterea medicus
Andgonus, ut usui in morbo esset aduocatus, opinor. Et
melius iam habere se uidebant Eucrates. Ac morbus q̄
dam ex familiaribus erat. Humor enim rursus in pe-

des ei descendat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta se iussit nocte languidule remissa paululum, cum me conspiceret, quanquam interim dum ingrederer, nocifer antea in eum, ac notem intendentem audieram. Tamen ego admodum curiose cauens ne pedes eius tangere, ubi me uulgaribus istis uerbis purgaueram, quod eum a grotare ne sciuerim, quod ubi rescissem, curriculo uenerim, ad sedi prope, et illis quidem sermo iam de morbo erat, et quidam iam ante dixerant, quidam uero etiam tunc narrabant. Præterea medicamenta quædam quisque proferebat. Cleodenus igitur. Siquis ergo inquit, sinistra manu tollens humo mustella dentem, sic interfecit, ut ante dixi, in leonis pellem illigauerit, nuper excoctam, ac deinde circum crura posuerit, ilico sedatur dolor. Non in leonis pellem inquit Dinomachus, ut ego audiui, sed in ceruæ potius fœmellæ uirginis adhuc et nondum inita, et res quidem magis est hoc pacto credibilis, uelox enim ceruæ est, maximeque ualet pedibus. Et leo quidem fortis est, pingue quoque eius, ac manus dextra, pilique, qui recti è barba prominent, magnam uim obtinent. Siquis uti nonerit, cum proprio cuique carmine at pedum curam minime pollicentur. Et ipse quoque (inquit) Cleodenus olim sic putabam ceruina pelle utendum, propterea quod ceruæ uelox esset. At nuper uir quidam Libycus peritus profecto in rebus huiusmodi, contra me docuit, ceruæ offendens uelociore esse leones quippe quæ eas, inquit, etiam persequendo capiunt, laudabant quæ aderant tanquam recte dixisset Libycus ille. Tum ego putatis, inquam incantamentis quibusdam sedari talia, aut foris admotis appendiculis cum itus ma-

lum grassetur? Riserunt hæc sermonem meum et paulam in me magnam damnabant anentiam, quæ apertissime res ignorarem, et quibus nemo, quæ sapiat, contradicat, qui sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Tâdudum autem neglectui habitus fuerat, opinor, cum opem Eucratem ferre ex arte uellet, denuncians uidelicet uino ut abstineret, atque oleribus uesceretur, et uigorem animo omnino mœnueret. Cleodenus ergo subridens interim, Quid ais, inquit, Tychiade? incredibile tibi uidetur esse, ut ex rebus huiusmodi parentur quædam apud morbos remedia? Mihi certe uidetur inquam ego, nisi naribus adeo mucosis sim, ut credam ea, quæ foris applicantur, nihilque cum iis quæ morbos excitant, intus communicant, per uerbula tamen (ut dicitis) ac præstigiaturam operari, et cum appenduntur sanitates immittere, id profecto nunquam fieri possit, nec si quis uel in nemini leonis pellem sedeam mustellas intergras insuerit. Ego profecto leonem ipsam è doloribus sæpe claudicantem uidi in uniuersa superius pelle. Nimium idiota es, inquit Dinomachus, neque unquam tibi cura fuit, ut disceres quoniamodo res istiusmodi aduersus morbos cum adhibentur, cõferunt, ac mihi uideris ne notissima quidem ista recepturus, serbrium uidelicet istarum profligationes, quæ certo quodam ambitu reuerrunt, nam serpentum demulSIONES, ac bubonum sanationes, et cætera quæcunque anus etiam iam faciunt, quod si illa sunt omnia, cur tandem non putabis hæc etiam similibus rebus fieri? Infinita congeris inquam Dinomache, clauumque (ut aiunt) clauo extrudis. Neque enim constat ea, quæ commemoras eiusmodi

in fieri. Quamobrem nisi reddita ratione persuaseris, pri-
 mum natus fieri posse, ut febris, minorque vereatur, aut
 nomen aliquod divinum aut dictionem aliquam har-
 baricam, ob idque ex ingruente fugiat, aniles adhuc fabu-
 le sunt, quæcumque remiseris. Tu mihi videris (inquit Di-
 monachus), cum ista dicas, ne deos quidem esse crede-
 re. Si quidem putēs fieri non posse, ut per sacra nomina reme-
 dia morbis adferantur. Hoc, inquam ego, vir optime
 dixeris, nihil enim prohibet, quo minus, etiam si mihi
 me dii sint, ista tamen sint vana. Ego vero et deos colo,
 et medelas eorum video, et levamenta, quæ laboran-
 tibus conferunt pharmacis videlicet, atque arte medica
 restituentes. Itaque Aesculapius ipse, eiusque posteri saluta-
 ria pharmaca admoventes medebantur a grotis, non leo-
 nes, aut mustellas circuli gmentes. Mitte hunc inquit ton-
 At ego vobis mirabile quiddam narrabo. Eram adhuc
 adolescentulus, annos natus ferme quatuordecim, cum
 quidam ad patrem meum venit nuntians ei Midam vi-
 tis cultorem servum, etiam alijs in rebus robustum, at-
 que industrium, circa plenum iam forum a vipera mor-
 sum, iacere iam putrefacto crure. Etenim dum ligaret
 palmites, ac uallis circumplicaret ad repentem bestiolam,
 maximum ei pedis momordisse dignum. Tum illum
 quidem ilico auscississe, et se se rursus in latebram condidisse.
 Illum vero eiulare patrum est doloribus. Hac ergo
 cum nuntiaretur, iam Midam ipsum videbamus in le-
 ctica domum esse conseruis adportari, inflatum totam, li-
 vidum, ac supplicie tabefactum vix iam spiritum. Pa-
 ter ergo, cum id moleste ferret, inquit, Ego enim virum
 quiddam Babylonium ex Chaldaeis quos vocant prois-

nus huc adducam, qui sanabit hominem. Et, ne diem
 narrando conteram, venit Babylonius, ac Midam resti-
 tuit, effugato ex corpore veneno quadam incantatione
 et ad pedem eius appenso virginitatis sanctæ lapillo,
 quem est columna exciderat. Atque istud quidem habu-
 nus forsitan mediocre fuerit. Tum Midas iam ipse subla-
 to, in quo allatus erat, scabello, discessit in agrum, tan-
 tum ponit incantatio, et columnaris ille lapis. At idem
 iste Babylonius alia præterea divina planè fecit. Nemi-
 pe in agrum profectus mansit, cum pronunciaisset sacra
 quedam ex uenusto codice, septem nomina, sulfure, ac fa-
 ce lustrato loco in orbem ter obambulans, serpentes om-
 nes inuitos exauit, quosque intra eam regionem erant.
 Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti, ser-
 pentes multi, atque aspidēs, et vipera, et cerasæ, et ia-
 culi, phryni, ac physali, relinquebantur autem unus
 draco, annosus prorepere, ut opinor, ob senectam non
 ualens, qui non fuerat audiens discolo. At magus. Non
 adfuerunt omnes inquit. Tum unum quendam ex serpen-
 tibus eum videlicet, qui natus minimus erat, selectum
 legatum mittebat ad draconem, ac paulopost venit est
 am ille. At postquam iam collecti confuissent, Babylo-
 nius in eas insibilauit. Atque illi repente admodum omnes
 ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirantibus.
 Tum ego dic mihi inquam ton, Serpens ille legatus, ius-
 uenem illum dico, utrum manu perduxit draconem, qui
 iam (ut ais) senuerat, an ille baculum gestans inniter-
 batur? Ludis ut quidem inquit Cleodemus. At ego, qui
 et ipse quoque olim minus talia credebam quæ nunc putar-
 bam enim nullatatione fieri posse, ut ea crederem, tamen

cum uolantem primum conspicerem peregrinum il-
 lum barbarum (erat autem, ut ferebant, ex Hyperbo-
 reis) credidi ac uictus sum, cum tamen nullam diu-
 repugnassem, nam quid facerem, cum eum cernerem in
 aere uolantem, atq; id interdiu ac super aquam ingre-
 dientem, atq; p medium ignem incedentem, idq; lente
 ac sensim? Tu ne inquam ego ista uidebas uirum Hyp-
 boreum uolantem, aut sup aquas ambulantem, & ma-
 xime (inquit ille) carbatinis indutum, quo calciamen-
 ti genere illi possimum utuntur. Nam minutula ista,
 quid attinet referre, quaecumq; fecit, quo pacto amores
 immiserit, ac demones exegerit, mortuosq; maridos in-
 uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palam conspe-
 ctibus exhibuerit. Lunaq; e caelo detraxerit? Quin ego
 uobis referam q ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexi-
 dis filio. Glaucias hic, cum patris nup defuncti substan-
 tiam suscepisset, Chrysidē amabat Demeneti filiam, ac
 me qdem pceptore in disciplinas utebatur, ac nisi amor
 ille a studio deduxisset eum, uniuersam peripateticorū
 doctrinam pdiciasset, ut qui octo & decem cum esset
 annorum iam absoluerat analytica, tum physicam au-
 scultationem in finem usq; pcurrerat. Amore tamen ui-
 ctus, mihi rem omnem significat. Ego uero, quē admo-
 dum par erat, qppe qui pceptor eram, Hypboreum il-
 lum magnum ad eum duco, conductum quantor il-
 co minis in manum datis, oportebat enim preparari
 quiddam ad sacrificia, tum sedecim preterea, si Chrysi-
 de potirent. Ille uero crescentem obseruās Lunam. (nā
 tunc ut plurimū huiusmodi sacra peraguntur) fossam
 cum effodisset, in aperto quodam loco domus, subdio

circa mediam noctē, euocauit nobis primū quidē Ana-
 xiclem Glaucias patrem, ante septem menses uita defun-
 ctum. Succenseb at autem ob amorem senex, atq; indis-
 gnabatur. Tandem tamen ei pmisit, ut amaret. Postea
 uero Hecaten quoq; eduxit, adferentem unā cerberum
 Tum lunam detraxit nulliforme quoddam spectacu-
 lum, & qd aliās aliud apparebat. Primum qdem mu-
 liebris formam referebat, deinde in uaccam formo-
 sam uertebatur. Postremo uero caula uidebatur Hyper-
 boreus ille tandem, cum sinxisset quēdam e luto Cupidi-
 nem, Abi inq; atq; huc pducas Chrysidem, ac lunam q-
 dem profinus euolabat, paulo post autē affuit illa pul-
 sans ostium. Tm ingressa Glauciam complectitur, eum
 quam in sanissime deperiēs, & cum eo uersata est, quo
 ad gallos canentes audiuius. Tum uero Luna subuo-
 labat in cælum, atq; Hecate subiit terram, cætraq; spe-
 tra disparuerunt. & Chrysidem tandem emisimus cir-
 ca ipsam fermē diluulū. Hæc Tychiades si conspexisses
 haudquaquam amplius dubitasses, esse multa in carmi-
 nibus istis cōmoda. Bene dicis inquit, ego credidissimē
 e qdem, si uidissē ea. nunc uero ignoscendū mihi puto
 si qualia uos uidetis, acute pspicere nō possum. uerum
 tamen Chrysidem illam, quam dicis, noui mulierē pla-
 nē meretricem ac facilem, nec uideo sanē cuius gratia
 ad illam egeritis luto illo legato, magoq; ex Hypbo-
 reis usq; atq; ipsa insup Luna, qppe quam uiginti dra-
 chmis ducere in Hypboreos usq; potuisses. Mirifice. n. se
 se offert ad hanc incantationem mulier. Et contrarium
 qddam spectris istis habet. Nam ea quidem aris ferri
 ue sonū si audierint, fugiunt (nam id uos pdicatis) illa

utrum si argentum usquam sonuerit, accurrat ad sonitum.
Præterea ipsum etiam magnum admiror, quod cum di-
ffimulas mulieres in amore sui possit elicere, atq; ab eis
solidum talenta suscipere, is tamen ob quatuor minas ad-
modum nulli lucelli avidus Glanciam amoris com-
ponere fecerit. Ridicule facis inquit Ion, qui nihil credis.
Ego te libenter ergo rogauerim, quid de ijs respondeas,
qui demoniacos liberant erroribus, adeo manifeste spe-
stra illis carminibus eicientes. Atq; Hæc me dicere non
opus est, uerum omnes nouerunt. Syrus ille ex Palaesti-
na, qui harum rerum artifex est, quam multos mortua-
les suscipiat, qui ad Lunam concidant, oculosq; distor-
queant, spiritusq; os oppleant, quos tamen erigit, ac sua
nos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis li-
berans. Etenim cum iacētibus inisset, rogaueritq; unde
sint in corpus ingressi, ægrotus quidē ipse tacet, at dæ-
mon uero respondet, aut lingua græca loquens, aut bar-
barica, aut undecūq; fuerit ipse, & quomodo, et unde
intrauit i hominem. Ille uero adiurās eum, ac ni parue-
rit, minitans etiam, expellitq; abigitq; demonem. Quin
ego quoq; demonem quendam exeuntem uidi nigram
certe, & colore fumidum. Non magnum erat inquam
ego talia te ò Ion cernere, cui ipsa etiam apparent Idææ
quas uestra familia parens offendit Plato, rem uideli-
cet spectatu tenuem, atq; euandam, quantum ad nos
homines lusciosos. Itane solus Ion, inquit Eucrates istius-
modi uidit, ac non alij etiam multi inciderūt, in dæ-
mones, alij noctu alij etiam interdiu? Ego profecto non
semel, sed millies iam talia conspexi, ac primum quidē
turbabar ad ea, iam uero ob consuetudinem nihil noi-

uum, aut prodigiosam mihi uidere uideor, maximeq;
nunc, ex quo annulum mihi Arabs dedit ex ferro, de
cruce quapiam sumpto, factum, carmenque docuit nos
minibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidem si-
dem sis habuitus Tychiade. At qui fieri possit inqua,
ut Eucra non credam Dinonis filio, uiro in primis sa-
piendi, ac libere, quæ sibi uidentur, domi in priuato suo
cum auctoritate narranti? Illud ergo de statua inquit
Eucrates, quæ omnibus, qui in domo sunt, singulis no-
tibus apparet, tum pueris, tum adoleſcentibus, tum
senibus, hoc inquam non à me diutaxat audieris, ue-
rum etiam à nostris omnibus. De qua statua inquam
ego? Non uidisti, inquit cum ingredereris, statuam
quandam in Atrio collocatam, sanè quam pulchram,
opus Demetrii, qui statuas humana specie fingere con-
suevit? Non ne illam dicis inquam, quæ discum iacit,
quæ inclinata est ad emissuri gestum reflexa in eam,
quæ discum fert, altero pede modice inflexo, quæque se
erectura uideatur unā cum iactu? Non illam inquit,
nam unum est ex Myronis operibus ille discii iactator,
quem dicis, sed nec eam, quæ est ei proxima, eam lo-
quor, cui tenias caput uinctum est, formosam illam,
nam id Policleti opus est, uerum eas, quæ à dextra
sunt, egredientibus omitte, inter quas & tyrannicide
illi stant, Critiæ Nestotæ plasmata, tu uero an non ad
aquam illam, quæ influit, quampiā uidisti uentre pro-
minulo, caluam, senennudatam, uulsis quibusdam bar-
bæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pe-
licibus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem inquam
uidi quandam à dextra Saturni, quæ tenias, coronasq;

eridas habebat, peltoreq; solia quadam inaurata. Ego
 inquit Eucrates, ea inauravi, cum me sanasset triduo se-
 bre pereuntem. Erat ne igitur etiam medicus inquam
 ego opamur iste Pelichius? Est, neq; ride inquit Eucra-
 tes, alioquin homo te haud multo post inuadet. Noui
 ego certe quantum valeat hac, quam tu rides, statua.
 An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos no-
 luerit, quandoquidem potis est ei iecere? Propicia inquam,
 placataq; sit hac statua mihi, quæ tantū valeat. Quid
 nam ergo aliud facientem eam uiderunt omnes, qui in
 domo sunt? Cum primum nox est inquit, hac ē base de-
 scendens, in qua steterat, in orbē totam domum circuit,
 omnes accurrunt ei interdum etiam canenti, nec quisq;
 est, quem unquam laeserit, diuertere tantum oportet, il-
 la uero præterit nihil inuētes infestans, cum & lauat
 saepe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet
 audire. Vide ergo inquam ego, ne forte nō Pelichius hac
 statua sit, sed Talus potius Cretensis, qui apud Minoem
 fuisse dicuntur. Nam & ille æreus quidam Cretæ custos
 erat, quod nisi ex ære non autem ex ligno facta esset, ni-
 hil eam prohiberet, cum non opus Demetrii, sed una po-
 tius ex Dædali machinis esse uideatur. E' Base nanque
 Aut ais etiam ista fugit. Vide inquit, ò Tychiade, ne te
 post hac scommatis huius penitet, quos ei quoq; nos
 uilunio suspendimus. Profus atrociam inquit Ion, oportet
 tebat accidere, quippe qui sacrilegus erat, quomodo er-
 go illum ultus est, ò Eucrates? Nam audire cupio, etiā
 si quammaxime Tychiades iste diffusus est. Multū in-
 quit ille, ut pedes eius oboli iacebant, aliaq; item nu-

mismata

mismata quadam argentea ad crus eius affixa cera,
 ac laminæ quoq; argenteæ, nota cuiusq; aut merces ob-
 sanationem eius, qui ab eo liberatus esset, cum febre des-
 tineretur. At erat nobis seruus quidam Libycus scelera-
 tus, equorum curator. Hic noctu aggressus est ea aufer-
 re omnia, abstulitq; digressam iam cum obseruasset sta-
 tuam. At cum primum reuersus intellexit sacrilegio se
 compilatum Pelichus, uide quo pacto sese ultus est, atq;
 furti prodidit Libycū. Tota nocte Atrium obambulabat
 in orbem miser, non exire ualēs, tanquā in labyrinthū
 incidisset, quoad orta die iam deprehensus est, ea tenēs,
 quæ furti abstulerat, ac tum quidem comprehēsus plas-
 gas non paucas recepit, nec temporis multum supistes
 malus male periit, uapulans, ut dicebat, singulis nocti-
 bus, adeo ut uibices postridie apparerent in corpore. I-
 nunc, & post ista quoq; Tychiades Pelichum ride, ac
 me tanquam coetaneum Minoiā delirare puta. At
 ò Eucrates, inquam ego, quamdiu æs erit æs, operisq;
 plastæ Demetrius Alopecensis fuerit, qui non deos, sed
 homines fingere consuevit, Pelichi nunquam statuam
 uerebor, quippe qui nec ipsum etiam uiuentem, si mihi
 minarentur, admodum timuissim. Ad hæc medicus An-
 tiochus. Et mihi ò Eucrates (inquit) Hippocrates æreus
 est, magnitudine fermē cubitali, qui tunc dūtaxat, cum
 lucerna extincta sit, totam in orbem domum ambit, per
 strepens, ac pyxides euertens, pharmacaq; commiscens,
 atq; ostia circumuertens, maximeq; si quando sacrificia
 prætremittimus, quibus in singulos annos ei sacrificamus
 Postulat ergo inquam ego etiam Hippocrates medicus
 iam, ut sibi sacrificetur, indignaturq; nisi in tempore iur-

Erasmus

2

storum sacrificiorum epulis accipiatur? quem nimirum
 decebat boni consulere, si quis ei libauerit, aut nullum
 insperferit, aut caput coronauerit. Audi ergo inquit Eu-
 crates, istud certe etiam testibus probauero, quod ante
 annos quinque uidi. Erat ferme uindemiæ tempus. Ego
 uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis
 operarijs, in syluam solus abibam, cogitans interim qd
 dam, atq; considerans. At postquam in saltum perue-
 ni, canum primo latratus insonnit. Ego uero Mnasona
 filium meum cum aequalibus uenientem ludere, uena-
 riq; (quæ admodum solebat) coniiciebam. At res haud
 quaquam sic se habebat, uerum paulo post facto terres-
 motu, sonus uelut è tonitru, mulierem aduenientem ui-
 deo terribilem, proceritate ferme semistadiali, habebat
 autem in sinistra faciem, in dextra uero gladium uigin-
 ti circiter cubitorum et inferne quidem pedibus erat ser-
 pentinis, superne uero Gorgonem referens uultu, uideli-
 cet, atque aspectus horrore, pro coma quidem draconis
 bus tanquam casarie circumcincta, alijs collum ample-
 xentibus, alijs etiam per humeros sparsis. Videte in-
 quit, amici, quo pacto etiam inter narrandum exhor-
 rui, & simul hæc dicens Eucrates, offendit omnibus bra-
 chij sui setas erectas metu. Ion ergo, ac Dinomachus, et
 Cleodemus uehementer inhiantes auscultabant eum
 uiri senes, tanquam naribus traherentur, adorantes. apud
 sese tam incredibilem Colossam mulierem semistadia-
 lem, giganteum quoddam mormolocium. Ego uero
 considerabam interim, cuiusmodi erant ij, qui cum iu-
 uenibus sapientiæ nomine uersentur, uulgoque in admi-
 ratione habeantur, cum sola nimirum canicie, barbaq;

ab ipsis differant infantibus. Caterum etiam illis ipsis
 facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus
 ergo, dic mihi inquit, Eucrates, illi canes deæ, quanta
 magnitudine erant? Elephantis inquit ille, proceriores
 Indicis, nigri & ipsi, hirsutiq; sordido squalidoque
 uillo. Ego igitur, cum uiderem, restitit, inuerso profusus
 in interiorem digni partem (quod Arabi mihi deder-
 rat) sigillo. Hecate ergo percusso draconicis illis pedi-
 bus solo, hiatus effecit maximum, & q immensi ma-
 gnitudine penitus aquaret tartarum. Deinde paulo
 post abiit in eum desiliens. Ego uero presente animo,
 porrecta ceruice inclinatus, inspexi apprehensa arbore
 quapiam, quæ uicina stabat ne obortis mihi tenebris, ac
 uertigine, in caput præceps in caderem, deinde conspe-
 xit ea, quæ in inferno sunt omnia pyriphlegthontem
 lacum, Cerberum, manes, adeo, ut quosdam etiam eor-
 um agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cerne-
 bam adhuc his ipsis amicum, quibus eum sepeliui-
 mus. Quid agebant, inquit Ion, o Eucrates anima?
 Quid aliud, inquit ille, quam per tribus, familiasq; cū
 amicis, cognatisq; uersantur, in Asphodelo collocati?
 Contradicant ergo etiam nunc, inquit Ion, Epicurei sa-
 cro Platoni, eiusq; de anima rationibus. At tu non ne So-
 cratem etiam ipm Platonemq; uidebas inter manes? So-
 cratem, inqt, uidi, neq; illum tamen euidenter, nisi quod
 inde coniecì, qm calius, ac uentricosus erat. Platonē ue-
 ro nō cognoui. Nā apud amicos nimis uera fateri oportet.
 Simul ergo atq; ego omnia cōspexi, & hiatus coijt
 & ex famulis meis qdam quærentes me, atq; in his Pyr-
 rhias hic superuenere hians non dū planè obducto, dic

Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem inquit Pyrrhia
as. Et latratum audiui per hiatum, Et ignis quidem
a face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto,
teste latratum, ignemq; in cumula addente, Tum Cleo
demos, haudquaquam nona ista inquit, neq; alijs inui
sa uidisti. Nam Et ipse haud ita pridem cum aegrotas
sem, tale quidda conspexi. Prospiciebat mihi curabatq;
Antigonus hic, ac septima dies erat. Febrisq; o qualis?
incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquen
tes solum, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusse
ras Antigone, si quo pacto possem obdormiscere. Tunc
ignis affuit mihi iuuenis quidam uigilanti, pulcher ad
modum, ueste circumamictus candida. Ac me cum ex
citasset, per hiatum quendam ducit ad inferos, sicut illi
eo cognoui, Tantalum cum uiderem, ac Tityum, Sisy
phumq;. At cetera uobis quid commemorem? Postqua
uero ad tribunal perueni (Aderat autem Et Aecus, et
Charon, Parcaq;, atq; Erynnies) quidam uelut rex (Plu
to certe mihi uidebatur) assedit, singulorum nomina pe
tensens, qui moriuri erant, quos diem iam uita praescri
ptum praeterisse contingerat. Iuuenis ergo me adducens
illi exhibuit. At Pluto tunc incanduit, Et ad eum, q me
ducebat, non dum illi completu est stamen inqt. Abeat
ergo. Tu uero fabrum Demylum adhuc, iam siquidem
ultra colum uiuit. Tum ego letus recurrens, ipse quide
iam febre liber eram, denuntiabam uero omnibus, quod
Demylus esset moriurus. Manebat autem nobis in uici
nia aegrotans etiam ipse non nihil, ut renuntiatum est.
Ac paulo post audimus ciulatum eorum, qui lugebat
eum. Quid miri est inquit Antigonus? Ego etenim que

dam noui post uigesimum diem, quam sepultus est, res
surrexisse, nam hominem Et ante quam moreretur, Et
postquam resurrexit, ipse curauit. Et quo pacto, inquam
ego in diebus uiginti, neque tabuit corpus, neque prae
terea fame corruptum est, nisi fortassis Epimenidem que
piam tu curasti? Haec cum diceremus, procius ingre
diebantur Eucratidis filij e palastra redeuntes. Alter qui
dem iam ex ephēbis excesserat, alter uero annos natus
erat circiter quindecim, tum salutatis nobis iuxta pa
trem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est
Tum Eucrates tanquam e conspectu filiorum admoni
tus, sic his frui mihi contingat inquit, simulque manum
eis iniecit, ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis
memoria uxorem meam horum matrem nouerunt om
nes quo pacto dilexerim. Nam declarauit his rebus,
quas in eam feci, non modo dum uiueret, uerum etiam
postquam uita functa est. Quippe qui mundum eius
uniuersum, uestemque, qua, dum uiueret, oblectabatur,
in rogum illius iniecerim. Septima uero post mortem
die, ego quidem hic in eundem lectum incubebam,
quemadmodum nunc, luctum eum mihi committigas,
quem de illa conceperam. Legebam enim Tacitus Pla
tonis illum de anima libellum. Ingreditur interim De
mienete ea ipsa, atque adsidet iuxta, quemadmodum
nunc Eucratides hic, minorem designans filium. Hic
uero ilico tremuit admodum pueriliter, ac dudum ad
narrationem pallebat. Ego uero, inquit Eucrates, ut con
spexi, amplexus eam singularem lachrymabam. Illa ue
ro me uociferari non patiebatur, uerum incusabat me,
quod, cum ei fuisset in reliquis gratificatus omnibus,

et sandalio aureis alterum non cremaueram, superesse autem id sciebat, quod sub arca ceciderat, atque ob id nos cum non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc differentibus sceleratissimus quidam caniculus, qui mihi in delictis erat in lecto cubas allatrabat, ea uero ad latrarem euauit. At sandalium sub arca repositum est posteaque a nobis incensum. An haec etiam Tychiades recusabis credere, cum tam sint euidentia, quotidieque seruatur? Per Iouem inquam ego digni fuerint, quibus aureo sandalio nates puerorum more feriantur, siqui ista non credant, atque usque adeo impudenter uero resistent. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus, comatus ille, ab aspectu uenerabilis. Nosti illi doctrina nomine celebrē, qui cognominatur Sacer. Atque ego quidem ut eum conspexi, respiranti, hoc ipsum quod proverbio dici solet, aduenisse mihi ratus, nempe securum quamquam aduersus mendacia, ocludet inquam eis ora uir sapiens, adeo monstrosa narrantibus, atque prorsus iuxta uulgatum illud adagium repente deum immissum esse mihi hunc a fortuna putabam. Hic uero postquam adsedit, assurgente ei, ac cedente Cleodemo primum de morbo percontatus est, sequē audisse dicebat Eucratem iam se melius habere. At quidnam inquit, inter uos philosophamini? Nam interim, dum ingrediebar, subauscultavi, ac mihi certe uidebini in re quamquam pulchra conuersari. Quid aliud inquit Eucrates, quam ut huic adamantino persuadeamus (me demonistrans) ut daemones credat aliquos esse, phantasmataque, ac mortuorum animas super terram obambulare, et se se quibus libinum fuerit ostendere. Ego igitur erubui,

multumque deieci reueritus Arignotum. At ille uide, inquit Eucrates, num hoc dicat Tychiades. Eorum tantum, qui uolenter interierint, animas errare, ueluti si quis suffocatus, aut capite truncatus cruce suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo e uita discesserit, eas uero, quae fatali morte, naturalique discesserint, haudquaquam amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usque adeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dino machus, ne esse quidem istiusmodi, nec praesentia cerni putat. Quid ais inquit Arignotus? in me torue aspiciens? nihil horum tibi uideatur fieri? Praesertim cum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignosces inquam ego mihi si non credo, nam solus omnium non uideo. Quod si uidissem, profecto et credidissem quem admodum et uos. Atqui inquit ille, si quando Corinthum ueneris, roga ubi sit Eubatidae domus. Atque ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Cranium, in eam ingressus, dic Iani tori Tibio, uelle te uidere, unde daemonem Pythagoricus Arignotus cum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domum reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote, rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat inquit, ille dum propter terribilia, quod si quis inhabitasset, ex pauescens ilico fugiebat exactus a quodam horredo, ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, testumque rumpebatur, neque quodquam erat omnino, qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi haec audiuī, libellos sumens (sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodum multi) ueni in domum circa primam uigiliam, dehortante hospite, ac ferme deficiente, postquam didicerat quid turus essem, incertum, ut putabat, exiui. At ego sumpta lu

eterna, solus ingredior, atq; in uasissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebam. Adest uero demō ille, cum quopiam ē uulgo se cōgressurum ratus, ac me quoq; quemadmodum alios, perterriturum, squalidus hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic cum adstaret, undiq; me adsulam petens tentauit, si qua posset expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonem uertebatur. At ego correpto in manum quam maxime horrēdo carmine, simulq; uocem imitatus ægyptiā incantans eum in domicilij tenebroso angulū quendam compuli. At cum animaduertissem, ubi se in terrā condidit, tum desisti. Mane autem desperantibus uniuersis, ac me, quemadmodum alios, moruum se se repuros putantibus, prater omnium spem progrediens Eubani dē adeo, feliciter illi adnūcians, quod puram sibi, ac spectris liberam domum iam liceret incolere. atq; illum assument, aliosq; multos (sequebantur autem huius inopinatæ rei gratia) cum ad locum duxissem, ubi condentem se dæmona cōspexeram, iussi ut sumptis ligonibus, manibusq; suffoderent. Atq; ubi id fecerant, inueniunt est ferē ad passum de fossam cadaver quoddam marcidum, ossibus tantum humana specie coherentibus. Illud igitur effossim sepeliuimus, domus uero postea uerbis prodigijs desijt. Hæc ubi narrauit Arignotus, uir prodigiosa sapientia, ac reuerendus omnibus, nemo erat ex ijs, qui aderant, qui non multam mihi imputaret infamiam, qui talia non credam, narrante præsertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus, neq; comam, neq; illam quam de eo habebant, opinionem. Quid hoc inquam Arignote. Etiam tu talis eras, in quo mihi sola spes fuit

fimo plenus, ac simulachris? Illud ergo nobis in te, qd diu solet, euenit, ut thesaurum cum sperauimus, carbonem offenderimus. At tu inquit Arignotus, si neq; mihi credis narranti, neq; Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq; ipsi Eucrati, dic age quemnam digniorem, cui his de rebus fides habeatur, existimas, qui nobis dicat contraria. Per Iouem inquam ego uirum apprine mirabilem. Abdera oriundum illum Democritum, cui tam firmiter erat persuasum eiusmodi nihil esse in rerum natura posse, ut cum se in monumento extra portas clausisset, ibiq; degeret dies, noctesq; scribens, atq; componens iuuenesq; eum quidam illudere cupientes, ac perterrefacere, nigra ueste in modum cadaveris ornati, ac pennis in capita adjectis circumstantes illum circumsilirent, crebro subsilientes, hic neq; eorum commenta perinuerit, neq; eos omnino respexerit, sed inter scribendum desistite, inquit, ineptire. Adeo firmiter credidit animas nihil esse postquam ē corporibus exierint. Hocāne ais, inquit Eucrates, dementem quempiam uirum esse Democritum, siquidem sic existimauit. Ego uero uobis etiā aliud referam, quod mihi ipsi contingit, non qd ab alio acceperim, fortassis etiam tu Tychiades, cum audieris compelleris accedere, ipsa narrationis ueritate coactus. Cum in Aegypto uersarer, adhuc adolescens à patre uidelicet doctrinæ gratia transmissus, cupiebam nauigio profectus in Copium illinc adiens Memnonem, miraculum illud audire, eum uidelicet sonum reddentē ad orientem Solem. Illum igitur audiui non hoc uulgari modo, quo audiunt alij, sonum quempiā inanē sed mihi oracula etiā edidit Memnon ipse apto ore septem

versibus, quod nisi esset supernacaneum, ipsos nobis uer-
sus recen-rem. Inter nauigandū uero incidit in nos una
nauigans uir Memphiticus qdam, ex sacris illis scribis,
mirabili sapientia. Et qui uniuersam Aegyptiorum do-
ctrinam callebat. Dicebatur autem tres ac uiginti an-
nos in adytis subterraneis mansisse, Magiam interea
doctus ab Iside. Pancratem dicis (inquit Arignotus)
praeceptorem meum, uirum sacrum, rasum lineis indu-
tum, doctum, pureq; lingua graeca loquentem, procerū,
simum, labijs promissis, cruribusq; gracilibus. illum ip-
sum inquit ille, Pancratem, ac primum qdem quis esset
ignorabam. At postquam uidi eum, si quando in por-
tionem appulsemus, cum alia multa miracula facientem
nam Crocotilis insidentem agitasse, Et cum feris uer-
santem, illas uero reuerentes eum caudisq; aduantes,
agnoui sacrum quempiam uirum esse, paulatimq; co-
mitate mea me in eius amicitiam, ac familiaritatem in-
sinuavi, adeo ut omnia mihi arcana communicaret, ac
tandem mihi psuadet, ut famulis omnibus in Mēphis
de relictis, se solus consequerer, neq; enim defuturos no-
bis ministros, Atq; ex eo tempore sicutam duximus.
Cum in diuersorium quodpiam ueniremus, homo ac-
cepto pistillo, scobinae, aut pessulo, uestibus implicās,
cum in id carmen quoddam dixisset, effecit ut ambula-
ret, utq; alijs omnibus homo uideretur. Illud ergo abiēs
Et aquam hauriebat, Et cenam parabat, instruebatq;
atq; in omnibus commode subserviebat, ministrabatq;
nobis. Deinde postquam iam satis huius ministerij fuit
scobinam rursus scobinam, ac pessulum pessulū aliud
recitans carmen reddebat. Hoc ego uehementer conatus

non reperiēbam quo passo ab illo expiscarer. Nā id mi-
hi inuidebat, quāquam in alijs esset scillimus. At qua-
dam die in angulo quodam tenebricofo clam illo deli-
tescens subauscultanti propius incantationem illā. Erat
autem trisyllaba. Tum ille cum pistillo mandasset, quae
curanda erant, abiit in forū. At ego postridie illo apud
forum occupato, acceptum pistillum, cum ornassem, syl-
labas illas similimodo pronuncias, aquam iussi ut hau-
raret. Tum impletam amphoram cum tulisset, desiste
inquam, neq; aquam amplius haurito, sed rursus esto
pistillum. At illud mihi haud amplius iam obtempera-
re uolebat, sed aquam hauriebat continue, quoad hau-
riēdo totam domum nobis impleret. At ego cum resis-
tere huic rei non ualerem, timebam autem ne Pācrates
reuerfus (id qd etiā euenit) irasceretur, correpta se cure
pistillum in duas ptes dissecto. At utraq; pars amphorā
simens hauriebat aquā, iamq; unius loco duo mihi mi-
nistri esse coeperunt. Interea Pancrates superauit ac re-
intellecta illas quidem in ligna rursus, quemadmodū
ante carmen erant, mutauit. At ipse me clanculum reli-
cto, nescio quo clanculum se subducens abiit. At possis
istud etiā nunc inquit Dinomachus, hominem ex Pi-
stillo facere? Per Iouem inquit ille dimidia ex parte scio
nam in priorem formam nunquam à me restitui potest
postquam semel aquarius esse coeperit. Sed deferenda
nobis domus esset aquae iam impleta. Non desistitis
inquam ego huiusmodi monstrosa narrare uiri senes?
Alioquin horum saltem adolescentium gratia incredi-
biles istas, ac terribiles fabulas aliud in tempus omitti-
te, ne clanculum terroribus, ac prodigijs fabulamētis

impleantur. parcere ergo eis oportet, ne talia cōsuecant
audire, quæ eos per totam uitam comitata perambabūt
atq; ad omne strepitum meūculos reddent, posteaquā
eorū omniū genera suspitione impleuerint. Recte admonui
si me inquit Eucrates, cum superstitionem dixisti. Nam
quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidentur, de ora
culis loquor, ac uaticinijs, & quæcūq; quidam numi
ne afflati proclamant, quæ ex adytis audiuntur? aut quæ
uirgo numeris eloquēs futura prædicat? an uidelicet nec
talita credis? At ego quod annulum quendam sacrum
habeo, Pythij Apollini imaginem exprimente sigillo, quæ
hic Apollo mecum loquitur, non dico ne tibi uidear
ad gloriam meam res incredibiles narrare. Cæterum
quæ apud Amphilochem audiui in Mallo heroe me
cum diu differere, deumq; meis de rebus consulente, tū
quæ ipse uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine &
quæ uidi in Pergamo, & quæ audiui in Patavis. itaque
cum ex ægypto redirem domum, audiremq; illud in
Mallo uaticinium, apertissimum, simulac uerissimum
esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat ijs, quæ
cūq; propheta quispiam in schedulam inscripta tra
diderit, recte me facturum putauī, si dum præter nau
igarem, experirer oraculum, deniq; de futuris quippiam
consulerem. Hæc adhuc Eucrate dicente, cum uiderem
quæ longe res esset processura, quodq; non breuem incepsis
set de oraculo tragœdiam, ratus non expedire, uti solus
contradicerem omnibus, relinques eum ex Aegypto ad
huc in Mallum nauigantem (Nam & intelligebam mo
lestam illis esse præsentiam meam, utpote qui dissentire
refelleremq; eorum mendacia) Atque ego ab eo inquit

quæ siturus Leonachum, nam opus habeo cum eo con
gredi. At uos, quandoquidem parum sufficere uobis res
humanas putatis, ipsos etiam deos deniq; in fabularum
uobis partem uocate. Atq; hæc simulac dixi discessi. Illi
uero alacres iam libertatem nacti, ut est uerisimile, mu
tuo sese epulis accipiebant, ac mendacijs in gurgitabāt
Talibus ò Philocles apud Eucratem auditis, uenio per
Iouem inflato uentre, non aliter quàm ijs, qui niſto poti
sunt, opus habēs uomitu. Tum libet alicunde magno
emerim pharmacum aliquod, quod mihi obliuionem in
duceret eorū, quæ audiui, ne me non nihil earum rerū
ledat inharens memoria. Nempe monstra, demones,
atq; Hecates mihi uidere uideor, Phi. Quin mihi
quoq; ò Tychiade tale quiddam hic sermo tuus attulit.
Audent & enim non solum in rabiem uerū, atq; aquam
formidare, quoscūq; rabidi canes mordeant, uerū eti
am si quem mordicus homo morsus momorderit, illum
morsum quoq; non minus canino ualiturum, atq; eum
& etiam eodem modo formidaturum. Quin tu ergo ui
deris, cum sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs
morsus, mihi quoq; morsum illum communicasse, adeo
mihi mentem demonibus impleuisti. Tychi. At bo
no animo simus amice, cum magnū aduersus huius
modi res remedium habeamus, ueritatem, rectamq; om
nibus in rebus rationem, quo si utamur, nullis huiusmo
di uanis, stultisq; mendacijs turbabimur.

EIVSDEM LVCIANI DECLAMATIO
PRO TYRANNICIDA
EODEM MORO IN
TERPRETE.

Argumentum declamationis.

a Scendit quidam in artem, ut Tyrannum occideret, at ipsum quidem non inuenit, filium autem eius cum peremisset gladio reliquit in corpore, tyrannus ingressus, ac filium iam conspicatus mortuum, eodem gladio se transfixit, is, qui ascenderat, ac tyranni filium interemerat, tanquam tyrannicida primum petiit.

Declamatio.

c Vm duos tyrannos iudices uno die peremerim, alterum quidem iam aetate defectum, alterum uero florentem, eoque ad scelerum successiōem idoneum, ad sum tamen unicum ob utrumque primum petiturus, idque cum solus omnium, qui unquam fuerit tyrannicida, sceleratos duos uno ictu sustulerim, atque mactauerim, filium quidem gladio, patrem uero nimio illo, quo in filium ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea, quae gessit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui et uiuens filium spectauit occisum, & tandem (quod ma-

xime praeter omnem spem fuit ipse sui coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur a me peremptus est, inferuinit autem mihi etiam mortuus, ad aliam mortem, nam qui uiuens iniurias una cum patre fecit, mortuus patrem ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ego sustuli ego sum, ensisque, qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutauit cadum, ac perimendi sceleratos nouauit modum, illum qui fortior erat, & qui ulcisci poterat, amolitus ipse, senem uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiam amplius aliquid a nobis expectabam, sperabamque, me praemia pro peremptorum numero suscepturum, ut quinos non praesentibus tantum malis eriperim, sed futurorum quoque meum liberauerim, ac certam uobis libertatem praestiterim, nullo haerede scelerum relicto. At interim tot rebus a me praclare editis in periculum uenio, ne a nobis nullo premio donatus abeam, solusque mercede frauder, quam leges a me seruata statuerunt. Hic itaque meus aduersarius, nullo Reipublice studio istud agere uideatur, sed eorum caede commotus, ut in eum, qui mortis eis causa fuit, ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrannidis mala (quae quam ipsi probe sciatis) expono. Nam & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinem cognoueritis, & magis iidem gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neque enim quemadmodum alijs plerisque iam saepe accidit, ita nos quoque simplicem tyrannidem, & unicam seruientem sustinuerimus, neque unius domini libidinem perulimus, sed soli omnium quos unquam similis pressit infelicitas, duos unius loco tyrannos habuimus, & in duplices miserum iniurias distracti sumus. At moderatior admodum

senex erat, & in ira miſior, & ad ſupplicia ſegnior, et ad libidines tardior, ut pote etate iā impetus eius ne-
 menſiam cohibente, & uoluptatum appetitiones reſre-
 nante. Et ad cauſas quidem ſcīnorum inuitus à filio di-
 cebatur impelli, cum ipſe non admodum tyrannicus
 eſſet, niſi quod illi parebat, nam in filium (ut iam oſten-
 dit) propenſus ſupra modum fuit. Omnia illi filius erat,
 illi obtemperabat, & iniuſte fecit, quicquid ille iubebat
 & puniebat, quos ille nolebat, in omnibus illi morem
 gerebat, ac deniq; ſub illius tyrānie uiuebat, & ultro-
 neus filij cupiditatum ſatelles erat. At iuuenis uero ho-
 more etatis grātia patri eſſet, & ſolo imperij nomine
 abſtinuit, ceterum re ipſa tyrannidis caput ipſe fuit. Fir-
 mitas quoq; ac ſtatimentum principatus ab illo pende-
 bat, quoniam & quod ex iniurijs provenit ſolus ipſe
 fruebatur. Ille erat, qui ſatellites ducebat, qui cuſtodias
 regebat, qui ſubditos ſeriebat, qui inſidiatores terrebat.
 Ille erat, qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit, cui
 uirgines adductæ ſunt, & ſiquæ cædes erant, ſiquæ exiti-
 lia, ſiquæ pecuniarum expilationes, tormenta, conſume-
 lia, hæc omnia iuuenis fiebant audacia. Nam ſenex ipſe
 obſequabatur, & comes in malis erat, & tantum filij
 ſcelera comprobabat. Et res quidem nobis intolerabilis
 facta eſt, nam cum animi libidines ab imperio ſumunt
 licentiam, nullum iniuriarum finem faciunt. At illud ta-
 men nos urebat maxime, diuinitatem, immo æternam
 potius futuram hanc ſeruitutem ſciebamus, & traden-
 dam per ſucceſſionem eſſe Rem publicam, populumq;
 alij poſt alium domino. ac ſcelerato hereditatem reſſu-
 ram. Alijs proſpecto non paruum ſpem hæc res facit, qđ
 perpendere

perpendere poſſunt, ac ſecum dicere. At iam cohiberi-
 mur, at iam moriemur, ac paulopoſt erimus liberi. De il-
 lis uero nihil tale ſperabatur. Sed iam nunc paratum
 imperij cernebamus heredem. Quamobrem nec ſuſci-
 pere negotium audebat fortium quiſquam, qui tamen
 eadem mecum cupiebant. Sed deſperabatur omnino li-
 bertas & inexpugnabilis uidebatur tyrānis, cum ne-
 ceſſe eſſet tam multos aggredi. At me nihil iſta deterre-
 runt. Neq; perpēſa negotij difficultate detrahitui. Neq;
 periculum expaui. Solus quidem ſolus, aduerſus tā for-
 tem, ac multiplicem tyrannidem, immo uero non ſolus,
 ſed cum gladio auxiliari conſendi. Sortem etiam tyrā-
 nicide mortem præ oculis habens, ſed propriam tamen
 eadem communi libertate compenſans. Cum in primā
 ergo cuſtodiam incidiſſem, ac ſatellites haud facile amo-
 uiſſem, obuium quenq; perimens, & quicquid obſiſſeret
 conſciēs, in ipſam negotij caput ferebar, in ipſum uni-
 cum tyrannidis robur, in ipſam noſtræ calamitatum
 materiam, & in ſumma arcis cuſtodia ſiſtens, cum illū
 conſpexiſſem ſeſe generoſe defendentem, atq; reſiſtentē,
 uulneribus multis tamen interſeci, ac iam quidem ſubla-
 ta tyrānis erat, ſcīnus conſectus erat, atq; exinde pro-
 cinus omnes liberi. Senex relictus eſt ille, ſolus, inermis,
 cuſtodibus exutus, magno illo ſatellite ſuo adempto, nec
 amplius ulla generoſa manu dignus. Ibi ego mecum
 iudices talia cogitabam. Totum negotium meum bene
 ſe habet. Omnia peracta ſunt, omnia ſtrenue perfectā
 ſunt. Quoniam ergo iſte, qui ſuper eſt, plectetur modo?
 Me ſiquidem ac dexter a mea indignus eſt. Præcipue ue-
 ro ſcīnorum tam ſplendido, ac iuuenili & generoſo con-

facto. Cuius gloriam addita hac tā inerte cede minuerem. Dignum autem querere carnificem quēpiā oportet, utrum post erumniam tum ne & hanc lucrifaciat, uideat, puniatur, appositū tantum ensē habeat, huic ego reliqua committo. Hæc ubi statuissem, illinc amolior. Ille uero, sicuti ego ante diuinaveram, fecit, ac tyrannum interfecit, fabulæq; meæ supremum actum addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem afferens, & omnibus securitatem denuntians, ac libertatē feliciter annuntians. Nunc igitur factis meis fruimini. Sceleratis. n. (ut uideis) arx uacat, imperat autem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contradicere, atq; hæc nobis ex me, atq; hoc facinore meo profecta sunt, atq; ex illa una cede, postquam pater haud amplius uiuere possit. Dignum igitur ob ista censeo debitum à nobis mihi præmium dari, nō qd studiosus lucri sim, aut qui parua magnipendam, neq; quod ob mercedem de patria bene mereri in animum induxerim, sed quod mea officia cupiā uestro præmio esse comprobata, ne despectus sit, ne ue i glorius fiat meus conatus, tanq̃ à uobis mancus, & præmio iudicent indignus. At iste contradiat, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmiū referre. Non. n. esse me tyrannicidam, neq; factum à me quicquam secundum legem esse, sed factū uero quiddam ad præmiū petendū deesse. Rogo igitur eum, quid reliquum à me desyderas? non uolui? non ascēdi? non peremi? non liberaui? num imperat quisquam? num iubet quisquam? num dominus minatur quisquam? num me maleficor affugit quisquam? non dixeris. Sed omnia pacis plena,

& leges omnes redditæ, & manifesta libertas, & popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extra piculum, & uirgines tute, & festas agens ferias ob cōem felicitatem ciuitas. Quis est igitur horū omnium causa? quis illa suscepit? ista præbuit? Etenim si me quisquam est hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cūcta pēgi, audēs, periclitans, adoriēs, occidēs, puniens alterū in altero ulciscēs, quid mea calumniaris officia? quid ingratiū erga me populū facis? At ipsum non occidisti tyrannum, lex autē tyrannicidæ pmiū statuit. Instat ergo quæquam, dic mihi, an ipsum pimas, an mortis ei causam præbeas? Ego certe nihil puto nempe hoc solum legis lator spectauit, libertatē, & popularem statum, ac sceleratorum amolitionē, istud honorauit, istud grātia dignum censuit, quod factum à me non esse, non queas dicere. Si. n. illum occidi, quo occiso, iste non potest uiuere, ipse nimirum mactauit. Cædes mea, manus illius erat. Ne nimium ergo curiose de mortis modo disputes, neq; ex amine quo interiit. Sed an amplius non sit, an per me est, qd amplius ille non est. Quandoquidem hoc quoq; mihi uideris excussurus, & sycophantam in bene merētes acturus, siq; non ense, sed lapide, ligno, ne aut alio quopiam modo peremisset. Quid uero si tyrannum fame obsessum ad mortis necessitatem adegissē, etiam ne tum requireres meam manu peractam cædem? alioqn deesse adhuc aliqd mihi ad legem implendam diceret? atq; id grauiore supplicio interfecto malefico? unū solū examina, istud interroga, in hoc curiosus ingre, quis facinorosos supest? quis iniuria metus im-

minet? quæ uestigia calamitatu? sin uero purgata sunt, ac pacata omnia, sycophantæ est, modum rerum calu-
niantem, uelle præmio ipsi factis debito fraudare. Ego
siquidē hoc quoq; in legibus declaratum memini (nisi
forsan ob longam seruitutem sim quæ in illis dicuntur
oblitus) causas mortis duas esse, siue quis ipse occiderit
seu si quis ipse quidem nō occiderit, neq; manu rem ges-
serit, coegit tamen, atq; occasionem necis dedit, equali-
ter hunc etiam lex plectendum censet, atq; admodum
quidem iuste, nam præbitam interitus causam nihilo in-
dicauit ipso facto minorem, ac reliqua iam de modo ne-
cis quæstio superuacua est. Illum ergo, quisic occiderit,
puniendum tanquam homicidam æquum censeas, ab-
soluiq; nullo pacto uelis qui uero eodem, quo ille, modo,
ciuitati benefecerit, indignum bene meritis præmio du-
ces? Neq; enim istud possis dicere, me uidelicet id fecisse
tantum, bonum autem exitum quēdam temere nō me
id destinante consecutum. Quid ergo pertinuissē am-
plius, eo, qui fortior erat, interempto? Quid in uulnere
gladium reliquissē, nisi id ipsum omnino, quod erat
futurum, prædiuissē? Nisi hoc fortasse dixeris, quod
qui peremptus est tyrannus non erat, neq; hoc nomē ob-
stinebat, neq; multa nos ob id libenter, si necarentur, præ-
mia dedissetis, sed hoc nunquam dices. Ergo interēpto
tyranno, illi, qui necis causam præbuit, non reddes præ-
mium? o curiositatem quomodo necatus est curas, cum
libertate fruaris. Ab eo uero, qui Remp. reddidit ampli-
us quicq; desideras? Atqui lex, (ut dicis) ipsum rerum
caput examinat, media autem omnia ualere sinit, neq;
ultra curiosius inquit. Quid enim, qui in exilium ty-

rannum compulisset, non honorem iam tyrannicidæ tu-
lisset? Immo, ac ualde quidem iuste. Nam & ille liberta-
tem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est non
exilium nec redintegranda rebelliois metus, sed omni-
no perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi inter-
niō, ac totius mali radiatus excisio. Ac nunc per deos
omnia mihi ab initio in finem usq; (si uideatur) excusate,
an prætermissum quicquam ad implendam legem fue-
rit, & an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannici-
dæ debuit. Ante omnia igitur animū adesse generosum
debet, atq; Reip. studiosum, paratumq; pericula pro cō-
muni commodo subire, ac propria morte multorum sa-
lutem redimere. Ergo ad id mihi quicquam defuit? An
animo fractus sum? An pericula prospiciens, per quæ
mihi uadendum erat, detractui? Non id dixeris. Ma-
ne ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo, quod uolui,
atq; isto consilio fui, etiam si nihil inde boni prouenisset,
tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tā-
quam bene merentem petere, cum tamen ego nō potue-
rim, sed alius me secutus tyrannum occiderit, absouum
(dic mihi) aut absurdum esset, tribuere, maximeq; si di-
cerem. O uiri, uolui, cupini, aggressus sum, atq; animi
mei signa dedi. Solus honore dignus sum, quid tū? Nūc
uero non id dico, sed & ascendi, & periclitatus sum,
atq; innumerabilia prius quā adolescentem perime-
ram, feci, neq; enim rem usque adeo facilem esse suspice-
mini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unūq;
tot uiros auertere, sed ferme maximum in tyrānicidio,
atq; ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus,
non magnum opus est, neq; magno negotio confu-

ciendum, neque expugnatum difficile. Sed ea potius, quae
 muniunt, ac tuentur tyrannidem, quae uicerit, is omnia
 peregerit. nam reliquum quidem, parum est. Siquidem
 istud ad tyrannum usque penetrare nequaquam licuit
 mihi, nisi custodum qui eos cingunt, ac satellitum
 omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem. Ni-
 hil amplius adiicio. Sed ijs rursus immoror, custodias su-
 peravi, satellites inquam tyrannum incustoditum, iner-
 mem, nudum reddidi. ob hac ne honore tibi dignus ui-
 deor? An adhuc à me cadem postulas? Atqui si cadem
 etiam quaeris, nec istud quidem deest. Neque enim in-
 cruentus sum, sed perpetravi magnam, ac nobilem ne-
 cem iuuenis florentis, atq; omnibus metuendi, per quē
 etiam ille tuus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui
 multorum loco satellitem sufficit. Quid tum ergo
 num praemio dignus sum? num tantarum rerum ho-
 nore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si mini-
 strum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum
 honoratorem? an non magnum etiam hoc tibi uidere
 tur, ascendere, atque in media arce, in medijs armis, ali-
 quem ex amicis tyranni conficere? Nunc autem etiam
 illum, qui peremptus est, considera. filius erat tyranni,
 immo tyrannus grauior, ac dominus inclementior, &
 tortor crudelior, extortor uolentior. Tum (quod maxi-
 mum fuit) haeres omnium atq; successor. Postremo qui
 in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis
 ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc
 ereptum fuga uiuere? Minus obista peto. qd dicatis? nō
 dabitis? Nō illum quoq; suspexitis? nō dominus? non
 grauis? nō intolerandus erat? Nūc uero etiam caput ip-

sium intelligite. Quod enim iste à me flagitat, id quam
 optime fieri potuit, peregi, ac tyrannū alterius nece ne-
 cui. non uulgariet, neq; uno ictu, qd illi post tot scelera
 maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exag-
 tans, & in oculis ostendēs misere prostrata, q illi fuerāt
 carissima, filium quāquam malum, tamen aetate florē-
 tem, ac patri similem, sanguine ac tabo plenum. Hae
 sunt patrum uulnera, hi legitimos tyrannicidarū glā-
 dij. Hae tyrānis crudelibus digna mors. Hoc supplicium
 sceleribus tantis debitum. Nam ilico mori, ilico nescire
 nullum tale spectaculum cernere nihil habet tyrānica
 poena dignum. Nō enim ignorabam (te appello) nō in-
 quam ignorabam, imo nec alius quisq; quantū ille er-
 ga filiū gerebat affectum, et quod post illum uiuere ne
 paululū qdem dignaretur. Atq; oēs fortasse patres sunt
 in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra ceteros ha-
 bebat idq; merito, quippe qui illum solum uidebat du-
 cent, seruatoremq; tyrannidis, solumq; pericula patris
 praecupantem, ac similitatem imperio praestantem.
 Vnde etiam qd non ob amorem, at ob desperationē sal-
 tem statim illum sciebam moriturum, cum cogitaret, in-
 uilem sibi uitam suauem, securitate, quam illi filius p-
 bebat ablata. Omnibus igitur illum simul circumsessi,
 nauera, dolore, desperatione, terrore, ac temporum eti-
 am futurorū metu. His in illū cōmilitonibus usus sum,
 & ad ulimum illud consiliū coegi. Interijt nobis orbis
 affictus, dolēs, lachrymans, luctum lugēs, breuē qdē,
 sed q patri sufficiat, & qd grauissimū est, ipse à seipso,
 quod mortis genus omninū est miserrimū, multoq; acer-
 bius, q si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? nū qs

illius agnoscat alius? nū cuiusquam alterius telum est?
 Quis illum in arcem duxit? Ante tyrannum q̄s usus est
 q̄ illum tyranno mēsit? ò ensis necum communicans,
 rerum à me bene gestarum successor post tot discrimina
 post tot mortes despicimur, & indigni p̄mio uidentur.
 Si enim ob istud solum hunc à uobis honorem peterē,
 si dicerem, O uiri tyranno mortem cupiēti, ac nū iner-
 mi forte desphenso, meus iste subseruiuit gladius, atq; ope-
 ram suam ad cōsequēdam libertatem commodauit om-
 nibus, honore ac p̄mio indignum putassetis? dominū
 tam popularis rei non retaliaissetis, nō inter benefacto-
 res inscripissetis? nō inter sacra gladiū ipsam reposuisse-
 tis? non secundum deos illum coluissetis? Nūc meū co-
 gitate, qualia tyrannum ipsum ante mortem & fecisse
 & dixisse sit uerisimile, cum filium perimerem, ac
 uulneribus multis in parte corporis conspicua p̄foderē
 quo uidelicet genitor ureretur, atq; aspectu primo supe-
 sceret, miserabiliter exclamauit, atq; inelamauit pa-
 trem, non ut auxiliator esset, aut commilito, quippe q̄
 iam senex erat, atq; inuvalidus, sed domesticorum malo-
 rum spectator. Ego illinc digredior, totius q̄dem Tra-
 gœdiæ author. Reliqui uero histroni cadauer, & sce-
 nam, & ensē, ac cætera, quæ fabulæ superarent. At il-
 le cum adesset, ac uideret filium, quem habebat unicū
 uix respirantem, lacerum, ac morte plenum, uulnera
 quoq; illa densa, ac multa, & letalia gerentem, sic ex-
 clamauit, O nate, sublati sumus, interempti sumus, ty-
 ranni cæsi sumus, ubi iste interfecto est? ad qd mihi par-
 cēt? cui me reseruat malo, p te iam fili p̄moriuū? nisi me
 forte, utpote senem, contemnit, & lente me perinere de-

creuit, ac mortem mihi producat, ut necem mihi faciat
 longiorem. Et simul ista dicens, ensē quærebat, ipse au-
 tem erat inermis, ut q̄ omnem in filio spem reposuerat.
 At ne is q̄dem defuit, iandudum enim à me ante p̄par-
 ratus erat, atq; ad faciūsum funarum relictus. ergo ex cor-
 pore euellens, & ex uulnere gladium exiens iandudū
 me occidisti, peremisti, nunc uero mihi finem facito, ò en-
 sis inq̄t, patri lugentī consolator ueni, atq; infelicem se-
 nis manum adiua, iugula tyrannum, pefime, ac luctus
 solve. Vtinam in te prior incidissem. utinam ordinē cæ-
 dis incepiissem, cecidissem quidem, at ut tyrannus tantū
 at ultorem sperans, nunc uero ut orbu, nunc uero ut eti-
 am carnificis egeat. & hæc simul dicens, uulnus intus
 lit tremulus, impotens, cupiens quidem, inuvalidus ta-
 men ad faciūsum ministerium. quot sunt ista supplicia?
 quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia? quot præ-
 mia? Et tandem uidisti omnes iacentem iuuenem, opus
 neq; paruum, neq; facile. Senem uero illi circumsusum,
 cruorem utriusq; inhaerentem, atq; illam libertatis, &
 uictoriæ parentem libitinam & nostri ensis operam.
 Ensē uero ipsum inter utruq; monstratum declaran-
 tem q̄ non indignus domino sit, testamēq; quod mihi
 sit fideliter obsecutus. Hoc si ergo fecissem, obscurius fuisset,
 nunc uero redditur ipsa nouitate splendidius. Qui
 tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum. opus autem
 in multos distributum est. quemadmodum in fabula.
 Atque ego primas quidem partes ego, secundas uero
 filius. Tertias tyrannus ipse, ensis autem subseruiuit
 omnibus.

DECLAMATIO THOMAE MORI,
QVA SUPERIORI DECLAMA
TIONI RESPONDET.

On putaueram iudices ei q (id qd
ego nunc facio) publicā causam sus
cepisset agendam, opus fore, ut cur
id facere institerit, rationē reddat.
neq; enim ullum fore periculū ne id
malitia potius aggressus, q̄ pietate
uideatur, cum hoc certissimum pbeat magnae integri
tatis argumentum, qd aliorum omnium comodis ele
gerit suo priuato labore consulere. Quod quāquam oēs
istiusmodi causarum patronos merito posse existimē ab
omni calumniæ suspicionē defendere, me tamen omni
um meritisime, qui ut omnibus prosum, non solum hūc
mibi laborem desumpsi, sed inimicitias etiam cum eo
uiro contraxi, qui se tyrannos quoq; iactat occidisse. Sed
quoniam nihil tam recte ceptum esse uideo, quod non
improborum uellit, ac deprauet iniquitas et quosdā
iam nunc misitantes audio, qui istius oratione per sua
si, hoc meum officium in peiorem partem rapiūt. Sca
nā iudices nobis huius actionis meae causas exponere,
neq; industria mea malignus interpret, eam dolori,
odio, uel inuidia conetur ascribere. Ac primum, qd est
cur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mibi nup
obiecit probationem uero nullam attulit dixisse tantū
contentus, & credi sibi sine argumēto, sine te iste posu
lat. Immo (inquit) nisi doleres, nisi tyranni mortem ul

cisci cuperes, necum non contenderes. Ego eo solo iuge
re me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem
præmium iniuste petenti ego me iuste opposui? Vis ui
dere quā nihil dicis? Si te tyrannum occidisse pro
bes, ego tecum ligare, nec si uelim possem, nec si pos
sem uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus
sum, quā quod illum non occidisti? Si in interfecisses,
nihil quærerer, immo laudarem, admirarer, ac præmi
um primus decernerem. nunc uero ideo tibi contradi
co, ideo tibi honorem denego, ideo aduersor, ideo quer
ror, quia tyrannum non occidisti. Num igitur occisum
propterea dolere uideo? Ostendisse potius iudices de
buit me tyranno fuisse uel sanguine coniunctum, uel
affinitate propinquum, uel beneficijs deuinctum, uel
scelerum communionē federatum. At istorum quic
quam ne fingere quidem potuit. Ergo si neque cognat
us illi, neque affinis fui, si mea opera nunquam in cui
usquam iniuriam usus est, si me ab illo beneficij nihil in
me collatum est, si me acerba seruitute cum ceteris si
mul oppressit, si me illius interitus libertati uobiscum
una restituit, qd causæ est, ut illius mortem mea salutis
ac libertatis auspiciū doceam? At o dii certe tantum
demi causæ est. Nam quid egit, quod odium in illum
promocaret meum? Primo tyranni filium interfecit. Po
stea uero tyranno sibi manus inferente iste pmiū ten
quam tyrannicida petijt. Quorum alterum puta, qd
iuuenem peremit, quāquam ipsum parum consulte pa
rumq; ex communi comodo fecerat, nisi dii nobis fuis
sent propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego cer
te suspicor) nō male. Alterum uero, nempe qd præmiū

posulat, cum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror & ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cōcitāt. Extra hac nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat. Ergo tam iniquus sum, ut hominem uix tandem satis aut de facie, aut fama nonum, quod me nec re offenderat nec uerbo laeserat gratis odio persequerer? Restat inuidia diluenda suspicio, quae talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam cum omnia uia sint suapte natura perniciosa, nullum tamen est liuore pestilentius, quod periculis, cui semel infederit, grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam suam infortunium ducere, secundis aliorum rebus asuare, alienis laudibus uri, aliena felicitate torqueri, en non summa miseria non extrema demencia est? Itaque si a quoquam alio uisio iudices absim, ab hoc certe longissime absim. Cuius uisio quam fortunas impetij? Cuius res bene gestas eleuauit? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labere resperxi? Certe ab huius uitij suspitione si me mediocri ista fortuna mea non asserit, quae non tam inops est, ut aliorum opibus, ac praemijs inuideam. Si me antea uitia non uindictat, quae non usque adeo est rerum bene gestarum indigna, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa me hercle causa prorsus absoluit, quae talis est, ut potius omnium ueniam, quam cuiusquam mereamur inuidiam. Quaeso iudices, quod tandem odij signum quod inuidia docuementum pra me fero? Non prouoca non irascor, non accuso. urbem tantum in ius uocatam ab illo defendo. Sed cur sedentibus ergo ceteris, ac tacetibus uniuersis, atque in his multis, & clarissimis ui-

ris, & autoritate praestantibus, & multo ad dicendum instructionibus, ego potissimum surgo, & petam: ti praemia contradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito, & quin ex ijs plerique sint, qui hoc ipsam officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri. Neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo. Me certe ad dicendum cum Reipub. causa, cum deorum immortalium respectus incitabat. Nempe cum uiderem satis tenues ararii nostri proventus, & praesentem pecuniam nimis exiguum, cum instare multas necessarii sumptus occasiones, non ferebam ut ciuitas hoc insuper non necessario sumptui multaretur. Tyrannicidij praemij quantum sit non ignoratis, ac merito quidem. Quod enim pretium satis grande sit, quo agri, fructus, fortuna, liberi, coniuges, salus ac libertas omnium, postremo ipsa deorum atque atque templa redimuntur? Quod quo maius, atque ubi onerosius est, eo magis a nobis prospiciendum est, ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensa, ac sumptus imminet. Satis effundendum est, ut ararium nostrum tam profunde, non iste etiam, cui nihil debemus, exhauriat. Praeterea cum hoc tyrannicidium sola deorum clementia prouenerit, qui toties in calamitatem tandem nostrarum miseram crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt, non firendum putauit, ut ciuitas honorem, gratiamque dijs benemerentibus ablatam homini non merenti tribueret. Tonum autem hoc negotij fortuna, deorumque benignitati deberi, huic nihil gratiae, aper-

nissimis argumentis docebo, quod dum facio, quæso iudices diligenter attendite. Tria sunt, quorum iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, vel quod tyranni peremit filium, vel quod tyrannum tentavit occidere, vel quod pater filij nece commotus esse, quem iste reliquerat, mortem sibi conscivit. Ergo illius adolescentis cædes tyrannicidium videtur? Quid nimenpe ille (inquit) tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus sufficisse tyrannis? duos tyrannos inuicem concordēs eadem incoluisse mœnia? unus urbis ambitu potuisse cōtineri, quorum alterutri vix vel orbis uniuersus sufficeret? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum videtur tyrannicam considerare naturam. Nam legitimæ quoque potestates, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtemperantes, & tyrannide tanto intervallo minores, ambitione tamen ita uincuntur, ut nec vel intimorum amicorum uitæ parcant potius quam eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura ferum, ac uiolentum, cum imperij sui cuius ardore hominum leges protruerit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admittit? Quin Brutorum quoque plerumque formæ, quæ (quod tyrannorum proprium est) rapto uel uet'gbus, folius pabuli cura ipressit aliqua tyrannicæ naturæ uestigia, in proprios sætus seuiunt potius, quam socios illos uenationis accipiant. Et hominē tyrannum putamus, quem sistus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum quoquam posse communicare tyrannidem? At iste non solum duos tyrannos facit, uerum etiam adolescentem plus quam tyrannum uult uideri. Nam cuius atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, suopro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidē abstinuit, ceterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus ponit, eum ut uolebat, rexit. At longe contra se res habet indices. Nimirum impotens semper, ac formidolosus tyrannis est. Neque filius profecto patrem uisisset, si posset, neque filio tantum permisisset pater, ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem, actyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atque adolescentē stringebat potius, quam laxabat habendas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij auidus, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quam se parenti satellitem præbuit, ex quibus quotus quisque est, qui non grassetur, nuptias uolet domos compilet, fana dissipet, obuios cædat, atque optimum quenque trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia, atque umbra frenti, tam scelerata grassantur audacia, pœnas alioquin facinorū suorum, uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fires, adulteri. Solus autem unus ille scelerū princeps sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens siquando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit, dubito. Nam filius quamquam ea indomle fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam

num uult uideri. Nam cuius atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, suopro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidē abstinuit, ceterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus ponit, eum ut uolebat, rexit. At longe contra se res habet indices. Nimirum impotens semper, ac formidolosus tyrannis est. Neque filius profecto patrem uisisset, si posset, neque filio tantum permisisset pater, ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem, actyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atque adolescentē stringebat potius, quam laxabat habendas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij auidus, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quam se parenti satellitem præbuit, ex quibus quotus quisque est, qui non grassetur, nuptias uolet domos compilet, fana dissipet, obuios cædat, atque optimum quenque trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia, atque umbra frenti, tam scelerata grassantur audacia, pœnas alioquin facinorū suorum, uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fires, adulteri. Solus autem unus ille scelerū princeps sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens siquando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit, dubito. Nam filius quamquam ea indomle fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam

peruenisset aetatem, flagitijs, ac sceleribus æquantur,
tamen in hac adolescentia præ illius crudelitate, ac sa-
uitia, quibus iam à puero semper assuetus insenuerat,
rudis adhuc miles, ac uix aro fuit, neq; ferè magnum
quicquam nisi à patre iussus, atq; edoctus agebat. Sed si
ne non nisi iussus illa faciebat, sine ipse etiam iniussus au-
debat, tamen cum tanquam iussus egerit, cum neq; ty-
ranni nomen usurparit, neq; se pro tyranno gesserit, sed
patri se parere significarit, & ausorum suorum causas
in illum reuulerit, cum alium se potentiorum esse confes-
sus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet
impunitas, furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod ali-
ud nomen mauis, appelles, at is profecto non est, in quo
feri tyrannicidum potest. Quod si illum omnia solum
ponuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contendas (& quod
pauloante iactabas) ilico eius morte liberauissse Rēp.
Fin gamus obsecro adhuc parentem uiuere, sed non fuga-
tum tamen, quod nescio cur ipse finxisti, quippe quem
nec ipse fugaueras, neq; cur ei fugiendum esset, effecer-
ras. Filio. n. tantum per insidias adempto, reliquis uiri-
bus integris, non uideo cur patri magis desperandum,
aut fugiendum fuerit, quam si aut filius ei natus nō fuis-
set, aut peste correptus obijisset. Patrē ergo singamus (ut
dixi uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satelli-
tum tamen caterua cinctum, cædem filij lachrymantē,
sed interfectori minantem, atq; omnia suppliciorum ge-
nera destinantem, in forum uulæ tristi quidem sed ta-
men cruci procurrere, & prolato, quē in reliquisti, gla-
dio, in gentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominū
prodiderit, hic tum foro iam ab illo, atq; eius satellitibus
occupato,

occupato, & in caput tuum questione iam haberi ce-
pta, in publicum fortis tyrannicida procurrere, & in
medios Globos irruens tyrannum te occidisse proclama-
ta, libertatem omnibus denuntia, ac tyrannicidij præ-
miū postula. Quid fugies? Quid latebras quæris? Quid
tyrannicida metuis? An non libera est Respublica? An
non tyrannus occisus est? Neq; ergo, is quem peremis-
isti, tyrannus erat. Sed quidā potius tyranni satellites, neq;
eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum pau-
loante dicebas huius legis spectasse latorem. At heres
dem, inquit, occidi. Quid mihi heredes nominat? Quid
in tyrannide leges nemo at? Legum ista nomina sunt.
Iuris est ista successio. An piratæ filium si demortui pa-
tris locum impluerit, heredem quisquam dixerit? Inte-
status semper tyrannus moritur, quippe legibus ab illo
captiuis, quæ solæ ratum facere testamentum possunt.
Proinde qui defuncti locum tyranni subit, heres non
est, sed nouus tyrannus. Non enim succedit, sed inuadit,
at illi nunc paruissimus. Istud qui constat? Ego cōtra, ty-
ranno mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioquin
frustra lex tyrannicidæ præmiū statuit, si alterius mor-
te in alterius potestatem recidimus. Sed longe secus iu-
dices, defuncto enim quolibet casu tyranno, populus iā
tum liber, dum amici luctu occupantur, dum stupent
eius morte satellites, ilico sese in libertatem afferuisset,
neq; plus filius aduersus populi uires tum ualuisse,
quàm nunc potest quisquam uel ex amicis tyranni po-
tentissimus, aut genere quisquē ei fuit post filium pro-
ximus, ad quem, si successionis nomen, atq; hereditatis
audiendum est, tam nunc tyrannis perānet, quàm ad

filium peruenisset. Qui satellitem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium tyranni peremerit, frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est cuius necem tanto præmio Respublica meretur. Sed uolui (inquit) periculi, periclitatus sum, quod negari ne possit. Filio tyranni perempto, spe futura tyrannidis extincta, præclarum animi mei documentum reliqui, uel hoc solium sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro quam nihil male uole, quam simplicitè agam tecum omnia, quam ex re tua totum hoc negotium minime suspiciosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamen ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiam, qui locos omnes excunant, et suspicionibus urgent, ac moleste nimium premunt. Sic Hercules hunc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam, nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferaretis mirari te, quenquam, tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille profinus quasi fieri non pomerit, inquiet, ut non patriam liberaretis, quod non præstasti, non tyrannum occisistis, quem non attigisti, sed ipsum potius inueni, quem trucidasti, perempturus ascenderis. Illatâ tibi priuatim aliquam ulsurus, ac retalianus iniuriâ. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui, ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris assueti semper in meliorem partem esse procliuor. Permitto itaque tibi, ut ista fecisse animo in Rēp. propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tunc

casti prorsus auferre tyrannidem. Hocâne tibi uideatur isto præmio compensandum? Primum quod uoluisti, quod non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannicidij præmium peteremus. Quis enim tam frigidus in Remp. animo fuerit, ut tyrannum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quàm quod esse tyrannicida uoluisti? Quod te præterea periculis exposuisti, an id præmium meruerit ullum, postea uidebimus. Quod autem istud non meruit, spero uobis indices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ cū præmium nisi tyrannicida non statuat, qui uero tyrannum non ceciderit, esse tyrannicida non possit, quantumlibet quispiam tentauerit, quantiscumque sese periculis exposuerit, frustra tyrannicidij præmium (nisi cæso tyranno) petierit. Nam ei, qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, præmium quidem, sed neque tantum, neque tanquam tyrannicida decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denunciem, quicumque me sanauerit, ei recuperata ualitudine tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat, deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit, artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat, aliqua tamen molestia parte lenatus, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeat, rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si post mille pharmaça, nihil tamen melius habentem destituat, præmij nihil mereatur, qui nihil inuit, gratiæ uero tantundem ferè, qui quod mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod

si insigniter medica artis ignarus, rem tamen agredi
 fuerit ausus, atq; aliquātiſper miſere uenenis adfectum,
 poſtea dimittat, cum iam non modo nihil opis uelit, ſed
 plurimum doloris addidit, etiā ſi ſeſe gratis obnile-
 rit, utrum amore dignus eſt, quod me ſuo labore tandem
 nulla pramiij ſpe tam officiōſe uexauit, an ſummo poti-
 uſ odio, quod temere ſeſe meo periculo, ei negotio, cuius
 erat imperitus, immiſcuit? Huic rei indices haud mul-
 tum mihi uidentur præſens cauſa diſſimilis. Lex etenim
 tyrannicidam conducere uehementer alicunde ſudet,
 eiꝝ præmiũ certum tyranno caſo, pollicetur. Sed ty-
 rannicidam cum dicit indices, hominem querit artiſci-
 cem, non manu tantum fortem, ſed pectore quoq; mul-
 to magis ualentem, cōſilio potius quam uiribus præſta-
 tem, qui inſidias tendere, laqueos abſcondere, occaſiōes
 capere nouerit. Ergo hanc prouinciā ſiquis huiusmo-
 di ſuſceperit, qui tyrannum ipſum arte ex inſidijs ado-
 riat, adorſum opprimat, oppreſſum interimat, nec re-
 cepta ſemel, niſi perfectā, deſiſtat, hic tyrannicidij præ-
 miũ audacter poſtulet. Sin id quidem non poterit,
 quod autem proximum eſt, & conſine fecerit, tyrannū
 uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditionem con-
 donata uita coegerit, uel ad deponendam tyrannidem
 certa conditione compulerit, hunc ego præmio dignum
 neque nullo quidem, neque tamen tyrannicidæ indico.
 At ſi quis manus potens, mentis inops, illarum penitus
 ignarus artium, quibus inſtructum eſſe tyrannicidam
 oportet, qui rem uiribus egere tantum, ac non cōſilio
 putet, qui denique Aiā multo ſit quam Vlyſſi ſimili-
 or. Sed Aiā tamen iam abindictis armis inſanientē,

armata hominum loco trucidanti. Si huiusmodi in-
 quam quiſpiam rem tantam conſciendam ſibi deſum-
 perit, tum nec inſidias collocans, nec tempus eligens,
 nec occaſionem expectans, impetu quodam proruat,
 nec ab ipſo tamen tyranno incipiat, ſed in ſatellites eius
 inſiliat, dato interim illi ſibi cauendi loco, tum ſubdu-
 ctō tyranno, re temere cepta, ſulte geſta, per ignauiam
 relictā, ac penitus infectā, ſola ſibi fuga abiectō etiā
 gladio, conſulat. Poſtea uero uel deſunctō, uel interfecto
 tyranno, in publicum prodeat, præmiũ tanquam ty-
 rannicidā poſtulet, atq; huiusmodi utatur oratione. Vo-
 lui indices, auſus ſum, tentauī, periclitatus ſum. Vtrum
 indices illi tyrannicidij præmiũ decerneretis, quia ty-
 rannum tentauit occidere, an malam potius gratiam
 haberetis, ac dignum etiā ſupplicio duceretis, quod
 ſua temeritate non ſe ſolum fruſtra periculis obiecerat,
 ſed urbem etiā uniuerſam in ſummum diſcrimen una
 præcipitauerat, utpote qui tyrannum ſulte irritando fe-
 cerit & ciuibꝝ inſeſtorem, & aduerſus inſidias cau-
 tiorem? Videtis ergo indices quemadmodum id, quod
 iſte uel ſolum ſatis eſſe conſidebat, uſque adeo nihil ad-
 iuuat, ut etiā non nihil officiāt. Quamobrem ſi neg-
 ſis, quem peremit, tyrannus fuit, nec ſatis tyranni filium
 occidiſſe fuit, tentaſſe uero temere, plus quam fruſtra fi-
 ſit. Reliquum eſt, ut ulamum illud, tyrāni uidelicet ipſi
 uſ mortem excutiamus. quam iſte ſibi nos debere diſpu-
 tat. Hoc totius negotij caput eſt, hoc ſi uobis iſte perſua-
 ſerit, cauſa nihil eſt, quin uicerit. Contraq; ſi ego hanc
 partem euicero, atq; ſacram hanc (quod aiunt) anchor-
 ram illi præcidero, non ne ilico neceſſe eſt fluctet, ac

naus agio pereat. Idcirco iudices hic etiam, atq; etiam obsecro, ut quammaxime sitis attentum tyranni eadem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum iudices, sic ab isto tractatum esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum, cum filium perimeret, parentem, quod postea fecit, praescisse facturum. Sciebam (inquit) satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij pempurum. Immo sciebam certe, cum sic hanc causam ageres, opus esse tibi, ut illa praescisse uidereris, aliogen frustra te praemium tyrannicidij petiturum. Si neq; ipse tyrannum per remisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitum imminere. Eam ob rem iudices eximium eius facere tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese a tyranno manuum abstinuisset, eumq; si biijpsi pariter et istius gladio reliquisset, quem alioquin (ut ait) facile posuisset occidere, fecissetq; nisi de eximo securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quod me possimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hanc probem non esse rerum futurarum praesciu? Quin illum pconstemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde tam hanc mirabilem diuinandi perina nascus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit, dic igitur nobis Tiresia, quoniam probamento facies uti constet, comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? de fessum alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras enolue, abstru-

siam aliquid, atq; occultatum erue, quod miremur omnes, nepe eiusdem artis esse puto, et quae praesentia latent edicere, et quae sunt futura praedicere. Aut si tu futuris duxat uales, aliqua nunc edisere, aliquot post haec annis, aut (si libet) seculis potius euentura, quae cum ex tuo praescripto ceciderint omnia, tum denum reddito, et futura te praescisse dicito. Interim profecto aegre (quoniam suspicor) obnebis, ut quod te nesciente fiebat, id praescisse credaris ante quod fieret. quod si tum cum filium interimeres ignorabas patre sese (quod postea fecit) occisurum, cur tu nunc eius caedis praemium postulas, quod (nisi uelis impudenter esse mendax) futeare necesse est, te ignorante, atq; adeo ne cogitante quidem perpetratum esse? Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis authorem, quoniam illa caedes quam fecit, istius quoque (tamen si praeter spem) causa tamen aliquo modo fuit. Quae in re uos longe alia iudices opinor esse sententia. Neque enim si tyrannum casu quicquam, aut mente captus occidisset, ei tyrannicidij praemium decerneretis. quid ita? Nempe, quod inscius uterque atq; imprudens occidisset, quaquam istius causa esset aliquanto (ut mihi uidentur) inferior. Nam si alteruter illorum praemium peteret, tamen si peteret, quod peremisset ignarus, atq; ideo frustra peteret, peteret tamen, quod peremisset. nunc uero et isto nesciente, et non ab ipso peremptus est. At nihil ego (inquit) neque casu, neque imprudens feci, sed filium consulto trucidavi, atq; ita patri uolens, ac prudens mortis causam praebui, qui (nisi ego filium occidisset) adhuc tyrannus uiueret. Age accedam etiam propius. Si tu tyrannum aggressus, ut perimeres, deinde uictus

ab eo, profecto etiam gladio, fugeres, atq; is equo te persecutus, equo collapso praeceps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur, an non hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, an uolentem aggressum esse, uolentem igitur, prudentemq; causas ei mortis attulisse? nam nisi tu illum fuisses adoratus, ille non fuisset occisus. Sed non ne uides ut eade opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauia tua praemium petere? nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset nisi tu gladium iurpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauus etiam tyrannicus esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses, ut interimeres, tamen postquam re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur, licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses. Ita etiam si tyrannum perempturus ascendisti, filiumq; dum patrem quaeris, occidisti, tamen cum pergere, ac perficere quod inceperas uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non poneris, sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio, atque insperante prouenerit, id a te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desijt, ubi tu destinasti. At nec istud fortassis ei, quod ipse fecit, simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto, rursus opponet. Is, quem tu proponis, non ea mente tyrannum aggressus est, ut se postea uisito, ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoq; quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium, ut pater sese dolore commotus occideret, atq; id factum animo

meo praecepti. uidetis iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrat? Quaremus igitur ab eo quoniam pacto praeserferit? praesciuit ne? an coniecerit? si se praesciuisse respondeat, neminem credo ei credendum. Sim coniecisse, interim ne scisse se fateatur. Sed opinatum esse tantum, hoc est dubitasse incertum fuisse. Postremo quod aliud quam ignorasse? sed uideamus tamen quibus signis, quam perspicuis argumentis rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut quod alius nemo sperare ponisset, id ille sibi tanquam certum, atq; inenitabile proposuerit. Noueram (inquit) quam misere deperibat filium. Ita ne id tandem adeo te cerum, ac securum redidit, ut necem eius non tanquam fer te secuturam, sed necessario futuram destinares? Scio iudices haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos parentum pectus inuenit natura, neq; tamen aut tantos, aut cuiquam tam exploratos esse crediderim, ut promittere sibi, ac spondere audeat (id quod iste se fecisse narrat) interempto filio patrem ultionem ei comitem futurum. Nam quousquisq; ex ijs, quorum filij & unici, & carissimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo percuti, uel bello occumbunt, uel casu intereunt usque adeo mœrore consternantur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amor (inquit) etiam desperatio non minor occasio desiderandi mortis accessit. Quamobrem obsecro? An tu, cum filium perimeres, reliquos una satellites omnes occidisti? non dices, opinor, stragem te tantam fecisse. Ceteros igitur adhuc retinebat opum saties, uirum saties habebat. Quapropter uno adempto, cum tot adhuc essent incolu

mes. quorum omnium intererat maxime hunc incolu-
mem esse. cur ei usque adeo desperandum fuit, ut nō ab
urbe, sed ex orbe festinaret effugere? An usquam gentiū
vivere quēquā hodie suspicemur, qd fecisset, qd tyrannus
iste fecit? Quid de alijs quarimus, qn te potius inter
rogemus, quem verisimile est de te coniecturam hanc fe-
cisse, & tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo si-
lius perimeretur, atq; insuper imminere videre cur non
nullum & fortunæ simul, & vitæ periculū, num poti-
us eligeres te comitem filio dare, q̄ mortem illius ulcisci?
An temetipsē ne ab alijs occidereris occideres? Certe (ut
pro te quoq; respondemus) num faceres. Quomodo er-
go in mentem tibi venire potuit, ut quod nec alij fecerūt
nec quisquam fecisset, nec tute factururus esses, id tyrannū
cogitares facturum? At planē (inquit) cogitabam. Alio-
quin cur ibi gladium meum reliquissē? Recte nimis
rum ignaviæ tuæ nos admones. Nam cum hoc dicat ius
dices, non ne id vobis videtur dicere, præfensi certe, alio-
quin cur inde fugissē? quid enim aliud est, alioquin
cur gladium ibi reliquissē, quā alioquin cur inde ab-
iecto gladio turpiter me in pedes dedissē? Nam quid
opus fuit gladium tyranno relinquere? Ne deesset ei scī-
licet, quo periret? Itā ne qui omnium gladios timet, ipse
gladio caret? Qui quicquid habet gladio peperit, gla-
dio possidet, gladio tenet, ei gladius unquam abfuerit.
Omnium prodigium iudices, tyrannus sine gladio.
Neq; illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed
abiecit, nec futurum, quod evenit, vel leuissima conie-
ctura puidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio

quomodo) perrepsisset, atq; ibi adolescentem (ut est iu-
uenta semper incautus) solum, securum, ac nihil minus
expectantem, de improviso adortus oppressisset, ac po-
nuisset fortasse progressus ulterius eadem opera tyrannū
sustulisse, ilico hominem timor innuast, inuicentem ne vo-
ce, vel gemitu morientis audito, iam nūc proditus con-
currentibus tyranni satellitibus caperetur. Iam ante oca-
los eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mor-
tes mille, mille supplicia, quorum imaginatione uana p-
territus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac pos-
tremo suam ipsius umbram expauescens, tam nūc re-
pente timidus, quā ante temerarius ex arce se proripu-
it, nec securum gladium saltem tollere ausus est, seu ne es-
set fuga tardior, seu ne cum ense deprehensus insidiatus
fuisset tyranno diceretur, quo nūc perempto recurrit in
solum, & tanquam ipse occiderit, tyrannicidij præmi-
um postulat. Age ergo tyrannum ipsum non quero an
peremeris, hoc tantum quero, an peremisse poneris.
Si non poneris, ergo occasionem non expectasti locum
idoneum non elegisti, tempus opportunum nō captasti,
sed temere, sine consilio, sine ratione, pceptis inceperis, quod
pficere non ualuisse. Nec illū ergo te iactes occidisse, quē
te fateris nec ponuisse. Sin poneris magnæ profecto uel
inertiæ, uel ignaviæ fuit, quod non feceris. Immo (in-
quit) poni sed de industria superfeci. Satis iam feceram
filium occideram, patrem dolori suo, & gladio meo re-
liqui, quo eū se se perempturum præiudi. O inuerecundū
si ista mentiris. O insanum, si non mentiris, si tam incre-
dibilia finxisti, miramur impudentiam, si tam absur-

da cogitaſſi, miramur amentiam. Tū ne ideo eras inſa-
nus, ut cum uno icte poneris & uitam tuam, et Reip.
ſalutem in uito collocare, malueris omnia dubijs for-
tūe caſibus exponere, & tibi futurum promittere, quod
ſanus auderet nemo ſperare? quod ſi tyrannus id uolu-
iſſet, quod uite haud dubie feciſſes, & qd illum quoq; fa-
cturum longe ueriſſimilius q̄ quod fecit fuit, conclamaſ-
ſet ſatellites, coegiſſet ſicarios, armaſſet carniſices, ac pro-
lato filij cadauere & natura crudelis, & tā atroci ſpe-
ctaculo irritatus, iram, ac furorem illum effuſiſſet, pri-
mum in te, p̄ quem filius occiſus, deinde in urbem uni-
uerſam, propter quam occiſus eſt, quæ ſi contigiſſent (ut
tua dementia propemodum contigerant) neq; tu miſer
hodie uiueres, qui hoc præmiū peteres, neq; nos Rem-
pu. ullam, à qua peni poſſet, haberemus. Sed dii immor-
tales, iudices, nota, preceſq; noſtras recordati ſunt, dii
ſeruitutis noſtræ mala miſerati ſunt, dii nobis in ſum-
mis, atq; extremis periculis auxiliati ſunt. Qui cū ſem-
per huic urbi ſuccurrere ſtauiſſent, id poſſimum tem-
pus elegerunt, quo maxime nobis beneficiū ſuum cō-
mendare poſſent. Nam tyrannus quāquam ſemper erat
moleſtus, uiuente filio, tamen eo nomine minus grauis
incumbēbat ciuibz, ne miſeram penitus, atq; exhau-
ſtam urbem filio relinqueret. At eo trucidato propter
qd ante pepercerat, cui dubium eſſe poteſt, qn funditus
omnia direpturus fuerit. Poſtquam ergo Reſpubl. iſti
us primum temeritate, deinde ignauia in extremum il-
lud piculum corruſſet, ſuperi tempus iam ueniſſe rati,
quo ppetuam nobis inſculperent fauoris ſui memoria

omnia mala, quæ tam propē ceruicibus noſtris immine-
bant, ſubito in ipſam tyranni caput auerterunt, idq; tā
celeriter, ut citius nos periculo liberatos eſſe, q̄ in pericu-
lo fuiſſe cognouerimus, ne nos interim ſaltem potuiſſet
discriminis tantū metus urgente. Quis tyrannū putaſ-
ſet, iudices, reperto filij ſui cadauere in ſeſe poſitū, quā-
m in hanc urbem gladium fuiſſe uerſurū, niſi noſtri ſtu-
dio ſuperi in propriam illum præciem, immiſſis ei ſu-
rijs agitaſſent? Itaq; iam nunc uidere mihi uideo micā-
tes latronis oculos, obducta ſupercilia, contractam fron-
tem, genas pallentes, dentes ſtridentes, labra tumentia.
Deniq; qualem Pentheum deſcribunt poetæ toto ore, to-
to uultu ſuæ prodentem mentis inſaniam. Cum primū
ingreſſus filium reperiret occiſum, qd illum feciſſe, qd
clamaſſe ſuſpicemur? quid aliud quam ut impium, at-
q; dementem, ſpurciſſimo rictu inſana in ſuperos euo-
muiſſe conuita? O deorum iram, o numinum inuidiā
video cœlites odij ueſtri ſigna, uideo liuoris atrī ueſti-
giā. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambicioſius, nihil
inuidentiū. Soli imperare, ſoli regnare uultis, nec ſatis
propria felicitate contenti, ſemper aliena tabeſcitis, cur
non necum in certamen deſcenditis? Cur ignauum in-
ſidiatorem filio ſummiſiſtis. Ille quiſquis erat, cum tyrā-
no in certamen etiam ingredi non auſus eſt. hoc certe
ſaltem gaudeo, quod nemo ſe poterit tyrannicidam dice-
re. Nemo tyrannicidij præmiū petere. Nemo enim ty-
rannum occidet hodie, niſi tyrannus. Tyrannus ego ho-
die uel dijs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria cum
blateraſſet, in gladium tandem amens, ac furioſus inca-

Bute Tyrannus igitur iudices istius gladio, immo nec isti
us quippe, quem ante abiecerat manu quidem suapte,
sed sola deorum opera per fossus iacet. At nunc iste sibi
cuius ibi nulla partes erant, primas uendicat. Itaque qui
me sycophantam uocabas, uide obsecro uter nostrū huic
maius propior est, ego ne, qui tecum hodie pro Rep. supe
risq; dimicans primum tamen nec uictor posulo, an
tu potius, qui desertor, ac fugitiuus contendis tamen ali
is, atq; his quidem dijs, uincenibus ipse triumphare?
Desine desine aliena uirtute partam tibi arrogare uictor
riam. Desine deorum in hanc urbem tam clarum ob
scurare beneficium. Desine deorum laudibus obfistere,
Et ab hac temeraria petitione desiste, quod si iste iudices
molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rem æquis lā
cibus expendite. Nam iste quid aliud, quam tyrannum
ut sibi cauere admonuit? Dij ne cauere sibi posset, ne in
fidijs amplius opus esset effecerunt. Iste quid aliud, q̄ gla
dio suo tyrannum in nos omnes armauit? Dij gladium
illum à nobis in tyranni iugulum retorserunt. Iste quid
aliud deniq; quam uniuersam urbem in summum peri
culum dementia sua coniecit? Dij corrigentes istius in
saniam, discrimen illud subito in prosperrimā securita
tem conuerterunt. Vos ergo iudices per deos immorta
les obtestor, per deos huius charissimæ libertatis, huius
insperatæ felicitatis authores, ne (quod nobis deorum
omnium consilio, ac uirtute successit) id uos unius homi
nis auenturæ referri sinatis acceptum, ne ue hanc urbē
inquam in deos liberatores tam ingratam esse, ne ue
patiāmini ut salutem suā debere se potius humanā te

meriti, quam deorum benignitati fateatur, quos ita
denum sperare licet futuros semper huic urbi propitios
si nos eorum, quæ consulere, memores, eos (uti æquum
est) beneficiorum suorum recognoscamus authores.
Alioquin si nos (quod absit) ingrati quæ ab illis profecta
sunt, in alios referamus, gratiamq; superis debitam im
pendamus hominibus, uicissim hercle metuendum est,
ne dii quoque suum erga nos fauorem imminuant, ac
Reipu. nostræ curam, ut indigne quæ ab illis curetur,
abijciant. Quamobrem ut aliquando finem dicendi fa
ciam, quandoquidem iste peccauit officio, Et bono ani
mo male fecit, dii uero eius peccatum in commodam
stra uerterunt, ac dii quidem coegerunt, sed se tamē tyrā
nus interfecit, tum primum qui cogere non petunt,
petere autem qui perenit non potest, uos sententijs ues
tris iudices, Et huic ueniam, Et superis gratiā decer
nite, Et urbem ab huius præmij debito, quo eam liberā
esse dii uoluerunt, absoluite. Dixi.

FINIS.

THOMÆ MORI VTOPIA
SEQVITVR.

317
 CLARISSIMO. D. HIERONYMO BV/
 SLIDIO PRÆPOSITO, ARIEN/
 SI, CATHOLICI REGIS CA
 ROLI A' CONSILIIIS,
 PETRVS ÆGIDIVS
 ANTVERPIEN
 SIS. S. D.

Vperioribus hisce diebus ornatissime
 Buslidi, misit ad me Thomas ille Mor
 rus, te quoque te fite, cui notissimus ē, exie
 mium huius ætatis nostre decus, Vio
 piam insulam, paucis adhuc mortali
 bus cognitam, sed dignam in primis, quam ut plusq̃
 Platoniam omnes uelint cognoscere, præsertim ab ho
 mine faciendissimo sic expressam, sic depictam, sic oca
 lis subiectam, ut quoties lego, aliquanto plus mihi uide
 re uidear, q̃ cum ipsam Raphaelem Hythlodæum (nā
 ei sermoni æque interfui ac Morus ipse) sua uerba seruan
 tem audirem. Etia si uir ille haud vulgari præditus elo
 quentia sic rem exponeret, ut facile appareret eum non
 ea referre, quæ narratibus alijs didicisset, sed quæ comi
 nus hausisset oculis, & in quibus non exiguum tempus
 esset uersatus, homo mea quidem sententia, regionum,
 hominum, & rerum experientia uel ipso Vlyssæ supio
 or, & qualem offingentis hisce annis nusq̃ arbitrer na
 tum, ac quem collatus Vespucius nihil uidiſſe putetur.
 Erasmus B

Iam præterq̄ quod uisa q̄ audita narramus efficacius, aderat homini peculiaris quædam ad explicandas res dexteritas. Attamen eadem hæc quoniam Mori penicillo depicta contemplor, sic afficior, ut mihi uidear nonnūq̄ in ipsa uersari Vtopia. Et Hercule crediderim Raphaelem ipsum minus in ea insula uidisse per omne quinquem mium quod illic egit, q̄ in Mori descriptione uideri liceat. Tantum hic occurrit undiq̄ miraculorum, ut ambigam quid primum, aut potissimum admirer, felicissimæ memoriæ fidem, quæ tot res auditas dūtaxat, penè ad uerbum reddere potuerit, an prudentiam, qui uulgo ignotissimos fontes, unde omnia Reipublicæ uel oriuntur mala, uel oriri possent bona, sic animaduertit, an orationes uim ac facultatem, qua tanta sermonis latini puritate, tantis dicendi uerbis, tot res complexus est, præsertim unus in tot publica simul & domestica negotia distractus. Verū hæc omnia tu minus admiraris doctissime Bvslidi, qui familiari etiam consuetudine penitus habes cognitum, hominē maius ac propè diuinum hominis ingenium. In cæteris igitur nihil est, quod illius scriptis quædam adijcere. Tantum tetrastichum uernacula Vtopiensum lingua scriptum, quod à Mori discessit, forte mihi offendit Hythlodæus apponendum curauit, præfixo eiusdem gentis alphabeto, tū adiectis ad marginē aliquot annotationibus. Nam quod de insula siue laborat Morus, ne id quidem omnino tacuit Raphael, quanq̄ paucis admodum, ac uelut obiter attingit, uelut hoc alij seruans loco. Atq̄ id sanè nescio quo modo casus quidam malus utriq̄ nostrum inuidit, siquidem cum ea loqueretur Raphael, adierat Morum ē famulū

quispiam qui illi nescio quid diceret in aurem, ac mihi quidem tanto attentius auscultanti, comitum quispiam clarius, ob frigus opinor navigatione collectum, misisset, dicentis uoces aliquot intercepit. Verum non conuiescam, donec hanc quoq̄ partem ad plenum cognouerō, adeo ut non solum situm insulæ, sed ipsam etiam poli sublationem sim tibi ad unguem redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam uariis de hominē rumor adferat, alij adfirmant perisse in itinere rursum alij reuersum in patriam, sed partim suorum morēs non ferentem, partim Vtopiæ desyderio sollicitatam eò remigrasse. Nam quod huius insulæ nomen nusquā apud Cosmographos reperiantur, pulchre dissoluit Hythlodæus ipse. Siquidem fieri ponit, inquit, ut nomen quo ueteres sint usi, postea sit cōmutatum, aut etiam illos hæc fugerit insula, quando & hodie complures oriuntur terræ, præcis illis Geographis intexta. Quanq̄ quorsum attinget hic argumentis astruere fidem, cum MORVS ille sit auter? Cæterum quod is ambigi de editione, equidem laudo & agnosco uiri modestiam. At mihi uisum est opus modis omnibus indignum qd̄ diu premeretur, & cum primis dignum, quod exeat in manus hominum, idq̄ tuo potissimum nomine cōmēdatum orbi, uel quod Mori dotes tibi præcipue sint perspectæ, uel quod nemo magis idoneus, qui rectis consilijs inuet Rempublicam, in qua iam annis compluribus, summam cum laude uersaris, tum prudentiā, tum integritatē. Bene Vale Iudiciorū Mecenas, & huius sæculi decus. Antuerpiæ. An. M. D. XVI. Cal. Nouēb.

Vdet me propemodum charissime Pe-
tre Ægidi libellum hunc, de Vtopia/
na Republica, post annum ferme ad te
mittere, quē te non dubito intra sesqui-
mensem expectasse, quippe quum scires

mibi demptum in hoc opere inueniendi laborem, neq;
de dispositione quicquam fuisse cogitandum, cui tantū
erant ea recitanda, quæ tecum unā pariter audiui nar-
rantem Raphaeleni, quare nec erat quod in eloquen-
do laboraretur, quando nec illius sermo ponit exquisi-
tus esse, quum esset primum subitarius, atq; extempor-
ralis, deinde hominis, ut scis, non perinde Latine dor-
cti quā Græce, & mea oratio quanto accederet propi-
us ad illius neglectā simplicitatem, tanto futura sit pro-
pior veritati, cui hac in re soli curam & debeo & ha-
beo. Faxor mi Petre, mibi adeo multum laboris ijs res-
bus paratis detractum, ut penē nihil fuerit relictum,
aliqñ huius rei uel excogitatio, uel æconomia, ponis-
set, ab ingenio neq; infimo, neq; prorsus indocto posui-
lare, tum temporis nonnihil, tum studij, quod si exige-
reut, ut diserte etiam res, non tantum uere scriberetur,
id uero à me præstari, nullo tempore, nullo studio pos-
suisset. Nunc uero quum ablati curis ijs, in quibus tan-
tum fuit sudoris exhauriendum, restiterit tantum hoc,
ut sic simpliciter scriberemur audiri, nihil erat negotij,
sed huic tamen tam nihilo negotij peragendo, cætera
negotia mea minus ferē quā nihil temporis reliquer

rant. Dum causas forensis assidue alias ego, alias au-
dio, alias arbitrio finio, alias iudex dirimo, dum hic offe-
cij causa uisitur, ille negotij, dum foris totum ferme di-
em alijs in partior, reliquum meīs, relinquō mibi, hoc
est litteris, nihil. Nempe reuerso domum, cum uxore fa-
bulandum est, garrandum cum liberis, colloquendum
cum ministris, quæ ego omnia inter negotia numero,
quando fieri necesse est (necesse est autem, nisi uelis esse
domi tua peregrinus) & danda omnino opera est, ut
quos uita tua comites, aut natura prouidit, aut fecit cas-
sus, aut ipse delegisti, ijs ut te quā iucundissimum cō-
pares, modo ut ne comitate corrumpas, aut indulgen-
tia ex ministris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi ela-
biatur dies, mensis, annus. Quando ergo scribimus? nec
interim de somno quicquam sum loquutus, ut nec de cā-
bo quidem qui multis non minus absūmit temporis, q̃
somnus ipse, qui uitæ absūmit ferme dimidium. At mi-
bi hoc solum temporis adquiro quod somno ciboq; sus-
furor, quod quoniam paruum est, lente, quia tamen ali-
quid, aliquando perfeci, atque ad te mi Petre transmissi
Vtopiam ut legeres, & si quid effugisset nos, uti ut ad-
moneres. Quanquam enim non hac parte penitus diffi-
do mihi (qui utinam sic ingenio atque doctrina aliquid
essem, ut memoria non usquequaq; destitutor) non usque
adeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuisse exci-
dere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit
ut scis unā, ut quem à nullo patior sermone abesse in
quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba
quæ & latinis litteris & Græcis capite uirescere, egre

quam aliquando frugem spero, in magnam me coniecit
dubitacionem, si quidem quum, quantum ego recorder
Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem
quo fluminis Anydrus infernitur, quingētos habere pas-
sus in longum, Ioannes meus ait detrahendos esse ducē-
tos latitudinem fluminis haud supra trecentos ibi con-
tinere. Ego te rogo rem ut euoces in memoriam. Nam
si tu cum illo sentis, ego quoq; adsentiar & me lapsum
credam, si in ipse non recolis, scribam ut scā quod ipse re-
cordari uideor mihi, nam ut maxime curabo, ne qd sit
in libro falsi, ita si qd sit in ambiguo, potius mendacīe
dicam, quam mentiar, quod malim bonus esse quā
prudens. Quanquam facile fuerit huic mederi morbo, se
ex Raphaele ipso, aut præsens scisciteris, aut per litteras,
quod necesse est facias, uel ob alium scrupulum, q
nobis incidit ne scio mea ne culpa magis an tua, an Ra-
phaelis ipsius. Nam neq; nobis in mentem uenit quare
re, neq; illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia
sita sit. Quod non fuisse pratermissum sic, uellem profes-
so mediocri pecunia mea redemptum, uel quod subpu-
det me ne scire quo in mari sit insula de qua tam multa
recenseam, uel quod sunt apud nos unus & alter, sed
unus maxime, uir pius & professione Theologus, qui
miro flagrat desiderio adendæ Vtopiae, nō inani et au-
riosa libidine collustrandi noua, sed ut religionem nos-
strā, feliciter ibi ceptam foueat atq; adaugeat. Quod
quo faciat rite, decreuit ante curare ut mittatur a Pōn-
tice, atq; adeo ut creentur Vtopienses Episcopus, nihil eo
scrupulo retardatus, qd hoc anstitū sit illi p̄cipuus im-

petrandū. Quippe sanctū ducit ambium, quē nō hono-
ris aut q̄stus ratio, sed pietatis respectus peperit. Quā-
obrem te oro mi Petre ut aut p̄sens, si potes cōmode, aut
absens p̄ epistolam, cōpelles Hythlodæum, atq; efficias
ne quicq; huic operi meo, aut insit falsi, aut ueri desyde-
rent. Atq; haud scio an prastet ipsum ei librum ostens-
di. Nam neque aliud aequē sufficit, si quid est erratum
corrige, neq; is, ipse aliter hoc prastare potest, quā
si quae sunt à me scripta perlegerit. Ad hæc, fiet ut hoc
pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauāim ferat
hor operis à me conscribi. Nempe si suos labores decre-
uit ipse mandare litteris, nolit fortasse me, neque ego
certe uelim, Vtopiensium per me uulgata republica,
flore illi gratiamq; nouitatis historiae suae praeper-
re. Quanquam ut uere dicam, nec tibi mecum satis
adhuc constitui, an sim omnino ædiurus. Etenim tam
uaria sunt palata mortalium, tam morosa quorundam
ingenia, tam ingrati animi, tam absurda iudicia, ut cū
ijs haud paulo felicius agi uideatur, qui incaudi atq;
hilaris genio indulgent suo, quā qui semet macerant
auris, ut edant aliquid quod alijs aut fastidientibus,
aut ingratiss, uel utilitati possit esse, uel uoluptati. Plus-
rimū litteras ne sciunt, multū contemnunt. Barbarus ut
dumum reijcit, quicquid non est planè barbarum. Scio-
li aspernauer ut trinitale, quicquid obsoletis uerbis non
sciat. quibusdam solum placent uetera, plerisq; tantū
sua. Hic tam tetricus est, ut non admittat iocos, hic tā in-
sulsus, ut non ferat sales. tam simi qdam sunt, ut nasum
omnem uelut aquam ab rabido morsus cane, re fomidēt

adeo mobiles alij sunt, ut aliud sedētes probēt, aliud sta-
tes. Hi sedent in tabernis, & inter pocula de scriptorū
indicant in genijs, magnaq; cum autoritate condemnāt
utrumq; lubitum est, suis quēq; scriptis, ueluti capillis
cic uellicantes, ipsi interim nati, et qd dici solet, *et w be-
dous* qppe tam leues & abradi undiq; ut ne pilū qui-
dem habeant boni uiri, quo possint apprehendi. Sunt
præterea qdam tam in grati, ut cum impense delecten-
tur opere, nihilo tamen magis ament autore. non ab-
siles inhumanis hospitibus, q cum opiparo conuiuio
prolixè sint excepti, saturi demum discedunt domum,
nullis habitis gratijs ei, à quo sunt inuitati. I nūc et ho-
minibus tam delicati palati, tā uarij gustus, animi præ-
terea tam memoris & grati, uis impensis epulum in-
strue. Sed tamen mi Petre mi illud age qd dixi cum Hy-
thlodeo. postea tamen integrum erit hac de re consulta-
re denuo. Quamquam si id ipsius uoluntate fiat, quādo
quidem scribendi labore defunctus, nunc sero sapio, qd
reliquum est de edendo, sequar amicorum consiliū, atq;
in primis tuum. Vale dulcissime Petre *Aegidi*, cu opti-
ma coniuge, ac me ut soles ama, quando ego te amo et
am plus quam soleo.

SERMONIS QVEM RAPHAEL HY-
thlodeus Vir eximius, de optimo Reipublicæ
statu habuit, Liber primus, per illu-
stre uirū Thomam Morū Incl-
te Britanniarū urbis Lon-
dini & ciuem, &
Vicecomitem.

Vum non exigui momenti negotia
quædam multissimus Angliæ rex
Henricus eius nominis octauus, om-
nibus egregij principis artibus or-
natissimus cum serenissimo Castellæ
principe Carolo controuersa nu-

per habuisset, ad ea tractanda, componendaq; oratorē
me legauit in Flandriam, comitem & collegam uiri in
comparabilis Cuthberti Tunstalli, quem sacris scrinijs
nuper in genti omnium gratulatione præfecit, de cuius
sane laudibus nihil à me dicitur, non quod uerear ne
parum synceræ fidei testis habenda sit amicitia, sed qd
uirtus eius, ac doctrina maior est, quàm ut à me prædi-
cari possit, tum notior ubiq; atq; illustrior, quàm ut des-
beat, nisi uideri uelim solem lucerna, quod aiunt, ostē-
dere. Occurrerunt nobis Brugis (sic enim conuenerat)
hi, quibus à principe negotiorum demandabatur, egre-
gij uiri omnes. in his præfectus Brugenſis uir magnifi-
cus, princeps & caput erat, ceterum os & pectus Ge-
orgius Temſicius Cassiletanus Præpositus, non arte so-
lum, uerumetiam natura facundus, ad hæc iure consuli-
tissimus, tractandi uero negotij cum ingenio, tum assē-

duo rerum usu eximius artifex. ubi semel atq; iterū con-
gressi, quibusdam derebus non satis consentiremus, illi
in aliquot dies uale nobis dicto, Bruxellas profecti sunt
principis oraculum sciscitaturi. Ego me interim (sic. n.
res ferebat) Antuerpiam confero. Ibi dum uersor, sepe
me inter alios, sed quo non alius gratior, inuisit Petrus
Ægidius Antuerpiæ natus magna fide, & loco: apud
suos honesto, dignus honestissimo, quippe iuuenis haud
scio doctior ne, an moratior. est enim & opamius et lit-
teratissimus, ad hæc animo in omnes candido, in ani-
cos uero tam propenso pectore amore, fide, adfectu tam
synctro, ut uix unum aut alterum usquam inuenias,
quem illi sentias omnibus amicitia numeris esse conser-
rendum. Rara illi modestia, nemini longius abest fu-
cus, nulli simplicitas inest prudentior, porro sermone
tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut patriæ desy-
derium, ac claris domesticis, uxoris, & liberorum,
quorum studio reuiscendorum nimis quam anxie tene-
bar (iam non enim plus quatuor mensibus absuerā do-
mo) magna ex parte mihi dulcissima cōsuetudine sua,
& mellissima confabulatione leuauerit. Hunc quum
die quadam in templo diuæ Mariæ, quod et opere pul-
cherrimum, & populo celeberrimū est, rei diuinæ in-
terfuissem, atq; peracto sacro, parare inde in hospitium
redire, forte colloquētem uideo cum hospite quodam,
uergentis ad senium ætatis, uultu adusto promissa bar-
ba, penula neglectim ab humero pendēte, qui mihi
ex uultu atque habitu nauclerus esse uidebatur. At Per-
trus ubi me cōspexit, adit ac salutat. respondere conan-
tem seducat paululū, & uidet inquit hunc? (sinul desi-

gnabat eum cum quo loquentem uideram) eum in-
quit iam hinc ad te recta pararam ducere. Venisset in-
quam pergratus mihi tua causa. Immo inquit ille, si nos-
ses hominem, sua. Nam nemo uiuit hodie mortalium
omnium qui tantam tibi hominum, terrarūq; inco-
gnitarum narrare possit historiam quarum rerum au-
diendarum scio audissimum esse te. Ergo inquam nō
pessime coniecisti. Nam primo aspectu profusus sensi
hominem esse nauclerum. Atqui inquit aberrasti lon-
gissime, nauigauit quidem nō ut Palinurus, sed ut Vly-
ses, imo uelut Plato. Nempe Raphael iste, sic enim uoca-
tur gentilitio nomine Hythlodæus, & latine linguae
non indoctus, & græcæ doctissimus (caius ideo studio-
sior quàm Romanæ fuit, quoniam totum se addixerat
philosophiæ, quæ in re nihil quod alicuius momenti sit
præter Senecæ quædam, ac Ciceronis extare latine co-
gnouit) relicto fratribus patrimonio, quod ei domi sue-
rat (est enim Lusitanus) orbis terrarum contemplan-
di studio Americo Vesputio se adiunxit, atque in tri-
bus posterioribus illarum quatuor navigationum quæ
passim iam leguntur, perpetuus eius comes fuit, nisi
quod in ultima cum eo non rediit. Curauit enim atq;
adeo extorsit ab Americo, ut ipse in his XXIII esset qui
ad fines postrenuæ navigationis in Castello relinquebā-
tur. Itaq; relictus est, uti obtemperaretur animo eius, pe-
reginationis magis q̃ sepulchri curio. quippe q̃ hæc
assidue sunt in ore, Cælo triguer qui non habet urnam,
& undiq; ad superos tantundem esse uia. Quæ mens
eius, nisi deus ei propitiū adfuisset, nimio fuerat illi cō-
stantura. Cæterum postquam digresso Vesputio multas

regiones cum quinque Castellatorum comitibus emens
 sus est, mirabili tandem fortuna Taprobanen delatus,
 inde peruenit in Caliguit, ubi repertis commode Lusitanorum
 nauibus, in patriam denique prater spem reue-
 himur. Hæc ubi narrauit Petrus, actis ei gratijs quod tā
 officiosus in me fuisset, ut cuius uiri colloquium mihi
 gratiam speraret, eius uñ sermone fruerer, tantam ratio-
 nem habuisset, ad Raphaelen me conuerto, tum ubi nos
 mutuo saluassemus, atque illa communia dixissemus,
 quæ diū in primo hospitium congressu silent, inde dor-
 mum meam digredimur, ibiq; in horto confidentes in
 scamno cespitiibus herbeis constrato, confabulamur.
 Narrauit ergo nobis, quo pacto posteaquam Vesputius
 abierat, ipse, socij; eius, qui in Castello remanserant,
 conueniendo atque blandiendo caperint se paulatim
 eius terræ genibus insinuare, iamq; non innoxie mo-
 do apud eas, sed etiam familiariter uersari, tum princi-
 pi cuidam (cuius & patria mihi, & nomen excidit)
 grati, chari; esse, eius liberalitate narrauit cominear-
 tum, atque uicacium ipsi & quinque eius comitibus af-
 factum fuisse suppeditatum, cum itineris (quod per aquam
 ratibus, per terram curru peragebant) fidelissimo duce
 qui eos ad alios principes, quos diligenter commendati
 petebant, adduceret. Nam post multorum itinera die-
 rum oppida atque urbes aiebat reperisse se, ac nō pes-
 si me infinitas magna populorum frequentia respubli-
 cas. Nempe sub æquatoris linea tum hinc atque inde
 ab utroque latere quantum ferè spatij solis orbita com-
 plectitur, nastas obiacere solitudines perpetuo sermore
 torridas. Squalor undique & tristis rerum facies hor-

rida atque inculta omnia feris habitata, serpentibusq;
 aut denique hominibus, neq; minus effritis quàm sint
 beluæ, neque minus noxijs. Cæterum ubi longius eue-
 ctus sis, paulatim omnia mansuescere, cælum minus
 asperum, solum uiore blandum, minora animantium
 ingenia, tandem aperiri populor, urbes, oppida, in his
 assidua non inter se modo ac finitimos, sed procul eti-
 am distitas gentes, terrarumq; commercia. Inde sibi
 natam facultatem multas ultro citroq; terras inuisendi
 quod nulla nauis ad iter quodlibet instruebatur, in quā
 non ille, comitesq; eius libentissime admitterantur. Na-
 ues quas primis regionibus conspexerunt, carina plas-
 ta fuisse narrauit uela consutis papyris aut uiminibus
 intendebantur, alibi coriacea. post uero acuminatas ca-
 rinas canabea uela reppererunt. omnia denique no-
 stris similia. nautæ maris ac cæli non imperiti. Sed mi-
 ram se narrauit inisse gratiam, tradito magnetis usu,
 citius antea penitus erant ignari, ideoq; timide pelago
 consueuisse sese, neq; alias temere, quàm astate credere.
 Nunc uero eius fiducia lapidis contemnunt hyemem, se
 auri magis, quàm uitæ, ut periculum sit, ne q; res magno
 eis bono futura putabatur, eadem per imprudentiam
 magnorum causa malorum fiat. Quid quoq; in loco se
 uidisse narrauit, & longum fuerit explicare, neque hu-
 ius est operis institutum, & alio fortasse loco dicitur à
 nobis, præsertim quicquid ex usu fuerit non ignorari,
 qualia sunt in primis ea, quæ apud populos usquā ci-
 uiliter coniuinentes animaduertit, rectè prouideret; pro-
 uisa. His enim de rebus & nos audivissime rogabamus
 & ille libentissime differebat, omiſſa interim inquisito

ne monstrorum, quibus nihil est minus nouum. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Lestrigonas populimoros, atq; eiusdemodi immania portenta, nusq; ferè nō inuenias, at sanè ac sapienter instituto ciues haud reperias ubilibet. Caterum ut multa apud nouos illos populos adnotauit perperam consulta, sic haud pauca recē sunt, unde possint exempla sumi corrigendis harum urbium, nationum, gentium, ac regnorum erroribus idonea, alio, ut dixi, loco à me commemoranda. Nunc ea tantum referre animus est, quæ de moribus atq; institutis narrabat Vtopienſium, præmisso tamen eo sermone, quo uelut tractu quodam ad eius mentionem Reipublicæ deuentum est. Nam quum Raphael prudētissimè recensisset, alia hic, alia illic errata, utrobique certe plurima, tum quæ apud nos, quæ ne item sint apud illos cauta sapientius, quum uniuscuiusq; populi mores atque instituta sic teneret, tanquam in quendam locū diuersisset, totam ibi uitam uixisse uideretur, admiratus hominem Petrus, Miror profecto mi Raphael, inquit, cur te regi cuiquam non adiungas, quorum neminem esse satis scio, cui tu non sis futurus uehementer gratus, utpote quem hac doctrina, atque hac locorum hominumq; perita non oblectare solum, sed exemplis quoque instruire, atque adiuuare consilio sis idoneus, simul hoc passu & tuis rebus egregie consulueris, & eorum omnium commodis magno esse adiumento possis.

Quod ad meos attinet, inquit ille, non ualde commoneor, nempe in quos mediocriter opinor me officij mei partes impleuisse, nam quibus rebus alij non nisi senes & ægri cedunt, immo tum quoque ægre cedunt, quum

amplius retinere non possunt, eas res ego non sanus modo ac uegetus, sed iuuenis quoque cognatis, amicisque dispartiri, quos debere puto hac mea esse benignitate contentos, neque id exigere atque expectare præterea, ut metuet eorum causa regibus in seruitum dedam. Bona uerba inquit Petrus, mihi uisum est non ut seruis es regibus, sed ut inferuis. Hoc est inquit ille, una syllaba plus quam seruias. At ego sic censeo inquit Petrus, quoquo tu nonne rem appelles, eam tamen ipsam esse uiam, quæ non alijs modo & priuatim, & publice possis conducere, sed uiam quoque ipsius conditionem redere feliciorē. Feliciorē ne inquit Raphael, ea uia facerem, à qua abhorret animus? Atqui nunc sic uiuo ut uolo, quod ego certe suspicor paucissimis purpuratorum contingere. Quin satis est eorum, qui potant tum amicitias ambiunt, ne magnam putes iacturam fieri, si uie atque uno aut altero mei similibus sint cariuri. Tum ego, perspicuum est inquam te mi Raphael, neque opum esse, neque potentie cupidum, atq; ego profecto huius tuæ mentis hominem non minus ueneror ac suspicio, quàm eorum quemuis, qui maxime rerum sunt potentes. Caterum uideberis planè rem te atque isthoc animo tuo tam generosi, tam uere philosopho dignam facturus, si te ita compares, ut uel cum aliquo priuatim incommodo ingenium tuum atque industriam, publicis rebus accommodes, quod nunquam tanto cum fructu queas, quanto si à consilijs fueris magno alicui principi, eique (quod te facturum certe scio) recta atque honesta persuaseris, nempe à principe bonorum, malorumque omnium

torrens in totum populum, uelut, à perenni quodā fonte emanat. In te uero tam absoluta doctrina est, ut uel citra magnū rerum usum, porro tāta rerum peritiā, ut sine ulla doctrina, egregium consiliarium cuius res sis prestaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in me, deinde in te ipsa, nam neq; mihi ea est facultas, quam tu tribuis, & si maxime esset, tamen quā ocio meo negociūm facerem, publicam rem nihil promoueam. Primum enim principes ipsi plerique omnes militaribus studiis (quorum ego neq; peritiā habeo, neq; desydero) libentius occupantur, q̄ bonis pacis artibus, maiusq; multo studium est, quibus modis per fas ac nefas noua sibi regna pariant, q̄ uti paria bene admittrent. Præterea quicūq; regibus à consilio sunt, eorum nemo est, qui non aut uere tantum sapit, ut non egeat, aut tantū sibi sapere uideatur, ut non libeat alterius probare consiliū, nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiuntur & supparatiuntur eorum, quos ut maxime apud principem gratiæ, student assentatione demereri sibi. Et certe sic est natura comparatum, ut sua cuiq; inuenta blandiantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suis simiæ Canis placet. Quod si quis in illo cœu uel alienis inuidentiū, uel præferentiū sua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit, aut alijs fieri locis uidit, ibi qui audiunt, perinde agunt, ac si tota sapientiæ suæ periclitaretur opinio, & post illa pro stultis planè sint habendi, nisi aliquid sufficiant inuenire, quod in aliorum inuentis uertant uino. Si cætera desistant, tum huc confugiunt, hæc nostris, inquit, placere maioribus, quorum prudentiā uinā nos æquas

renius,

renius, itaq; hoc dicto uelut egregie perorata re confidunt. Tanq̄ magnū sit periculū, si quis ulla in re deprehendatur maioribus suis sapientior, à quibus tamen, ut quicq; optime consultum est, ita æquissimo animo ualere sinimus, at si qua de re potuit consuli prudentius, eā proinus ansam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaq; in hac superba, absurda, ac morosa iudicia, cum sæpe alibi, tum semel in Angliā quoq; incidi. Obsecro inquam, fuisti apud nos? Eui inquit, atq; aliquot menses sibi sum uersatus, non multo post eam cladē, quā Anglorum occidentalium cūile aduersus regem bellū miserāda ipsorum strage compressum est. Interea multum debui reuerendissimo patri Ioanni Mortono Cantuariensi Archiepi, Epopo & Cardinali, ac tum quoque Angliæ Cancellario, uiro mi Petre (nam Moro cognitisimū narraturus) non autoritate magis, q̄ prudentiā ac uirtute uenarabili. Etenim statura ei mediocris erat, nec ætati, quanquam seræ cedens, uultus quem reuereare, non horreas, in congressu non difficilis, serius tamen & grauis, libido erat asperius interdum compellando supplicantes experiri, sed sine noxa, quid in genij, quam animi præsentiam quisq; præ se ferret, qua uelut cognata sibi uirtute, modo abesset impudentia delectabatur, & ut idoneam ad res gerendas amplectebatur, Sermo politus & efficax, iuris magna peritiā, in genium incomparabile, memoria ad prodigiū usq; excellens. Hæc enim natura egregia, discēdo atq; exercendo prouexit. Huius consilij rex plurimum fidere, multum Responsum (cum ego aderam) uidebatur, quippe qui ab primafere inuenta proinus à schola coniectus in aulam, ma

Etasimus

C

animis in negocijs per omnem uersatus aetatem, ac uarijs
 fortibus aestibus assidue iactatus prudentiam rerum
 (quae sic recepta non facile elabatur) multis, magnisque
 cum periculis didicerat. Forte fortuna quum die quor-
 dam in eius mensa essem, laicus quidam legum nostras
 siue peritus aderat, is nescio unde nactus occasionem,
 cepit accurate laudare, rigidam illam iustitiam, quae
 tum illic exercebatur in fures, quos passim narrabat non
 nunquam suspendi uiginti in una cruce, atque eo uehementius
 dicebat se mirari, cum tam pauca elaberentur supplicio,
 quo malo fato fieret, uel tam multi tamen ubique grassar-
 rentur. Tum ego, ausus enim sum libere apud Cardina-
 lem loqui, nihil mireris inquam. Nam haec puniatio fur-
 rum et supra iustum est, et non ex usu publico. Est. n.
 ad uindictanda furti nimis atrox, nec tamen ad refre-
 nanda sufficiens. Quippe neque furtum simplex tam in-
 gens facinus est, ut capite debeat plecti, neque ulla poe-
 na est tanta, ut ab atrocitatis cohibeat eos, qui nullam
 aliam artem querendi uictus habent. Itaque haec in re
 non uos modo, sed bona pars huius orbis imitari uide-
 tur malos praeceptores, qui discipulos uerberant libenti-
 us quam docent. Decernuntur enim furanti grauiora at-
 que horrenda supplicia, cum potius multo fuerit promi-
 dendum, uel aliquis esset prouentus uitae, ne cuiquam
 tam dira sit ferendi primum, dehinc pereundi neces-
 sitas. Est inquit ille, satis hoc promissum, sicut artes me-
 chanicae, est agricolatio, ex his ueri uitam liceat, in-
 sponse mali esse mallent. At non sic euades inquam. Na
 primum omittamus eos, qui sepe uel ab externis bel-
 lis, uel ciuilibus mutali redeunt domum, ut nuper apud

nos est Cornubiensi praelio, et non ita pridem est Gallico,
 qui uel Reip. impendunt membra, uel regi, quos neque
 pristinas artes exercere debilitas patitur, neque aetas no-
 uam discere, hos inquam omittamus, quando bella per
 intermissas uices commueant. Ea contemlemur, quae
 nullo die non accidunt. Tantus est ergo nobilium nur-
 merus, qui non ipsi modo degant ociosi tanquam facili la-
 boribus aliorum, quos puta suorum praediorum colo-
 nos augendis reditibus ad uiuum usque radunt. Nam
 eam solam frugalitatem nouere, homines alioquin ad
 mendicitatem usque prodigi, uerum immensam quoque
 ociosorum stipatorum turbam circumferunt, qui nul-
 lam unquam querendi uictus artem didicere. Hi simul
 atque herus obierit, aut ipsi egrotauerint, eiciuntur illi-
 co, nam et ociosos libentius quam egrotos alunt, et saepe
 morientis haeres non protinus alenda sufficit paterna fa-
 milia, interim illi esturunt strenue, nisi strenue latroci-
 nemur. Nam quid faciant? Si quidem ubi errando paulu-
 lum uestes ac ualentudinē attriuere, morbo iam squalidos
 atque obritos panis, neque generosi dignatur accipere, neque
 audent rustici, non ignari enim qui molliter educatus in ocio
 ac delicijs, solitus sit acinace ac cetra, totam
 uiciniā uultu nebulonico despicere et continere oēs
 praese, haudquaquam idoneū fore, qui cum ligone ac mar-
 ra, maligna mercede ac uictu parco, fideliter instruat
 pauperi. Ad haec ille, atqui nobis inquit, hoc hominum
 genus in primis fouendum est. In his. n. utpote homini-
 bus animi magis excelsi ac generosioris, quam sint opifices
 aut agricola, consistunt uires ac robur exercitus, si quan-
 do sit consiliendum bello. Profecto inquam ego, eadem

opera dicat licet, belli gratia fouendos esse fures, quibus
 bona dabit nunc carebitis, dum habebitis hos. Quin
 neque latrones sunt instrenui milites, neque milites igna-
 vissimi latronum, adeo inter has artes belle conuenit.
 At hoc uitium tamen frequens est uobis, non proprium,
 est enim omnium fere gentium commune. Nam Gallis
 infestat alia praterea pestis pestilentior. Tota patria
 stipendiarijs, in pace quoque (si illa pax est) oppleta atque
 obfessa militibus, eadem persuasione inductis, qua uos
 ociosos hic ministros alendo esse censuistis, nempe quod
 Morosophis uisum est, in eo sitam esse publicam salutem,
 si in promptu semper adsit ualidum, firmumque prae-
 dium, maxime ueteranorum, neque enim confidunt in ex-
 ercitatis quicquam, ut uel ideo querendum eis bellum
 sit, ne imperitos habeant milites, et homines ingulan-
 di gratis, ne (ut habet facete Salustius) manus aut ani-
 mus incipiat per otium torpescere. At quam sit perni-
 ciosum huiusmodi belluas alere, et Gallia suo malo di-
 dicit, et Romanorum, Carthaginensium, ac Syrorum,
 tum multarum gentium exempla declarant, quorum
 omnium non imperium modo, sed agros quoque, atque
 adeo urbes ipsas parati ipsorum exercitus alij atque alij
 occasionibus euerterunt. Quam uero non magnopere
 necessarium, uel hinc elucescit, quod ne Galli quidem
 milites armis ab unguiculis exercitissimè cum euoca-
 tis comparati uestris, admodum saepe gloriantur supe-
 riores sese discesse, ut ne quid dicam amplius, ne prae-
 sentibus uidear adblandiri uobis. Sed nec uestri illi uel
 opifices urbici, uel rudes, atque agrestes agricolae ociosos
 generosorum stipatores creduntur ualde pertinere,

nisi aut hi quibus ad uires atque audaciam corpus conti-
 git inepius, aut quorum animi uis inopia rei familiaris
 infringitur, adeo periculum nullum est, ne quorum
 ualida et robusta corpora (neque enim nisi selectos dis-
 grantur generosi corrumpere) nunc uel elanguescunt
 ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliuntur, idem
 bonis artibus instructi ad uitam, et uirilibus exercitijs
 in laboribus effeminentur. Certe utique se hanc ha-
 bet res, illud mihi nequaquam uideatur publicae rei con-
 ducere, in euentum belli, quod nunquam habetis, nisi
 quum nullis, infinitam eius generis turbam alere, quod
 infestat pacem, cuius tanto maior haberi ratio, quam
 belli debeat. Neque haec tamen sola est firandi necessi-
 tas. Est alia magis, quantum credo, peculiaris uobis.
 Quanam est ea inquit Cardinalis. Oues inquam ue-
 stra, quae tam mites esse, tamque exiguos selet ali, nunc
 (ut fertur) tam edaces atque indomitae esse coeperunt, ut
 homines deuorent ipsos, agros, domos, oppida uastent
 ac depopulentur. Nempe quibuscumque regni partibus
 nascitur lana tenuior, atque ideo preciosior, ibi nobiles
 et generosi, atque adeo Abbates aliquot sancti uiri, non
 his contenti redditibus, fructibusque annuis, qui maiori-
 bus suis solebant ex praedijs crescere, nec habentes satius,
 quod ociose ac laute uiuentes, nihil in publicum pro-
 sint, nisi etiam obsint, aruo nihil relinquunt, omnia clau-
 dunt pascuis, demoliuntur domos, dirunt oppida, tem-
 plo dumtaxat stabulandis ouibus relicto, et tanquam
 parum soli perderent apud uos ferarum saltus, ac uina-
 ria, illi boni uiri habitationes omnes, et quicquid usquam
 est culti, uernunt in solitudinem. Ergo ut unus belluo in

explicabilis ac dira pestis patriæ, continuatis agris, ali
quot millia inгерum uno circundet septo, ei circumnir colo
ni quidam, suis etiam aut circūscripti fraude, aut vi op
pressi exumuntur, aut fatigati iniurijs, adiguntur ad ven
ditionem. Itaq; quoquo pacto emigrant miseri, viri, mu
lieres, mariti, uxores, orbi, vidue, parentes cum parvis
liberis, & numerosa magis q̄ diuite familia, ut multis
opus habet manibus res rusticas, emigrant in quā ē no
tis atq; assuetis laribus, nec inueniunt quo se recipiant
suppellectilem omnem haud magno vendibilem, etiā si
manere possit emptorem, quum extrudi necesse est, mi
nimo venundant. id quum breui errando insumpserint
quid restat aliud deniq; q̄ nisi furentur, & pendant in
ste scilicet, aut usquegunt atq; mendicent. quāq; nū quo
q; uelut erronei conijunguntur in carcerem, quod ociosi
obambulent, quorum operam nemo est qui conducat
quum illi cupidissime offerant. Nam rustica rei cui as
sueverunt nihil est quod agatur, ubi nihil seruiat. Siqui
demi unus opilio atq; bubulcus sufficit ei terra depascē
de pecoribus, in cuius cultum, ut sementi faciendæ suffi
ceret, multæ poscebantur manus. Atq; hac ratione fit,
ut multis in locis annonæ multo sit carior. Quin lanu
rum quoq; adeo increvit pretium, ut à tenuioribus, q̄
pannos inde solent apud nos conficere, prorsus emi nō
possint, atq; ea ratione plures ab opere ablegantur in
ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium uin
assumpsit tabes, uelut eorum cupiditatem ulciscēt deo
immissa in oues lue, quam in ipsorum capita contor
tam esse fuerat iustus. Quod si maxime increseat ouis
tam numerus, pretio nihil decrescit tamen. quod earū,

si monopolium appellari non potest quod non unus uen
dit, certe oligopolium est. Reciderunt enim ferē in ma
nus paucorum, eorundemq; diuitum. quos nulla neces
sitas urget ante uendendi quā libet, nec ante libet q̄
liceat quanti libet. Iam cetera quoque pecorum gene
ra, ut æque cara sint, eadem ratio est, atq; hoc etiam am
plius, quod diuitis nullis, atque imminuta re rustica nō
sunt qui sœturam curent. Neque enim diuites illi, ut om
niū, sic etiam armentorum fetus educant, sed alium
de macra empti nili, posteaquam suis pascuis pinque
rint, magno reuendunt. Ideoq; sicuti reor, nondum sen
situr totum eius rei incommodum. Nempe adhuc his
modo locis reddunt cara, ubi uendunt. ceterum ubi
aliquandiu celerius exuierint illinc, quam nasci posse
sint, nū demum ibi quoq; paulatim decrescēte copia
ubi coenuntur, necesse est hic insigni labore inopia.
Ita quare uel maxime felix hæc uestra uidebatur in
la, iam ipsam paucorum improba cupiditas uertit in
perniciem. Nam hæc annonæ caritas in causa est, cur
quisque quā possit plurimos ē familia dimittat, quo
quo nisi mendicantem, aut quod generosis animis per
suadeas facilius latrocinium? Quid quod ad mise
ram hanc egestatam, atque inopiam adiungitur, im
poruna luxuries. Nam & ministris nobilium, & op
ficibus, & ipsis propemodū rusticis, et omnibus deniq;
ordinibus, multū est insolētis apparatus in uestibus, no
mius in uictu luxus. Id ganeæ, lustra, lupanar, et aliud
lupanar tabernæ, uinariæ, cerusiariæ, postremo tot im
probi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphaera, discus, ar
non hæc celeriter exhausta pecunia, recta suos mystas

mittunt aliquò latrocinatum? Has perniciosas pestes
effugite, stantur, ut villas atq; oppida rustica, aut hi resis-
tiant, qui diruere, aut ea cedant repositis, atq; edifi-
care uolentibus. Refrenate coemptiones istas diuinam,
ac uelut monopolij exercendi licentiam. Pauiores alia
tur ocio, reddatur agricolatio, lanificium instauretur,
ut sit honestum negotium, quo se uulter exerceat ocio,
sa ista turba, uel quos hactenus inopia fures fecit, uel q
nunc erronei aut ociosi sicut ministri, fures nimirum
utriq; futuri. Certe nisi his malis medemini, frustra ias-
teteris exercitum in uindicanda furta iusticiam, nempe
speciosam magis, quam aut iustā aut uilem. Siquidē
cum pessime finitis educari, & mores paulatim ab ter-
neris annis corrumpi, puniendos uidelicet, tum demū
quum ea flagitia uiri designent, quorum spem de se
perpetuam à pueritia usq; præbuerant, quid aliud que-
so quam facitis fures, & iidem plectitis? iam me hac lo-
quente iuris ille consultus interim se ad dicendum com-
posuerat, ac statuerat secum modo illo solenni disputan-
tium uis, qui diligentius repetant quam respondent,
adeo bonam partem laudis ponunt in memoria. Belle
inquit dixisti profecto, quum sis uidelicet hospes, q ma-
gis audire his de rebus aliquid poteris, quam exakte
quicquam cognoscere, id quod ego paucis efficiam per-
spicuum. Nam primum ordine recensebo quæ tu dixis-
ti. deinde ostendam quibus in rebus imposuit tibi no-
strarum rerum ignoratio, postremo rationes meas om-
nes diluam atq; dissoluam. igitur ut à primo quod sum
pollicitus exordiar, quatuor mihi uisus es, Tace inquit
Cardinalis, nam haud responsurus paucis uideris qui

se incipias. Quamobrem lenabimur in præsentia te hac
respondendi molestia, seruaturi tamen integrum id mu-
nus tibi in proximum congressum uestrum, quem (nisi
si quid impediatur, aut te, aut Raphaelem hunc) crasti-
nus dies uelim referat. Sed interim abs te mi Rapha-
el per quam libenter audierim, quare tu furum putes
ultimo supplicio non puniendum quamue aliam pœ-
nam ipse statuas, quæ magis conducatur in publicum.
Nam tolerandum ne tu quidem sentis. At si nunc per
mortem quoq; tamen in furum ruinar, proposita semel
uitæ securitate, quæ uis, quis metus posset abstergere ma-
leficos, qui mitigatione supplicij, uelut præmio quodam
ad maleficium se inuitatos interpretarentur? Omnino
mihi uidetur inquam pater benignissime homini uis
tam eripi propter ereptam pecuniam proflus iniquum
esse. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidem
forinæ possessionibus paria fieri posse arbitror. Quod
si laesam iusticiam, si leges uiolatas, hac rependi pœna
dicant, haud pecuniam, quid ne uerito summum illud
ius, summa uocetur iniuria? Nam neque legum probā-
da sunt tam Manliana imperia, ut sicubi in lenissimis
parum obtemperetur, ilico strigant gladium, neq; tam
Stoica scita, ut omnia peccata adeo existiment paria,
ut nihil iudicent inter se, occidat ne aliquis hominem
an nummum ei surripiat, inter quæ (si quicquam æquū
tas ualet) nihil omnino simile aut affine. Deus uenit
occidi quenquam, & nos tam facile occidimus ob ad-
emptam pecuniolam? Quod si quis interpretetur, illo
dei iussu interdictam necis potestatem, nisi quatenus
humana lex declarat occidendum, quid obstat quo

minus homines eodem modo constituent inter se, quatenus stuprum admittendum sit, adulterandum, peccatum? Siquidem cum deus non aliena modo, uerum etiam sue cuique mortis ius ademir, si hominum inter se consensus de mutua cede, certis placitis consentientum, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat suos satellites, qui sine ullo exemplo dei, eos intemerint, quos humana sanctio iussit occidi, an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris est habendum quantum humana iura permiserint? ac fiet nimirum ut ad eundem modum omnibus in rebus stantur homines, quatenus diuina mandata conueniat obseruari. Denique lex Mosæica, quamquam inclemens & aspera, nempe in seruos, & quidem obstrictos lata, tamen pecunia seruum haud morte mulctauit. Ne putemus deum in noua lege clementia, qua pater imperat filiis maiorem in dulcisse nobis inuicem seruienti licentiam. Hæc sunt cur non licere putem. Quam uero sit absurdum, atque etiam perniciosum reipublice, firem, atque homicidam ex æquo puniri, nemo est opinor, qui nesciat. Nempe quum latro conspicitur non minus imminere discriminis duntaxat furti damnato, quam si præterea conuincatur homicidij, hac una cogitatione impellitur in cædem eius, quem alioqui fuerat tantum spoliaturus, quippe præterquam quod deprehensus nisi sit plus periculi, est etiam in cæde securitas maior, & maior celandi spes sublato facinoris indice. Itaque dum fires nimis atrociter studemus perterrefacere, in bonorum incitamus perniciem. tam quod quæri solet, quæ puniio possit esse commodior, hoc meo iudicio haud paulo facilius est reper,

ai, quam quæ possit esse deterior. Cur enim dubitemus eam uiam utilem esse castigandis sceleribus, quam sciimus olim tam diu placuisse Romanis administrande reipublice. periculis? Nempe hi magnorum facinorum commissos in lapidinas, atque fodienda metalla damnabant, perpenis adseruandos uinculis. Quanquam ego quod ad hanc rem attinet, nullius institutum gentis magis probo, quam id quod interea dum peregrinabar, in Perside obseruatum apud uulgo dictos Polyleritas adnotavi, populum neque exiguum, neque imprudenter institutum, & nisi quod tributum quocumque Persarum pendit regi, cetera liberum ac suis permissum legibus. Ceterum quoniam longe ab mari montibus se re arcuati, & sua terra nulla in re maligne contenti fructibus, neque adeunt alios sæpe, neque adueniunt. tamen ex uicinato more gentis, neque fines prorogare student, & quos habent ab omni facile iniuria, & montes tueruntur & pensio quam rerum poscenti persolunt, immunes prorsus ab militia, haud perinde splendide, atque comode, felicesque magis quam nobiles, aut elari degunt. quippe ne nomine quidem opinor præterquam conterminis admodum, satis noti. Ergo apud hos furti qui peraguntur, quod sustulere domino reddunt, non, quod alibi fieri solet, principi, utpote cui tantum ius esse censent in rem firmitatem quantum ipsi furi. Sin res perierit, præcio ex bonis furum confecto, ac persoluto tum reliquo uxoribus eorum, atque liberis integro, ipsi damnantur in opera, ac nisi atrociter commissum furtum est, neque clauduntur ergastulo, neque gestant compedes, sed liberi, ac solus in publicis occupantur operibus detrectantes ac lau-

quidius gerentes sese, nō tam uinculis coherent, quā
exatāte uerberibus, strenuam nauantes operam, ab
sunt à consuetudinibus, noctu tantum nominatim censui au
bicularum includuntur. prater assiduū laborem nihil
incommodi est in uita. Aluntur enim haud duriter qui
publicae rei seruiunt, è publico, alibi aliter. Siquidem ali
cubi quod impediunt in eos ex elemosyna colligitur,
atq; ea uia quanquam incerta, tamen ut est ille popu
lus misericors nulla reperitur uberior. alibi redditus q
dam publici ad id destinantur. Est ubi certum in eos
usus tributum uiriū conferunt. Quin aliquot in locis
nullum publicum opus faciunt, sed ut priuatus quisq;
eget mercenarijs, ita illorum cuiuspiam in eum diem
operam, stata mercede conducit apud forum, paulo mi
noris quam quanti liberam fuerat conducturus, prater
rea fas est seruilem ignauiam flagris corrumpere. sic fit
ut nunquam opere careant, & prater uictum aliquid
quoque diei ab singulis publico inferatur aerario. Vno
quodam colore uestiuntur & omnes & soli, capillo nō
abraso uerum paulo supra auriculas attonso è quarum
altera paululum praescinditur. Cibum cuiq; ab amir
cis dari, ponuntq; ac sui coloris uestem, licet pecuniam
datam esse danti pariter, atq; accipienti capitale, neque
minus periculosum etiam homini libero quacūq; de
causa nummum à damnato recepisse, & seruos item
(sic enim damnatos uocant) arma cōtingere. Suos que
q; regio propria distinguit nota, quam abieciisse capita
le est, ut uel extra suos conspici fines, uel cum alterius
regionis seruo quicq; esse collocum. At neq; uisior fu
ga meditatio q̄ ipsa est fuga. Quin consciū talis suis

se consilij in seruo nex est, in libero seruitus. Contra in
diā pramia decreta sunt, libero pecunia, seruo libertas
utriq; uera uenia atq; impunitas conscientiae, ne quan
do persequi malum consiliū q̄ poenitere sit actius. Hu
ius rei haec lex atque hic ordo est, quem dixi. qui quan
tum habeat humanitatis & commodi facile patet. qm̄
sic irascitur, ut uia perimat seruatis hominibus, atque
intractatis, ut bonos esse necesse sit. & quantum ante
damni dederunt, tantum reliqua uita resarciant. por
rō ne ad pristinos relabantur mores, adeo nullus est me
tus, ut uiatores quoq; quibus iter aliquod institutum est,
non alijs uia ducibus sese uisioris arbitrentur, quam
seruis illis ad quamq; regionem subinde commutatis.
Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil habent
usquam non impotens, manus inermes, pecunia
tantum sceleris index, deprehensio parata uindicta ne
q; spes ulla prorsus fugendi quoquam. Quo enim pacto
falleret ac tegeret fuga, homo nulla uestium parte po
pulo similis, nisi abeat nudus? quin sic quoq; fugientem
proderet auricula. At ne inito saltim consilio coniurent
in rem publicam, id denum scilicet periculum est, quasi in
tantam uenire spem ulla possit uicinia non tentatis ac
solicitationis ante multarum regionum seruitijs, quae tan
tum absunt à facultate conspirandi, ut ne conuenire qui
dem, & colloqui aut salutare se munio liceat, ut creda
tur interim id consiliū intrepide crediduri suis, quod
reuerentibus periculosum, prodentibus maximo esse bo
no sciant. Quum contra nemo sit prorsus exspes, obedi
endo ac perferendo, bonamq; de se praebendo spem emē
datoris in posterū uitae, posse his modis fieri, ut liberta

for aliquando recuperet, quippe nullo non anno resti-
 autis aliquot commendatione patientie. Hæc quum di-
 xissem atque adiecissem nihil mihi uideri causæ, qua-
 re non hic modus haberi uel in Anglia possit, multo
 maiore cum fructu, quam illa iustitia, quam iuris ille
 peritus tantopere laudauerat. Sub hæc ille, nempe iure
 consultus. Nunquam inquit istud sic stabiliri queat in
 Anglia, ut non in summum discrimen adducat Temp.
 Et simul hæc dicens, communuit caput, ac distorsit la-
 brium, atque ita contulit. Et omnes qui aderant, pedibus
 in eius ibant sententiam. Tum Cardinalis non est,
 inquit, proclive diuinare, commode ne an secus res ces-
 sura sit, nullo prorsus facto periculo. Verū si pronūciat
 ta mortis sententia, differri executionem iubeat prin-
 cept, atque hunc experiantur morem. cohibitis asyloꝝ
 priuilegijs. Tum uero si res comprobetur euentu esse uiti-
 lis, rectum fuerit eam stabiliri, alioqui tunc quoque assi-
 cere supplicio eos, qui sunt ante damnati, neque minus è
 Republica fuerit, neque magis iniustum, quam si nūc
 idem fieret, nec ullum interea nasci ex ea re potest pericu-
 culum. Quin mihi certe uidentur erronei quoque ad eū-
 dem posse modum non pessime tractari, in quos hæc
 nus tam multis editis legibus, nihil promouimus ta-
 men. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me narrante con-
 temperant omnes, eadem nemo non certatim laudibus
 est prosequutus, maxime tamen illud de erroneis, quo
 niam hoc ab ipso adiectum est. Nescio an quæ sunt se-
 cuta silere præstiterit, erant enim ridicula, sed narrabo
 tamen, nam non erant mala, et aliquid ad hanc rem
 perinebant. Adstabat forte parasitus quidam, qui uide-

ri uolebat imitari morionem, sed ita simulabat, ut pro-
 prior uero esset, tam frigidis dictis captans risum, ut ipse
 sæpius, quam dicta sua rideretur. Excidebant homini
 tamen interdum quedam, adeo non absurda, ut fidem
 adagio facerent, crebro iactu iaci aliquando Venerem.
 Is ergo, dicente quodam è conuiuiis, iam meo sermone
 bene promissam esse furibus, atque à Cardinale etiam
 cautum de erroneis, restare nunc uti his præterea con-
 sulereur publicius, quos ad egestatem morbus aut ser-
 uectus impulsisset, atque ad labores uindeniri possit,
 reddidisset impotes. Sine, inquit, me. nam ego et hoc
 recte ut fiat uidero. Etenim hoc genus hominum misere
 cupio aliquod è conspectu amoliri meo, ita me male ue-
 xarunt sæpe, cum querulis illis opprobriis flagi-
 tarent pecuniam, quas nunquam tamē tam commode
 ponerunt occinere, ut nummum à me extorquerent.
 Quippe semper alterum euenit, ut aut non libeat dare,
 aut ne liceat quidem, quando nihil est quod deur. Ita
 que nunc cæperunt sapere, nam ne perdant operam,
 ubi me præterire uident, prætermittunt taciti, ita nihil à
 me sperant amplius, non Hercule magis q̃ si essem sa-
 cerdos. Sed illos ego mendicos omnes lata lege distribu-
 ac disparari iubeo in Benedictinorum Cænobia, et fie-
 ri laicos ut uocant monachos, Mulieres moniales esse im-
 pero. Subrisit Cardinalis et approbat ioco, cæteri etiam
 serio. Catrum Theologus quidam frater hoc dicto in
 sacerdotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam
 ipse quoq; cæperit ludere homo aliqui propē ad torui-
 tatem grauis. At ne sic q̃dem, inquit extricaberis à mē-

dicis, nisi nobis quoque prospexeris fratribus. Atqui, inquit Parasitus, hoc iam curatum est. Nam Cardinalis egregie prospexit vobis quum staret de coercendis, atque opere exercendis erroribus, nam vos estis erronei maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis in Cardinalem oculis eum uiderent non abnuere, ceperunt oēs non ilibenter arripere, excepto fratre. Nam is (neque eodem miror) tali perfusus aceto, sic indignatus est, atque incanduit, ut nec à comitijs quidem pouerit temperare, hominem uocauit nebulonem, detractorem, susurronem, & filium perditionis, minas interim terribiles citat ē scriptura sacra. Iam scurras scio scurrari cepit, & erat planē in sua palæstra. Noli, inquit, irasci bone frater, scriptum est, in patientia uestra possidebitis animas uestras. Rursum frater (referam enim ipsius uerba) non irascor, inquit sciscifer, uel saltem non pecco. Nam Psalmista dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus deinde frater à Cardinale suauiter, ut suos affectus compefceret. Non domine, inquit, ego loquor nisi ex bono zelo sicut debeo. Nam uiri sancti habuerunt bonum zelum, unde dicitur. Zelus domus tue comedit me, et cœniur in ecclesijs, irrisores Helixei, dum descendit domum dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet iste derisor, scurras, ribaldus. Facis inquit, Cardinalis bono fortassis affectu, sed mihi uideris facturus, nescio an sanctius, certe sapientius, si te ita compares, ne cum homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen instimas. Nō domine inquit, non facerem sapientius. Nam Solomon ipse sapientissimus dicit, Responde stulto secundum sententiam eius, sicut ego nunc facio, & demonstro ei fuit

in quam

in quam cadet, nisi bene praeueat. Nam si multū irrisores Helixei, qui erat tantum unus caluus, senserunt zelus calui, quanto magis sentiet unus derisor multorum fratrum, in quibus sunt multū calui? & etiam habemus bullam Papalem, per quam omnes qui derident nos, sint excommunicati. Cardinalis, ubi uidit nullum fieri finem, uultu ablegato Parasito, ac aliam in rem commotum uerso sermone, paulo post surgit ē mensa, atque audiendis clientum negocijs dedit se, nosque dimisit. En mihi More, quā longo te sermone oneravi, quod tam diu facere planē puduisset me, nisi tu & cupide flagitasses, & sic uidereris audire, tanquam nolles quicquam eius confabulationis omitti, quæ quanquam aliquanto perstrictus, narranda tamen mihi fuit omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente spreuerant, eadem rursus euestigio non improbante Cardinale, etiam ipsi cōprobant, usque adeo assentantes ei, ut Parasiti quoque eius inuentis, quæ dominus per iocum non aspernabatur, adblandirentur & serio propemodum admitterent. Ut hinc possis aestimare quanti me ac mea consilia aulicæ forent aestimari. Profecto mihi Raphael inquam magna me affectu uoluptate, ita sunt abs te dicta prudenter simul & Lepide omnia, præterea uisus mihi iuxim sum, non solum in patria uersari, uerum etiam repuerascere quodammodo iucunda recordatione Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus, cuius uiri memorie quod tu tam impense faues, nō credas mihi Raphael quāto mihi sis effectus hoc nomine charior, cum esses aliorum qui charissimus. Ceterum non possum adhuc ullo pacto neam demutare sententiam, quin te planē putem,

Erasmus

D

si animum inducas tuum, ut ne ab aulis principum abhorreas, in publicum possit tuis consilijs plurimum boni conferre, quare nihil magis incumbit tuo, hoc est boni viri officio. Si quidem cum reus censeat Plato. Respondeat denique futurus esse felices, si aut regnent philosophi aut reges philosophentur, quam procul abierit felicitas, si philosophi regibus nec dignentur saltem suum impartiri consilium? Non sunt, inquit, ille tam ingrati, quin id libenter facerent, immo nullis libris editis iam fecerunt, si ij qui rerum potuerunt essent parati, bene consultis parere. Sed bene haud dubie praevidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunquam futurum, ut peruersis opinionibus à pueris imbuti, atque infecti penitus philosophantium comprobent consilia, quod ipse quoque experiebatur apud Dionysium. An non me putas, si apud aliquem regum decreta sana proponerem, et perniciosam malorum semina, conarer illi euellere, proinus aut ei ciendum aut habendum ludibrio? Age finge me apud regem esse Gallorum, atque in eius considerare consilio, dum in secretissimo secessu praesidente rege ipso, in corona prudentissimorum hominum, magnis agitur studiis, quibus artibus ac machinantibus Mediolanum retineat, ac fugiuam illam Neapolim ad se retrahat, postea uero euertat Venetos, ac totam Italiam subiciat sibi, deinde Flandros Brabatos, totam postremo Burgundiam suam faciat diuisionis. Atque alias praeterea gentes, quarum regnum iam olim animo inuasit. Hic dum alius suadet feriendum cum Venetis foedus tantisper duraturum, dum ipsis fuerit commodum, cum illis communiandum consilium, quin deponenda quoque apud

eosdem aliquam praeda partem, quam rebus ex sententia peractis repetat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluecios. Alius aduersus nuntium imperatorie maiestatis, autro uelut anathemate propiciandum. Dum alij uideant cum Arragonum rege componendas esse res, et alieno Navarrae regno, uelut pacis authoramento cedendum, Alius interim censeat Castellae principem aliqua spe affinitatis irreciendum, atque amicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dum maximus omnium nodus occurrit, quid statendum interit de Anglia sit. Ceterum de pace tractandam tamen, et constringenda firmissimis uinculis, semper infirma foedetas, amici nocentur, suspiciantur ut inimici. Habendos igitur paratos, uelut in statione Scotos, ad omnes intentos occasionem, si quid se commoueant Angli protinus immittendos. Ad hac fouendum exulem nobilem aliquem occulte, nanque id aperte ne fiat prohibet foedera, qui id regnum sibi debere contendat, ut ea uelut ansa contineat suspectum sibi principem. Hic, inquam, in tanto rerum molimine, tot egregijs uiris ad bellum sua certatim consilia conferentibus, si ego hominatio surgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiam censeam et domi dicam esse manendum, unum Galliae regnum ferè maius eè, quam ut commode possit ab uno administrari, ne sibi putet rex de alijs adiacendis esse cogitandum. Tum si illis proponerè decreta Achiorum populi, Vtopiensium insulae ad Euronoton opposita, quam olim bellum gessissent, ut regi suo aliud obtinere regnum, quod affinitatis antiqua causa sibi contendeat hereditate

deberi, consequi tandem id, ubi uiderunt nihil sibi minus esse molestiae in retinendo, quam in querendo perierant, uerum assidua pullulare semina, uel internae rebellionis, uel externae incursionis, indebitos ita semper aut pro illis, aut contra pugnandum, nunquam de difficultatem dimittendi exercitus, compilari interim se, efferri foras pecuniam, alienae gloriolae suum impendi sanguinem, pacem nihilo uisorem, domi corruptor bello mores, imbibitam latrocinandi libidinem, confirmatam cadibus audaciam, leges esse contempni, quod rex in duorum curam regnorum distractus, minus in utrumuis animum posset intendere. Cum uideret alio qui tantis malis nullum finem fore, inito tandem consilio, regi suo humanissime fecerunt optionem retinendi utriusque regni uellet, nam utriusque non fore potestatem, se plures esse, quam qui à dimidiato possint rege gubernari, quum nemo sit libenter admissurus nullionem sibi cum alio communi. Ita coactus est ille bonus princeps, non uero regno cupida ex amicis relicto (qui breui etiam post eiectus est) antiquo esse contentus. Præterea si ostenderet omnes hos conatus bellorum, quibus tot nationes eius causa tumultuarentur, quum thesauros eius exhausissent, ac destruxissent populum, aliqua tandem fortuna frustra cessuros tamen, proinde autum regnum coleret, ornaret quantum posset, et faceret quam floridissimum. Amet suos et ametur à suis, cum his una uiuat, impetretque suauiter, atque alia regnauale finat, quando id quod nunc ei contigisset, satis amplum superque esset, hanc orationem quibus auribus mihi More, putas excipiendam? Profecto non ualde promissa inquam. Pergamus ergo in

quit, si consiliarijs cum rege quopiam tractantibus, et comminiscantibus quibus technis ei queant coacervare thesauros, dum unus intendendam consulit astutia, neminem monet, quum ipsi sit eroganda pecunia, deiciendam rursus infra iustum, quum fuerit corroganda, uti et multum eris paruo dissoluat, et pro paruo multum recipiat. Dum alius suadet ut bellum simulet, atque eo pretextu coacta pecunia cum uisum erit, faciat pacem, sanctis ceremonijs, quo plebecula oculis fiat praestitutum, miseratus uidelicet humanum sanguinem princeps pius, dum alius ei suggerit in mentem, antiquas quasdam, et aeneas adeas leges, longa desuetudine antiquatas, quas quod nemo latas meminisset, omnes sunt transgressi, earum ergo multas inbeant exigi, nullum uberiores prouentum esse, nullum magis honorificum, utpote qui iustitiae prae se personam ferat, dum ab alio admonetur, uti sub magnis multis multa prohibeat, maxime talia, quae ne fiant, in rem sit populi, post pecunia cum illis dispenset, quorum commodis obstat interdictum, sic et à populo gratiam iniri, et duplex adferri compendium, uel dum ii multentur, quos quæstus cupiditas pellexit in casses, uel dum alijs uendit priuilegia, tanto pluri, quanto si fuerit melior princeps, ut pote qui grauati quicquam contra populi commodum priuato cuiquam indulgeat, et ob id non nisi magno precio. Dum alius ei persuadet obstringendos sibi iudices, qui quauis in re pro regio iure disceptent, accersendos præterea in palatium, atque inuitandos uti coram se de suis rebus differant, ita nullam causam eius tam aperte iniquam fore, in qua non aliquis eorum uel contra

dicendi studio, uel pudore dicendi eadem, uel quo grati
am incant, apud eum aliquam reperiunt rimam, qua
possit intendi calumnia. Si dum iudicius diuersa senten-
tiis, res per se clarissima disputatur & ueritas in qua-
estione uenit, ansam commodum regi dari, pro suo co-
modo ius interpretandi. ceteros aut pudore accessuros
aut metu, sic intrepide ferunt, postea pro tribunali senten-
tia. Neque enim deesse pretextus potest pronuntiandi pro-
principe. Neque cui satis est aut aetatem a sua parte esse
aut uerba legis, aut contortum scripti sensum, aut quae
legibus denique omnibus praeponderat, apud religiosos
iudices principis indisputabilem prerogatiuam. Dum
omnes in Crassiano illo consentiunt atque conspirant. Nul-
lam auri uim satis esse principi, cui sit alendus exerci-
tus, praeterea nihil iniuste regi facere, ut maxime etiam
uelit posse. Quippe omnia omnium eius esse, ut homi-
nes etiam ipsos, tantum uero cuique esse proprium quan-
tum regis benignitas ei non ademerit, quod ipsum ut
minimum sit, principis nullum referre, ut cuius iura-
mentum in eo situm sit, ne populus diuitijs ac libertate
lasciniat, quod haec res minus patienter ferat dura atque ini-
iusta impia, quum contra egestas atque inopia reuindat
animos, ac patientes reddat, adimatque pressis generosos
rebellandi spiritus. Hic si ego rursus adsergens contenda
haec consilia omnia regi & inhonesta esse, et perniciosa.
Cuius non honor modo, sed securitas quoque in populi ma-
gis opibus sita sit quam suis, quos si offendam, regem sibi de-
ligere sua causa, non regis, uidelicet uti eius labore ac
studio ipsi commode uiuat, utique, ab iniurijs, eoque magis
ad principem eam peruenire curam, ut populo bene sit suo, quam

ut sibi, non aliter ac pastoris officium est, oues potius quam
semet pascere, quatenus opilio est. Nam quod populi ege-
statem censeant pacis praesidium esse, longissime aberrare
eos ipsa res docet. Nempe ubi plus rixarum cõperias, quam
inter mendicos? Quis intendens mutationi rerum studet
quam cui minime placet praesens uitae status? Aut cui denique
audacior impetus ad conturbanda omnia, spe alicuius
de lucrandi, quam cui iam nihil est quod possit perdere?
Quod si rex aliquis adeo aut contemptus esset, aut ini-
uius suis, ut aliter eos continere in officio non possit, ni-
si contumelijs, compilatione, & sectione grassetur. eosque
redigat ad mendicantem, praestiterit illi profecto regno
abdicare, quam his retinere aribus, quibus quam imperij nos-
men, retineat, certe amittit maiestatem. Neque enim regiae
dignitatis est, imperium in mendicos exercere, sed in
opulentes potius, atque felices. Quod ipsam sensit certe uir-
ere etiam ac sublimis animi Fabricius, cum responderet mal-
le se imperare diuitibus, quam diuitem esse. Et profecto unum
aliquem uoluptate ac delicijs fluere gemenibus undique
ac lamentantibus alijs, hoc non est regni, sed carceris
esse custodem. Denique uel imperitissimus medicus est, qui
morbum nescit nisi morbo curare, ita qui uitam ciuium
non nouit alia uia corrigere, quam ademptis uitae com-
modis, is se nescire fateatur imperare liberis, quoniam aut im-
eritiam potius mutet suam, aut superbiam. nam his ferè
uitijs accidit. ut populus eum uel contemnat, uel habeat
odio. uiuat innocuus de suo, sumptus ad reditus acco-
modet, refrenet maleficia, & recta institutione suorum
perueniat potius, quam sinat increfcere, quae deinde puniat. le-
ges abrogatas consuetudine haud temere renouet, pre-

ferim quæ diu desitæ nunq̃ desyderata sunt. neq̃ unq̃
 commissi nomine eiusmodi quicquam capiat, quale pri
 uatam quempiam index uelut iniquum ac uasfrū non
 pateretur acipere. Hic si proponerē illis Macarensium
 legem, qui & ipsi non longe admodum absunt ab Vto
 pia, quorum rex quo primū die auspicatur imperium,
 magnis adhibitis sacrificijs iuriurando astringitur, nū
 q̃ se uno tempore supra mille auri pōdo in thesauris ha
 bitorium, aut argenti, quānum eius auri precū aquet.
 Hanc legem feruit ab optimo quodam rege institutam
 cui maiori curæ sit patriæ comodum, q̃ diuitiæ suæ, ne
 lut obicem acerrandæ pecuniæ tanta, quanta faceret in
 opiam eius in populo. Nempe cum thesaurū uidebat
 suffeiturum, siue regi aduersus rebelles, siue regno ad
 uersus hostium incursiones esset conflegendum. Caterū
 minorem esse quā ut animos faciāt inuadendi aliena.
 quæ potissima condenda legis causa fuit. Proxima qđ
 sic prospectum putauit, ne desit pecunia, quæ in quon
 diana ciuium commutatione uersetur, & cum regi ne
 cesse est erogare, quicquid thesauro supra legitimum ac
 creuit modum, non quæsiturum censuit occasiones iniu
 riæ. Talis rex & malis erit formidini, & a bonis ama
 bunt. Hæc ergo atq; huiusmodi si in gererem apud ho
 mines in contrariam partem uehementer inclinator, q̃
 surdis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquam
 haud dubie, neq; hercule miror, neq; mihi uidetur (ut
 uere dicam) huiusmodi sermones in gerēdi, aut talia dā
 da consilia, quæ certus sis nunq̃ admissum iri. Quid n.
 prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus influe
 re sermo tam insolens, quorum præoccupauit animos,

atq; insedit penitus diuersa persuasio? Apud amicos
 in familiari colloquio non insuauis est hæc philosophia
 scholastica. Caterum in cōsilijs principum, ubi res ma
 gnæ magna autoritate aguntur, nō est his rebus locus.
 Hoc est, inquit ille, quod dicebam nō esse apud princi
 pes locum philosophiæ. Immo inquā est uerū, nō huic
 scholasticæ, quæ quiduis putet ubinīs conuenire, sed est
 alia philosophia ciuiliō, quæ suam nouit scenam, eiq̃
 sese accomodans in ea fabula quæ in manibus est, suas
 partes concinne & cum decoro utatur. Hæc utendum
 est tibi. Alioq̃ dum agitur quæpiam Plauti comœdia,
 nugantibus inter se uernulis, si tu in proscenij prodeas
 habitu philosophico, & recēscas ex Octauia locum in
 quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præstiterit ei
 gisse mutam personam q̃ aliena recitando talem fecisse
 tragicomœdiam? Corrueris enim, peruerterisq; præ
 sentem fabulam, dum diuersa permiscēs, etiam si ea quæ
 tu affers meliora fuerint. Quæcunq; fabula in manu est
 eam age q̃ potes optime, neq; ideo totam perturbes, qđ
 tibi in mentem uenit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in
 Repub. sic in consultationibus principum. Si radicatus
 euelli non possint opiniones prauæ, nec receptis usu ui
 tijs mederi queas ex animi tui sententia, non ideo tamē
 deferenda Resp. est, & in tempestate nauis destituens
 da est, quoniam uentos inhibere nō possis. at neq; insue
 tus & insolens sermo in calandus, quem scias apud di
 uersa persuasos pondus non habitorium, sed obliquo du
 ctu conandum est, atq; admitendū tibi, uñ pro tua uirili
 omnia tractēs commode, & qđ in bonum nequis uer
 tere, efficias saltē, ut sit q̃minime malum. Nam ut oīa

bene sunt, fieri non potest, nisi omnes boni sint, quod ad
 aliquot abhinc annos adhuc non expecto. Hac inquit,
 arte nihil parer aliud, q̄ ne dum aliorum favori mederi
 fudeo, ipse cum illis insaniam. Nam si uera loqui uolo
 talia loquar, necesse est. Caterū falsa loqui, sit ne philo-
 sophi ne scio certe non est meum. Quāq̄ ille meus ser-
 mo ut fuerit fortasse in gratus illis, atq̄ molestus, ita nō
 uideo cur uideri debeat usq̄ ad ineptias insolēs. Quod
 si aut ea dicere, quæ fingit Plato in sua Repu. aut ea q̄
 faciūt Vtopiēs in sua, hæc quāq̄ essent, ut certe sint,
 meliora, tamē aliena uideri possint, quod hic singulorū
 priuatae sunt possessiones, illic omnia sunt communia.
 Mea uero oratio nisi quod ad eos qui statūissent secum,
 ruere diuersa uia præcipites, incundus esse non potest,
 qui renocer ac præmonstret pericula, alioquin quid ha-
 buit, quod non ubiuis dici, uel conueniat, uel oporteat?
 Equidem si omittenda sunt omnia tanquam insolē-
 tia atq̄ absurda, quæcumq̄ peruersi mores hominum
 fecerunt, ut uideri possint aliena, dissimulemus oportet
 apud Christianos, pleraq̄ omnia quæ CHRISTVS
 docuit, ac dissimulari uique adeo uenit, ut ea quoque
 quæ ipse in aures infusus rasset suis, palam in tectis in-
 ferit prædicari. Quorum maxima pars ab istis mori-
 bus lōge est alienior, quàm mea fuit oratio. Nisi quod
 concionatores homines callidi, tuum illud consilium
 secuti puto, quando mores suos homines ad CHRI-
 STI inornam grauam paterentur aptari, doctrinam
 eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad
 mores, ut aliquo saltem pacto coniungerentur scilicet,
 quare nihil uideo quid profecerint, nisi ut securius li-

teat esse malos, atque ipse profecto tantundem profici-
 am in consilijs principum. Nam aut diuersa sentiam
 quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam. aut eadem, et
 ipsorum adiutor sim, ut inquit Mitio Terentianus, insa-
 nie. Nam obliquus ille ductus tuus non uideo quid si-
 bi uelit, quo censes aditendum, si non possint omnia
 reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque,
 quoad licet quamminime mala. Quippe non est ibi dis-
 simulandi locus, nec licet commuere. approbanda sicut
 aperte pessima consilia. Et decretis pestilentissimis sub-
 scribendum est. Speculatoris uice fuerit, ac penē prodi-
 toris, etiā qui improbe consulta maligne laudauerit.
 Porro nihil occurrit, in quo prodesse quicq̄ possis, i eos
 delatus collegas, qui uel optimum uirum facilius cor-
 ruperint, q̄ ipsi corrigantur. quorum peruersa consue-
 dine uel deprauaberis, uel ipse integer atq̄ innocens,
 alienæ malitiæ, stultitiæq̄ prætexeris, tantum abest ut
 aliquid possit in melius obliquo illo ductu conuertere.
 Quamobrem pulcherrima similitudine declarat Plato
 ac merito sapientes abstineāt a capeffenda Rep. Quip-
 pe quum populum uideant in plateas effusum assiduus
 imbribus perfundi, nec persuadere queant illis, ut se sub
 ducant pluuia, tecta q̄ subeat. gnari nihil profuturos se
 se si exeāt, q̄ ut unā cōpluātur, sicut intra tecta conti-
 nent habentes satis, qn̄ alienæ stultitiæ nō possunt me-
 deri, si ipsi saltem sint in tuto. Quāq̄ profecto mi Mo-
 re (ut ea uere dicam, quæ meus animus fert) mihi uide-
 tur ubicunq̄ priuatae sunt possessiones, ubi oēs omnia
 pecunijs mediuntur, ibi uix unq̄ posse fieri, ut cū Rep,

aut iuste agatur, aut prospere, nisi uel ibi sentias agi iuste, ubi opima quæque pueniunt ad pessimos, uel ibi felicitate, ubi omnia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos unde cumque commode, ceteris ueroplanè miseris. Quamobrem quum apud animum meum reputo prudentissima atque sanctissima instituta vtopiensium, apud quos tam paucis legibus, tam commode res administrantur ut et uirtuti præcium sit, et tamen æquatis rebus omnia abundant omnibus, tum ubi his eorum moribus ex aduerso comparo, tot nationes alias, semper ordinatæ, nec ullam satis ordinatam unquam, earum omnium in quibus quod quisque nactus fuerit, suum uocat priuatam, quorum tam multæ indies conditæ leges non sufficiunt, uel ut consequatur quisque, uel ut tueatur, uel ut satis internoſcat ab alieno, illud quod suum inuicem quisque priuatam nominat, id quod facile indicant infinita illa tam assidue nascentia, quæ nunquam finienda lingua, hæc inquam dum apud me cōsydero, æquior Platoni fio, minusque demitor, dedignum illis leges ferre ullas, quæ recusabant eas quibus ex æquo omnes omnia pariter commoda. Siquidem facile præuidit homo prudentissimus, unam atque unicam illam esse uiam ad salutem publicam, si rerum indicatur æqualitas, quæ nescio an unquam possit obseruari, ubi sua sint singulorum propria. Nam quum certis titulis, quisque quantum potest, ad se conuerſit, quantacumque fuerit rerum copia, eam omnem pauci inter sese partiri, reliquis relinquunt inopiam, ferèque accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissimi quum illi sint rapaces, improbi atque inuiles, contra hi modesti

uiri, ac simplices, et cotidiana industria, in publicumque inueniunt benigniores. Adeo mihi certe persuadeo, res æquabili ac iusta aliqua ratione distribui, aut feliciter agi cum rebus mortalium, nisi sublata proprietas, non posse. Sed manente illa, mansuram semper apud multo maximam, multoque opimam hominum pietatem, egestatis et erumnarum anxiam atque inuitabilem faminam. Quam ut fateor leuari aliquantulum posse, sic tolli planè contendo non posse. Nempe si statuatur, ne quis supra certum agrum modum possideat, et uel sit legimus cuique census pecunie, si fuerit legibus quibusdam cautum, ut neque sit princeps nimium potens, neque populus nimis insolens. Tum magistratus ne ambiatur, ne uelut uenenum, aut sumptus in illis fieri sit necesse, aliogen et occasio datur per fraudem ac rapinas facienda pecunie, et sit necessitas eis muneribus præficiendi diuites, quæ potius fuerant administranda prudentibus talibus inquam legibus, quæ admodum ægra assidue solent fomentis fulciri corpora deploratæ ualentinis, ita hæc quoque mala leniri queant, ac mitigari, ut sanentur uero atque in bonum redeant habitum, nulla omnino spes est, dum sua cuique sunt propria. Quin dum unius partis curæ studeas, aliarum uulnus exasperaueris, ita nummo nascitur ex alterius medela alterius morbus, quoniam nihil sic adici cuique potest, ut non idem adimatur alij. At mihi inquam contra uidetur, ibi nunquam commode uiui posse, ubi omnia sint communia. Nam quo pacto superpetat copia rerum, unoquoque ab labore subducente se utpote quem neque sui quæstus urget ratio, et alienæ in

anfractu fiducia reddit segnem. At quum & stimulens
 tur inopis neq; quod quisquam fuerit nactus, id pro suo
 meri ulla possit lege, an non necesse est perpetua eade ac
 seditione laborent? Sublata preferim auctoritate ac rei
 uerentia magistratum, cui quis esse locus possit, apud
 homines taleis, quos intus nullum discrimen est, ne com
 misci quidem queo. Non miror inquit, sic uideri tibi,
 quippe cui eius imago rei, aut nulla succurrit, aut falsa.
 Verum si in Utopia fuisses necum, moresq; eorum atq;
 instituta uidisses presens, ut ego feci, qui plus annis quin
 que ibi nixi, neque unquam uoluissim inde discedere,
 nisi ut nouum illum orbem proderem, tum plane fateri
 rere, populum recte institutum nusquam alibi uidisse
 se quam illic. Atqui profecto inquit Petrus Aegidius,
 egre persuadeas mihi, melius institutum populum in
 nouo illo, quam in hoc noto nobis orbe reperiri, ut in
 quo neque deteriora ingenia, & uenustiores opinor ee,
 quam in illo Respub. & in quibus plurima ad uitam
 commoda longus inuenit usus, ut ne adiciam apud
 nos casu reperta quedam, quibus excogitandis nullum
 ponuisset ingenium sufficere. Quod ad uenustatem, in
 quit ille, rerum attinet publicarum, tum pronunciare
 posses rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus
 si fides haberi debet, prius apud eos erant urbes, quam
 homines apud nos, iam uero quicquid bacenus uel in
 genium inuenit, uel casus repperit, hoc utrobique po
 nit exatasse. Caterum ego certe puto, ut illis prestamus
 ingenio, studio tamen atq; industria longe a tergo relin
 quimur. Nam (ut ipsorum habent annales) ante appu

sum illuc nostrum de rebus nostris (quos illi uocant Vl
 traquinoctiales) nihil unquam quicquam audierat
 nisi quod olim annis ab hinc ducentis supra mille, na
 uis quedam apud insulam Utopiam naufragio perijt,
 quam tempestas eo deuulerat. Eiecti sunt in littus Ro
 mani quidam, atque Ægyptij, qui postea nunquam in
 de discessere. Hanc unam occasionem, uide quam com
 modam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra
 Romanum imperium, unde possit aliquis esse usus, qd
 non illi aut ab expositis hospitibus didicerint, aut acci
 ptis querendi seminibus adinuenerint, tanto bono fuit
 illis aliquos hinc semel illuc esse delatos. At si qua similis
 fortuna quempiam antea hac illinc huc perpulerit, tam
 penitus hoc obliteratum est, qd istud quoq; forsitan exci
 det posteris, me aliquando illic fuisse. Et ut illi uno statim
 congressu quicquid a nobis commode inuentum est, se
 cerunt suum. Sic diu futurum puto, priusq; nos accipia
 mus quicquam quod apud illos melius qd nobis est insti
 tutum. Quod unum maxime esse reor in causa, cur qui
 neq; ingenio, neq; opibus inferiores simus eis, ipsorum
 tamen res quam nostra prudentius administratur, & fe
 licius efflorescat. Ergo mi Raphael inquam, quaso te
 atq; obsecro, describe nobis insulam, nec uelis esse bre
 uis, sed explices ordine, agros, fluuios, urbes, homines,
 mores, instituta, leges, ac deniq; omnia, q nos putes uel
 le cognoscere, putabis aut uelle qcqd adhuc nescimus.
 Nihil inquit faciam libentius. Na hac in propinquo habeo.
 Sed res oium poscit. Eamus ergo inquam intro pran
 sum, mox tempus nostro arbitratu sinemus. Fiat inquit.

Ita ingressi prandemus, pransi in eundem reuersi locum, in eodem sedili consedimus, ac iussis ministris ne quis interpedaret, ego ac Petrus Ægidius hortamur Raphaelen, ut præstet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos, atque anidos audiendi, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modum exorsus est.

PRIMI LIBRI

FINIS.

SERMONIS QUÆM RAPHAEL HYTHLODÆVS DE OPTIMO REIPV. STATV HABVIT, LIBER SECVNDVS, PER THOMAM MORVM CIVEM ET VICECOMITEM LONDINENSEM.

TOPIENSIVM Insula in media sui parte (nam hac latissima est) millia passuum ducenta porrigitur, magnūq; per insulæ spatium non multo angustior, fines uersus paulatim utrinque tenuatur, hi uelut circumducti circino quingentorum ambitu millium insulam totam in lunæ speciem renaſcentis effigiant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus passuum plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane diffusum, circumiectū undique terræ prohibitis uentis, uastū in morem lacus stagnans magis, quàm ſeuiciens omnem propè eius terræ aluum pro portu facit, magnūq; hominum usu naues quaquā uersus transmitti, fauces hinc uadis, inde ſaxis formidolose. In medio fermè interſtitio una rupes eminet, eoque innoxia, cui inædificatam turrim præſidio tenent, ceteræ latent & inſidioſæ. Canales ſolis ipsis

Erasmus

E

non, atq; ideo non temere accidit, nisi exterius quisquam
 fuerit in insulam, nisi Vtopiano duce, penetret, ut in quē
 nix ipsis uisus ingressus est, nisi signis quibusdam ē lito
 re uiam recognoscens. His in diuersa translatis loca, hosti
 um quamlibet numerosam classem facile in perniciem
 traherent. Ab altera parte nō infrequentes portus. At
 ubiq; accessus in terram ita natura munitus, aut arte,
 ut ingentes copia paucis inde queant propugnatoribus
 arceri. Ceterū nū fertur, usq; ipsa loca facies prae se fert,
 ea tellus olim non ambiebatur mari, sed Vtopus cuius
 utpote uictoris nomen refert in insula. Nam ante id tempo
 ris Abraxa dicebatur, quiq; rudem atq; agrestem urbā
 ad id quo nunc ceteros propē mortales antecellit cultus
 humanitatisq; perduxit, primo protinus appulsu uicto
 ria positus, passuum millia quidecim, qua parte tellus
 continentū adhæsit, excindendum curauit, ac mare cir
 cum terram duxit. Quinq; ad id operis non incolas
 modo coegisset (ne contumelia loco laborem ducerent)
 sed suos præterea milites omnes adiungeret, in tantam
 hominum multitudinem opere distributo incredibili ce
 leritate res perfecta, finitimos (qui initio uanitatem ice
 pti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit.
 Insula ciuitates habet quatuor & quinqueaginta spatio
 sas omnes ac magnificas lingua, moribus institutis, le
 gibus, prorsus iisdem, idem situs omnium, eadem ubiq;
 quatinus per locum licet, rerum facies. Harum q̄ pro
 ximæ inter sunt millia quatuor ac uiginti separant. Nul
 la rursus est tam deserta, ē qua non ad aliam urbem pe
 dibus queat unius itinere dici perueniri. Cines quoq; ex

urbe terni senes ac rerum periti tractatum de rebus in
 sula cōmunibus, quotannis conueniunt. Amantissimum.
 Nam (ea urbs quod tanq̄ in umbilico terræ sita maxi
 me iacet omnium partium legatis opportuna) prima,
 princepsq; habetur. A gri ita cōmode ciuitatibus assigna
 ti sunt, ut ab nulla parte minus soli q̄. XX. passuum mil
 lia una quis habeat, ab aliqua multo etiam amplius, uī
 delictet qua parte lōgins urbes inter se distīguntur. Nul
 li urbi cupido promouendorum finis. Quippe quos har
 bent agricolas magis eorum se, q̄ dominos putant. Ha
 bent ruri per omnes agros cōmode dispositas domos, rus
 ticis instrumentis instructas. Ha habitantur ciuibus p
 uices cō commigrantibus. Nulla familia rustica in uiris
 mulieribusq; pauciores habet, q̄ quadraginta p̄ter duos
 ascriptitios seruos, quos pater materq; familias graues
 ac maturi præficiuntur, & singulis tricenis familijs Phi
 larchus unus. E quaq; familia uiginti quotannis in ur
 bem remigrant, hi qui biennium ruri compleuere. In ho
 rum locum totidem recentes ex urbe subrogantur, ut ab
 his qui annum ibi fuere, atq; ideo rusticarum peritiōres
 rerum instigantur, alios anno sequente docturi, ne si pa
 riter omnes ibi noui, agricolatōnisq; rudes essent, aliqd
 in amona per imperiānam peccaretur. Is in nouandorū
 agricolarum mos, & si solēnis sit, ne quisquam inuitus
 asperior em uiam cogatur continnare diutius, nullū ta
 men quos rustica rei studiū natura delectat, plures si
 bi annos impetrant. Agricola terram colunt, nutriunt
 animalia, ligna comparant, atq; in urbem qua commo
 dū est, terra, mariue cōuehunt. Pullorum infinitā edur

cant multitudinem, mirabili artificio. Neque enim incu-
bant omnia gallinæ, sed magnum eorum numerum calo-
re quodam æquabili fouentes animant, educantque, hi se-
mul atque et res prodiere, homines, uice matrum comi-
tantur, et agnoscunt. Equos alunt perque paucos, nec nisi
si ferocientes, neque alium in usum quam exercenda rebus
equitibus inueniunt. Nam omnem, seu colendi, seu ue-
hendi laborem, boues obunt, quos (ut fatentur) equis
ipsum cedere, sic patientia uincere, nec tot obnoxios mor-
bis putant, ad hæc minore impendio, et opera, et sum-
ptus ali, ac denique laboribus emeritos, in cibum tandè
usui esse. Semine in solum panem uinuuer. Nam aut
uinarum uinum bibunt, aut pomorum, pirorum uel, aut
denique aquam nonnunquam meram, sæpe etiam, qua
mel, aut glycyrrham incoxerint, cuius haud exiguum
habent copiam. Quum exploratum habeant (habent
enim certissimum) quantum annonæ consumat urbs, et cir-
cunciectus urbi commentus, tamen multo amplius et semen-
tis faciunt, et pecudum educant, quæ in suos usus suffi-
ciat, reliquum impartiri finitimis. Quibusque rebus
opus est, quæ res ruri non habeant, eam suppletilem omnem
ab urbe peunt, et sine ulla re commutatione, a magi-
stratibus urbanis nullo negotio consequuntur. Nam illo
singulo quoque mense, plerique ad festum diem conueniunt.
Quum frumentandi dies instat, magistratibus urbanis
agricolarum phylarchi denunciant, quantum cuius
numerum ad se mitti conueniat, quæ multatudo frume-
tatorum, quæ ad ipsum diem opportune adsit, uno pro-
pè sereno die tota frumentatione desunguntur.

DE VRBIBVS AC NOMINA-
TIM DE AMAVROTO.

Rbium qui unam norit, omnes nouerit,
ita sunt inter se (quatenus loci natura non
obstat) omnino similes. Depingam igitur
unam quampiam (neque enim admodum
refert quam) Sed quæ potius, quam Amavrotum? quæ nec
ulla dignior est, quippe cui senatus gratia reliquæ dese-
runt, nec ulla mihi notior, ut in qua annos quinque per-
penio uixerim. Situm est igitur Amavrotum, in Leni
deiectu montis, figura fere quadrata. Nam latitudo eius
paulo infra collis incepta uerticem, millibus passuum
duobus ad flumen Anydrum pertinet, secundum ripam
aliquanto longior. Oriatur Anydrus nullibus octoginta
supra Amavrotum, modico fonte, sed aliorum occursum
fluminum, atque in his duorum etiam mediocrium au-
ctus, ante urbem ipsam, quingentos in latum passus ex-
tenditur, mox adhuc amplior, sexaginta millia prolapsus
excipitur oceano. Hoc toto spacio, quod urbem ac mare
interiacet, ac supra urbem quoque aliquot millia, sex hor-
ras perpeuas influens aestus, ac refluxus alternat celerem
flumine. Quum sese pelagus infert, triginta in longum
millia, totum Anydri alueum suis occupat undis, pro-
stigato retrorsum fluuiio. Tum aliquanto ultra liquo-
rem eius falsigine corrumpit, dehinc paulatim dulcem
scens amnis, sincerus urbem perlabitur. ac resurgentem
uicissim purus et incorruptus, ad ipsas propè fauces
insequitur. Urbs aduersus fluminis ripam, non pilis ac

Publicis lignis, sed ex opere lapideo, egregie arcuat
to ponte, comissa est, ab ea pte, quæ longissime distat à
mari, quo naues tonem id latus urbis possint inoffense
præteruchi. Habent alium præterea flumiū hau d ma
gnum qdem illum, sed per q placidum ac iucundum
Nam ex eodem scaturiens monte, in quo ciuitas colloca
tur, mediam illam p. deuexa pfluens Anydro miscetur.
Eius fluij caput, fontemq; qd paulo extra urbem na
scitur, munimentis amplexi, Amaurotani iunxerunt
oppido, ne si quæ uis hostium ingruat, intercipi, atque
auerti aqua, nēue corrumpi queat. Inde canalibus cocti
libus, diuersim ad inferiores urbis ptes aqua derivatur,
id sibi locus fieri uetat, cisternis capacibus, collecta
pluuia, tantundem usus adfert. Murus altus, ac latus
oppidum cingit, uariis ac propugnaculis frequēs ari
da fossa, sed alta, lataq; ac ueprium sepibus impedita
tribus ab lateribus circūdat moenia, quarto flumen ip
sum pro fossa est. Platea cū ad uersuram, nam aduersus
uentos descriptæ, cōmode adificia neuq; seruida, quo
rum lōga, & totum p uicium, ppetua series, aduersa do
morum frōte conspicitur, has uicorum frōtes uia distin
guit pedes uiginti lata. Posterioribus ædium paribus,
quanta est uia longitudo, hortus adiacet, latus & uico
rum tergis undiq; circūseptus. Nulla domus est, q non
ut hostium in plateam, ita posticum in hortum habe
at. Quin bifores quoq; facili tractu manus apiles, ac de
in sua sponte coeūtes, quēuis intromittunt, ita nihil usq;
priuati est. Nam domos ipsas uno quoq; decennio sorte
cōmutant. Hos hortos magnificunt. in his uineas, fru

Etus, herbas, flores habent, tanto nitore, cultiq; ut ni
hil fructuosius usquam uiderim, nihil elegantius, qua
in re studium eorum, non ipsa uoluptas modo, sed ui
corum quoq; inuicem de suo cuiusq; horti cultus, certa
men accendit. & certe non aliud quicq; temere urbe to
ta reperias, siue ad usum ciuium, siue ad uoluptatem cō
modius, eoq; nullius rei quā huiusmodi hortorum
maiores habuisse curam uideatur is qui cōdidit. Nam
totam hāc urbis figuram, iam inde ab initio descriptā
ab ipso Vtopo ferunt. Sed ornatum, ceterūq; cultum,
quibus uiuus ætatem hominis haud suffecturam uidit,
posteris adiiciendum reliquit. Itaq; scriptum in annali
bus habent, quos ab capta usq; in sula, mille septingento
rum, ac sexaginta annorum complectentes historiam,
diligenter & religiose pscriptos adseruant, ædes initia
humiles, ac uelut casae, & nigritia fuisse, è quolibet li
gno temere factas, parietes luto obductos, culmina in
aciem fastigiata stramentis operuerant. At nūc omnis
domus uisenda forma tabulatorum trium parietum fa
cies, aut silice, aut cements, aut latere coctili cōstructæ
in aluum introrsus congesto rudere. Tecta in planum
subducta, q intritis qbusdam in sternunt, nullius impē
dij, sed ea temperaura, q nec igni obnoxia sit, & tole
randis tempestatum iniurijs plumbū superet. Ventos è
fenestris uitro (nam eius ibi creberrimus usus est) expel
lunt. Interim etiam lino tenui, quod pluuio oleo, aut
succino perlinunt, gemino nimirū commodo. Siquidem
ad eum modum sit, ut & plus lucis transmittat, &
uentorum minus admittat.

Riginta quæq; familiæ magistratuum sibi quotannis eligunt quæ sua prisca lingua Syphograntum uocant, recentiore phylarchum, Syphograntis decem cum suis fa-

milijs Traniboros olim, nunc protophylarchus dictus præficiunt. Denique Syphograntum omnes, qui sunt ducenti, iurati lecturos sese, quem maxime censent utilem, suis fragijs occultis renunciant principem unum nidelicet ex his quattuor, quos eis populus nominauit. Nam à quaque urbis quarta parte, selectus unus commendatur senatui. Principis magistratus perpetuus est in omnem illius uitam, nisi tyrannidis affectata suspitio impedit. Traniboros quotannis eligunt. Ceterum haud temere commutant. Reliqui magistratus omnes annui Tranibori tertio quoq; die, interdum si res postulat sæpius, in consilium cum principe ueniunt. De rep. consulant. cōtrouersias priuatorum (si quæ sunt) quæ perquam paucae sunt, mature dirimunt. Syphograntos semper in senatum duos adsciscunt, atque omni die diuersos. cauentq; ut ne quid ratum sit quod ad tempus pertineat, de quo non tribus in senatu diebus ante agendum quàm decretum sit. Extra senatum, aut comitia publica de rebus communibus inire consilia capitale habetur. Hæc ed ferunt instituta, ne procliuè esset, coniuratione principis, ac Tranibororum, oppresso per tyrannidem populo, statum reip. mutare. Atque ideo quicquid magnum mouent indicatur, ad Syphograntorum comitia

deferunt, qui cum suis familijs communicata re, post inter se consultant, ac suum consilium renunciant senatui. Interdum ad totius insule consilium res deferunt. Omni id quoque moris habet senatus, ut nihil quo die primum proponitur, eodem disputetur, sed in sequentem senatum differatur, ne quis ubi quod in buccam primum uerperit, temere effuaciat, ea potius excogitet postea, quibus decreta uideantur sua, quæ quæ ex reip. publi. usu sint. malitq; salutis publicæ, quàm opinionis de se iacturam facere, peruerso quodam ac præpostero pudore, ne initio parum prospexisse uideantur. Cui prospiciendum initio fuit, ut consulto potius, quàm cito loqueretur.

DE ARTIFICIIS.

Res una est omnibus uiris, mulieribusque promiscua agricultura, cuius nemo est exceptus. Hac à pueritia erudiuntur omnes, partim in schola traditis præceptis, partim in agros uiciniores urbi, quasi per ludium educti, non inuientes modo, sed per exercitandi corporis occasionem traſtantes etiam. Præter agriculturam (quæ est omnibus, ut dixi, communis) quilibet unam quampiam, tanquam suâ docetur, ea est ferè aut lanificiû aut operandi lini studiû, aut cementariorum, aut fabri, seu ferrarij, seu materiarij artificium. Neq; enim aliud est opificiû ullum, quod numeraliquem, diffu dignum occupet illic. Nam uestes, quarum, nisi quod ha-

binus sexus discernitur, & calibatus à coniugio, una p totam insulam forma est, eademq; per omne ævum p pema, nec ad oculum indecora, & ad corporis motū habilis, tum ad frigoris æstusque rationem appositā. Eas inquam, quæque sibi familia consciat. Sed ex alijs illis artibus unusquisque aliquam discit, nec viri modo sed mulieres etiam, cæterum hæc velut imbecilliores, leuiores tractant, lanam ferè, linumq; operantur. uiris artes reliquæ magis laboriosæ mandantur, maxima ex parte quisq; in patrijs artibus educatur. nam eò pleriq; natura feruntur. Quod si quem animus alio trahat, in eius opificij, cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione traducitur. cura non à patre modo eius, sed magistratibus etiam præstita, ut graui, atq; honesto patrifamilias mancipentur. Quin si quis unam perdoctus artem, aliam præterea cupierit, eodem modo permittitur. Vtramq; nactus, utram uelit exercet, nisi alterutra ciuitas magis egeat. Syphograntorum præcipuum ac prope unicuique negotium est, curare, ac prospicere, ne quisquam desideat ociosus. Sed uti suæ quisque arti sedulo incumbat, nec ab summo mane tamen, ad noctem usque noctem perpetuo labore, uelut inuenta, fatigatus, nam ea plusquam feruilis erumna est, quæ tamen ubiq; ferè opificium uita est, exceptis Vtopiensibus, qui cum in horas uiginti quatuor æquales, diem connumerata nocte diuidant, sex diutaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt atq; à prandio duas pomeridianas horas, quum interquiescerint, tres deinde rursus labori datas, cæna cleue

dunt. Quum primam horam ab meridie numeret, sub octauam cubitum eunt, horas octo somnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac somni cibusq; medium esset, id suo cuiusq; arbitrio permittitur, non quo per luxum, aut segnitiam abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sententia in aliud quippiam suu suo bene collocet. hæc inter capedines pleriq; impendunt litteris. Solenne est enim publicas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus ut intersint, ij diutaxat adiguntur, qui ad litteras nominatim selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac femine multitudine maxima ad audiendas lectiones, alij alias, prout cuiusq; fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si quis arti suæ malit insumere quod multis usu uenit (quorum animus in nullius contemplatione disciplinæ consurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoque ut utilis reipublicæ. Super cænam tum unam horam ludendo producant, æstate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut musicæ exercent, aut se sermone recreant. Aleam atque id genus ineptos ac perniciosos ludos ne cognoscant quidam cæterum duos habent in usu ludos, latrunculorum ludum non dissimiles. Alterum numerorum pugnam, in qua numerus numerum prædat. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uita consurgunt. Quo in ludo perijscite ostenditur & uictoria inter se dissidia, & aduersus uirtutes concordia. item quæ uicia, quibus se uirtutibus opponant, quibus uiribus aperte oppugnent, quibus machinamentis ab obliquo adoriantur, quo præsidio, uir

nites uictorum uires infringant, quibus artibus eorum
 conatus eludant, quibus denique modis alterutra pars
 uictoria compos fiat. Sed hoc loco, ne quid erretis
 quiddam pressius inueniendum est. Etenim quod sex dñs
 taxat horas in opere sunt, fieri fortasse potest, ut inopi-
 am aliquam putes, necessarium rerum sequi. Quod
 tam longe abest ut accidat, ut id temporis ad omnium
 rerum copiam quæ quidem ad uitæ uel necessitatem re-
 quirantur uel commoditatem non sufficiat modo, sed su-
 persit etiam, id quod uos quoque intelligetis si nobiscū
 reputetis apud alias gentes, quàm magna populi pars
 iners degit, primum mulieres ferè omnes, totius sum-
 mæ dimidium, aut scilicet mulieres negotiosæ sunt, ibi
 ut plurimum, earum uice, uiri stertunt. ad hæc sacer-
 dotum ac religiosorum, quos uocant quanta quæq; oti-
 osa turba, adijce diuites omnes maxime prædiorum do-
 minos, quos uulgo generosos appellant ac nobiles, his
 adnumerat ipsorum famulitium, totam uidelicet illam
 cetratorum nebulonum colluuiem, robustos denique
 ac ualentes mendicos adiunge, morbum quempiam
 prætexentes inertia, multo certe pauciores esse quàm
 putaras inuenies eos, quorum labore constant hæc om-
 nia quibus mortales uiuunt. Expende nunc tecum ex
 his ipsis quàm pauci in necessarijs opificijs uersantur.
 siquidem ubi omnia pecunijs metimur, multas artes ne-
 cesse est exerceri inanes prorsus ac superfluas, luxus tan-
 tum ac libidinis ministras. nam hæc ipsa mulatudo
 quæ nunc operatur, si pararetur in tam paucas artes,
 quàm paucas commodus naturæ usus postulat, in tan-

ta rerum abundantia, quantam nunc esse necesse sit, p-
 cia nimium uiliora forent, quàm ut artifices inde ui-
 tam ueris suam possent. At si isti omnes quos nunc iners
 tes artes distringunt, ac tota insuper otio ac desidia lan-
 guescens turba, quorum unus quiniis earum rerum quæ
 aliorum laboribus suppeditantur, quantum duo earum-
 dem operatores consumit, in opera uniuersi atq; eadem
 uolia collocarentur, facile animaduertis, quantum
 temporis ad suppeditanda omnia, quæ uel necessitatis
 ratio, uel commoditatis efflagitet (adde uoluptatis eti-
 am quæ quidem uera sit ac naturalis) abunde satis su-
 perq; foret. atque id ipsum in Vtopia res ipsa perspicu-
 um facit. Nam illic in tota urbe cum adiacente uicinia
 uix homines quingenti ex omni uiro: um ac mulierum
 numero, quorum ætas ac robur operi sufficit, uacatio p-
 mitatur. In ijs Syphograntæ (quanquam leges eos labo-
 re seluerunt) ipsi tamen sese non eximunt, quo facilius
 exemplo suo reliquos ad labores inuicent. Eadem im-
 munitate gaudent hi, quos commendatione sacerdotum
 persuasus populus occultis Syphograntorum suffragijs
 ad perdiscendas disciplinas perpetuam uacationem in-
 dulget. Quorum si quis conceptam de se spem fefellerit
 ad opifices retrahitur, contraq; non rarenter usu uenit,
 ut mechanicus qspiam, subactis illas horas tam gna-
 uiter impèdat litteris, tantū diligētia proficiat, ut opifi-
 cio suo exemptus, in litteratorum classē prouebatur.
 Ex hoc litteratorum ordine legati, sacerdotes, Tranibo-
 ri ac ipse deniq; delignitur princeps, quem illi prisca ipso-
 rum lingua Baicanem, recentiore Ademiū appellant.

Reliqua frē multitudine omnis, quā neq; oīosa sit, nec inutilibus opificijs occupata, proclivis aestimatio est, q̄ pauca hora quantum boni operis pariant, ad ea quæ commemoravi, hoc præterea facilitatis accedit quod in necessarijs pleriq; artibus, minore opera q̄ alia gentes, opus habent. Nam primum ædificiorum, aut structura, aut refectio ideo tam multorum assiduam ubiq; requirit operam, quod quæ pater ædificavit, hæres parum frugē paulatim dilabi sinit, ita quod minimo tueri ponit, successor eius de integro impendio magno cogitur instaurare, quin frequenter etiam quæ domus alij ingenti sumptu stetit, hæc alius delicato animo contemnit, eaq; neglecta, atq; ideo breui collapsa, aliam alibi impensis non minoribus extruit. At apud Vtopienses compositis rebus omnibus, & constituta Rep. rarissime accidit, ut nova collocandis ædibus area deligatur & non modo remedium celeriter præsentibus vitijs adhibetur, sed etiam imminentiū occurritur. Ita fit, ut minimo labore, diutissime perdurent ædificia, & id genus opifices vix habeant interdum quod agant, nisi quod materiam dolare domi & lapides interim quadrare atq; aptare iubentur, quo (si quod opus in cād at) maius possit exurgere. Iam in vestibus vide, q̄ paucis operis egeant, primū dum in opere sunt, corio neglectum aut pellibus amictuntur quæ in septennium durent, quum procedunt in publicum, superindunt chlamydem vestē, quæ rudiores illas vestes cōtegat, eius per totam insulam unus color est, atq; is nativus. Itaq; lanei panni, non modo multo minus quæ usq; alibi sufficit, verum is ipse quoq; mul-

to minoris impēdij est, at lini minor est labor, eoq; usus crebrior, sed in lineo solus candor, in laneo sola mundi cies conspicitur, nullum tenuioris fili præcium est. Itaq; fit, ut quum alibi usq; uni homini quatuor aut quinque togæ laneæ diversis coloribus, ac totidem sericiæ tunica sufficiat, delicatioribus paulo ne decem quidem, ibi una quisq; contentus est plerumq; in biennium. Quippe nec causa est ulla cur plures affectet, quas cōsecutus neq; ad versis frigus esset munior, neq; uestitu videretur vel pīlo cultior. Quamobrem quū & omnes utilibus sese artibus exerceant, & ipsarum etiam opera pauciora sufficiant, fit nimirum, ut abundanter rerum omnium copia, interdum in resiciendas (si quæ detrita sunt) vias publicas immensam multitudinem educant, persape etiam quum nec talis cuiuspiam operis usus occurrat, pauciores horas operandi publice denunciant, neq; n. se peruacaneo labore cives inuitos exercent magistratus, quandoquidem eius Reip. insinatio hunc unum scopū in primis respicit, ut quoad per publicas necessitates licet, q̄ plurimum temporis ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumq; ciuibz uniuersis asserantur. In eo enim sitam uitæ felicitatem putant.

DE COMMERCIIIS MUTVIS.

Ediam quo pacto sese mutuo cives utantur, quæ populi inter se commercia, quæq; sit distribuendæ reip. forma videtur explicandum. Quū igitur ex familijs constet ci-

uitas familias ut plurimum, cognationes efficiunt. Nam semina ei sibi maturuerint collocatae maritis, in ipsorum domilia concedunt, at masculi filij, ac deinceps nepotes, in familia permanent, & parentum antiquissimo parent, nisi pro senecta mente parum ualuerit, tunc. n. etate proximius ei sufficiant. Verum ne ciuitas aut fieri iniquior, aut ultra modum possit incrementum, caueatur, ne ulla familia, quarum millia sex, quaeq; ciuitas, excepto conueniu, complectitur, pauciores quam decem, plures uel quam sexdecim puberes habeat. Impuberum enim nullus praesiniri numerus potest. Hic modus facile seruatur, transcriptis hijs in rariores familias, qui plenioribus excreuant. At si quando in totum plus iusto abundauerit, aliarum urbium suarum infrequentiam sarciant. Quod si forte per totam insulam plus aequo moles intumuerit, tum ex qualibet urbe descriptis ciuibus in continente proximo ubicunq; indigenis agri nullam superest, & culcu uacat, Coloniam suis ipsorum legibus propagant, ascitis unae terrae indigenis si conuiuere secum uelint. Cum uolentibus coniuncti in idem uitae institutum, eos deniq; mores, facile coalescunt, idq; utriusq; populi bono, efficiunt enim suis institutis ut ea terra, utriusq; abunda sit, quae alteris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipsorum legibus uiuere, propellunt his finibus quos sibi ipsi describunt. Aduersus repugnantes, bello configunt, nam eam iustissimam belli causam ducunt, quum populus quispian eius soli quo ipse non utitur, sed uelut inane ac uacuum possidet, alijs tamen qui ex natura praescripto inde nutrirri debeat, usum ac possessionem

possessionem interdicit. Si quando ulla ex suis urbibus aliquis casus, eo usq; imminuerit, ut ex alijs insulae partibus seruato suo cuiusq; urbis modo, rescari non possint (quod bis diuinitat ab omni auro pestis grassante semina ferar contigisse) remigrantibus e Coloniam ciuibus replentur. Perire enim Colonias potius patiuntur, quam ullam ex insularis urbibus imminui. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquissimus (ut dixi) praest familiae. Ministri sunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq; in summa minores nam maioribus. Ciuitas omnino in quatuor aequales partes diuiditur. In medio cuiusq; partis forum est omnium rerum. Eo in certas domos opera cuiusq; familiae conuehantur, atq; in horrea singula seorsum species distributa sunt. Ab ijs quilibet pater familias quibus ipse sui q; opus habent, petit, ac si ne pecunia, sine omni prorsus hostimento quicquid petierit, aufert. Quare enim ne genus quicquam? quum et omnium rerum abunde satis sit nec timor ullus subsit, ne quisquam plus quam sit opus, flagitare uelit? Nam cur superuacua petiturus putetur is, qui certum habeat, nihil sibi unquam defuturum? Nempe audium ac rapacem, aut timor carendi facit, in omni animantium genere, aut in homine sola reddit superbia, quae gloriae sibi ducit, superflua rerum ostentatione ceteros antecellere, quod uitij genus in Vtopiensium institutis nullum omnino locum habet. A diuincta sunt foris (quae commemorami) fora cibaria, in quae non olera modo, arborumq; fructus & panes comportantur, sed pisces praeterea quadrupedumq; & auium quicquid esculetum

est extra urbem locis appositis ubi fluente tabum ac
 fordes eluuntur. Hinc deportant pecudes occās depu-
 ratasq; manducis fanulorum (nam neque suos ciues pa-
 nuntur esse scire laniare animalium, cuius usu, clemē-
 tiam humanissimum naturæ nostræ affectum paula-
 tim deperire putant, neq; sordidum quicquam atq; im-
 mundum, cuius putredine corruptus aer morbum posi-
 set inuehere) perferri in urbem solent. Habet præterea
 quilibet vicus, aulas quasdam capaces, æquali ab sese
 invicem intervallo distantes, nomine quamq; suo cogni-
 tas. Has colunt syphogranthi, quarum unicuiq; triginta
 familiæ videlicet ab utroq; latere quidecū sunt adscri-
 ptæ, cibum ibi sumpturæ. Obsonatores cuiusq; aulæ, cer-
 ta hora conveniunt in forum, ac relato suorum nume-
 ro, cibum petunt. Sed prima ratio ægrotorum habeatur,
 qui in publicis hospitijs curantur. Nam quatuor habet
 in ambitu civitatis hospitia, paulo extra muros tam ca-
 pacia, ut totidem oppidulis æquari possint, tum ut neq;
 ægrotorum numerus quamlibet magnus anguste collo-
 caretur, & per hoc incōmode, tum quo ij qui tali mor-
 bo tenerentur, cuius contagio solet ab alio ad alium ser-
 pere, longius ab aliorum cœnt semoveri possint. Hæc
 hospitia ita sunt instructa, atque omnibus rebus quæ ad
 salutem conferant referta, tum tam tenera ac sedula cu-
 ra adhibetur, tam assidua medicorum perissimorum
 præsentia, ut quum illuc nemo mittatur inuitus, nemo
 tamen ferè in tota urbe sit, qui adversa valetudine labor-
 rans, non sibi decumbere q̃ domi suæ præferat. Quum
 ægrotorum obsonator cibos ex medicorum præscripto

repperit, deinceps opima quæq; inter aulæ æquabili-
 ter pro suo cuiusq; numero distribuuntur, nisi quod præ-
 cipis, pontificis, & Tranibororum respectus habeatur,
 ac legatorum eadē, & exterorum omnium (si q; sunt
 qui pauci ac rari sunt) sed ijs quoque cum adsint, do-
 micilia certa atque instructa parantur. Ad hæc aulæ
 prandij, cenæq; statis horis tota Syphograntia conve-
 nit, æneæ tubæ clangore commonescunt, nisi qui aut
 in hospitijs, aut domi decumbunt, quamquam nemo
 prohibetur, postquam aulis est satis factum è foro do-
 mum cibum petere, sciunt enim neminem id time-
 re facere, nam & si domi prandere nulli vetitum sit,
 nemo tamen hoc libenter facit, cum neque honestum
 habeatur, & stultū sit deterioris parandi prandij sume-
 re laborem, cum lautum atq; opiparum præsto apud
 aulam, tam propinquam sit. In hac aula ministeria or-
 nia in quibus paulo plus sordis, aut laboris est, ob-
 eunt serui. Ceterum coquendi, parandique cibi officii-
 um, & totius denique instruendi convivij solæ mulie-
 res exercent, cuiusque videlicet familiæ per vires. Tribus
 pluribusve mensis pro numero conviviarum discumbit-
 ur. Viri ad parietem, scemine exterius collocantur, ut
 siquid his subiti obortatur mali, quod ulerum geren-
 tibus interdum solet accidere, imperturbatis ordinibus
 exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent
 illæ quidem seorsum cum lactentibus in cœnaculo quo-
 dam ad id destinato, nunquam sine foco atque aqua
 munda, nec absque canis interim, ut & reclinare liceat
 at infanulos, & ad ignem cum velint exemptos fascijs

liberare, ac ludo reficere, sua quæq; soboli nutritrix est, nisi aut mors, aut morbus impediatur, id cum accedit, uxores Syphograntorum prope nutritricem querunt nec id difficile est. Nam quæ id præstare possunt, nulli officio sese offerunt libentius, quoniam & omnes eam miseris cordium laude prosequuntur, & qui educantur, nutritrici parentis agnoscit loco. In Antro nutricium, considunt pueri omnes, qui primum lustrum non expleverunt, ceteri impuberes, quo in numero ducunt quicumque sexus alterius utrius intra nobiles annos sunt, aut ministrant discumbentibus, aut qui per ætatem nondum valent, adstant tamen, atq; id summum cum silentio, utriq; quod a sedentibus porrigitur, eo utescuntur, nec aliud discretum prandendi tempus habent. In medio prima mensa (qui summus locus est, & cui Nam ea mensa summa in parte cœnaculi transversa est) totus conventus conspicitur, Syphograntus cum uxore confidet. His adiunguntur duo ex natu maximis. Sedent enim per omnes mensas quaterni. At si templum in ea Syphograntia situm est, sacerdos, eiusq; uxor cum Syphograntis sedent ut præsideant. Ab utraq; parte collocantur iuniores, post senes rursus, atq; hoc pacto per totam domum, & æquales inter se iunguntur, & dissimilibus tamen immiscentur, quod ideo ferunt institutum, ut senū gravitas ac reverentia (quæ nihil ita in mensa fieri, dici uel potest, ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab improba uerborum, gestuumq; licentia cohibeat. Ciborum fercula non à primo loco deinceps apponuntur, sed senioribus primum omnibus (quorum insignes lor

æ sunt) optimus quisq; cibus infertur, deinde reliquis æqualiter ministratur. At senes laetitias suas (quarum non tanta erat copia, ut posset totam per domum assatim distribui) pro suo arbitrio circumsedentibus impartitur. Sic & maioribus nam suis seruatur honor, & comodi tantundem tamen, ad omnes peruenit. Omne prandium, cœnamq; ab aliqua lectione auspicantur, quæ ad mores faciat, sed breui tamen ne fastidio sit. Ab hac seniores, honestos sermones, sed neq; tristes, ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium, quin audiunt libenter iuuenes quoq; atque adeo de industria prouocant, quo & indolis cuiusque & ingenij per conuiuij libertatem prodeus sese, capiant experimentum. Prædia breuisscula sunt, cœna lareiores, quod labor illa, has somnus & nocturna quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem magis efficiacem putant. Nulla cœna sine musica transigitur, nec illis caret secunda mensa bellarijs, odores incendunt, et unguenta spargunt, nihilq; non faciunt, quod ex hilarare conuiuias possit, sunt enim hanc in partem aliquatoprocliuiores, ut nullum uoluptatis genus, ex quo nihil sequatur incommodi, censeant interdictum. Hoc pacto igitur in urbe conuiuunt, at ruri, qui longius ab sese distit, sunt, omnes domi quisq; suæ comedunt, nulli enim familiæ quicquam ad uictum deest, quippe à quibus id totum uenit, quo utescuntur urbici.

Itē quos aut amicorum alia in urbe com-
morantū aut ipsius etiā uidēdi loci de-
sideriū caperit a Syphograntis ac Trani-
boris suis ueniā facile impetrant, nisi si-
gus uisus impediatur. Mittitur ergo simul numerus aliquis cum
epistola principis, q̄ & datam peregrinandi copiā testat-
ur, & reditus diem p̄scribit. Vehiculum datur cū ser-
uo publico, q̄ agat boues & curet, ceterū nisi mulieres
in cœni habeat, uehiculum uelut onus & impedimen-
tum remittitur. Toto itinere cum nihil secū efferat, ni-
hil deficit tū ubiq; enim domi sunt. Si quo in loco diutius
uno die cōmorentur, suam ibi q̄q; artem exercet, at-
q; ab artib; eiusdē opificib; humanissime tractantur.
Si semet autore quisq; extra suos fines usque gener, dephens-
sus sine principis diplomate, contumeliose habitus, pro-
fugitino reducitur, castigatus acriter, idem ausus denno
seruitute plectitur. Quod si quem libido incesstat p̄ suā ci-
uitatis agros palandi ueniā patris & consentiente con-
iuge non prohibetur. Sed in quodcumq; rus peruenerit,
nullus ante cibum datur, q̄ ante meridianum operis p̄-
sum, (aut quantum ante cenam ibi laborari solet) ab-
soluerit. Hac lege quouis intra suæ urbis fines ire licet.
Erit .n. non minus uilis urbi, quā si in urbe esset. Iam
uidetis q̄ nulla sit usq; ociandi licentia, nullus inerte
p̄textus, nulla taberna uinaria, nulla cernisaria, usq;

lupandū, nulla corruptela occasio, nulla latebra, concu-
liabulum nullum, sed omnium p̄sentes oculi necessita-
tem aut consueti laboris, aut ocij non inhonesti faciunt.
Quem populi morem necesse est omnium rerum copiam
sequi, atque ea quum æqualiter ad omnes perue-
niat, sit nimirum, ut inops esse nemo aut medicus pos-
sit. In senatu Amaurōico (quem uti dixi terni quotan-
nis omni ex urbe frequentant) ubi primum constitit,
quæ res quoque loco abundet, rursum cuius aliubi ma-
lignior promentus fuerit, alterius inopiam, alterius pro-
pitiū ubertas explet, atque id grante faciunt, nihil ui-
cissim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de
suis rebus unicuique urbi dederint, nihil ab ea repetē-
tes, ab alia cui nihil impenderūt, quibus egent, accipi-
unt. Ita tota insula uelut una familia est. At postquam
satis prouisum ipsis est, (quod non antea factum cēsent
quā in biennium propter anni sequentis euentū pro-
spexerint) tum ex his quæ supersunt magnam uim fru-
menti, mellis, lanae, lini, ligni, cocci, & conchyliorū, uel
lerum, cere, feni, corij, ad hæc animalium quoc; in ali-
as regiones exportant, quarum rerum omnium, septi-
mam partem in opibus eius regionis dono dat, reliquā
pretio mediocri uendunt, quo ex cōmercio, non eas mo-
do merces, quibus domi egent (nam id ferē nihil est præ-
ter ferrum) sed argenti atq; auri p̄terea, magnam uim
in patriam reportant. Cuius rei diuina consuetudine sū-
pra quā credi possit, ubiq; iam earum rerum copia
abundant. Itaq; nunc parū pensi habent, præsentē ne pe-
cunia, an in diem uendat, multoq; maxime a partem hæ-

beant in nominibus, in quibus tamen faciendis non priuatorum usus, sed confectis ex more instrumentis, publicæ urbis fidem sequuntur. Civitas ubi solutionis dies aduenerit, à priuatis debitoribus exigit credendum, atque in aerarium redigit, eiusque pecunie quoad ab Vtopienibus reputatur, usura fruuntur. Illi maximam partem nunquā reperiunt. Nam quæ res apud se nullum habet usum, eam ab his auferre, quibus usus est, haud æquum censent. Ceterum si res ita poscat, ut eius aliquā partem alij populo muniam daturi sint, tum demum poscunt, aut quum bellum gerendum est, quam in rem unam totum illum thesaurum quem habent domi seruant, nisi aut extremis in periculis, aut in subitis praesidio sit. potissimum quo milites externos (quos libentius quam suos ciues obijciunt discrimini) immodico stipendio cōducant, gnari multitudine pecuniæ hostes ipsos plerūque mercabiles, et vel proditione, vel infestis etiam signis inter se committi. Hanc ob causam inestimabilem thesaurum seruant, at non ut thesaurum tamen, sed ita habent, quomodo me narrare profecto deterret pudor, mentem ne fidem oratio non sit habinura, quod eo iustus uereor, quo magis mihi sum conscius, nisi uidissem praesens, quam a gre potuissem ipse perducere, ut alteri idē recensenti credere. Necesse est enim serē quam quicque est ab eorum qui audiunt moribus alienum, tam idem procul illis abesse à fide, quanquam prudens rerum aestimator minus fortasse mirabinur, quum reliqua eorum instituta, tam longe ab nostris differant, si argenti quoque atque aurī usus ad ipsorum potius, quam ad nostri mo-

ris rationem accommodetur. Nempe quum pecunia non utatur ipsi, sed in eum seruent euentum, qui ut potest usu uenire, ita fieri potest ut nunquam incidat. Interim aurum, argentumque (unde ea fit) sit apud se habent, ut ab nullo pluri aestimeatur, quam rerum ipsarum natura mereatur, qua quis non uidet quam longe infra ferri sunt? ut sine quo non hercule magis quam absque igni atque aqua uiuere mortales queant, quum interim auro, argentoque nullum usum, quo non facile careamus natura tribuerit, nisi hominum sulcata præcium raritati fecisset, quin contra, uelut parens indulgentissima optima quæque in propatulo posuerit, ut aerem, aquam, ac tellurem ipsam longissime uero uana ac nihil proficiens remoueret. Ergo hæc metalla si apud eos in terram aliquam abstruderentur, princeps ac senatus in suspicionē uenire posset (ut est vulgi stulta sceleritia) ne deluso per te etiam populo, ipsi aliquo inde commodo fruerentur. porro si phylas inde aliaque id genus opera fabre excocti conficerent, si quando incidisset occasio, ut conflanda sint rursus, atque in militum eroganda stipendium, uidet nimirum fore, ut a gre patiantur auelli quæ semel in delitijs habere cepissent. His rebus nil occurrant, excocti tueri quandam rationem, ut reliquis ipsorum institutis consentaneam, ita ab nostris (apud quos aurum tantum sit, ac tam diligenter conditur) longissime abhorrentem, eoque nisi peritis non credibilem. Nam quum in filiilibus è terra uitroque elegantissimis quidem illis, sed uilibus tamen edant bibantque, ex auro, atque argento non in communibus aulis modo, sed in priuatis etiam

domibus matellas passim, ac sordidissima quæque uasa
conficiunt. Ad hæc catenas & crassas compedes quibus
cohercent seruos, isdem ex metallis operantur. Postre-
mo quoscunque aliquod crimen infames facit, ab horum
auribus annuli dependent aurei digitos aurum cingit,
aurea torques ambit collum, & caput denique auro uin-
citur. Ita omnibus curant modis, uti apud se aurum ar-
gentumque; in ignominia sint, atque hoc pacto fit, ut hæc
metalla, quæ cæteræ gentes non minus ferè dolenter ac ui-
scera sua distrabi patiuntur, apud Vtopien- si. si semel oia
res postulari et ferri, nemo sibi iacturam unius fecisse as-
sis uideretur. Margaritas pterea legunt in litoribus, quæ
in rupibus quibusdam adamantes ac pyropos quoque, ne-
que tamen querunt, sed oblatis casu, perpoliunt. His ori-
nant infantes, qui ut primis pueritiæ annis, talibus
ornamentis gloriantur, ac superbiunt, sic ubi plusculum
accrui etatis, cum animaduertunt eiusmodi nugis non
nisi pueros uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipso-
rum pudore deponunt. non aliter ac nostri pueri, quæ
grande sciunt nuces, bullas, & puppas abiciunt. Itaque
hæc tam diuersa ab reliquis gentibus infinita, quam di-
uersa iidem animorum affectiones pariat, nunquam
æque mihi atque in Anemoliorum legatis inclaruit. Ve-
nerunt hi Amauronum dum ego aderam, & quoniã
magnis derebus tractatum ueniebant, aduentum eorum
tæni illi ciues, ex qualibet urbe præuenerant, sed omnes
finitimarum gentium legati, qui eò ante appulerant, quibus
Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos solum
pueros uisum nihil honoris haberi intelligebant, feri-

eum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cul-
ti quam poterant modestissimo uenire consueuerant.
At Anemolij, quod longius aberant, ac minus cum il-
lis commercij habuerant, quum accepissent eodem om-
nes, eoque rudi corporis cultu esse, persuasi non habere eos
quo non utebantur, ipsi etiam superbi magis, quæ sapien-
tes, decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam re-
presentare, & miserorum oculos Vtopiensium ornatus
sui splendore præstringere. Itaque ingressi sunt legati
tres, cum comitibus centum, omnes uestitu uersicolori,
plerique serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) am-
ictu aureo, magnis torquibus & inauribus aureis, ad
hæc annulis aureis in manibus, monilibus insup appen-
sis in pileo, quæ margaritis ac gemmis affulgebant, om-
nibus postremo rebus ornati, quæ apud Vtopienses, aut
seruorum supplicia, aut infamum dedecora, aut puer-
orum nugamenta fuerunt. Itaque operæ precium erat ui-
dere, quo pacto cristas erexerint, ubi suum ornatum cum
Vtopiensium uestime (nam in plateis sese populus effu-
derat) contulere. contraque non minus erat uoluptatis con-
siderare quam longe sua eos spes expectatioque; si fillerat
quantum longe ab ea existimatione aberant, quam se conse-
cutores putauerant. Nempe Vtopiensium oculis omnium
exceptis per paucos, qui alias gentes aliqua idonea
de causa misserant, totus ille splendor, apparatus pudè-
tus uidebatur, & infimum queng; pro dominis reue-
renter salutantes, legatos ipsos ex aurearum usu cate-
narum pro seruis habitos, sine ullo prorsus honore præ-
termiserunt. Quin pueros quoque uidisses, qui gemmas

ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conspexerant, compellere matrem ac latus fodere. En mater quam magnus nebulo margaritis adhuc geminulis unxit, ac si esset puerulus? At parens serio etiam illa, tace inquit fili, est opinor quispiam e mortuorum legatorum. Alij catenas illas aureas reprehenderent, utpote nullius usus, quippe tam graciles, ut eas facile seruis infringere, tam laxas rursus, ut quivis furit libitum possit excutere, et solutus ac liber quovis ausu gerere. Verum legati postquam ibi unum, atque alterum diem uersati tantam aurum in tanta uilicate conspexerunt, nec in minore contumelia, quam apud se honore habitam uidissent, ad haec in unius fragmini serui catenas compedesque plus auri, atque argenti congestum, quam totius ipsorum trium apparatus constiterat, subsidentibus penitis omnem illum cultum, quo sese tam arroganter extulerant, pudescenti, seposuerunt. Maxime vero postquam familiarius cum utropiensibus collocuti, mores eorum atque opiniones didicere, mirantur illi siquidem quenquam esse mortalium quem exigua gemmula, aut lapilli dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aliquam, atque ipsam denique solem liceat inueneri, aut quenquam tam insanum esse, ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanae solum uideatur, si quidem hanc ipsam quamcumvis tenui filo sitonis olim gestauit, nec aliud tamen interim, quam ouis fuit. Mirantur item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubique gentium aestimari tantum, ut homo ipse per quem, atque adeo in cuius usum id precij obtinuit, minoris multo quam aurum ipsum aestimetur, usque adeo ut pluri-

bus quispiam, et cui non plus ingenij sit quam stipiti, nec minus etiam improbus quam sultus, multos tamen et sapientes et bonos uiros in seruitute habeat, ob id duntaxat, quod ei magnus contigit aureorum numisma non annulus, quem si qua fortuna, aut aliqua legum strophæ (quæ nihil minus ac fortuna ipsa summis inuermiscet) ab hero illo ad abiectissimum totius familie suæ nebulonem transfulerit, sit nimirum paulopost, ut in famuli sui famulicium concedat, uelut appendix ad ditamentumque numismaticum. Ceterum multo magis eorum mirantur, ac detestantur insaniam qui diuitibus illis, quibus neque debent quicquam, neque sint obnoxij, nullo alio respectu, quam quod diuites sint, honores tantum non diuites impendunt, idque cum eos tam scordos atque auaros cognoscunt, ut habeant certo certius ex tanto nummorum annulo uiuentibus illis ne unum quidem nummulum unquam ad se uenitum. Has atque huiusmodi opiniones parim ex educatione conceperunt, in ea educiti Rep. cuius infinita longissime ab his sultitie generibus absunt, parim ex doctrina et litteris. Nam et si haud multi cuiusque urbis sunt, qui ceteris exonerati laboribus soli disciplinæ deputantur, uide licet in quibus a pueritia egregiam indolem eximum ingenium, atque animum ad bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes pueri litteris imbutantur, et populi bona pars, uiri, seminaque, per totam uitam, horas illas quas ab operibus liberae diximus, in litteris collocant. Disciplinas ipsorum lingua perdiscunt, est enim neque uerborum inops, nec insuauis audium, nec

illa fidelior animi interpret est, eadem ferè (nisi quod
 ubiq; corruptior, alibi aliter) magnam eius orbis plagã
 perueniunt. Ex omnibus his philosophis, quorum no-
 mina sunt in hoc noto nobis orbe celebra, ante nostrum
 æuentum ne fama quidem cuiusquam eò perueniat,
 et tamen in musica, dialecticãq; ac numerandi & me-
 tiendi scientia, eadem ferè quæ nostri illi veteres inuene-
 re. Cæteri uero antiquos omnibus propè rebus æquã
 ita nuperorum inuentis dialecticorum longe sunt im-
 pares. Nam ne ullam quidem regulam inuenerunt ear-
 rum, quas de restrictionibus, amplificationibus, ac sup-
 positionibus acutissime excogitatis in paruis logicali-
 bus passim hic ediscunt pueri. Porro secundas inten-
 tiones tam longe abest ut inuestigare suffecerint, ut nec ho-
 minem ipsum in communi quem uocant quamq; (ut sci-
 tis) planè Colosseum & quouis gigante maiorem, tum
 à nobis præterea digito demonstratum, nemo tamen eo-
 rum uidere ponerit. At sunt in astrorum cursu, & cœ-
 lestium orbium motu, peritissimi. Quin instrumenta quoq;
 diuersis figuris solerter excogitarunt, quibus solis ac lu-
 næ, & cæterorum item astrorum quæ in ipsorum hor-
 rizonte uisuntur, motiones ac situs exactissime compres-
 hensos habent. Cæterum amicitias, atq; errantium dis-
 sidia syderum, ac totam deniq; illam ex astris diuinan-
 di imposturam, ne somniant quidem. Imbres, uentos, ac
 cæteras tempestatum uiciissitudines, signis quibusdam lō-
 go perspectis usu præsentunt. Sed de causis earum rerum
 omnium, & de fluxu maris eiusq; salitate, & in sum-
 ma de cœli mūdīq; origine, ac natura partim eadē qua

ueteres philosophi nostri differunt, partim ut illi inter se
 dissident, ita hi quoq; dum nouas rerum rationes asser-
 runt, ab omnibus illis dissentiunt, nec inter se tamen usq;
 quasq; conueniunt. In ea philosophia parte qua de mori-
 bus agitur, eadem illis disputantur quæ nobis, de bonis
 animi querunt & corporis, & externis, tum utrum
 boni nomen omnibus his, an felis animi donibus conue-
 niat. De uirtute differunt, ac uoluptate, sed omnium pri-
 ma est ac princeps controversia, qua nam in re, una plu-
 ribus uel sitam hominis felicitatem putant. At hac in re
 propensiores a quo uidentur in factionem uoluptatis as-
 fertricem, ut qua uel totam, uel potissimā felicitatis hu-
 manæ partē definiant. Et quo magis mireris, ab religio-
 ne quoq; (quæ grauis & scrua est fereq; tristis & rigi-
 da) peccant tñ sententiæ tam delicatæ patrociniū. Neq;
 enim de felicitate disceptant unq;, quin principia qdā
 ex religione deprompta, tñ philosophia quæ rationibus
 uiuor coniungant, sine quibus ad uerā felicitatis inuesti-
 gationem mancā, atq; imbecillam per se rationē putāt.
 Et principia sunt huiusmodi. Animā esse immortale, ac
 dei beneficentiā ad felicitatē natā, uirtutibus ac benefar-
 ctis nostris pmiā post hanc uitā, flagitijs destinata sup-
 plicia. Hac tametsi religionis sint, ratione tñ censent ad
 ea credenda, & concedenda pducī, quibus ē medio subla-
 tis, siue ulla cunctatione pronūciāt neminē esse tā stupi-
 dum, q non senāat petendā sibi per fas ac nefas uolupta-
 tem, hoc tñ cauēret ne minor uoluptas obstat maiori,
 aut eā persequatur quā inuicem retaliēt dolor. Nā uir-
 tutē asperā, ac difficile sequi, ac nō abigere modo suauit

tatem vite, sed dolorem etiam sponte perperit, cuius nul-
 lum ex pectis fructum (quis enim potest esse fructus si
 post mortem nihil assequeris quum hanc vitam totam
 instantiter hoc est misere traduxeris) id vero dementissi-
 mum ferunt. Nunc vero non in omni voluptate felici-
 tatem, sed in bona, atq; honesta sitam putant, ad eam
 enim uelut ad summum bonum, naturam nostram ab
 ipsa uirtute pertrahi, qui sola aduersa factio felicitatem
 tribuit. Nempe uirtutem definiunt, secundum naturam
 uiuere ad id siquidem à deo institutos esse nos. Eum ue-
 ro naturæ ductum sequi quisquis in appetentis fugientis-
 disq; rebus obtemperat rationi. Rationem porro, mor-
 tales primum omnium in amorem, ac uenerationem
 diuinæ maiestatis incendere, cui debemus, & quod sus-
 mus, & quod compotes esse felicitatis possumus, secun-
 dum id commonet, atq; excitat nos ut uitam quam li-
 cet minime anxiam, ac maxime letam ducamus ipsi,
 ceterisq; omnibus ad idem obtinendum adiutores nos
 pro naturæ societate præbeamus. Neq; enim quisquam
 unquam fuit tam tristis ac rigidus affecta uirtutis, &
 osor uoluptatis, qui ita labores, uigilias & squalores in-
 dicat tibi, ut non idem aliorum inopiam, atq; incommo-
 moda lenare, te pro tua uirili inbeant, & id laudandum
 humanitatis nomine censat, hominem homini saluū
 ac solatio esse, si humanum est maxime (qua uirtute nul-
 la est homini magis propria) aliorum mitigare moles-
 tiam, & sublata tristitia uitæ incunditatem, hoc est uolu-
 ptatē reddere. Quid ni natura quemq; instiget ut sibi uet
 idem præstet? Nam aut mala est uita incunda, id est,
 uoluptaria;

uoluptaria; quod si est, non solum neminem ad eam des-
 bes adiutare, sed omnibus utpote noxiam ac mortiferā,
 quantum potes adimere, aut si conciliare alijs eam, ut
 bonam non licet modo, sed etiam debes, cur non tibi in
 primis ipsis cui non minus propitium esse te quàm alijs
 decet, neq; enim quum te natura moneat ut in alios bo-
 nus sis, eadem te rursus inbet, in te met ipsum atq; incle-
 mentem esse. Vitam ergo incundam inquirunt, id est uo-
 luptatem tanquam operationum omnium finem, ipsa
 nobis natura præscribit, ex cuius præscripto uiuere, uir-
 tutem definiunt. At quum natura mortales inuitet ad
 hilarioris uitæ mutuum subsidium (quod certe merito
 facit, neq; enim tam supra generis humani sortem quis-
 quā est, ut solus natura cura sit, quæ uniuersos ex æquo
 fouet, quos eiusdem formæ communionē complectitur)
 eadem te nimirum inbet etiam atq; etiam obseruare, ne
 sic tuis commodis obsecundes, ut aliorum procures in-
 commoda. Seruanda igitur censent non inita solum in-
 ter priuatos pacta, sed publicas etiā leges, quas aut bo-
 nus princeps iuste promulgauit, aut populus, nec oppres-
 sus tyrannide, nec dolo circumscriptus, de pariendis ui-
 tæ commodis, hoc est materia uoluptatis, communi cō-
 sensu sanxit. ut inoffensis legibus tuum curare commo-
 dum, prudentia est, publicum præterea pietatis. Sed
 alienam uoluptatem præceptum ire, dum consequare
 tuam, ea uero iniuria est, contra tibi aliquid ipsi deme-
 re, quod addas alijs, id denum est humanitatis ac be-
 nignitatis officium, quod ipsam nunq̃ tantum aufert
 comodi, quantum refert. Nam & beneficiorū uicissitu-
 dine pensatur, & ipsa beneficii conscientia, ac recordat

do charitatis eorum & beneuolentiæ quibus benefe-
 ceris, plus uoluptatis affert animo, quàm fuisset illa cor-
 poris quæ abstinuisti. Postremo (quod facile persuadet
 animo libenter assentiendi religio) breuis & exigua uo-
 luptas, in genii ac nunquam interiuro gaudio
 rependit deus. Itaque hoc pacto censent, & excussa ser-
 dulo & perpersare omnes actiones nostras, atque in
 his uirtutes etiã ipsas, uoluptatem tandem uelut fi-
 nem, felicitatemque respicere. Voluptatem appellant
 omnem corporis animi, uel motum statumque, in quo
 uersari natura duce delectet. Appetitionem naturæ, non
 temere addunt. Nam ut quicquid natura iucundum est,
 ad quod neque per iniuriam tendimus, nec iucundius ali-
 ud amittitur, nec labor succedit, non sensus modo, sed re-
 cta quoque ratio persequitur, ita quæ præter naturam
 dulcia sibi mortales uanissima conspiratione consin-
 gunt (tanquam in ipsis esset perinde res ac uocabula
 commutare) ea omnia statuunt adeo nihil ad felicitas-
 tem facere, ut plurimum officiant etiã, uel eo quod
 quibus semel insederunt, ne ueris ac genuinis oblecta-
 mentis usquam uacet locus, totum prorsus animum fal-
 sa uoluptatis opinione præoccupant. Sunt enim per-
 quam multa, quæ quum suapte natura nihil contineat
 suauitatis, immo bona pars amaritudinis etiã pluri-
 mum, peruersa, tum improbarum cupiditatum illece-
 bra, non pro summis tantum uoluptatibus habeantur,
 uerum mediã inter præcipuas uitæ causas numerentur.
 In hoc adulterina uoluptatis genere, eos collocat, quos
 ante inmemorassi, qui quo meliorem togam habent, eo si-
 bi meliores ipsi uidentur, quæ una in re, bis errant. Neq-

enim minus falsi sunt, quod meliorem putant togam si-
 am, quàm quod se. Cur enim si uestis usum spectes, te-
 nioris sili lana præstet crassiori? at illi tamẽ tanquam
 natura non errore præcellerint, attollunt cristas, & si-
 binet quoque precij credunt inde non nihil accedere,
 eoque honorem, quem uilius uestiti sperare non essent
 ausi elegantiori togæ, uelut suo iure exigunt, & præter
 missi negligentius indignantur. At hoc ipsum quoque,
 uanis & nihil profuturis honoribus affici, an non eius-
 dem insitiæ est? Nam quid naturalis & uera uolupta-
 tis affert nudatus alterius uertex, aut curuati poplites,
 hocane tuorum poplitem dolori inmedebitur? aut tui capi-
 tis phrenesim leuabit? In hac fucata uoluptatis imagi-
 ne, mirum quàm suauiter insanient ij qui nobilitatis
 opinione sibi blandiuntur ac plaudunt, quod eiusmodi
 maioribus nasci contigerit, quorum longa series diues
 (neque enim nunc aliud est nobilitas) habita sit, prefer-
 tim in prædijs, uel pilo quidem minus sibi notiles uiden-
 tur, etiã si maiores nihil inde reliquerint, aut relictum
 ipsi obliguerint. His adnumerant eos qui gemmis ac
 lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dii quodammodo sibi ui-
 dentur facti, si quando eximium aliquem consequantur,
 eius præferam generis, quod sua tempestate, maximo
 apud suos aestimetur, neq- enim apud omnes, neq- omni
 tempore, eadem genera sunt in precio. Sed nec nisi ex-
 emptum auro ac nudum comparant. Immo ne sic qui-
 dem nisi adiurato uenditore, & præstanti cautionẽ, ue-
 ram gemmam ac lapidem uerum esse, tam solliciti sunt,
 ne oculis eorum, ueri loco adulterinus imponat. At specta-
 uro tibi, cur minus præbeat oblectamẽn fictitius, quẽ

tus oculus non discernit à uero. Vtq; ex æquo ualere
 debet, tibi, non minus hercle quàm cæco. Quid ij qui su-
 perfluas opes adseruant, ut nullo acervi usu, sed sola cō-
 templatōe deleſcentur, num ueram percipiunt, an fal-
 se patē uoluptate luduntur? aut hi qui diuerso uitio,
 aurum quo nunquam sint usuri, fortasse nec usuri am-
 plius abscondunt, & solliciti ne perdant, perdunt, qd
 enim aliud est, usibus demptum tuis & omnium for-
 tasse mortalium, telluri reddere? & tu tamen abstruso
 thesauro, uelut animi iam securus lætitiā gestis. Quem
 si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti, decem post
 annis obieris, toto illo decennio, quo subtracta pecunia
 superfuisti, quid tua retulit, surreptum an saluum fuis-
 se? utroq; certe modo tantūdem usus ad te peruenit. Ad
 has tam ineptas lætitiās, aleatores (quorum insaniam
 audiri, non usu cognouere) uenatores præterea, atq; au-
 cupes, adiungunt. Nam quid habet, inquit, uolupta-
 tis, talos in aluicium proijcere, quod toties fecisti, ut si qd
 uoluptatis inesset, oriri tamen ponisset ex frequenti usu
 faciētas, aut quæ suauitas esse potest, ac non fastidiū po-
 tius, in audiendo latrati, atq; ululati canum? aut qui
 maior uoluptatis sensus est, cum leporem canis insequi-
 tur, quàm quum canis canem? nempe idem utrobique
 agitur, accurrunt enim, si te cursus oblectet. At si te ca-
 dis spes, laniatus expectatio sub oculis peragendireſ-
 net, misericordiam potius mouere debet, spectare, lepus-
 sculum à cane, imbecillum à ualidiore, fugacē ac timi-
 dum à ferocē, innoxium deniq; à crudeli discerptum.
 Itaq; Vtopienſes totum hoc uenandi exercitium, ut rem
 liberis indignam, in lanios (quā artem per seruos obi-

re eos supra diximus) reiecerunt, infimā enim eius par-
 tem esse uenationem statuunt, reliquas eius partes et uil-
 liores & honestiores ut quæ & multo magis conferāt,
 & animalia necessitatis dūtaxat gratia perimāt, quæ
 uenator ab miseri animalculi cæde ac laniatu, nihil ni-
 si uoluptatem petat, quam spectandæ necis libidinem
 in ipsis etiā bestiis, aut ab animi crudelis affectu cens-
 sent exoriri, aut in crudelitatem deniq; assiduo tā effe-
 re uoluptatis usu defluere. Hæc igitur et qcquid ē eius-
 modi (sunt enim innumera) q̄q̄ pro uoluptatibus morta-
 lium uulgus habeat, illi tamen quum natura nihil inſit
 suauē, planē statuunt, cum uera uoluptate nihil habe-
 re commercij. Nam quod uulgo sensum iucunditate per-
 fundunt (quod uoluptatis opus uidetur) nihil de sentē-
 tia decedunt, non enim ipsius rei natura, sed ipsorum per-
 uersa consuetudo in causa est, cuius uitio fit, ut amara
 pro dulcibus amplectantur. Non aliter ac mulieres gra-
 uide picem & fenū, corrupto gustu, melle mellitiis arbi-
 trantur. Nec cuiusq; tamen aut morbo, aut consuetudine
 deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non aliarū
 rerum, ita nec uoluptates potest. Voluptatum quas uer-
 ras sentitur, species diuersas faciunt. Siquidem alias ani-
 mo, corpori alias tribuunt. Animo dant intellectum,
 eamq; dulcedinem quam ueri contemplatio pepererit.
 Ad hæc suauis additur bene acta uitæ memoria, et spes
 nō dubia futuri boni. Corporis uoluptatē in duas par-
 tiuntur formas, quarum prima sit ea, quæ sensum pspici-
 endi suauitate perfendit, quod alias earum instauratiōe
 partium fit, quas insitus nobis calor exhauſerit. Nam
 hæc cibo potiq; redduntur, alias dum egeruntur illa,

quorum copia corpus exuberat. hæc suggeritur, dū ex
cremētis vite sine purgamus, aut opera liberis datur,
aut illius præigo partis frictu scalpore lenitur. Inter/
dū uero uoluptas oritur, nec redditura quicquid quod mē
bra nostra desiderant, nec adempura quo laborent,
ceterum quæ sensus nostros tamen in quadam ocula/
ta, sed inuoluptati non iller, afficiatque, et in se conuertat.
qualis ex musica nascitur. Alteram corporeæ uolupta/
tis formā, eam uolunt esse, quæ in quieto atque æquabili
corporis statu consistat, id est nimirum sua cuiusque nullo
interpellata malo sanitas. Hæc siquidem, si nihil eā do/
loris oppugnet, per se ipsa delectat, etiam si nulla extrin/
secus adhibita uoluptate moueatur. Quæquid enim, se se minus
effert, minusque offert sensui, quod tumida illa edendi bibendi/
que libido, nihilo tamen secius nulla eam stant uolu/
ptatem maximam, omnes ferè Vtopiensis magnam et
uelut fundamentum omnium ac basim fatentur, ut quæ
uel sola placidam et optabilem uitæ conditionem red/
dat, et qua sublata, nullus usque reliquus sit cuius uolu/
ptati locus. Nam dolore prorsus uacare, nisi adsit sanitas
stuporē certe non uoluptatē uocant. Iam dudum explosum
est apud eos decrenū illorum, quod stabilem et tranquillam
sanitatem (nam hæc quoque quasi sio gnauiter apud
eos agitata est) ideo non habendā pro uoluptate cense/
bant, quod præsentem non posse dicerent, nisi motu quo/
piam extrario sentiri. Verū cōtra nūc in hoc propē uni/
uersi cōspirant sanitatem uel in primis uoluptatē esse.
Etenim quū in morbo, inquit, dolor sit, qui uoluptatē
implacabilis hostis est, non aliter ac sanitatē morbus, quod
ni uicissim in sit sanitatis tranquillitatem uoluptas? nihil

enim ad hanc rē referre putat, seu morbus dolor esse, seu
morbo dolor inesse dicatur. Tantū dē. n. utroque modo es/
fici. Quippe si sanitas, aut uoluptas ipsa sit, aut necessa/
rio uoluptatem pariat, uelut calor igni gignitur, nimirum
utroque efficiatur, ut quibus immota sanitas adest
hinc uoluptas abesse non possit. Præterea dum uescimur
inquiunt, quid aliud quam sanitas quæ labefactari coe/
perat, aduersus esurientem (cibo commilitone) depu/
gnat, in qua dū paulatim inualefcit, ille ipse profectus
ad solū uigorem suggerit illam, qua sic reficiatur, uo/
luptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu latatur, eadem
non gaudebit adepta uictoriam? Sed pristinum robur,
quod solum toto conflictu perueniat tandem, feliciter
asscuta, proinus obsupecet? nec bona sua cognoscet
atque amplexabitur? Nam quod non sentiri sanitas di/
ficta est, id uero per quā procul à uero putant. Quis
enim uigilans, inquit, sanum esse se non sentit, nisi qui
non est? quē ne tātus aut stupor, aut lethargus adstrin/
git, ut sanitatem non incundā sibi fateatur ac delectabi/
lem? at delectatio quid aliud quā alio nomine uolu/
ptas est? Amplectuntur ergo in primis animi uolupta/
tes, (eas enim primas omnium principesque ducunt) qua/
rum potissimam partem censent ab exercitio uirium
bonæque uitæ conscientia profici. Earum uoluptatum
quas corpus suggerit, palmam quicquid deserunt. Nam
edendi, bibendique suauitatem, et quicquid eandem ob/
lectamentū rationem habet, appetenda quidem, sed non
nisi sanitatis gratia statuunt. Neque enim per se iucun/
da esse talia, sed quatenus aduersæ ualentudini clanculū
surrepentū resistunt. ideoque sapienti, sicut magis depre/
G iiij

candos morbos, quàm optandam medicinam, & dolo-
 res profligandos potius, quàm addiscenda solatia, ita
 hoc quoque uoluptatis genere non egere quàm deliniri
 præstitit, quo uoluptatis genere si quàm se beatum
 putat, is necesse est fateatur, se tum denique fore felicissi-
 mum, si ea uita contingit, quæ in penuria fame, siti, pru-
 riæ, esu, potatione, caloris, frigorisque, traducatur, quàm
 non fœda solum, sed misera etiam sit, quis non uideatur?
 Infimæ profecto omnium hæc uoluptates sunt, ut mini-
 me sincere, neque enim unquam subeunt nisi contrariis cõmun-
 etæ doloribus, Nempe cum edendi uoluptate copulatur
 esuries, idque non satis a qua lege. Nam ut uehementior,
 ita longior quoque dolor est, quippe & ante uoluptatem
 nascitur, & nisi uoluptate una commoriente, non extin-
 guitur. Huiusmodi ergo uoluptates, nisi quatenus expe-
 nit necessitas, haud magni habendas putant. Gaudent
 tamen etiam his, gratique agnoscunt naturæ parentis in-
 dulgentiam, quæ foetus suos ad id quod necessitatis cau-
 sa tam assidue faciendum erat, etiam blandissima sua
 uitate pelliceat. Quanto enim in tædio uiuendum erat
 si ut cetera ægritudines quæ nos infestant rariis, ita ij
 quoque condiani famis ac sitis morbi, uenenis ac pharma-
 cis amaris essent abigendi? At formam uires, agilitatē
 hæc ut propria, iucundaque naturæ dona libenter fouent.
 Quin eas quoque uoluptates, quæ per aures, oculos, ac
 nares admittuntur, quas naturæ proprias ac peculiarias
 esse homini uoluit (neque enim aliud animantium genus
 aut mundi formam pulchritudinemque suscipiat, aut odo-
 rum, nisi ad cibi discrimen, ulla commouentur gratia, ne
 que consonas inter se discordantesque sonorum distantias in-

ternoscit) & has inquam ut iucunda quedam uita cõ-
 dimenta persequuntur. In omnibus autem hunc habent
 modum ne maiorem minor impediât, neu dolorem ali-
 quando uoluptas pariat, quod necessario sequi censent,
 si inhonestas sit. At certe formæ decus contemnere, uires
 deterere, agilitatem in pigritiam uertere, corpus exhau-
 rire ieiunijs, sanitati iniuriam facere, & cetera naturæ
 blandimenta respuere, nisi quis hæc sua commoda ne-
 gligat, dum aliorum publicam ne ardentius procurat,
 cuius laboris uite maiorem a deo uoluptatem expectet
 aliquin ob inanem uirtutis umbram nullius bono, se-
 met affligere, uel quo aduersa ferre minus mol-
 lisse possit, nunquam fortasse uentura, hoc uero putant esse dementis-
 simum, animique & in se crudelis, & erga naturam in-
 gratissimi, cui tanquam debere quicquid dedignetur, om-
 nibus eius beneficijs renunciat. Hæc est eorum de uirtu-
 te ac uoluptate sententia, qua nisi sanctius aliquid in spi-
 ret homini, cœlitus immixta religio, nullam inuestigari
 credunt humana ratione ueriores, qua in re recte an-
 seculi sentiant, excutere nos, neque tempus patitur, neque
 necesse est, quippe qui narranda eorum in finitum non eti-
 am uiuenda suscepimus. Ceterum hoc mihi certe persuasum
 deo, ut ut sese habeant hæc decreta, nusquam neque præ-
 stantiores populum, neque feliciores esse rempublicam
 Corpore sunt agili uergetoque, uirum amplius quam statura
 promittat. nec ea tamen improcera, & quum neque solo
 sint usquequaque fertili, nec admodum salubri celo, ad-
 uersus aerem ita sese temperantia uictus nutriunt, terræ
 sic medentur industria, ut nusquam gentium sit frugis
 pecorisque prouentus uberior, aut hominum uiuaciora

corpora paucioribusq; morbis obnoxia. Itaque non ea modo quæ vulgo faciunt agricolæ, diligenter ibi admistriata conspicias, ut terram natura maligniorem, arte atq; opera iuuvent, sed populi manibus alibi radicatus euulsam syluam, alibi consitam uideas, qua in re habita est non ubertatis, sed uecturæ ratio, ut essent ligna, aut mari, aut fluiuijs aut urbibus ipsis uicinia, minore enim cum labore terrestri iungere, fruges quàm ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta solers, ocio gaudens, corporis laborum (quum est usus) satis patiens. Ceterum aliis haud quàm sanè appetens, animi studijs insuagata. Qui quum à nobis accepissent de litteris & disciplina Græcorum (Nam in latinis pter historias ac poetas nihil erat quod uidebantur magnopere probaturi) mirum quanto studio contenderunt, ut eas liceret ipsis, nostra interpretatiõe pdisere. Cœpimus ergo legere, magis adeo primū, ne recusare laborē uideremur quod fructum eius aliquem speraremus. At ubi paulū processimus ipsos diligentia fecit, ut nostram haud frustra impendendam animo statim pāperemus. Si quæ litterarū formas, tam facile imitari, uerba tā expedite pronunciare tam celeriter mādare memoriae, & tanta cū fide reddere cœperunt, ut nobis miraculi esset loco, nisi quod pleraq; pars eorum, qui non sua solum sponte ac censi, uerum senatus quoque decreto iussi, ista sibi discenda sumpserunt. Enumero scholasticorum, selectissimis ingenijs, & maturæ ætate fuerunt. Itaque minus quàm triennio nihil erat in lingua, quod requirerent, bonos autores, nisi obset libri menda, inoffense perlegerent. Eas litteras ut equidem conijcio ob id quoq; facilius at-

ripuerunt quod nonnihil illis essent cognata. Suspicio enim eam gentem à græcis originem duxisse, propterea quod sermo illorum cetera serè Persicus, non nulla græci sermonis uestigia seruet in urbium ac magistratuum uocabulis habent ex me. (Nam librorum sarcinam me diocrem loco mercedum quarto nauigaturus in nauem conieci quod necum planè decreueram nunq̃ potius redire quàm cito) Platonis opera pleraque, Aristotelis plura, Theophrastii item de plantis, sed pluribus, quod doleo, in locis mutuum. In librum enim dum nauigabamus negligentius habuimus, cercopithecus incidit at qui lasciuens ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq; inde euulsas lacerauit. Ex ijs qui scripsere grammaticam, Lascarem habent tantum, Theodorum enim non aduexi necum, nec dictionarium aliquem præter Hesychium, ac Dioscoridem, Plutarchi libellos habet charissimos, & Luciani quoq; facetijs ac lepore capiuntur. Ex poetis habent Aristophanem, Homerum, atq; Euripidē, nam Sophoclem minusculis Aldi formulis. Ex historicis Thucydidem atq; Herodotum, necnon Herodianum. Quin in re medica quoq; sodalis meus Triarius Apinatus aduexerat secum parua quedam Hippocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos liberos magno in precio habent, siquidem & si omnium serè gentium, re medica minime egent, usq̃ tamen in maiore honore est, uel eo ipso quod eius cognitionem numerant inter pulcherrimas atq; utilissimas ptes philosophiæ, cuius ope philosophiæ dum natura secreta scrutantur, uidentur sibi non solum admirabilem inde uoluptatem perāpere, sed apud autorem quoque eius,

et opificem summam inire gratiam. Quae ceterorum more artificum arbitrantur, mundi huius uisendam machinam homini (quem solum tantae rei capacem fecit) exposuisse spectandam, eoq; chariorem habere, curiosum ac sollicitum inspectorem, operisq; sui admiratorem, quam eum qui uelut animal expers mentis, tantum ac tam mirabile spectaculum, stupidus immotusq; neglexerit. Vtopienium itaq; exercitata litteris ingenia nunc re ualent ad inuentiones artium, quae faciant aliquid ad commodam uitae compendia. Sed duas tamen debent nobis Chalcographorum et faciendae chartae nec solis tamen nobis sed sibi quoq; bonam eius partem. Nam quum ostenderemus eis libris chartaceis impressas ab Aldo litteras, et de chartae faciendae materia, ac litteras imprimendi facultate loqueremur, aliquid magis q̄ explicare uisus (neq; enim quisq; erat nostrum qui alterutra calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem, et quum ante pellibus coriicibus ac papyro tantum scriberent, iam chartam illico facere, et litteras imprimere tentari ut quae cum primo non satis procederent, eadem sapius experiendo, breui sunt utrunq; consecuti, tantumq; effectuerunt, ut si essent Graecorum exemplaria librorum, codices deesse non possent. At nunc nihil habent amplius q̄ a me commemoratum est, id uero qd̄ habent impressis iam libris in multa exemplariorum millia propagauerunt. Quisquis eo spectandi gratia uenerit, quem insignis aliqua dos ingenij aut longa peregrinatione usum, multarum cognitio terrarum commendet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Car-

terum mercandi gratia non admodum frequenter appellatur. Quid enim ferrent, nisi aut ferrum, aut quod quisq; referre mallet, aurum argenteumue? Tum quae ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant ab se efferri quam ab alijs illinc peti, quo et exteras undiq; gentes exploratores habeant, neq; marinarum rerum usum ac peritiam oblinam eant.

DE SERVIS.

Ro seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis gesto neq; seruorum filios, neq; deniq; quemq; quem apud alias gentes seruientem possent comparare, sed aut si iuius apud se flagitium in seruitum uerit, aut quos apud exteras urbes (qd̄ genus nullo frequentius est) admissum facinus destinauit supplicio. Eorum. n. multos, interdum a stimatis uili, saepius etiam gratis impetratos, auferunt. Haec seruorum genera non in ope solum ppenuo, uerum etiam in uinculis habent, sed suos durius quos eo deploratores, ac deteriora meritis exempla censent, quod tam praecleara educatione ad uirtutem egregie instructi, contineri tamen ab scelere non pauerint. Aliud seruorum genus est, quum alterius populi in diastinus quissiam laboriosus ac pauper elegerit apud eos sua sponte seruire. Hos bonis tractant ac nisi quod laboris, utpote consuetis, imponitur plusculum non multo minus clementer ac ciues habent, uolentem discedere (quod non saepe fit) neq; retinent inuitum, neq; in ane d̄ mitunt. Aegrotantes, ut dixi, magno cum adfectu curant, nihilq; pro-

si omittit quo sanitati eos, uel medicinæ uel uictus ob-
 seruatione restimant. Quin insanabili morbo laborâtes
 assidendo, colloquendo, adhibendo denum quæ possint
 leuamenta solantur. Ceterum si non immedicabilis mo-
 do morbus sit uerumetiam perpetuo uexet atq; discru-
 det, non sacerdotes ac magistratus hortantur homi-
 nem, quandoquidem omnibus uitæ munij impar alijs
 molestus ac sibi grauis mortis iam suæ superuincat, ne se-
 cum stans pestem diuinus ac luem alere, ne ue quum
 tormentum ei uitæ sit mori dubitet, quin bona spe frenes
 acerbæ illa uitæ uelut carcere atq; aculeo uel ipse semet
 eximat, uel ab alijs eripere sua uoluntate patitur, hoc
 illum quum non commoda, sed supplicium abrupturus
 morte sit prudenter facturum, quoniam uero sacerdos
 tum in eare consilij, id est interpretum dei sit obsecra-
 rus, etiam pie sancteque facturum. Hæc quibus persuase-
 rint, aut inedia sponte uitam finiunt, aut sopiâ sine
 mortis sensu soluantur. Inuitum uero neminem tollunt
 nec officij erga eum quicquam imminuunt persuasos
 hoc passo desinji honorificum. Alioqui qui mortem si-
 bi conscierit causa non probata sacerdotibus & sena-
 tui, hunc neque terra, neque igne dignantur, sed in
 paludem aliquam nripiter insipultus abijciunt. Fœmî-
 na non ante annum duodeuicesimum nubit. Mas non
 nisi expletis quatuor etiam amplius. Ante coniugium,
 mas aut fœmina si conuincantur furtivæ libidinis, graui-
 ter in eum eam ue animaduertitur, coniugioq; illis in-
 totum interdicitur, nisi uenia principis noxam remis-
 rit, sed & pater & mater familias cuius in domo ad-
 missum si agitur est, tanq; suas partes parum diligen-

ter utatâ magnæ obiacent infamiae, id facinus ideo tam
 seuerè uindicant, quod futurum prospiciunt, ut rari in
 coniugalem amorem coalescerent, in quo ætatem omnem
 cum uno uideant exigendam, & perferendas insuper
 quas ea res affert molestias, nisi à uago concubini dilige-
 ter arceantur. Porro in deligendis coniugibus inepissi-
 mum ritum (uti nobis uisum est) adprimeq; ridiculum
 illi serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu uirgo seu
 uidua sit, grauis & honesta matrona proco nudam ex-
 hibet, ac probus aliquis uir uicissim nudâ puella pro-
 cum sistit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes
 improbaremus, illi contra cæterarum omnium gentium
 insignem demirari stultitiam, qui quum in equuleo cõ-
 parando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti sint,
 ut quamuis ferè nudum nisi detracta sella tamen, omni-
 busq; reuulsis ephippijs recusent emere, ne sub illis oper-
 culis hylcus aliquod delitesceret, in deligenda coniuge
 qua ex re aut uoluptas, aut nausea sit totam per uitam
 comitatura, tam negligenter agant, ut reliquo corpore
 uestibus obuoluto, totam mulierem uix ab unius palmæ
 spatio (nihil enim præter uultum uisitur) æstiment ad-
 iungantq; sibi non absq; magno (si qd offendant postea)
 male coharendi periculo. Nam neque omnes tam sapi-
 entes sunt ut solo mores respiciant, & in ipserum quoq;
 sapientum coniugijs, ad animi uirtutes non nihil addi-
 tamenti corporis etiam dotes adiciunt, certe tam fœda
 deformitas, latere sub illis potest inuolucris ut aliena
 reprobis animi ab uxore queat, quum corpore iam
 seiungi non liceat. Qualis deformitas si quo casu con-
 iungat post contractas nuptias, suam quisq; sortem nei-

esse ferat, ante uero ne quis capiatur insidijs, legibus ca-
ueri debet, idq; tanto maiore studio fuit curandum qd
et soli illarum orbis plagarum singulis sunt contenti
coniugibus, et matrimonium ibi haud saepe aliter, q
morte soluitur, nisi adulterium, in causa fuerit, aut mor-
rum non ferenda molestia. Nempe alterutri sic offenso
facta ab senatu coniugis mutandi uenia, alter infamem
simul ac coelibem perpetuo uitam ducit. Alioquin inui-
tam coniugem, cuius nulla sit noxa repudiare, qd cor-
poris obtingit calamitas, id uero nullo pacto ferunt,
nam et crudele iudicant, tum quemq; deserui, cum ma-
xime eget solatio, et senectuti, quum et morbos affer-
rat et morbus ipsa sit, incertam atq; infirmam fidem
fore. Ceterum accidit interdum ut quum non satis in-
ter se coniugum conueniant mores repertis utriq; alijs
quibus cum sperent se suauius esse uicturos amborum
spote separati, noua matrimonia contrahant, haud abs-
que senatus autoritate tamen, qui nisi causa per se atque
uxores suas diligenter cognita, diuortia non admittit.
Immo ne sic quidem, facile, quod rem minime utilem sci-
unt firmandæ coniugum charitati, facilem nouarum nu-
ptiarum spem esse propositam. Temeratores coniugij
grauissima seruitute plectuntur, et si neuter erat celebs,
iniuriam passi (uelint modo) repudiatis adulteris con-
iugio inter se ipsi iunguntur alioquin quibus uidebitur.
At si laserum alacriter erga tam male merentem coniu-
gem in amore persistat, tamen ut coniugij lege non pro-
hibetur si uelit in opera damnatum sequi, acciditq; in-
terdum ut alterius penitentia alterius officiosa seduli-
tas miserationem commouens principi, libertatem rur-
sus impetret.

sus impetret Ceterum ad scelus iam relapso nex infli-
giatur. Ceteris facinoribus nullam certam poenam lex
nulla praestinit, sed ut quodque atrox, aut contra uisum
est, ita supplicium senatus decernit. Vxores mariti casti-
gant, et parentes liberos, nisi quid tam ingens adnise-
rint, ut id publice puniri, morum intersit, sed ferè gra-
uissima quæq; scele a seruitutis incommodo puniuntur,
id siquidem et sceleratis non minus tristis, et reipubli-
ca magis commodum arbitrantur, quam si mactare no-
xios et prociuis amoliri festinent. Nam et labore q
nece magis prosunt, et exemplo diutius alios ab simili
flagitio deterrent, quod si sic habiti rebelles atq; recalcā-
trent, tum denum uelut indomita belua, quos coherce-
re carcer et catena non potest, trucidantur. At patienti-
bus non adimuntur omnis omnino spes, quippe legis do-
miti malis si eam poenitentiam prae se ferant, qua pecca-
tum testetur magis eis displicere quam poenam, princi-
pis interdum prerogatiua, interdum suffragijs popu-
li, aut mitigatur seruitus aut remittitur. Sollicitasse ad
suprum nihilo minus quam stuprasse periculi est. In or-
mini siquidem flagitio certum destinatumque conatum
aquant facto, neque enim id quod defuit ei putant pro-
desse debere, per quem non stetit, quo minus nihil defue-
rit. Moriones in delitijs habentur, quos ut affecisse con-
tinentia magno in probro est, ita uoluptatem ab stultici-
tia capere non uetant. Si quidem id morionibus ipsis ma-
ximo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis
est, ut nullum neque factum neque dictum rideat ei ne-
tandum non credunt, ueriti ne non satis indulgenter
curetur ab eo, cui non modo nulli usus, sed ne oblectamē

quidē (qua sola dote valent) furvus esset. Irridere
 de formē aut muliūm, turpe ac de forme non ei, qui ri
 deat, habent, sed irrideri qui cuiquam quod in eius po
 testate non erat ut fugetet, id vitij loco sūte exprobrēt
 Ut enim formam naturalem non ueri se gnīs atq; iners
 tis dūant, sic adiumentum ab facis querere infamis
 apud illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, q̄ non ul
 lum formæ decus uxores æque ac morum probitas et
 reuerentia commendat matris. Nam ut forma nonnul
 li sola capiuntur, ita nemo nisi uirtute atq; obsequio redi
 neatur. Non poenis tantum deterrēt à flagitijs, sed propo
 sitis quoq; honoribus ad uirtutes inuitant, ideoq; statu
 as uiris insignibus et de Republica præclare meritis
 in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam,
 simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria cal
 car et incitamentum ad uiratem sit. Qui magistratū
 ullum ambierit expses omnium redditur. Conuiuiunt
 amabiliter, quippe nec magistratus ullus insolens, aut
 terribilis est, patres appellantur, et exhibent, iisdem de
 ferunt, ut debet, ab uolentibus honor, non ab inuitis exi
 giunt. Ne principem quidem ipsum uestis aut diadema
 sed gestatus frumentū manipulus discernit, ut pontificis
 insigne est prælatu cereus. Leges habent p̄ quā pau
 cas, sufficiunt enim sic institutis paucissimæ. Quin hoc
 in primis apud alios improbant populos, quod legum
 interpretumq; uolumina non infinita sufficiunt. Ipsi ue
 ro censent iniquissimum, ullos homines his obligari le
 gibus, quæ aut numerosiores sint, quā ut perlegi que
 ant, aut obscuriores quā ut à quouis possint intelligi,
 porro causidicos, qui causas tractent callide, ac leges na

fre, disputant, prorsus omnes excludunt, censent enim ex
 usu esse, ut suam quisq; causam agat, eademq; referat ita
 dici, quæ narraturus patrono fuerat. Sic et minus am
 bagum fore et facilius elici ueritatem, diu eo dicente,
 quem nullus patronus suum docuit, index solerter ex
 pendit singula, et contra uersutorum calumnias sim
 plicioribus ingenijs optulatur. hæc apud alias gentes,
 in tanto perplexissima uim æterno legum difficile est
 obseruari. Ceterum apud eos unusquisque est legis per
 ritus. Nam et sunt (ut dixi) paucissima, et interpreta
 tionum præterea ut quæque est maxime crassa, ita max
 ime æquam censent. Nempe quum omnes leges (sing
 ulæ) ea tantum causa promulgentur, ut ab ijs quisque
 sui commoueat officij, subtilior interpretatio paucis
 sumos admonet (pauci enim sunt qui assequantur) quum
 interim simplicior ac magis obuius legum sensus, or
 minibus in aperto sit, alioquin quod ad uulgus attinet,
 citius et maximus est numerus et maxime eget ad
 monitu, quid referat utrum legem omnino non con
 das, an conditam in talem interpreteris sententiam,
 quam nisi magno ingenio et longa disputatione ni
 mo possit erucere, ad quam inuestigandam neque cras
 sum uulgi iudicium queat attingere, neque uita incom
 parando uicti occupata sufficere. His eorum uirtutibus
 incitat finitimi, qui quidem liberi sunt et suæ spontis
 (Multos enim ipsi iam olim tyrannide liberauerunt)
 magistratus sibi, ab illis alij quotannis, alij in lustrum
 impetrant, quos defunctos imperio, cum honore ac lau
 de reducant, nouoque secum rursus in patriam reue
 bunt. Atque hi quidem populi optime profecto ac

saluberrime Reipublicæ suæ consulunt, cuius & salutis
& pernicietis, quum ab moribus magistratum penderet,
at, quos nam ponissent elegisse prudentius, quam quæ
que nullo precio queant ab honesto deduci, ut pote quod
breui sit remigaturis inutile, ignoti civibus, aut pravo
amini, studio aut similitate flecti. Quæ duo mala, affe-
ctus atq; avaritiæ, sicubi incubere iudicij, illico iustici-
am omnem, fortissimum Reipublicæ nervum dissol-
vunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui imperent ab
ipsis petuntur, appellant socios, ceteros quos beneficijs
auxerunt amicos vocant. Fœdera quæ reliquæ inter se
gentes toties ineunt, frangunt ac renouant, ipsi nulla
cum gente feriunt. Quorum enim socius inquit, qua
si non hominem homini satis natura conciliet quam qui
contempserit, hunc verba scilicet putes curaturum, in
hanc sententiam eo vel maxime trahuntur, quod in illis
terrarum plagis, fœdera pactaq; principum solent pa-
rum bona fide servari. Etenim in Europa idq; his pos-
simum partibus quas CHRISTI fides & religio
possidet, sancta est & inuiolabilis ubiq; maiestas fœde-
rum, partim ipsa iustitia & bonitate principum, par-
tim summorum reverentia metuq; pontificum, qui ut ni-
hil in se recipiant ipsi, quod non religiosissime præstāt,
ita ceteros omnes principes iubent, ut pollicitis omni-
bus modis immorentur, tergiversantes vero pastorali cœ-
sura & severitate compellunt. Merito sanè censent tur-
pissimam rem videri si illorum fœderibus absit fides, q-
peculiari nomine fideles appellantur. At in illo novo or-
be terrarum, quem circulus æquator uix tam longe ab
hoc nostro orbe semouet, quàm uita moresq; dissident,

fœderum nulla fiducia est, quorum ut quoq; plurimis
ac sanctissimis ceremonijs innodatum fuerit, ita citissi-
me soluitur inuenta facile in uerbis calumnia, quæ sic
interim de industria distant callide, ut nunquam tam
firmis adstringi uinculis queant, quin elabantur aliq̃,
fœdusq; & fidem pariter eludant. Quam uasficiem,
immo quàm fraudem dolumq; si priuatorum depres-
benderent interuenisse contractui, magno supercilio rē
sacriligam, & furca dignam clamarent, hi nimirum
ipsi, qui eius consilij principibus dati, semet gloriantur
Auctores. Quo sit ut iustitia tota uideatur, aut non nisi
plebeia uirtus & humilis, quæq; longo intervallo sub-
sidat infra regale fastigium, aut ut saltem duæ sint qua-
rū altera uulgus deceat, pedestris & humirepa, ne ue-
nisset septa transilire queat, multis undiq; restricta uin-
culis, altera principum uirtus, quæ sicuti sit q̃ illa popu-
laris augustior, sic est etiam longo intervallo liberior,
ut cū nihil non liceat nisi quod non libeat. Hos mores
ut dixi principum, illic fœdera tam male seruantiū pu-
to in causa esse, ne ulla feriant Vtopienses, mutantur for-
tasse sententiam si hic uiuerent. Quamq̃ illis uideatur ut
optime seruentur, male tamen inoleuisse fœderis omni-
no sancienti consuetudinem qua sit (ut perinde ac si po-
pulum populo, quos ex igno spacio, collis tantum aut
ruius discriminat, nulla naturæ societas copularet) hos-
tes atq; inimicos inuicem sese natos putent, meritoq; in-
miam grassari perniciem, nisi fœdera prohibeant,
quin his ipsis quoq; iniris, nō amicitiam coalescere, sed
manere prædandi licentiam, quatenus per imprudenti-
am distandi fœderis, nihil quod prohibeat satis caute

comprehensum in pactis est. At illi contra censent, ne
minem pro inimico habendum, à quo nihil iniuriæ pro
fectum est. Naturæ consortium, fœderis uice esse, & sa
tis, ualentiusq; homines inuicem beneuolentia, q̃ pa
ctis, animo quàm uerbis, connecti.

DE RE MILITARI.

bellum utpote rem planè belluinam, nec
ulli tamen belluarum formæ in tam assis
duo, atq; homini est usu, summopere abor
minantur, contraq; morem gentium ferme
omnium nihil æque ducunt in glorium, atq; petitam è
bello gloriam, eoq; licet assidue militari sese disciplina
exerceant, neq; id uiri modo, sed fœminæ quoque, statis
diebus, ne ad bellum sint, cum exigat usus, inhabiles,
non temere capeffunt tamen, nisi quo aut suos fines tueā
tur, aut amicorum terris, insusos hostes propulsent, aut
populum quempiam tyrannide pressum, miserant. (q̃d
humanitatis gratia faciunt) suis uiribus Tyranni iu
go, & seruitute liberent. Quanquam auxilium gra
tificantur amicis non semper quidem, quo se defendant
sed interdum quoque illatas retaliunt, atque ulciscan
tur iniurias, uerū id ita demum faciunt, si re adhuc inte
gra consulantur ipsi, & probata causa, repentinè ac non
redditis rebus belli autores inferendi sunt, quod non tūc
se lum decernunt, quoties hostili incurfu abacta est præ
da, uerum tum quoque multo infestius, quum eorum
negociatores usquam gentium, uel iniquarum præte
xtu legum, uel sinistra deriuatione bonarum, iniustam

subeunt iustitiæ colore, calumniam. Nec alia fuit eius
origo belli, quod pro Nephelogeis aduersus Alaopoli
tas, paulo ante nostiam memoriam, Vtopienfes gessere
quam apud Alaopolitas Nephelogeitarum mercatoris
bus illata prætextu iuris (ut uision est ipsis) iniuria cer
te, siue illud ius, siue ea iniuria fuit, bello tam atroci
est uindicta, cum ad proprias utriusque partis uires
odiaq; circumiectarum etiam gentium studia atque
opes adiungerentur, ut florentissimis populorum alijs
conuulsis, alijs uehementer afflictis, orientia ex malis
mala, Alaopolitarum se ruitus denum, ac dedino fi
nierit, qua in Nephelogeitarum (neque enim sibi certa
bant Vtopienfes) potestatem concessere, gentis, floren
tibus Alaopolitarum rebus, haud quaquam cum illis
conferenda. Tam acriter Vtopienfes amicorum, etiam
in pecunijs iniuriam persequuntur, suas ipsorum, non
item, quisiubi circumscripti bonis ex cadant, modo cor
poribus absit uis hactenus ira cunctur, ut quoad satis
factio fiat, eius commercio gentis abstineant. Non
quod minoris sibi cura ciues, quàm socii sint, sed horum
tamen pecuniam intercipi, ægrius quàm suam ferunt
propterea quod amicorum negociatores, quoniam de
suo perdunt priuato, graue uulnus ex iactura sentis
unt. At ipsorum ciuibz nihil nisi de publica perit,
præterea quod abundabat domi, ac uelut supererat
alioqui non emittendum foras. Quo fit ut intertri
mentum citra cuiusquam sensum accidat. Quo circa
nimis crudele censent id damnum multoties ulcisci mor
tibus, cuius damni incommodum nemo ipsorum, aut
uira, aut uictu per sentiscat. Cæterum si quis suorum uisq̃

per iniuriam debilitentur, aut occidat, siue id publico fa-
ctum consilio, siue priuato sit, per legatos re comperita,
nisi deditis noxijs placari nō possint, quin ilico bellum
denuncient. Noxæ deditos, aut morte, aut seruitio puni-
unt. Cruentæ victoriæ non piget modo eos, sed pudet
quosq; reputantes inscitiam esse quālibet preciosas muer-
ces nimio emisse arte doloq; victos, oppressos hostes im-
pendio gloriantur, triumphumq; ob eam rem publicū
tuis agunt, & uelut re strenue gesta, tropheū erigunt
tunc enim demum uiriliter sese iactant, & cum uiriate
gessisse, quonies ita uicerint, quomodo nullum animal
præter hominem ponit, id est ingenij uiribus. Nam cor-
poris inquirunt ursi, leones, apri, lupi, canes, cæteraq; be-
luæ dimicant, quarum ut plerq; nos robore ac ferocia
uincant, ita cunctæ ingenio, & ratione superant. Hoc
unum illi in bello spectant, ut id obtineant, qd si fuisset
ante consecuta, bellum non fuerant illaturi, aut si id
res ueter, tam seueram ab his undictam expeniunt, qui-
bus factum imputant, ut idem ausuros in posterū ter-
ror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant, quos
maure penunt, at ita tamen, ut prior uitandi periculua-
ra, quā laudis aut fama consequenda sit. Itaque prohi-
nus indicto bello, schedulas ipsorum publico signo tor-
boratas, locis maxime conspicuis hosticæ terræ, clam
uno tempore multas appendi procurant, quibus in gen-
tia pollicentur præmia, si quis principem aduersarium
susulerit, deinde minora q̃q; illa quoq; egregia decere
nunt, pro singulis eorum capiabus, quorum nomina
in eisdem litteris proscribunt, ij sunt quos secundum
principem ipsam, autores iniū aduersus se consilij au-

ant. Quicquid percussori præfiniunt, hoc geminant ei
qui uiuum ē proscriptis aliquem ad se pduxerint, quā
ipso quoq; proscripto, præmijs iisdē, addita etiā im-
punitate, contra socios inuicant. Itaq; sit celeriter, ut &
cæteros mortales suspectos habeant, & sibi inuicē ipsi,
neq; fidentes satis, neq; fidi sint, maximoq; in metu &
non minore periculo uersentur. Nam sæpe numero con-
stat euenisse, ut bona pars eorum & princeps in pri-
mis ipse ab his proderentur, in quibus maximam spem
reposuerunt. Tam facile quoduis in facinus impellunt
munera, quibus illi nullum exhibent modum. Sed me-
mores in quantum discrimen hortantur, operam dant,
ut periculi magnitudo beneficiorum mole compensetur.
eoq; non immensam modo auri uim, sed p̃dia quo-
que magni redditus in locis apud amicos tutissimis, pro-
pria ac perpetua pollicimur, et summa cum fide præ-
stant. Hunc licitandi mercandiq; hostis morem, apud
alios improbatum, uelut animi de generis crudele faci-
nus illi magna sibi laudi ducunt, tanq̃ prudentes, qui
maximis hoc pacto bellis, sine ullo prouisu prælio des-
fungantur, humaniq; ac misericordes etiā, qui pauco-
rum necē noxiorum, numerosas innocentium uitas re-
dimant, qui pugnando fuerint occubineri. Parum ē suis
paratū ex hostibus, quorum urbem, uulgosq; non mi-
nus feruē quā suos miserantur, gnari non sua sponte
eos bellum capeffere, sed principum ad id furis agi. Si
res hoc pacto non procedat, dissidiorum semina iaciunt,
aluntq; fratres principis, aut aliquo ē nobilibus in spem
ponendi regni perducto. Si factiones internæ langue-
rint, finitimas hostibus gentes excitant, committuntq;

erito uetusto quopiam titulo, quales nunquam regebant
desunt, suas ad bellum opes polliciti, pecuniam affluen-
ter suggerunt. Cives paratissime, quos tam unice habent
charos, tantq; sese munio faciunt, ut neminem sint e suis
cum aduerso principe libenter commutaturi. At aurum
atq; gemmas quoniam unum hunc in usum omne ser-
uant, haud gratiam erogan, utpote non minus com-
mode nichil, etiam si uniuersum impenderent. Quin
præter domesticas diuitias est illis foris quoq; infini-
tus thesaurus, quo plurimæ gentes, ut ante dixi, in ip-
sorum are sunt. ita milites undique conductos ad bel-
lum mittunt. præferam ex Zapoletis. Hic populus quæ-
gentis passuum millibus ab Utopia distat. orientem so-
lem uersus, horridus, agrestis, ferox, syluas, montesq; as-
peros, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura gens, æstus
frigoris, & laboris patiens, delinarium expers omnium,
neque agricultrice studens, & cum ædificiorum tum
uestitus indiligens, pecorum diuitaxat curam habent.
Magna ex parte uenatu & rapto uiuunt. Ad solum
bellum nati, cuius gerendi facultatem studiose querunt
reperitam cupide amplectuntur, & magno numero ex-
gressi, cuiusvis requirenti milites nili scimet offerunt. Hæc
unam uitæ artem nouerunt, quæ mors queritur, sub qui-
bus merent acriter pro ijs & incorrupta fide dimicant.
Verum in nullum certum diem sese obstringuunt, sed ea
lege in partes ueniunt, ut postiore die, uel ab hosti-
bus, oblato maiore stipendio sint statuti, ijdem perens
die rursus in uitam plusculo remigrant. Rarum oritur
bellum, in quo non bona pars illorum in utroq; sunt exer-
citum, itaq; accidit quotidie, ut sanguinis necessitudine

coniuncti, qui & ijsdem in partibus conducti familiaris-
sime semet inuicem utebantur, paulo post in contra-
rias distracti copias, hostiliter concurrat. et infestis ani-
mis, obliu generis, immemores amicitie, mutuo sese co-
fodiant, nulla alia causa in mutuum incitum perniciem
quam quod à diuersis principibus exigua pecuniola
conducti, cuius tam ex actam habent rationem, ut ad
diurnum stipendium unius accessione assis facile ad com-
mutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt
auaritiæ, quæ tamen nulli est eis usui. Nam quæ sun-
guine querunt, protinus per luxum, & eum tamen mi-
serum consumunt. Hic populus Utopiensibus aduer-
sus quosuis mortales militat, quod tantum ab ijs eorum
conducatur opera quantum nusquam alibi. Utopienses si
quidem ut bonos querunt quibus utantur ita hos quoq;
homines pessimos quibus abutantur. quos quum usus
postulat, magnis impulsos pollicitationibus, maximis
obijciunt periculis, unde plerumque magna pars nunq;
ad exigenda promissa reuertitur, superstitibus, quæ sunt
polliciti bona fide, persolunt quoad similes ausus in-
cendantur. Neque enim penſi quicquam habent, quam
multos ex eis perdant. rati de genere humana maxi-
mam merituos gratiam se, si tota illa colluue populi
tam tætri, ac nepharii orbem terrarum purgare possent.
Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus ar-
ma capiunt, deinde auxiliariis cæterorum amicorum
turmis. Postremo suos ciues adiungunt, e quibus alii
quem uirtutis probatæ uirum, totius exercitus summæ
præficiunt. Huic duos ita substitunt, ut eo incolumi,
ambo priuati sint, capto aut interempto, alter è duobus

velut hereditate succedat, eiq; ex eueniū tertius. ne (ut
sunt bellorum sortes uariae) periclitante duce totus per-
arbeat exercitus. E' quaq; ciuitate delectus exerceatur
ex his, qui sponte nomen proficiuntur, neque enim inui-
tus quisquam foras in militiam truditur, quod persua-
sum habeant, si quis sit natura timidor, non ipsam mor-
do nihil facturum strenue, sed metum etiam comiti-
bus incussurum. Caterum si quod bellum ingruat in
patriam, ignauos huiusmodi, modo ualeant corpore, in
naues mixtos melioribus collocant. Aut in moribus
sparsim disponunt, unde non sit refugiendi locus. ita
suorum pudor, hostis in manibus, atq; adempta fuga
spes, timorem obruunt, Et saepe extrema necessitas in
uirnitē uertitur. At sicut ad extremū bellum ex ipsis
nemo protrahitur nolens, ita fœminas uolentes in mē-
litiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhor-
tetur etiam, Et laudibus incitant, profectas cum suo
quamq; uiro, pariter in acie constituunt. tum sui quēq;
liberi affines cognati circūstant, ut hi de proximo sint
mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas inimicem
suppeditas natura stimulat. In maximo probro est cōiunx
absq; coniuge redux, aut amisso parente reuersus filius,
quo fit, ut si ad ipsorum manus uentum sit modo p'sent
hostes, longo Et lugubri praelio ad internitionem usq;
decernatur. Nempe ut omnibus curam modis ne ipsis di-
micare necesse sit, modo bello possint uicaria conductu-
riorum manu d'fingi, ita cum uitari non potest quin
ipsi ineam pugnam, tam intrepide capeant, quā
quoad licuit prudenter detestabant, nec tam primo se
rociunt impetu quā mora sensim Et duratione in-

ualeant, tam offirmatis animis ut interim citius q̄
auerū queant. Quippe uictus illa securitas quæ cuique
domi est, ademptaq; de posteris anxia cogitandi cura
(Nam hac solitudo generosos ubique spiritus frangit)
sublimem Et uincā dedignantem facit. Ad hac milita-
ris discipline perita fiduciam prabet, ostremo recte
opiniones (quibus Et doctrina Et bonis reipublicæ in-
stitutis imbuti à pueris sunt) uirum addunt, qua ne-
que tam uilem habent uitam, ut temere prodigant, ne-
que tam improbe charam, ut cum honestas ponēdam
suadeat, auare turpiterq; retineant. Dum ubiq; pugna
maxima feruet, lectissimi iuuenes coniuati deuotique,
ducem sibi deposcunt aduersum, hunc aperte inuadunt
hunc ex insidijs adoriuntur, idem eminus idem comi-
tus petunt, longoq; ac perpetuo cuneo, summissis assi-
due in fatigatum locum recentibus, oppugnantur. ra-
roq; accidunt (ni sibi fuga prospiciat) ut non intereat aut
uiuus in hostium potestatem ueniat. Si ab ipsis uictoria
sit, haud quaquam cæde grassantur, fugatos enim com-
prehendunt, quā occidunt libentius, neque unquam
ita persequuntur fugientes, ut non unam interim sub si-
gnis instructam aciem retineant, adeo uisi. ceteris supe-
rati paribus, postrema acie sua uictoriam adepti sint,
elabi potius hostes uniuersos sinant, quā insequi fugi-
entes perturbatis suorum ordinibus in suescant. nemo
res sibi met, haud semel usu uenisse, ut mole totius exer-
citus uicta profligataq; quum hostes uictoria gestien-
tes, hac atque illac abeuntes persequerentur, pauci ipso-
rum in subsidys collocati ad occasiones intenti disper-
sos ac palantes illos Et praesumpta securitate negligē

res de repente adorti, totius euentum prælii mutauerunt, extorta que è manibus tam certa & indubitata victoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud facile dictum est, astutiores instruendis insidijs, an cautiore ad uitandas sient, si uiam parare credas, quum nihil minus in amico habent, contra quum id consilij capient, nihil minus cogitare putes. Nam si nimium sese sentiunt, aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu, agmine si lente, castra mouent, aut aliquo strata gemate elidunt, aut iter diu ita sensim sese referunt, tali seruato ordine, ut non minus periculis cedentes quàm instantes adoriri. Castra diligentissime communiunt fossa præalta lataq; terra quæ egeritur introrsum reiecta, nec in eam reus opera inediastrorum ueniunt, ipsorum manibus militum res agitur, totusque exercitus in opere est, excipitis qui pro uallo in armis ad subitos casus exarant, itaque tam multis aduocantibus magna multumque amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum gestum uel quemlibet ineptis, adeo ut ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati natare inter militaris disciplina rudimenta consueuerunt, tela sunt enimus sagitta, quas acerrime simul & certissime iaculantur non perditis modo, sed ex egs etiam, cominus uero non gladij, sed securis uel acie letales, uel pondere seu casum, seu pulchrum feriant. Machinas excogitant solertissime, factas accuratissime calant ne ante prodita quàm res possint, ludibrio magis quàm usui sint, in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt, ut neque faciles & habitiles circumacti sint. Initas cum hostibus inducias tam

sancte obseruant, ut ne laceßint quidem uolent. Hostilem terram non depopulantur, neque se getes exurunt, immo ne hominum equorum uel pedibus conterantur, quantum fieri potest prouident, rati in ipsorum usus cre-scere. Inermem neminem lædunt, nisi idem speculator sit. Deditas urbes mœntur, at nec expugnatas, diripiunt, sed per quos deditione est impedita eos enecant, cæteris de fenforibus in seruientem addictis. Imbellem turbam omnem relinquunt intactam. Si quos deditionem suasisse compererint, his è damnatorum bonis aliquam partem impariunt, reliqua sectione auxiliariis donant. Nam ipsorum nemo quicquam de præda capit. Cæterum confesso bello, non amicis impensas, in quos insumpserit, sed uictis imputant, exiguntque eo nomine, partim pecuniam quam in similes bellorum usus reseruant, partim prædia quæ sunt ipsis apud eos perpetua non exigui census. Huiusmodi redditus nunc apud multas gentes habent, qui uarijs ex causis paulatim nati supra septingenta ducatorum millia in singulos annos excreuere, in quos è suis ciuibz aliquos emanant quæstorum nomine, qui magnifice uiuant, personamque magnatum illic præseferant, at multum tamen superest quod inferantur arario, nisi malint eidem genti credere, quod sæpe tantisper faciunt, quoad uti necesse sit uixque accedit inquam, ut totam repossant. Ex his prædijs partem assignant illis, qui ipsorum hortatu tale discrimen aduent quale ante monstrauit, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico uiribus extra suos fines occurrunt, nam neque timere in suis terris

bellum gerunt, neq; ulla necessitas tanta est, ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

DE RELIGIONIBVS VTOPIENSIVM.

Eligiones sunt non per insulam modo, uerum singulas etiam urbes uariæ, alijs solæ. Lunam alijs, alijs aliud errantium syderum dei uice uenerantibus, sunt quibus homo quispiam, cuius olim aut uirtus aut gloria enituit, non pro deo tantum, sed pro summo etiam deo suscipitur. At nullo maxima pars eademq; longe prudēior, nihil horum, sed unum quoddam numen putant, incognitum, æternum, immensum, inexplicabile, qd supra mentis humana captum sit, per mundum hunc uniuersum uirute non mole diffusum, hunc parentem uocant. Origines, auctus, progressus, uices, finesq; rerum omnium, huic acceptos uni referunt, nec diuinis honores alij præterea ulli, applicant. Quin cæteris quoq; oibus, quāquam diuersa credētib; hoc tamen cum istis conuenit, quod esse quidem unum censent summum, cui & uniuersitatē opificium, & providentiā debeatur, eumq; communiter omnes patria lingua Mythrām appellant, sed eo dissentiunt, quod idem alijs apud alios habeatur. Autumante quoq; quicquid id sit, quod ipse summum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius unius numini ac maiestati rerum omnium summa, omnium consensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab ea superstitionum uarietate desiciunt,

atq;

atq; in unam illam coalescunt religionem, quæ reliquas ratione uidentur antecellere. Neq; dubium est quin cæte & iam pridem euaniissent, nisi quicquid impropterum cuiquam inter nutanda religiōis consilia fors obieciisset, non id accidisse casu, sed cælitus immissum interpretaretur timor, tanq; numine, cuius relinquebatur cultus, impium contra se propositum uindicante. At posteaq; acciperunt à nobis CHRISTI nomen, doctrinam, mores, miracula, nec minus mirandam tot martirum constantiam, quorum spōrte fufus sanguis, tam numerosas gentes in suam sectam longe lateq; traduxit, non credas quā pronis in eam affectibus etiam ipsi concesserint, siue hoc secretius inspirante deo, siue quod eadem ei uisa est heresi proxima, quæ est apud ipse potissima, quanquam hoc quoque fuisse non paulum momenti crediderim, quod CHRISTO communem suorum uictum audierant placuisse, & apud germanissimos Christianorum conuentus adhuc in usu esse. Certe quoquo id momento accidit, haud pauci nostram in religionem coierunt Lymphaq; sacra sunt abluti. Verum quoniam in nobis quatuor (tōdē enim diu taxat) siue pereramus, nam duo fati concesserant, nemo id quod doleo, sacerdos erat. Cæteris initiati, ea tamen adhuc sacramenta desiderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt, intelligunt tamen, optantq; ita ut nihil uehementius, quin hoc quoque sedulo iam inter se disputant an sine Christiani pontificis missu quisquam è suo numero delectus sacerdotij consequatur characterem, & electi, sanè uidebantur, uerum quum ego discederem, nondum elegerant. Quin hi quoq; religioni Christi

Erasmus

I

stant, qui non assentiunt, neminem tamen absterrene,
 nullum oppugnant imbutum. Nisi quod unus è no-
 stro eam in præsentem cohercitus est. Is quum recens ab-
 latus, nobis contra suadentibus, de CHRISTI cultu
 publice maiore studio, quàm prudentia differeret, usque
 ad hoc coepit incallescere, ut iam nostra modo sacra cæte-
 ris anteferet, sed reliqua protinus universa damna-
 ret. Prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos, æterno ple-
 tēdos igni uoçiferarentur. Talia diu concionantem cō-
 prehendunt, ac rem non spreta religionis, sed exalta-
 ti in populo tumultus agent, peraguntque, damna-
 tum, exilio mulctant, siquidem hoc intus antiquissi-
 ma instituta numerant, ne sua cuiquam religio fraudi
 sit. Vtopus enim iam inde ab initio, quum accepisset
 incolas ante suum aduentum de religionibus inter se
 assidue dimicasse, atque animaduertisset eam rem, quod
 in commune dissidentes, singula pro patria sectæ pur-
 gnabant, occasionem præstiasse sibi vincendarum omni-
 um, adeptus uictoriam in primis sanxit, ut quàm cui-
 que religionem libeat sequi liceat, ut uero alios quoque
 in suam traducat, hætenus nisi possit, ut placide, ac
 modeste suam rationibus astruat, non ut acerbè cæteras
 destruat, si suadendo non persuadeat, neque uim ullam
 adhibeat, & conuicijs temperet, penulantijs hæc de re
 contententem exilio, aut seruiute mulctant. Hæc Vto-
 pus instituit non respectu pacis modo quam assidue
 certamine, atque inexpiabili odio funditus uidit euer-
 ti, sed quod arbitratus est, ut sic decerneretur, ipsius eni-
 am religionis interesse, de qua nihil est ausus temere de-
 finire, uelut incertum habens, an uarium ac multipli-

cem expetens cultum deus, aliud inspūret alij, certe uel
 ac minimis exigere, & quod in uerum credis, idem omni-
 nibus uideatur, hoc uero & insolens & ineptum cens-
 fuit, tum si maxime una uera sit, cæteræ omnes uanæ, fa-
 cile tamen præuidit (modo cum ratione ac modestia res
 agatur) fauorem denique, ut ipsa per se ueri uis emere-
 gat aliquando atque emineat, sin armis & tumultu cer-
 tentur, ut sint pessimi quique maxime perniciosi, opti-
 mam ac sanctissimam religionem ob uariissimas inter
 se superstitiones, ut segetes inter spinas ac fructus obru-
 tum iri. Itaque hanc totam rem in medio posuit, &
 quid credendum putaret liberum cuique reliquit. Nisi
 quod sancte ac seuerè uenit, ne quis usque adeo ab hu-
 manæ naturæ dignitate degeneret, ut animas quoque in-
 terire cum corpore, aut mundum temere ferri, sublata
 providentia putet, atque ideo post hanc uitam supplis-
 cia uitis decreta, uiracū præmia constituta credunt, con-
 tra sentientem, ne in hominum quidem ducant nume-
 ro, ut qui sublimē animæ suæ naturam, ad pecuini cor-
 pusculi uilitatem deiecerit, tantum abest ut inter ciues
 ponant, quorum instituta, moresque (si per metum lice-
 at) omnes, floccifactorus sit. Cui enim dubium esse po-
 test, quin is publicas patriæ leges, aut arte clam eluder-
 re, aut uimitatur infringere, dū suæ priuam cupidita-
 ti seruiat, cui nullus ultra leges metus, nihil ultra cor-
 pus spei suæ amplius. Quamobrè sic animato nullus
 cōcatur honor, nullus magistratus cōmittitur, nulli pu-
 blico muneri efficiuntur. Ita passim uelut meritis, ac iacen-
 tis naturæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio,

quod persuasum habeant, nulli hoc in manu esse, ut quicquid liber sentiat, sed nec minis adigunt ullis, animum ut dissimulet suum, nec fucos admittant, & mendacia, quæ velut proxima fraudi, mirum quàm habent inuisa. Verum ne pro sua disporet sententiâ prohibent, atque id admodum apud vulgus. Nam alioquin apud faceres dotes, gravesque viros seorsim, non sinunt modo, sed hortantur quoque, confisi fore, ut ea tandem uesania rationi cedat. Sunt & alij, nec ij sanè pauci, nempe improbi, ueluti neque ratione penitus pro se carentes, neque mali, qui uisio longe diuerso, brutorum quoque æternas esse animas opinantur. At nostris tamen neque dignitate comparandas, neque ad æquam natis felicitatem, hominum enim cuncti ferè tam immensam fore beatitudinem pro certo atque explorato habent, ut morbum lamententur omnium mortem uero nullius, nisi quem uident anxie è uita, inuitumque diuelli. Nempe hoc pro pessimo habent augurio, tãquam anima ex spes ac male conscia, occulto quopiam imminentiis pœnæ præsigio, reformidet exitum, ad hoc haudquaquam gratiam deo, eius putant aduentum fore, qui quum sit accessus, non accurrit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur mortis genus, qui inueniunt horret, itaque defunctos, mœsti ac silentes efferunt, precantque propitium manibus deum, ut eorum clementer infirmitatibus ignoscat, terra cadaver obruant. Contra quicumque alacriter ac pleni bona spe decesserint, hos nemo luget, sed cuncti prosequuti sumus, animas deo, magno commedantes affectu, corpora tandem reuerenter magis quàm dolenter concremant, columnamque loco in sculptis de

fauenti titulis erigunt, domum reuersi, mores, actaque eius recensent, nec ulla uita pars, aut sæpius, aut libentius, quam letus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam, & uisus efficacissima rennunt in cõtamenta uirtutum & gratissimum defunctis cultum putant, quos interesse quoque de se sermonibus opinantur, quanquam (ut est hebes mortalium acies) inuisibiles. Nam neque felicitum sortì conueniat, libertate cedere, migrandi quouelint, & ingratorum fuerit prorsus abieciisse, desiderium amicos inuicendi suos, quibus eos dum uiueret mutuis amor, charitasque deuinxerat, quanquam bonis uiris, ut cetera bona, auctam post fata potius, quàm imminutam conieciunt. Mortuos ergo uersari inter uiuentes credunt, distortum saltorumque spectatores, eoque res agendas fidentius aggrediuntur, talibus uelut freni præsidibus, & ab inonesto secreto deterret eos, credita maiorum præsentia. Auguria, ceterasque superstitionis uariæ diuinationes, quarum apud alias gentes magna est obseruatio, negligunt prorsus, atque irridunt. Miracula uero, quæ nullo naturæ proueniunt adminiculo, uelut præsentis opera, testesque numinis uenerantur, qualia et ibi frequenter extare ferunt, & magnis interdum ac dubijs in rebus publica supplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum deo cultum putant naturæ contemplationem, laudemque ab ea, sunt tamen, ique haud sanè pauci, qui religione ducti literas negligunt, nulli rerum cognitioni student, neque ocio prorsus ulli uacant, negotijs tantum, bonisque in ceteris officijs statuunt, futuram post fata felicitatem promereri. Itaque alij a grotis inferunt, alij uias reficiunt,

purgant fossas, pontes reparant, cesspites, arenam, lapides effodiunt, arbores demoluntur ac dissecant, bigisq; ligna, fruges, item alia in urbes important, nec in publicum modo, sed privatim quoque ministros, ac plus quam seruos agunt. Nam quicquid usquam operis est asperum difficile, sordidum, à quo plerisque labor, fastidium, desperatio deterreat, hoc illi sibi totum libenter, hilarisque desumunt, ceteris omnium procurant, ipsi perpeno in opere ac labore versantur, nec imputant tamen, nec aliorum sugillant uitam, nec suam effertunt, ij quo magis sese seruos exhibent, eo maiore apud omnes in honore sunt. Eorum tamen hæreses duæ sunt. Altera calibum, qui non Venere modo in totum abstinent, sed carnum esu quoque, quidam animalium etiam omnium, reiectisq; penitus tanquam noxijs uitæ præsentis uoluptatibus, futura duntaxat, per uigilias ac sudores inhiant, eius propediem obtinendæ spe, alacres interim, uegetiq;. Altera laboris haud minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec aspernantur solatium, et opus, naturæ debere se, et patriæ liberos putant. Nullam uoluptatem resugunt, quæ nihil eos ab labore demoretur. Carnes quadripedium uel eo nomine diligunt, quod tali cibo se ualidiores ad opus quodq; censent. Hos Vtopiani prudentiores, at illos sanctiores reputant. Quos quod calibatum anteferunt matrimonio, asperamq; uitam placide anteponunt, stramonibus miterentur iriderent, nunc uero quum se fateantur religioni duci suspiciunt ac reuerentur. Nihil enim sollicitius obseruant, quam ne tenere quicquam ulla de religione pronuncient. Huiusmodi ergo sunt, quos illi

peculiari nomine sua lingua Buthrescas uocant, quod uerbum latine religiosus licet interpretari. Sacerdotes habent eximia sanctitate, eoq; admodum paucos, neque enim plus quam tredecim in singulis habent urbibus pari templorum numero, nisi quum itur ad bellum. nunc enim septem ex illis cum exercitu profectis, totidem sufficiuntur interim, sed illi reuersi suum quisque locum recuperat, qui supersunt, ij quoad decedentibus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontificis. Nam unus reliquis præficiunt. Eliguntur à populo idq; cæterorum riu magistratum, occultis, ad studia uitanda, suffragijs electi à suo collegio, consecrantur. ij rebus diuinis præsunt, religiones curant, ac morum uelut censores sunt, magnoq; pudori ducuntur ab ijs quæquam tanquam uitæ parum probatæ accersi, compellariue. Cæterum ut hortari atque admonere illorum est, ita coercere atque in facinorosos animaduertere principis, atque aliorum est magistratum, nisi quod sacris interdiciunt, quos improbe malos comperiunt. nec ullum ferè supplicium est, quod horreant magis. Nam et summa percelluntur infamia, et occulto religionis mem lacerantur, ne corporibus quidem diuisi in uitio, quippe nō propter penitentiam sacerdotibus approbent, comprehensi impietatis poenam Senatui persoluent, pueritia iuuentusq; ab illis eruditur, nec prior litterarum uera, quam morum ac uirtutis habeatur, namq; summam adhibent industriam, ut bonas protinus opinionones, et conseruandæ ipsorum reipublice utiles, teneris adhuc, et sequacibus puerorum animis insilliant, quæ ubi pueris penitus infederint, uiros per totam ui-

tam comitantur, magnamq; ad tuendum publicæ rei
 statum (qui non nisi uitæ dilabatur, quæ ex peruersis
 nascuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdoti-
 bus (ni femine sint, nam neque ille sexus excluditur,
 sed rarius, & non nisi uirgines, namq; grandis eliguntur)
 uirgines sunt popularium selectissimæ. Neque enim ulli
 apud Vtopiensem magistratum maior habetur honor us-
 que adeo, ut si quid etiã flagitij admiserint, nulli pu-
 blico iudicio sub sint, deo tantum, ac sibi relinquuntur.
 Neque enim fas putant illum, quantumvis scelus, tum,
 mortali manu contingere, qui Deo tam singulari modo
 uelut anathema dedicatus est. Qui mos illis facilius est
 obseruari, quod sacerdotes & tam pauci, & tanta cū
 cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex
 bonis optimus ad tantam dignitatem, solius respectu
 uirutis exhibetur, in corruptelam & uitium degeneret
 & si iam maxime contingeret, ut est mortalium natura
 mutabilis, tamen qua sint paucitate, nec ulla præter ho-
 norem potestate præditi, ad publicam certe perniciem
 nihil magni ab his momenti pertimescendum sit. Quos
 ideo tam raros atque infrequentes habent, ne dignitas
 ordinis, quem nunc tanta ueneratione prosequuntur,
 communicato cum multis honore uiliceret, præfer-
 am cum difficile putent frequentes inuenire tam bo-
 nos, ut ei sint dignitatē pares, ad quam gerendam non
 sufficit mediocribus esse uiribus. Nec eorum a stima-
 tio apud suos magis, quam apud exteras etiã gen-
 tes habetur, quod inde facile patet, unde etiã nanum
 puto. Nempe decernentium prælio copijs, seorsum illi
 non admodum procul confidunt in gentibus sacras in-

ducti uestes, tensis ad cælum palmis, primum omnium
 pacem, proximæ, suis uictoriam, sed neutri cruentam par-
 ti comprecantur, uincentibus suis decurrunt in aciem,
 seuitesq; in profligatos inbibent uisisse tantā atque
 appellasse præsentem ad uiram satis, diffluentium con-
 tactus uestium, reliquas quoque fortunas ab omni bel-
 lorum iniuria defendit. Quæ ex re apud omnes undiq;
 gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maiestatis ac-
 cessit, ut sæpe ab hostibus non minus salutis ad ciues
 reportarint, quam ab ipsis ad hostes atque elissent, si qui-
 dem aliquando constat, inclinata suorum acie, despera-
 tis rebus, quum ipsi in fugam uertere uiderent, hostes in cæ-
 dem ac prædā ruerent, interuenientium sacerdotum inter-
 pellatam stragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem
 æquis conditionibus esse compositam atque consensu-
 tam. Neque enim unquam fuit ulla gens tam fera, cru-
 delis ac barbara, apud quos ipsorum corpus non sacro
 sanctum, atq; inuiolabile sit habuerunt. festos celebrant
 initialem atque ulimum cuiusque mensis diem. & an-
 ni item, quem in menses partiuntur, circū luna fini-
 nit, ut solis ambitus annum circūstet. Primos quos di-
 es Cynemernos, postremos ipsorum lingua Traper-
 nos appellant, quæ uocabula perinde sonant, ac si pri-
 mifasti & finifasti uocentur. Delubra uisuntur, egregia,
 utpote non operosa modo, sed quod erat in tanta ipso-
 rum paucitate necessarium, immensi etiã populi ca-
 pacia. Sunt tamen omnia subobscura. nec id adifi-
 candi insciã factum, sed consilio sacerdotum ferunt
 quod immo dicam lucem cogitationes dispergere, pau-
 ciore ac uelint dubia colligi animos, & intendi religio-

nem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem, & uniuersa tamen eius formæ quanquam uariæ ac multiplices in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuersa uia commigrant, idcirco nihil in templis uisitur auidius, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium sit cuiusquam sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat, publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex priuatis deroget. Itaque nulla eorum effigies in templo conspicitur, quo liberum cuique sit, qua forma deum uelit è summa religione cōcipere, nullum peculiare dei nomen inuocant, sed Mythræ diuitaxat, quo uocabulo cuncti in unam diuinæ maiestatis naturam, quæcūq; sit illa, conspirant, nulla concipiuntur preces, quas nō pronuntiare quibus inoffensa sua secta possit. Ad templum ergo in finifestis diebus uestpere conueniunt, ad huc ieiuni, acturi deo de anno, mensisue cuius id festum postremus dies est, prospere acto gratias, postero die, nam is primifestus est, mane ad templa confluunt, ut insequentis anni, mensisue, quem ab illo auspiciantur festo sint, faustum felicemq; successum comprecantur. At in finifestis ante quam templum penetrent uxores, domi ad uirorum pedes, liberi ad parentum prouoluunt, peccasse fatentur sese aut admissio aliquo, aut officio indiligenter obito, ueniamq; errati precantur, ita si quæ ne becula domestica similitudinis offuderat, tali satisfactorie discutitur, ut animo puro ac sereno sacrificijs intersint. nam ininteresse turbido, religio est, eoq; odij, iræue in quenquam sibi conscij, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, uindictæ ces-

seris, magnæq; metu. Eo quum ueniunt uiri in dextrâ delubri partem, sœmina seorsum in sinistram committunt, ita se collocant, ut cuiusq; domus masculi ante patremfamilias confideant, sœminarum materfamilias agmen claudat. Ita prospiciatur, ut omnes omnium generis foris ab his obseruentur, quorum auctoritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoque sedulo cauent, ut iunior ibi passim cū seniore copuleatur, ne pueri pueris crediti id temporis puerilibus transigant inceptis, in quo deberent maxime religiosum erga superos metum, maximum, ac propè unicū uiracibus incitamentum cōcipere. Nullum animal in sacrificijs masstant, nec sanguine rentur, ac cœdibus diuinam gaudere clemētiā, qui uitam animantibus ideo est elargitus, ut uiuerent. Thus incendunt & alia item odoramenta, ad hæc ceos numerosos præferunt, non quod hæc nesciant nihil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipsas hominum preces, sed & innoxium colendi genus placet, & ijs odoribus luminibusque, ac cæteris etiam cerimonijs nescio quomodo sese sentiunt homines erigi, atque in dei cultum animo alacriore consurgere. Canididis in templo uestibus amictur populus, sacerdos uersicolores induit, & opere & forma mirabiles materia non perinde præciosa neque enim auro intextæ, aut raris coagmentatæ lapidibus, sed diuersis animum plumis, tam scite, tantoq; artificio laboratæ sint, ut operis præcium nullius æstimatio materia fuerit æquatura. Ad hoc in illis uolucrum pennis, plumisq; & certis earū ordinibus, quibus in sacerdotis ueste discriminatur, arcana quedam dicunt contineri mysteria, quorum

interpretatione cognita (quæ per sacrificios diligenter traditur) diuinorum in se beneficiorum. suæq; micissimæ pietatis in deum, ac mutui quoq; inter se officij admodum neantur. Quum primum sacerdos ita ornatus ex adyto sese offert, cuncti profusus in terram venerabundi procumbunt, tam alto ab omni parte silentio, ut ipsarum facies, terrerem quandam uelut præsentis cuiuspiam numinis incudat. Tellure paulum morati, dato ab sacerdote signo, erigunt sese. nam laudes deo canunt, quas musicis instrumentis interstingunt, alijs magna ex parte formis, quàm quæ nostro uisuntur orbe. Ex illis pleræq; sicuti quæ nobis in usu sunt, nullam suauitate uincunt, ita quædam nostris ne conferenda quidem sunt. Verum una in re haud dubie longo nos intervallo præcellunt, quod omnis eorum musica, siue quæ personarum organis, siue quam uoce modulatur humana, ita naturales affectus imitatur & exprimit. ita sonus accommodatur ad rem, seu deprecantis oratio sit, seu læta, placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei sensum quædam melodie forme præsentat, ut animos auditorum mirum in modum afficiat, penetret, incendat. solennes ad ulnimum conceptis uerbis preces, sacerdos pariter populusq; percensent, ita compositas, ut quæ simul cuncti recitant, priuatum quisque ad semet referat. In his deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit autorem, tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim uero quod deo propitio in eam rem publicam inciderit quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quæ speret ut esse uerissimam. Quæ in re, si quid erret, aut si quid

alterutra uelius, & quod deus magis approbet, orare se eius bonitas efficiat, hoc ut ipse cognoscat. paratim enim sequi se quaquà uersus ab eo ducatur, sin & hac Reip. forma sit opima, & sua religio rectissima, tñ uti & ipsi constantiam tribuat, et cæteros mortales omnes ad eadem instigata uinēdi, in eandem de deo opinionem perducas, nisi inscrutabilem eius uoluntatem etiam sit quod in hac religionum uarietate deleet. Deniq; precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quàm cito, seroue præfinire quidem non audere se. Quanquam quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi futurum cordis sit, difficillima morte obita, ad deum peruenire, quàm ab eo diutius, prosperissimo uitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terram prona, pauloq; post erecti, discedunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrunt. Descripsi uobis q̄ potui uerissime eius formam Reip. quæ ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo, q̄ sibi suo iure possit Reip. mendicare uocabulum. Si quidem alibi de publico loquentes ubiq; commodo priuatum curant. Hic ubi nihil priuati est, serio publicum negotium agunt, certe utrobq; merito. Nam alibi quotus quisque est qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantum uis florente Rep. senet tamen sane periculum, eoq; necessitas urget, ut sui potius, q̄ populi idest aliorum habendam sibi rationem censeat, Cōtra hic, ubi omnia omnium sunt nemo dubitat (curetur modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicq̄ priuati cuiquam defuturū. Neq; enim maligna rerum distributio est, neq; inops, neq; mendicus ibi quisquam. & quum nemo quicquid ha

Beati, omnes tamen diuites sunt. Nam quid diuus esse potest, quam adempta prorsus omni sollicitudine, læto ac tranquillo animo uiuere? non de suo uictu trepidum, non uxoris querula sollicitudine uexatum, non paupertatem filio meuentem, non de filie dote anxium, sed de suo suorumque omnium, uxoris filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quam longam posterorum seriem suorum, generosi præsumunt, uictu esse, ac felicitate secutum. Quid quod nihilo minus his prospiciatur, qui nunc impotes olim laborauerunt, quam his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac æquitate audeat aliarum iustitiam gentium comparare, apud quas dispeream, si ullum prorsus comperio, iustitiam, æquitatisque uestigium. Nam quæ hæc iustitia est, ut nobilis quispiam, aut aurifex, aut scenerator, aut denique alius quisquam eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut non sit Reipub. magno opere necessarium, lautam ac splendidam uitam, uel ex ocio, uel superuacuo negotio consequantur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto, tamque assiduo labore, quam uix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare Resp. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miseram ducunt, ut longe poior uideri possit conditio iumentorum, quibus nec tam perperuus labor, nec uictus multo deterior est, & ipsis etiã suauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor sterilis, atque infructuosus, in præsentim stimulat, & in opibus recordatio senectutis occidit, quippe quibus parciore est diurna merces, quam ut eidem possit dici sufficere

re, tantum abest ut excreseat, & supersit aliquid quod quotidie queat in senectutis usum reponi. An non hæc iniqua est & ingrata respublica, quæ generosis ut uocant & aurificibus, & id genus reliquis, aut ociosis, aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit, agricolis contra carborarijs, mediastinis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Resp. esset, nihil benigne prospicit. Sed eorū florentis ætatis abusa laboribus, annis tandem ac morbo graues, omnium rerum indigos, tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum miserrima morte repensat in gratissima. Quid quod ex diurno pauperum demerso diuites condie aliquid, non modo priuata fraude, sed publicis etiã legibus abradunt, ita quod ante uidebantur iniustum, optime de Rep. meritis pessimam referre gratiam, hoc isti deprauatum etiã fecerunt, tum prouulgata lege iustitiam. Itaq; omnes hæc quæ hodie usquam florent Resp. animo inuenienti ac uersanti mihi, nihil sic me amet deus, occurrit aliud quam quædam conspiratio diuitum, de suis commodis Reip. nomine timorq; tractantium, comminiscunturq; & ex cogitant omnes modos atq; artes quibus, quæ malis artibus ipsi congesserunt, ea primum ut absque periculi metu retineant, post hoc ut pauperum omnium opera, ac laboribus quam minimo sibi redimant, eisque abutantur. Hæc machinamenta, ubi semel diuites publico nomine hoc est etiã pauperum, decreuerint obseruari, iam leges sunt. At homines deterrimi cum inexplibili cupiditate, quæ fuerant omnibus suffectura, ea oia inter se parauerunt, quam longe tamen ab Vtopiensium

Reip. felicitate absunt? è qua cum ipso usu sublata peni-
 tus omnis auiditate pecunie, quanta moles molestiarum
 recisa, quanta scelerum seges radicitus enulsa est? Quis
 enim ne scit fraudes, furti, rapinas, rixas, tumultus, iur-
 gas, seditiones, cædes, prodiciones, ueneficia, cotidianis
 vindicata potius quam refrenata supplicijs, interempta
 penarum comori, ad hæc metum sollicitudinem, curas,
 labores, uigilias, eodem momento quo pecunia peritur-
 ras, quin paupertas ipsa, que sola pecunijs uisa est in-
 digere, pecunia prorsus undique sublata, proinde etiã
 ipsa decrederet, id quo fiat illustrius, reuolue in animo
 tecum annum aliquem sterilem atq; inscundum, in
 quo multa hominum millia, fames abstulerit, contendo
 planè in fine illius penuria excussis diuitum horreis,
 tantum frugum ponuisse reperiri, quantum si fuisset in-
 ter eos distributum, quos macies ac tabes absumpsit illa
 cæli, soli; parcitatem, nemo omnino sensisset, tam facile
 uictus parari posset, nisi beata illa pecunia, que præcla-
 re scilicet inuenta est, ut aditus ad uictum per eam pa-
 resceret, sola nobis ad uictum uiam intercluderet. Sen-
 tiunt ista, non dubito, etiã diuites, nec ignorant quan-
 to potior esset illa conditio nulla re necessaria carere, q̃
 multis abundare superfluis, tam numerosis eripi ma-
 lis, quàm magnis obsideri diuitijs. Neque mihi quidem
 dubitare subit, quin uel sui cuiusq; commodi ratio, uel
 CHRISTI seruatoris autoritas (qui neque pro tanta sa-
 pientia ponit ignorare quid optimum esset, neque qua-
 erat bonitate id consilire, quod non optimum sciret)
 totum orbem facile in huius Reip. leges iam dudum tra-
 xisset, nisi una tantum belua, omnium princeps parensq;
 pestium

pestium superbia, reluctaretur, hæc non suis commodis
 prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis, hæc
 ne Dea quidem fieri uellet, nullis relictis miseris quibus
 imperare atq; insultare possit. Quorum miseris præful-
 geat ipsius comparata felicitas, quorum suis explicatis
 opibus, angat atq; incendat inopiam. Hæc auerni ser-
 pens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ
 capebant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur,
 que quoniam pressius hominibus infixæ est, q̃ ut facile
 possit euelli, hanc Reip. formam, quam omnibus liben-
 ter optarim, Vtopiensibus saltem contigisse gaudeo, qui
 ea uitæ sunt instituta sequuti, quibus Reip. fundamenta
 iecerunt non modo felicissime, uerumetiã quantum
 humana præfagiri coniectura contingit, æternum dura-
 tura. Extirpatis enim domi cum cæteris uitijs ambitio-
 nis, & factionum radicibus, nihil impendit periculi,
 ne domestico dissidio laboretur, quæ una multarum ur-
 bium egregie nunitas opes pessumdedit. At salua do-
 mi concordia, & salubribus institutis, non omnium fi-
 nimorum inuidia principum (quæ sapius id iam olim
 semper reuerberata tentauit) concutere illud imperium,
 aut commouere queat. Hæc ubi Raphael recensuit, quæ
 quam haud pauca mihi succurrebant, quæ in eius po-
 puli moribus, legibusq; perquam absurde uidebantur
 instituta, non solum de belli gerendi ratione, & rebus
 diuinis, ac religione, alijsq; insuper eorum institutis,
 sed in eo quoq; ipso maxime, quod maximum totius in-
 stitutionis fundamentum est uita scilicet, uictuq; com-
 muni, sine ullo pecunie commercio, quæ una re funditus
 euerteretur omnis nobilitas, magnificentia, splendor, ma-

testas, uera ut publica est opinio decora atq; ornamenta
Reip. tamen quoniam defessum narrando sciebam, ne
que mihi satis exploratum erat, posset ne ferre, ut con-
tra suam sententiam sentirentur, presertim quod recorda-
bar, eo nomine quosdam ab illo reprehensos, quasi uere
tenent, ne non satis putarentur sapere, nisi aliquid inue-
nient, in quo uellicare aliorum inuenta possent, idcirco
& illorum institutione, & ipsius oratione laudata
manu apprehendens intro cœnatum duco, præfatus ta-
men aliud nobis tempus, iisdem de rebus aliis cogitan-
di, atq; uberius cum eo conferendi fore. Quod utinam
aliquando contingeret, interea quemadmodum haud
possum omnibus assentiri quæ dicta sunt, alioqui ab ho-
mine citra controuersiam eruditissimo simul & rerum
humanarum peritissimo, ita facile confiteor permulta
esse in Vtopiensium Republica, quæ in nostris ciuitati-
bus optatim uerius, quam sperarum.

SECUNDI LIBRI FINIS.

ON sat fuit ornatissime More, olim
omnem curam, operam, studium in-
tulisse in rem & commodum singulo-
rum, nisi uel ea (quæ tua pietas & li-
beralitas est) conferres in uniuersum,
ratus hoc tuum (qualecunq; foret) beneficium, eo ma-
iorem hinc mereri fauorem, uenari gratiam, aucupari
gloriam, quanto illud & latius propagatū, & in plu-
res distributum, pluribus esset profuturum. Quod &
si aliàs semper præstare contenderis, tamen id maxime
es nuper mira felicitate adsecutus, scilicet pomeridiano
illo sermone abs te in litteras relato. Quem de recte &
bene constituta (ab omnibus expetenda) Vtopiensium
Rep. edidisti. In cuius pulcherrimâ instituti felici descri-
ptione nihil est, in quo uel summa eruditio, uel absolu-
ta rerum humanarum peritiâ desiderari possit. Quan-
do ea quidem ambo in illo tanta paritate & aequali
congressu concurrunt, ut neutro alteri herbam porrigē-
te, utrunq; a quo Marte de gloria contendat. Tam si qui-
dem multisfaria polles doctrina. Rursum tā multa, eaq;
certa rerum peritiâ, ut prorsus expertus affirmes quic-
quid scripseris, doctissime scribas, quicquid affirmandū
destinaueris. Mira profecto, rarāq; felicitas, ac planè eo-
rarior, quo magis ipsa sese inuidens plurimis, non præ-
bet nisi raris, Maxime iis, qui sicut candore uelint, ita
eruditione sciant, fide queant, autoritate possint, tam-
pie, recte, provide, in commune consulere, sicut tu iam

facis probe, qui quod non solum tibi, uerum etiam toti te gentium orbi existimas, opera precium duxeris, hoc tuo pulcherrimo merito, uel totum ipsum orbem demereri, quod praestare alia ratione neque rectius, neque melius ponisses, quam ipsis mortalibus ratione pollentibus, eam Reip. ideam, eam morum formulam, absolutissimamque simulacrum praescribere, quo nullo unquam in orbe uisum sit, uel salubrius institutum, uel magis absolutum uel quod magis expetendum uideatur, utpote multo quidem praestante, atque longo post se intervallo relinquente, tot celebratissimas, tantopere deacantatas Lacedaemoniorum, Atheniensium, Romanorum, Respublicas. Quae si iisdem essent auspiciis auspicate, iisdem (quibus haec tua Resp.) institutis, legibus, decretis, moribus, moderatae. Profecto haec nondum labefactatae & solo aequatae. Iam pro dolor citra spem omnem instaurationis extinctae iacerent. Sed contra, incolumnes adhuc beatae, felices, fortunatissime agerent. Interim rerum dominam, suum late imperium terra marique sortita. Quarum quidem rerum publicarum, ne miserandam miseratus sortem, ne aliae inde (quae hodie rerum posita summum tenent) parem sustinerent uicem prospicere uoluisti, scilicet hac tua absolutissima Republica, quae non tam in condendis legibus, quam uel probatissimis magistratibus forma dandis, maxime laborauit. Nec id quidem ab re, quando alioqui sine illis omnes (uel optime) leges, si Platoni credimus, mortuae censerentur, praefertim ad quorum magistratum simulacrum, probitatis specimen, exemplar morum, iustitiae imaginem totus status, & rectus tenor cuiusvis absolutae Reip. sit

effigendus. In quo in primis concurrant, prudentia in optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in singulis, iustitia in omnibus, quibus quum tua (quae tanto pere celebras) respublica sit tam pulcherrime, ut liquet composita. Non mirum se hinc ueniat non solum multis commendanda, sed & cunctis gentibus ueneranda simul omnibus saeculis praedicanda. Idque eo magis, quod in ea omnis proprietatis contentione sublata, nulli sit quippiam proprium. Ceterum in rem ipsam communem, communia sunt omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quae uis actio seu publica, seu priuata, non ad multorum cupiditatem, non ad paucorum libidinem spectat, sed ad unam iustitiam, aequabilitatem, communionem sustinendam (quannula cumque sit) tota referatur. Quo illa integre relata, omnis materies, fixa & fomes, ambitus, luxus, inuidentia, iniuria facessat necesse est. In qua nonnunquam, aut priuata rerum possessio, aut ardens habendi sitis omniumque miserima rerum ambitio, mortales (uel reluctantes) protrudit, maximo suo, idque incomparabili malo. Quando hinc saepenumero dissensiones animorum, motus armorum, & bella plusquam civilia de repente oriuntur. Quibus non solum florentissimus status beatissimarum rerum, funditus pessundatur, uerum illarum olim parta gloria, acti triumphus, clara tropaea, totiesque optima spolia deuictis hostibus relata, penitus obliterantur. Quod si in his haec nostra pagina minorem forte, ac uelim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt testes ad quos te relegem, locupletissimi, uidelicet tot et tanta olim uasatae urbes, dirutae ciuitates, prostrate Resp. incensi & consumpti uici, quorum uix hodie uix ullae tantae calamitatis,

disreliquie, aut uestigia uisuntur, ita nec nomina illorum
 ulla quantū uis uetus, & longe deducta historia, sat pro
 be tenet. Quas quidem insignes clades, uastationes, euer
 siones, ceterasq; belli calamitates, nostræ (si quæ sint)
 Resp. facile euaserint, modo ad unam Vtopiensium rei
 publicæ normam sese adamussim componentes, ab ea
 ne transuersum quidem, ut aiunt, unguem recedant.
 Quod sic demum præstantes, tandem re ipsa cumulatis
 sine agnoscent, quantum hoc tuum in se collatum be
 neficium profuerit, maxime quo accedente, didicerint,
 suam Remp. saluam incolumem, triumphantem serua
 re. Proinde tantum tibi suo præsentissimo seruatori debi
 turæ, quantum is haud iniuria promeretur, qui nō tan
 tum aliquem è republica ciuē, sed uel ipsam totā remp.
 seruarit. Interea Vale. ac feliciter perge nonnihil usque
 meditari, agere, elaborare, quod in rempu collatum, illi
 perpennitatem, ubi immortalitatem addat. Vale do
 ctissime, et idē humanissime More, tuæ Britaniæ, ac no
 stri huius orbis decus. Ex adibus nostris Mechliniæ.
 M. D. XVI.

DE VTOPIA.

Dulcīa lector amas? sunt hic dulcissima quæq;
 Vale si quæris, nil le gis uilius.
 Sine utrunq; uoles, utroq; hæc in sula abundat,
 Quo linguam ornes, quo doceas animum.
 Hic fontes aperit, recti prauiq; disertus
 Morus, Londini gloria prima sui.

CORNELIVS GRAPHEVS
AD LECTOREM.

Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto
 Viuendi uaria uis ratione modos?
 Vis qui uirtutum fontes? uis unde malorum
 Principia? & quantum rebus inane laixt?
 Hæc lege, quæ uario Morus dedit ille colore,
 Morus Londinæ nobilitatis honos.

REGISTRVM.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t
 u x y z & ꝑ ꝛ ABCDEFGHIK.
 Omnes quaterniones præter K. q est duernio

Impressum Florentiæ per hæredes Philippi Iunior
 te. Anno. D. XIX. à christiana salute
 supra mille mense Iulio, Leo
 ne. X. Pontifice.

